Inga Ābele

Ugnis nepabudins

Inga Ābele

UGNIS NEPABUDINS

Iš latvių kalbos vertė
Veronika Adamonytė

VERSUS AUREUS

UDK 888.3-3
Ab35

Versta iš:
Inga Ābele. *Uguns nemodina.*
Riga: ATĒNA, 2001.

Knygos vertimą rėmė Latvijos Valsts Kultūrkapitāla fonds

ISBN 978-9955-699-67-5

APIE MOTINOS RANKAS

Žinia apskriejo visus arti ir toli – jau savaitę Florencija nebuvusi mokykloje. Rudeniškas vieškelis, vinguriuojantis tarp slėnio šilų ir siaurėjantis ties dryžuota pervažos užkarda, o vėliau nukilpuojantis iki pat kiemo durų, penkis ūkanotus rytus tą ryto valandą, kai Florencijos brolis savo mažyčiu vabaliuku, kurio spalva ir atspalviai mainėsi kas sekundę, veždavo ją į darbą, buvo vienišas ir tuščias.

Net Agnesė kiek nustebo ir, rankose svarstydama karvės grandinę, pastoviniavo kelkrašty prie pieno kibiro. Florencija, mąstė ji, išdidžioji Florencija, pagal kurią galėjai nusistatyti laikrodį septintai valandai.

Kaltas buvo Marėjus, padūkęs ir lengvabūdis Florencijos brolis Marėjus. Kalta buvo pati Florencija. Taip, Agnesė irgi, ta begėdė. Taip manė žmonės, tik Agnesei buvo visiškai tas pats, ką jie mano. Ji kiek nustebo. Ir viskas.

Laba diena, mieloji Agnese,
Parvažiavęs namo iškart sėdau rašyti Tau laišką. Labai negerai, kad taip išėjo. Vieną akimirką norėjos jai suduoti. Rašau tau, kaip yra, viskas eina velniop. Arba aš pats išprotėjau.

Dėkoju už viešnagę, buvo labai malonu Tave pamatyti. Tokią mielą ir linksmą, dar girdėti iš tavęs tokius malonius žodžius, rodos, akmuo nuo širdies nusirito. Čia aš einu iš proto. Smarkiai susiginčijau su Florencija. Dėl gyvenimo, darbo, pinigų ir taip toliau. Nervai nebeišlaikė, namuose nebuvaú beveik savaitę ir nejutau jokio noro čia vėl važiuoti. Dabar net negaliu pasakyti, kodėl čia atvažiavau ir ką darau po viso to, ką tau pasakojau. Paklaustum, kur buvau, tada turėčiau sakyti, kad niekur nebuvau, basčiaus po rajoną. Pas visus įmanomus pažįstamus. Dabar namie jau trečia diena, bet ilgiau nekentėsiu. Nuo ryto iki vakaro sėdžiu kambary. Jai nieko nereikia, o aš jau tikrai pirmas nepradėsiu apie ką nors kalbėti. Tiesą pasakius, laukiu tos akimirkos, kai galėsiu išsinešdinti, taip ir padarysiu. Tu, Agnese, dėl šio ginčo visai niekuo dėta, net nežinau, kokiais žodžiais Tau pasakyti, kaip viskas prasidėjo. Staiga viskas viduje apsivertė, prisipažinsiu, buvau išgėręs. Bet ne tiek, kad nieko nesuprasčiau. Florencija parinko netinkamus žodžius, balso tonas irgi buvo ne toks. Iš jos galėjai suprasti, kad aš čia tik valgau ir miegu. Ji pamiršo, kad iš tiesų aš visą laiką tik ėjau ir dirbau visur, kur tik ji užsimanydavo – miške, namie, sode. Kiekgi galima, nusibodo. To, kad turiu stogą virš galvos ir esu pavalgęs, man neužtenka. Tie dveji metai man kaip ištisas baisus sapnas, daugiau nebenoriu to kęsti. Daug, Agnese, iškentėjau dėl jos įnorių, gali sakyt, ką nori, bet taip yra. Kiek aš šitoj lovoj ašarų išliejau, kiek naktų nemiegojau. Ak, net nežinau kiek, gal tai mano kryžius. Kalbėjome ir apie tą kvailą servizą, kurį atidaviau į lombardą, kad galėčiau Tau ką nors gimtadienio proga nupirkti ir į kavinę nusivesti, kad netektų raudonuot prieš Tave, o ji drįso pareikšti, kad pinigus vėjais paleidau ir t. t. Man akyse aptemo ir ėmiau rėkti – viską išrėkiau, kas buvo ant širdies.

Jai tik dar kartą prisikrauti pilną stalą knygų, kurias prarytų per vieną naktį, ar į kokį kvailą teatrą mieste nueiti. Nežinau, Agnese, ką tau dar parašyti pasiklausius jos kalbos. Ji gražiai moka viską pakreipti sau naudinga linkme, kaip jai tą minutę patogiau. Ir vėl jos ašaros, jas aš gerai pažįstu ir man jos nieko nebereiškia. Ji taip pat klausinėjo apie mudu ir labai norėjo pakalbėti apie mus. Ko mes norim, tiksliau tariant, – kaip norim gyventi. Aš, aišku, sakiau, kad mes vis tiek nedarysim, kaip ji nori. Ir kodėl aš turiu kentėti dėl jos kvailų įnorių, kodėl turiu būti kaltas dėl visų jos nelaimių. Aš net negaliu tau visko parašyti, daug geriau būtų papasakoti. Dar net nežinau, kaip čia reikės toliau gyventi, jei užteks kantrybės sėdėti šitam kambaryje ir nieko nevalgyti ir jei ji vėl ko nors neprišnekės, dar kurį laiką pabūsiu čia.

Kad ir kaip ir kas čia buvo, dėl to visai nesijaudinu. Netgi jaučiu tam tikrą azartą, kuo čia viskas baigsis ir kurio nervai ilgiau išlaikys. Iki šios dienos didžiausias mano rūpestis esi Tu, Agnese. Jaučiu, kaip man svarbu, kad Tau viskas klotųsi gerai ir šauniai. Ir kaip aš galiu norėti, kokią teisę turiu primesti kitam tai, ko jis nenori. Ir aš nebeprimetu savo noro. Aš tik iš tiesų labai noriu būti su Tavimi, man nusibodo toks gyvenimas, bet tegu jis būna ir toks, kad tik žinočiau, kad mums šviečia bent mažytė viltis. Mano darbo čia niekam nereikia, nes daugybė tokių kaip aš šlaistosi gatvėmis ir keliais. Aš išvažiuosiu. Tegu žinosi. Gerai, Agnese, baigiu šitą laišką. Viso labo Tau, aš labai labai Tave myliu, nesvarbu, kas ir kaip. Visada tik Tave.

Daug švelnių bučinukų Tau, ir lengvai pliaukštelėk mažosioms per užpakaliukus nuo manęs. Cha cha!

Marėjus

Už lango ryškioje saulės šviesoje sukasi du balti susikibę drugeliai. Per langą į kambarį krintanti auksinė šviesa išlenda per sofos galą, zvimbdamos ant jos tupia rudeninės musės, kurios taip skaudžiai kanda. Florencija sagsto raudoną suknelę. Aukso sagos liepsnoja saulėje.

Lauke pragysta gaidys. Kažkur tolumoje skalija šunys.

Florencija įkvepia saulės kvapo.

Ji slepia Marėjaus laišką brolio striukės kišenėje. Negražu ieškoti kišenėse laiškų ir skaityti, pasakytų mamulė Milė. Net ir tada, kai ten kalbama apie mane pačią, prieštarautų Florencija. Taip, net ir tada, jei tame laiške kalbama apie tave pačią.

Žinoma, gero elgesio abėcėlę Florencija moka nuo pradžios iki galo, bet ji vis tiek tikrintų ir tikrintų brolio kišenes, velniai rautų, kartoja ji, velniai rautų!

Ji praveria kambario duris – Marėjus miega kaip užmuštas, pirštais tvirtai įsikibęs į antklodę. Dveji metai čia tau buvo košmaras, pagalvoja Florencija ir tyliai uždaro duris.

Priešiškumas slopsta ir jo vieton stoja neseniai pažintas skausmas. Niekas niekada jo nepastebėjo – ar tas pats bus ir su Marėjumi?

Iki šiol Florencija viską darė taip, kad pasaulis jų namuose užimtų kuo mažiau vietos, bet ji jautė, kad jėgos jau išsekusios ir pirštai graibosi aukso sagų, nepajėgdami sulaikyti to, kas irsta ir plyšta per visas siūles.

Marėjus, mano brolis Marėjus. Šviesūs plaukai. Panašios akys.

Kad ir kur eitų, kad ir kur pažvelgtų – jie abu visada sustingdavo, kai išgirsdavo traukinio dundesį ar žvangančius bėgius, o toli tamsoje išvysdavo apsiblaususias šviesoforų

akis ar užuosdavo dervuotų pabėgių kvapą. Jie abu augo didmiesčio prieigose, kur nuo geležinkelio tilto ant jų krisdavo besikertantys šešėliai.

Po tiltu stūksojo slankiojantis geležinis balkonas, kurį vaikai buvo papuošę krepinio popieriaus juostelėmis. Juo galėjai važinėtis nuo vieno krašto iki kito – bėgiai ir geležinės plokštės virš galvos, geležingas vanduo po kojomis žemai apačioje, kur srovė nešiojo smulkias šiukšles...

Jie gyveno penkiaaukštyje; randuotą veidą primenantis pastatas riogsojo pačiame kanalo pakraštyje. Vasarą kieme smarkiai atsiduodavo katėmis, žiemomis vaikai graužė varveklius ir vaikštinėdavo ant plono ledo, kuris buvo tik per porą žingsnių nuo kiemo. Kartais pavykdavo taip trepteléti kulnu, kad geležingas vanduo gilumoje subanguodavo, o oras treškėdamas plyšdavo iki pat dangaus, smulkus sniegas pabirdavo iš perlaužtų debesų tiesiai ant plikų vaikų kaktų. Florencija nemėgo tamsiojo antrininko, kuris iš po ledo sekė kiekvieną jos žingsnį. Rodės, kad tas šešėlis kažko laukia. Florencija mėgdavo žaisti ant kranto, nes eiti ant ledo neleisdavo. Vaikščioti po ledą vaikams buvo griežtai uždrausta.

Geležinkelio tiltą sudarė dvi milžiniškos trapecijos, ore sujungtos pilkomis sijomis. Už tilto driekėsi poilsiautojų ežero įlanka, ilgainiui ši it nešvari ausis kimšosi žmonių paliktų šiukšlių siera. Įrėmusi smailą smakrą į kaklą, savo silpną nugarą išrietusi lyg krumpliaratį, Florencija rinko šiukšles į maišelį ir liepdavo broliui daryti tą patį. Pakuotės, buteliai, popierius, maišeliai – lietaus nuskalauti, saulės iškaitinti, bet neišnykstantys akį rėžiantys civilizacijos pėd-

sakai. Ant jų leidžiasi sutemos, rankose juodas maišas. Vaikai juokiasi ir pravardžiuoja juos mėšlavabaliais. Florencija atsišaukia – eikit šalin! Užriša maišą ir – nendrynan. Keisti paaugliai prie kanalo, kurio vandenį dėl jo kvapo jau seniai praminė geležinguoju! Maži žmonės sausomis smulkiomis alkūnėmis.

Langai ūmai aptemsta – taip būna tik rudenį. Sodrios spalvos apibrėžtais kontūrais. Melsvas debesis, pasiklydęs dangaus jaujoje, užkloja saulę kaip paslaptingi vėlių šešėliai, apgaubiantys židinį.

Pilkas aksominis dangus, bekraštė pieva. Florencija susiieško šukas ir pakirdusi iš prisiminimų braukia jomis per plonus tamsius plaukus.

Ji apžiūri save didžiajame veidrodyje – kaip primityviai nutašyta jos figūra. Meistras pritrūkęs ryžto iš plonų vaiko galūnių suformuoti jaunos moters rankas ir kojas, šios ir likusios ilgos ir nerangios lyg kumelio. Ir sprandas per atkaklus. Gretimas kambarys, visur, kad ir kur ji eitų, pilnas iš jos išbirusių spalių. Randai ir įdrėskimai, ir per juos laukan besiveržiantys vargai.

Blyškus saulės kraujas akimirkai išsilieja verandoje, bet kambarys vis tiek lieka pilkas. Florencija šukuoja plaukus.

Dėdulė Vasia buvo invalidas, be to, – mėgėjas išgerti, toks girtuoklis kaip reikiant. Vėsų temstančios vasaros vakarą išėjo į kiemą tik su maudymosi kelnaitėmis su balta jachta tiesiai po bamba, mosuodamas vienintele ranka it vėjo malūno sparnu. Šaukė juos abu. Kol dėdulė Marėjaus prašė laikrodį

su metaline sagtele nusegti ir nunešti į 74 butą, Florencija apžiūrinėjo Vasios kaktą. Pusiau sukrešėjusio kraujo uodega tęsėsi per pakaušį ir lyg nukarusi riterių šalmo plunksna glostė pečius, ant jų likdavo smulkūs lašeliai. Dėdulė Vasia vėl pešėsi su savo sugėrovais, nusprendė Florencija ir nusitempė Marėjų, kuris tyrinėjo melsvą tatuiruotą rožę ant Vasios žasto.

Invalidas ašarodamas pėdino toliau kratydamas ranką. Ties laivų prieplauka jis nerangiai pargriuvo ir liko tysoti it didžiulis tamsos pėdas. Brolis ir sesuo ėjo klausytis muzikos į Caro namus, šnekučiavosi ir stebėjosi, koks šviesus yra žmogaus kraujas – oranžinis ir ryškus tarsi flomasteris, – dievaži taip.

Laikrodis suryja naują valandą, apsilaižo ir cypteli. Florencija žvilgteli pro langą į obelų sodą. Ten toli prie grandinės pririštas juodas šuo snukio galu išvaro iš plunksnos vėją ir sukanda. Tamsios pusnių krūvos dangaus pakraštyje kažkuo primena sniegą. Per anksti.

Ech, paimt vieną pūgą ir įpint ją į kasą, ar girdi, Marėjau! – mintija Florencija, – tau tai patiktų... Kad ir koks būtų Marėjus, jis ne ištižėlis. Ech, – pagalvoja Florencija, – sugriaut tą bakūžę! Ir bus tvarka!

Kitoje Caro namų pusėje buvo lentpjūvė. Dienomis naktimis ten aimanuodavo pjūklai ir girgždėdavo keltuvai. Prie kanalo tylėjo šunų ir žmonių išmindžiotas parkas ir geltoni apgriuvę Caro namai. Jie nežinojo, kodėl čia buvo Caro namai ir ar tikrai čia buvusi jo gimtinė. Caro namuose

buvo buvusių fabriko darbininkų butai. Pats fabrikas stovėjo didžiulis ir tuščias, savo nuvargusiame veide suraukęs išdaužytus langus. Tvora buvo bejėgė prieš smalsius vaikėzų akmenis. O Caro namuose vis dar gyveno žmonės ir žmonių vaikai – tiesa, su jais buvo sunku susidraugauti, – uždrausta. Kaip ir vaikščioti ant ledo. Jų kalba buvo stačiokiška, jie aukštai kilojo kojas. Florencijai patiko Demido – vaikinas siauromis lūpomis ir tamsiais plaukais. Jis nebijojo nuo tilto šokti į vandenį. Kartą nušoko prie savo kojų prisirišęs radiatorių. Daugiau niekas jo nebematė. Ir maudytis prie to tilto krašto nebėjo.

Papasakok man apie Demido, mėgsta prašyti kaimynai. Kas tuomet nutiko?

Marėjus tik gūžčioja pečiais. Iš kur galiu žinoti!

Jūs abu tada buvot ant tilto.

Bet Marėjus tyli.

Atsimenu tik vakarą po Demido laidotuvių, galvoja jis.

Daugiau niekada nebenersiu į geležingąjį vandenį, į tuos šaltus nuodus! Taip skauda kaklą, kad nebegaliu. Neprisimenu savo paties sakytų žodžių. Išsiunčiu motiną iš kambario, vėliau snūduriuodamas iš skausmo vėl šaukiu ją, pykstu, kad ji man neatneša vakarienės. Besigręždamas tamsoje sudaužau puodelį su uogiene ir vandeniu, bet dėl to nekvaršinu sau galvos.

Virš manęs šniokščia karščio ir skausmo bangos, reikia giliai įkvėpti, kad išlaikytum sunkumą krūtinėje, kur kažkas girgžda ir degina.

– Išgerk eritromicino, – sako motina. – Jis padeda nuo uždegimo.

Mano motina graži.

– Mama!

– Kas yra?

– Ar tu... ar žinai, kaip bjauriai atrodai?

Motina suraukia antakius.

– Anksčiau buvai visai kitokia, mamyte.

– Ką čia tauški?

Viskas, nebėra jėgų. Žiūriu į kambario prieblandoje staiga svetimu virtusį žmogų.

– Mama, man labai karšta, aš išeisiu.

Nusisukusi prie siuvamosios mašinos mama mosteli, net negirdėjo, kad aš kalbėjau, ką jau kalbėti apie supratimą. Darbas iščiulpė jos aiškų protą.

Uždarau buto duris iš kitos pusės. Koridoriuje prie veidrodžio palieku Florenciją, besidažančią blakstienas. Vėl kur išlėks. Aš irgi nenoriu sėdėti. Šį vakarą nenoriu sėdėti. Tarytum keršydamas skaudančiam kaklui noriu išbėgti. Viskas taip paprasta ir nenuoseklu.

Tamsoje atsitrenkiu į Donį, vyresnįjį Demido brolį. Šis stovi prie automobilio ir rūko.

– Kaip gerai, kad sutikau tave! – sakau ryškiam taškeliui vėsią rugpjūčio naktį. Ir mandagiai paprašau cigaretės. Bet Donis, regis, to negirdi, tik pučia ir pučia dūmus kažkur šalia visatos.

– Do-ni!.. duok man cigaretę...

Jis nusišaipo iš mano gergždžiančio balso.

– Kas tavo gerklei? – klausia jis. Vis dar nejaučiu jo žvilgsnio. Tik balsas – balsas – skirtas man.

Pagaliau gaunu cigaretę ir mes abu spoksom į kanalą, į geležinkelio tiltą, kurį prie tamsos pripratusios akys galų gale išskiria iš miglos.

– Papasakok, kas ten nutiko prie tilto? – prašo jis.

Aš kosčiu nuo šlykščių cigarečių.

– Visi klausia – kas ten buvo? Nieko nebuvo. Sėdėjom ant tilto. Į turėklus buvo atremtas senas ketaus radiatorius. Demido paprastai nuo jo šokinėdavo į vandenį.

– Nekalbėk nesąmonių. Tą kartą jis šoko tą šūdą prisirišęs prie kojos.

– Žinau, bet pats to nemačiau. Jau buvau išėjęs namo.

Mes patylėjom. Puikus metas apkursti, nes pakalbėti su Doniu šįvakar, regis, nepavyks. Su mašina irgi neleis pavažinėti. Negaliu papasakoti apie paskutines akimirkas, kurias praleidom su Demido.

– Tik nekalbėk niekų, – pradeda jis.

– Kokių niekų, Doni?!

– Kad tau gaila. Kad nežinai, kodėl jis taip padarė.

Galėčiau į jį suleisti visus savo dešimt nagų. Lėtai traukiuosi rasotu taku.

– Baik! Nekalbėk nesąmonių! Tauzalas! Ir varyk iš čia, nebeklausinėk nieko! Varyk.

– Šūkauk, šūkauk, mažvaiki. Tavęs irgi niekas negirdi.

Donis sako teisybę, bet man nereikia tokios tiesos. Man tik labai skauda gerklę. Tamsoje rusena cigaretė.

– Jis niekada negalvojo apie mirtį, – paskutinį žodį Donio lūpos tarytum glamonėja. – Mirtis jam buvo įvykis. O mums tai – mirtis. Jam – įvykis. Mums – mirtis. Visiems kitiems tik mirtis. Jo mirtis.

– Bet, Doni, – stebiuosi ir nežinau, ką sakyti. Niekas su manim dar taip nekalbėjo. Kaip su suaugusiuoju. – Ar mirtis pati savaime nėra įvykis? Baisiausia, kas gali nutikti?

– Ne, mirtis negali nutikti. Arba ji yra, arba ne.

– Nori, papasakosiu ką nors apie tavo brolį? Tiesą pasakius, nieko čia tokio. Nežiūrėk taip į mane. Aš paprasčiausiai... prisimeni, jis turėjo šunį?

– Mečą?

– Taip. Vieną rudens vakarą, tai buvo rudenį, tada vis labiau temdavo ir šaldavo, jis mokė savo šunį kovoti, supranti, tada mes pagavom, tai yra aš pagavau, priklydusį šuniuką prie duonos parduotuvės, o jis su savuoju jau laukė už tilto. Tai buvo kalytė. Pati priėjo prie manęs, dažnai ją matydavau. Juoda su baltom letenom. Galėjau... galėjau jos neimti, bet nebebuvo laiko dairytis kitų.

Pažvelgiu į Donį. Jis susidomėjęs. Kadangi jis pirmasis, kuriam atlieku savo išpažintį, galėtų būti truputį santūresnis. Ne kaip koks apsiseilėjęs smaguris, laukiantis saldainio. Noras paatvirauti prapuola kaip ir buvo atsiradęs.

– Ir tada tarp nendrių... – pradeda jis.

– Taip, tarp nendrių, – nukertu aš.

– Kaip dalykiška ir sumanu. Tikiuos, po to šunelį palaidojot.

Donis ima juoktis.

– Štai kodėl. Štai kodėl tu nemėgai Demido! Jis galėjo tai, ko tu nedrįsai. Sunki vaikystės trauma. Sąžinės priekaištai. Priešmirtinis šuns kauksmas. Ir visa tai – mūsų šimtmetyje!

Jau gailiuosi, kad atsivėriau tokiam šunsnukiui.

– Aš nemėgau Demio? Jis buvo geriausias mano draugas.

– Jis buvo geriausias. Tu buvai draugas. Tik padedu suprast, kodėl tu taip padarei. Tai buvo tavo gyvenimo ženklas. Dar pamatysi. Taip greitai ženklai nesipildo.

Mane nukrečia šiurpas – ir dėl skausmo, ir dėl to, kad Donis mane gąsdina.

– Doni, – suaimanuoju aš, – man taip gaila. Ta kalė greitai būtų turėjusi vaikučių, jutau juos, kai nešiau. Ji man perkando pirštus. Galėjau šimtą kartų ją paleist ir pasakyt, kad pabėgo... Bet, Do-ni, kodėl taip nepadariau? Kodėl jos nepagailėjau?

– O kas tavęs pagailėjo? Kiek tokių kaip tu. Gerai. Tik pasakyk man – ar ten ant tilto dar kas nors buvo?

– Ne, – ryžtingai papurtau galvą.

Klik, klik, kažkas lengvai šokio žingsniu nulipa laiptais ir atsistoja tarp mūsų. Florencija, išsidažiusi it kekšė. Greitai pamiršo Demido! Motina kalbėjo – Florencija ir Demido, abu išstypę kaip bažnyčios bokštai! Bus vaizdelis, kai eis prie altoriaus. Gražesnio vaizdo negalėjo įsivaizduoti. Gal net nėriniuotą suknelę ėmė siūdinti. Demido patiko visoms kanalo pakraščio moterėlėms, nors kaip ir Donis buvo vagies sūnus. O Donis visiems atrodė negeras. Matyt, toks likimas.

– Mama tavęs ieško, – sako Florencija.

Jie sėdasi į mašiną ir išvažiuoja. Turiu eiti gerti arbatos. Karšta aviečių arbata ir eritromicinas, ar kaip ten jį.

– Lipk, nesušalk, – pakvietė Donis.

Florencija įsėdo į mašiną. Iš pradžių užpakalis, paskui kojos. Nusižiūrėjusi iš filmų. Donis pakreipė salono veidrodėlį. Dabar jie matė vienas kito akis.

Donis važiavo duobėta Barono gatve ir sustojo prie vieno namo centre su tamsiais iškiliais erkeriais. Buvo matyti akmeninės galvos kančios iškreiptais veidais. Donis pažiūrėjo į laikrodį.

Miestas buvo tuščias ir apmiręs. Kraują stingdantis vėjas siūbavo elektros lemputes. Florencija išlipo.

Ji užsirūkė. Žvarbus vėjas plaikstė trumpą sijonėlį. Jis žiūri į mano perkarusias kinkas, pamanė ji, ar jis mato, kokios jos negražios?

Rodės, kad atgręžti Doniui nugarą yra tas pats, kas užsiundyti katę pele. Iš kur ta kibirkščiuojanti tarp jų įtampa?

Po valandėlės pasirodo du vaikinai su krepšiais. Malonūs veidai. Naktinės elektros lemputės. Vėjas siūbuoja iškabą, ši nemaloniai girgžda. Na, jau rudenį ir žiemą tegu pats važinėjasi, pamano Florencija. Mums abiem tai nusibodo.

Kaip šąla keliai po plonomis kojinėmis. Kodėl nepasilikau mašinoje?

Pagaliau pareina Donis, po pažastim pasikišęs juodą dėžę. Abu sėdasi į mašiną, ir Florencija susigriebia, kad Donis jai ant kojos padėjęs ranką, ties ta maža įduba, kur šlaunikaulio raumuo susijungia su kelio girnele.

– Nesušalai? – beveik tėviškai klausia Donis. Jis pradeda pasakoti, kad pirkęs vaizdo leistuvą, kad šįvakar ką nors žiūrės, gal ir Florencija norėtų pažiūrėti kokį gerą filmą – *Kartą Amerikoje* arba *Angelo širdį* su Mikiu Rurku, Rurkas patinka visoms merginoms, o ypač *9 1/2 savaitės*... Florencija pradeda muistytis norėdama nustumti svetimą ranką, bet Donis ją patraukia pats. Ant kojos lieka šilumos plotelis.

Po akimirkos šiluma vėl grįžta.

– Žinai, ką jaučiu, kai čia uždedu ranką? – kone griežtai klausia Donis.

– Nežinau.

– Jaučiu, kad čia minkšta ir šilta. Žinai, apie ką tuomet galvoju?

– Ne.

– Aš noriu tavęs. Kaip čia pasakius... Iškart noriu tavęs. Supranti?

Florencija nukelia Donio ranką.

– Gaila, – sausu balsu prataria Donis. Jis padidina greitį, užsirūko. Parodyčiau tau tikrą porno. Mėgsti porno? Kur karalienė Kotryna jodinėja ant tokio eržilo?

Ko jis taip pyksta?

– Gerai, – sako Florencija klausydamasi, kaip daužosi širdis, – tokio dalyko aš nesu mačiusi.

Donis nustebęs žvilgteli į ją, pralinksmėja. Bet žaidimą tęsia toliau.

– Būtinai parodysiu, – pažada.

Mašina, stabtelėjusi prie namo šalia kanalo, staiga apsisuka ir važiuoja toliau.

Kol Donis savo bute verda arbatą ir tyrinėja pirkinį, Florencija įsijungia televizorių. Rodo Vidaus reikalų ministerijos apšaudymą. Trūkčiojančiame kadre žybčiojančios kulkos zvimbia lyg bitės. Ji prisimena ištuštėjusį miestą.

– Jie šaudo apšvietimo dalykus, – staiga išsigandusi suklinka Florencija. Donis su įtampa veide prieina prie lovos.

– Kaip juokingai pasakei, – juokiasi jis, bet jo juokas nenuoširdus. Jis pražergia jos kojas ir ima segioti kojinę nuo mamulės Milės sidabro siūlais siuvinėto korseto.

– Jie šaudo į lemputes, – maldaujamai prataria Florencija, bet Donis prieina prie televizoriaus ir jį išjungia. Nebegalim laukti, mieloji, sako jis.

Florencija ir Marėjus, du keistuoliai, po kurio laiko pirmieji sulaužė nerašytą taisyklę – nesimaudyti po tiltu. Kad galėtų degintis, jie turėjo pririnkti nemažus maišus šiukšlių, kurias buvo atnešusi srovė. Jie rinko dėžes, butelius, maišelius ir pakuotes tol, kol besileidžiančios saulės šviesa ėmė mirgėti tilto viduryje.

– Sese, žiūrėk, – riktelėjo Marėjus. Tarp nuorūkų ir popiergalių geležingame vandenyje plūduriavo balta milžiniška sraigė.

– Leisk, – Florencija pagavo kažką minkšta. Tai buvo ne sraigė, o išpurtusi ranka su melsva rože ant žasto.

Pirmam išgąsčiui praėjus Florencija įmetė ranką į maišą. Marėjus timptelėjo maišą.

– Reikia pranešti, – paprieštaravo seseriai.

– O kam? – sausai paklausė Florencija ir pakėlė porą popiergalių. Marėjus įmetė į maišą plastmasinį butelį. Vanduo švelniai kuteno kulkšnis. Sesuo teisi. Kaip visuomet. Jie numetė maišą kuo toliau tarp nendrių. Vis dėlto gaila dėdulės Vasios. Daugiau niekas jo nebematė.

Kad ir koks būtų Marėjus, jis ne ištižėlis, mąsto Florencija. Namie taip tylu, kad galėtum įsipjauti į delną ir klausytis, kaip krinta lašai. Raudoni lašai ant žalių kupstų. Šį rudenį uogų mažoka. Florencija liaujasi pinti plaukus, kad galėtų išgirsti taip laukiamą pokšėjimą prie malkinės.

Tyla.

Malkų senio dar nėra. Jo taip trūksta. Florencija priprato prie jo papirosinių istorijų – istorijų, kurias jis gali papasakoti, kol surūko vieną cigaretę, ilsindamas sustingusią nugarą ant malkų kaladės, istorijų, kurios dažnai Florencijai sukelia juoką. Pavyzdžiui – apie natiurmortą.

– Niekada, niekada dar taip nebuvo. Kad taip persimainytų gamta. Lyg sulaikytų kvapą. Rytais. Jokio vėjelio, jokio paukštelio ar kokios musytės pro langą įskrendančios. Nieko, nieko, nieko... Ir tada po kurio laiko vėl prasideda. Vėjelis, virpteli koks lapelis, į kambarį įskrenda musė. O toji akimirka it kokia mirtis, jokio judesio... Ir šįryt taip buvo.

Taip pasakoja senas žmogus, atėjęs čia malkų skaldyti, o ne istorijų pasakoti.

Florencija vėl liaujasi šukuoti plaukus. Tada ji įtariai žvilgteli pro langą, lėtai lėtai, bet vis greitėdama prieina prie lango ir jį atidaro. Jos veide atsispindi kibirkščiuojanti erdvinė dekoracija. Nė mažiausio judesio.

Tyla.

Po akimirkos maža musytė suvirpina tyrą orą, atgiję lapai ima glostyti vienas kitą, tarytum į sustingusią vandens gelmę smelktųsi srovė. Florencija su palengvėjimu atsidūsta, išveja musę ir uždaro langą.

Ir šįryt taip buvo, vėliau pasakys Malkų senis, numetęs savo palaikį švarką ant pjovimo stalo.

Po įvykių su Demido ir dėdulės Vasios ranka brolis ir sesuo tapo tylesni. Mamulė Milė į tai nekreipė jokio dėmesio – tuo metu ji turėjo pakankamų rūpesčių dėl tėvo. Kartais iš

tolimo užkampio pas juos atvažiuodavo tėvo mamukas ir tėtukas – vaikų senelis ir senelė. Senelė buvo energinga moteris, visur skleidžianti drėgną prakaito tvaiką. Jos plaštakos buvo baltos ir minkštos, Florencija vengdavo sveikindamasi liesti jos ranką – tokią plačią ir minkštą.

– Tavo rankytė kaip Dievulio pirščiukai, – griaudėdavo senelė, – reikia stipriai suimti, kad pajustum.

Nuošalaus kaimo užkalbėtoja Vakarupė buvo prisakiusi senelei daug vaikščioti. Vaikščioti ji pasikviesdavo mamulę Milę, vaikus ir senelį. Tamsūs šešėliai krisdavo kiaurai per tilto atramas į pačią gelmę, kai jie pavargę grįždavo namo.

– Palik jį! Jis jau nežmogus! Niekada nebebus žmogus. Nebegali juo būti.

– Mamuk, aš taip negaliu, jo gi stuburas sulaužytas, – sutrikusi teisindavosi mamulė Milė.

– Pasiimk vaikus ir eik, Mile. Paminėsi mane geruoju!

Senelė ir senelis išvažiuodavo, visuomet palikdami juos skaudančiom kojom. Tėtis liūdnas sėdėdavo lovoje, nors ir niekur su jais nevaikščiodavo, ir žaisdavo suglausdamas ir praskėsdamas kelius. Jis mylėjo tik senelį, savo tėvą. Bet senelis klausė mamuko, savo žmonos.

Netrukus Florencijai ir Marėjui teko vykti į senelio ir senelės laidotuves. Išraustame tamsiame it grūdų aruodas smėlyje gulėjo ledinės sniego kruopos. Šalia kapo mėtėsi kastuvas. Senelė buvo išėjusi į Vakarupės pusę pasivaikščioti bėgiais ir nebesugrįžusi. Senelis laidotuvių išvakarėse ėjęs kasti kapo. Matyt, buvo giliai paskendęs liūdnose mintyse, nes pūgoje ant bėgių jį pargriovęs traukinys ir nusitempęs paskui senelę, o kastuvas mirguliavo žalsvais atspalviais ties neįprastai plačia – it dvigulė lova – duobe.

Du mediniai kryžiai, aplink juos žiba balta dangaus mana iš javų, kurių niekas nesėja, niekas nepjauna.

Skausmo palaužta mamulė Milė svirduliavo. Florencija su pasididžiavimu stebėjo, koks stotingas ir stiprus yra brolis Marėjus, už pažasties prilaikantis perbalusią Milę. Ji, vargšelė, jau buvo visiškai susitraukusi į kamuoliuką.

Tėtis jau buvo juos palikęs, ir senokai – kai Florencija pradėjo mokytis vidurinėje. Daugiau niekas jo nebematė.

Florencija užstato vandenį kavai ir išsitiesia sofoje prie lango. Pasaulis po galva ir debesys viršum jos, ir tos dausos virš galvos, tik užmerk akis!

Ji bando stebėti už lango besimainančias spalvas. Va, dangus – mėlynai mėlynai, ryškiai ir tamsiai auksinis. Va, didžiulis debesis – aukštai aukštai baltutėlis, sniego baltumo. Šilko vėjyje mirguliuojanti liepa – amžino liepos žalumo...

Išeinantis.

Arbatinukas šnypščia, garai tumulais virsta, Florencija pašoka, nusidegina pirštus, tyliai juos čiulpia, kad nepabustų Marėjus. Nežinomybė užpildo visą kambarį, net įkvėpti sunku. Florencija virtuvėje vaikšto iš kampo į kampą, čiupinėja daiktus, kiloja antklodes, sėdasi, stojasi. Per tuos dvejus metus Marėjus atpratino ją nuo vienatvės – vienatvė tarytum apninkančių minčių švieslentės, bet kuriuo metu galinčios užsidaryti, bet reali vienatvė jau ne jos jėgoms. Florencija toliau vaikšto iš kampo į kampą, visą savaitę ji šitaip, ir kartkartėmis sumurma – mhm, mhm... Lyg patvirtindama, tik neaišku ką.

Mamulė Milė į Florencijos išleistuves atnešė tris baltas lelijas, o paskui mikliai apsikasė smėliu kapinaitėse miesto pakrašty. Marėjus jau senokai buvo jas palikęs. Aš trumpam, čia pat, sakė. Vėliau paskambino ir paaiškino, kad namie jam viskas pabodę. Jame tarytum deganti amžinoji ugnis, kuri vis genanti į naują karą.

Milę išvežė į ligoninę. Iš to meto Florencija prisimena tik ilgesingą langą.

Tik didelį, baltą langą.

Rytas. Dangus toks aukštas, kad matyti, jog žemė nėra apvali. Pasenusių mikrorajonų kraigai, kuriuos kasmet pasiekia vis daugiau medžių viršūnių. Dangus toks abstrahuotas tam, kad ligoniai pamirštų garsus ir kvapus. Sterilizuotų erdvių jausmas.

Senosios guli palatoj viena priešais kitą – mamulė Milė ir ta kita, kuri retai atgauna sąmonę; vis dėlto jos aimanos užpildo visą palatą ir tada, kai ši tyli. Motina nešaukia. Bent tol, kol ją lanko Florencija. Florencija stengiasi negalvoti, kas būna tuomet, kai jos nėra.

Prie durų dviejose švarutėlėse lovose užsitraukusios antklodes iki akių guli dvi rudakės. Iš jų gimdų buvo išgremžti vaikai, bet viskas nėję lyg per sviestą, todėl dabar abi turinčios gulėti ir svarstyti, už ką joms tokia bausmė. Aišku, kalta valstybė. Ji tokia velniškai neturtinga, kad neišgali guldyti merdinčių ir gyvųjų į atskiras palatas. Joms belieka tik likti čia, klausytis abiejų senių agonijos ir žiūrėti į vandeningus, minkštus it sraigė skausmo apimtus pilvus.

Kartkarčiais merginos eina parūkyti į išmindžiotą pasivaikščiojimų kiemelį, kur vasaros vėjas lyg šelmis jūreivis alsuoja joms į plaukus; kur viena kitai – atsitiktinai sutiktai ir taip pat nesulaikomai žūstančiai būtybei – gali be perstojo pasakoti istorijas, kurios prasideda tylos akimirka, žvilgsniu į tolumoje mirkčiojančią mašinų eilę ir žodžiais – žinai, aš labai norėčiau to antro vaikelio, bet...

Valgyti pietų košės jos einančios į ligoninės valgyklą – vandenyje virti manai ir lašelis sviesto, – bet ja nesimėgauja, nes yra išvargusios nuo narkozės, infekcijos, infekcijų, vyrų nedėmesingumo, o svarbiausia – mirštančiųjų veidų palatoje.

Visi čia pailsę ir mažakraujai kaip ir išblyškę jų veidai, o gailestis yra prabanga. Tik ta mergina, kuri sustingusi kaip akmens statula leidžia savo dienas prie vienos iš senių lovų, laikydama, glostydama, garbindama sunykusią gulinčiosios ranką, – ji yra nemenka išimtis. Ji sukelia baimę.

Tarytum ji visa tai įteisintų. Tą prakaitą, šlapimą, išmatų gurvuolius ir atodūsius! Riksmus, dejones, stingdančią tylą. Savo buvimu ir po palatą klajojančiu, niekur ilgiau neapsistojančiu žvilgsniu ji tarytum su visu tuo sutinka.

Tarytum ji žinotų, kad žmogus nėra švelni ir nuostabi būtybė, sukurta iš spermos, jūros putos, rožių pelenų. Jo viduje neišvaizdus balkšvas tinklas, kuriame skausmas trūkinėja ir pulsuoja, trūkinėja ir pulsuoja.

Todėl kasdien, kai Florencija ateina pas mamulę Milę ir padeda duoną ant spintelės, abi voverės nusimeta antklodes ir jų margi chalatai išnyksta koridoriuje.

Todėl kasdien, kai Florencija atidaro langą ir trupinėliais lesina žvirblius, ji pajunta, kaip jos išeina.

O Florencija lieka ir klausosi mamulės Milės šnabždesio – motina šimtus kartų pergalvojo savo gyvenimą ir supratusi, kas jos nelaimių šaltinis, iškankinta skausmo ji atskleidžia Florencijai tą paslaptį.

Florencija, dukrele, niekuomet nevalgyk pomidorų. Niekuomet.

Pabudusi antroji senė dar priduria, kad negalima miegoti su nesipraususiu vyru. Tai išgirdusios abi voverės vaiposi. *Niekada negalima miegoti su nesipraususiu vyru*, kliedi ta senė, visus čia kamuojanti savo įnoriais ir aimanomis, kol ateina seselė, suleidžia vaistų ir nors valandėlę gali tikėtis karštos, šlapimo garų prisisunkusios ramybės.

Florencija mąsto, kaip viskas čia neaišku. Neaišku iki pat paskutinės akimirkos. Pomidorai ar nesiprausęs vyras – koks skirtumas? Vien versijos, vien spėlionės; niekada nesužinosi tikrosios priežasties. O gal nuostabus, gal palaimingas yra tas nežinojimas.

Daktarė perpjovė mamulės Milės pilvą, pažiūrėjo, palingavo galvą ir užsiuvo. Ir atidavė mamulę Milę dukrai Florencijai.

Toks buvo motinos požiūris į visa, kas įvyko.

Florencija ką tik baigė vidurinę mokyklą, ką tik išleistuvių naktį sėdėjo po krepšinio lanku berže/liais ir balionais išpuoštoje sporto salėje. Žmogus, kuris ją domino, aišku, šoko su kita. Net akies krašteliu nežvilgtelėjo į Florencijos, kuri liūdėjo su savo balta suknele, nerangiai sudėjusi rankas ir kojas, juokinga it perrengtas pelkių senis, netyčia užklydęs į svetimas vestuves, pusę.

Skaudu, žinoma.

Nes *jis* buvo gražus, jis buvo dievas, jis buvo magnetas, jis buvo jos išrinktasis. Apie jį žinojo visos jos draugės, bet niekas iš namiškių – Donis jau seniai buvo pamirštas, nurašytas. *Jis* pats irgi to nežinojo ir šiukštu neturėjo sužinoti! Jei jis prieitų, nusišypsotų ir ištiestų ranką... Daugiau galvoti nevalia. Gyvenime taip nebūna. Tada sustotų judėjimas ir būtų numalšinta sielos kūrimosi procedūrai privaloma kančia.

Kad ir kaip tai baisiai skambėtų, kaip tik dėl to vakaro Florencija iš pradžių nepastebėjo, kad motina miršta. Net ligoninėje ji sėdėjo prie lovos kaip už stiklinio gaubto.

Milė numirė labai staiga ir garbingai – trapi moterėlė viską darydavusi pirštų galiukais.

Ir kaip, kaip tau gali būti bloga nuo visų vaistų?

Klausimas svilina kambario sienas, braškėdamos šios dar labiau susispaudžia. Nebelieka laiko rytui nuo vakaro atskirti. Florencija degina bažnytinę žvakę – įdavė kaimynė, vežė nuo pačios Raudų sienos! Kartu jos praleidžia nedaug laiko, bet atrodo, kad jo – dar neišsemiamas vandenynas. Florencija priartina pirštus prie žvakės ir stebi savo ranką – permatoma ugnies plaštaka, tamsesnis kaulų šešėlis. Kas yra raudona šviesa? Kaip ji galinti storą Florencijos delną suploninti iki stiklo? Ar ji peršniokščia per odą kaip banga, ar suardo kaip rūgštis?

Pinigų mažai, vaistai brangūs, be vaistų blogai. Fabrikas jau visą amžinybę užrakintas, raktas nulaužtas, surūdijęs, išlydytas, išmestas į jūrą. Rodos, išgelbėti begalįs tik grynas spiritas.

– Atnešk, miela dukrele, man dar vieną stikliuką, prasideda, – kriokia Milė, kai suima ir purto skausmai.

Po *stiklelio* ji apsvaigo, skausmai rimo, aplankė košmarai ir viltys, ji nebeįstengė užmigti. Neapsakomai graži buvo ardanti snaudulio giedra, kai Milė ant priegalvio kiek pasuko galvą, kad galėtų matyti dukterį, skarelė buvo susipynusi su plaukų sruogomis, veidas išblyškęs it pagalvės užvalkalas.

– Na, matai, niekada nebuvau pijokė, o gyvenimo gale tokia pasidariau. Kaip juoktųs tėtukas... – kalbėjo tokiu lengvu ir žaismingu tonu lyg sakydama – susapnavau šiandien gražų sapną, ar ką nors panašaus.

O Florencija vis daugiau ir daugiau galvojo apie rankas. Glamonėjo motinos rankas, vis taikėsi jas paliesti, palaikyti savosiose. Tokiomis akimirkomis motina tilpdavo į jos rankas. Net ir senose fotografijose išraiškingesnės už veidą buvo jos rankos. Ypač toje pageltusioje fotografijoje – kur mažytė Florencija sėdi motinai ant kelių, o jos nugarą lyg skydas saugo gyslota ir nedaili Milės ranka.

Prieš mirtį nebuvo nei skausmo, nei nevilties. Tik peršviečiama giedra akyse. Milei nepavyko numirti blaiviai.

– Jaučiuosi kaip ką tik nupirktas šuniukas, kurį pasišokinėdami neša prispaudę prie krūtinės, – pasakė motina ir suvirpėjo.

Kaimynai ir bendradarbiai padėjo padengti stalus.

Yra tokia legenda apie fabriko žmogų – pasakojama, pasaulyje tarp kitų žmonių gyvena ir fabriko žmonės. Nuo kitų jie skiriasi kūno jėga ir dvasios guvumu, o ypač – savo nepriklausomybe. Jiems reikia nustatyto darbo laiko ir sunkaus, monotoniško darbo, kurį dirbant rankos darbuojasi

automatiškai, o mintys klajoja laisvos. Jie asketai ir kiek iš aukšto žiūri į tuos, kurie tokie nėra. Jiems reikia švarių, paprastų apdarų ir jausmo, kad ant pečių laiko pasaulį. Kartkarčiais vyrai turi išgerti, moterys – išsirėkti. Sekmadieniais jie eina su vaikais žiūrėti futbolo ar važiuoja į gamtą, kartais ir į operą.

Tai taip paprasta, bet tuo savo paprastumu jie be galo didžiuojasi. Savo fabrike jie dirba visą gyvenimą ir kiek rezignuotai stebi, kaip amžiams keičiantis nužygiuoja įvairios kariuomenės. Jei reikia, eina į susirinkimus, ir didelio pasirinkimo čia nėra – prieš susirinkimą vartai užrakinami, kad niekas negalėtų išeiti.

Jei viskas yra ne taip, jie lėtai miršta. Kai laikas palengvėja, juos nužudo milžiniška po jų kūnus sruvenanti jėga, jau niekam nebenaudojama.

Baigėsi dideli ir gražūs laikai, kartą pasakiusi motina, pro tramvajaus langą žvelgdama į tuščius fabrikų korpusus.

Palaidojusi Milę Florencija grįžo namo ir bandė imtis kasdienių darbų, daug gėrė, bet visai neapsvaigdavo. Lyg stiprus lelijų kvapas ją visur persiokiojo vizija apie motinos rankas.

...ji rauda prie užverstos kapo duobės, kur susimaišiusios su smėliu tviska bažnyčios lelijos, drėgnos ir nuodingos, eina šešėliuotu takeliu, sėdasi į autobusą, virtuvėje plauna indus, į geležinius kiemo vamzdžius išdulkina antklodes, atsako į pareikštas užuojautas; kaip toteminiai stabai stulpai blanksta iškilmingi ir nejudrūs fabriko žmonių stotai su giliai išgraviruotu liūdesiu; nakčiai atėjus jie pražūva, bet visiškai nesutemsta; Florencija žiūri filmą, kuriame miršta žmonės,

bet tai jai kelia juoką, nes filmas skirtas pamogai, o ne Florencijos akims – visur, visur, visur ji mato rankas. Jų nagai balti, jos pažįstamos iki menkiausios raukšlelės, jos ten yra. Giliai žemėje, tamsioje ir motinos kvapo prisisunkusioje talpoje sudėtos ant įdubusio pilvo, ant juodų ir glotnių apdarų baltuoja rankos – sustingusios ir vienišos. Florencija gali užsimiršti kasdienybės mažmožiuose, bet už penkių kilometrų nuo jos *žemėje yra motinos rankos*. Ir bus dar daugelį metų, diena po dienos, kol žemė suardys karstą ir įleis į motinos kūną augti geidžiančias šaknis. Ateik, atverk kapą, kvies jos nebyliai. Beprasmiška. Visiškai beprasmiška būtų daryti tai, ko labiausiai trokšta Florencija, – atverti... Dar vieną kartą pažvelgti, bent trumpai trumpai žvilgtelėti... Rodos, aš pamiršiu. Todėl baugu. Kai rankos iškils kartu su kokio nors medžio viršūne, su švelniais ir mirgančiais beržo lapais, gal joms jau bus tūkstantis metų ir Florencijos akių nebebus šalia. Ir kur ji rastų prieglobstį nuo rankų?

Florencija retai eidavusi su motina į bažnyčią. Šįkart ji ten nuklydusi viena, vienintelė ankstyvą rytą visoje Mėnesio gatvėje.

Florencija pasiteiravo kone aklo žvakių pardavėjo:

– Kur padėti žvakelę už rankas?

– Už kokias rankas, vaikeli?

– Už motinos rankas, mirusias rankas?

Senis supratingai linktelėjo galvą.

– Priešais, vaikeli.

Florencija užsimerkė, apgraibom prisiartino prie ikonos, pačiupinėjo žvakidę ir įtvirtino žvakę. Nepažvelgusi į viršų ji pabučiavo šventą paveikslą ir apgraibom išėjo pro duris.

Ji bijojo ikonoje išvysti rankas.

Florencija pradėjo miegoti. Laikrodžiai pamažu sustojo, ji susidomėjusi stebėjo dienos ir nakties kaitą, klausėsi lauko triukšmo ir persisvėrusi per palangę žvelgė į nenutrūkstamą vandens tekėjimą po tiltu. Vasara ją liūdino, nes laiko paviršutiniškumas slypėjo visur – blausioje šviesoje, neskoningai karštame vėjyje ir alavo spalvos naktyse, kur nuzulintos šviesos tirpo žvaigždės.

Florencija norėjo gedėti. Ilgą laiką jos gyvenime viešpatavusi tvarka, Florencija gerai žinojo, kas galima, o kas – ne, ir nejautė jokio vidinio poreikio peržengti tos ribos. Bet mamulės Milės mirtis sukrėtė ją daug giliau nei ji galėjusi įsivaizduoti. Būdama dar beveik vaikas ji norėjo mąstyti. Florencija norėjo apmąstyti savo tolesnį gyvenimą. Dar ji norėjo truputį pagedėti, bet sulaukė priminimų. Įspėjimų. Vis dėlto be jokių įspėjimų jos bute buvo išjungta elektra ir teko verstis su žvakėmis – rudenėjant jos langai atrodė vis jaukesni. Pašto dėžutėje kaupėsi juodai įrėminti popieriai su šauktukais. Skola už buto nuomą. Skola už techninį šalto vandens sistemos aptarnavimą.

Florencija laukė.

Skola už šildymo sistemos aptarnavimą. Skola už šiukšlių išvežimą. Paprasta sąskaita be skolos už bendras elektros reikmes. Vandens tiekimas ir kanalizacija. Sąskaita už dujas, už telefoną. Sąskaita už Florenciją, už tėvą ir Marėjų. Ir už kažkokį nežinomą pilietį Gajų Cetkiną, tiesa, po kurio laiko dėl jo atėjo atsiprašymo raštas – Gajus Cetkinas, pasirodo, kompiuterio klaida.

Florencija norėjo liūdėti, bet privalėjo būti budri ir kovoti. Ji nesinaudojo telefonu, šaldytuvu, nežiūrėjo televizoriaus.

O ką daryti su bendromis elektros reikmėmis?

Ką daryti su sąskaita dėl šiukšlių išvežimo?

Savo tuščiame bute ji aiškiai girdėjo nematomą milžinišką laikrodį – tik, tak, tik tiksėjo jis. Gedėti dėl ko nors – neįsivaizduojama prabanga, tiksėjo jis. Tu įkinkyta, tau uždėti pavalkai, tu pažabota. Ir nedrįsk nė pagalvoti, kad sustosi. Trauk.

RYTAS SU SIDABRINIU KIRU

Dieną, kai Florencija baigė gedėti, ji prisimena su visomis smulkmenomis. Aišku, todėl, kad tądien vyko svarbių *sutapimų*, kurių paprastai niekas nepastebi, o jei ir pastebi, tai greitai pamiršta. Florencija buvo priversta pastebėti šiuos sutapimus ir jų neužmiršti, nes po jų gyvenimas įėjo į visai kitas vėžes.

Pirmasis ženklas buvo paukštis. Paukščiai *yra* ženklai, ir nieko čia keista, bet Florencijos paukštis buvo didelis ir gražus, vertas pasigėrėjimo. Tas, kuris siuntė paukštį, žinojo, kokias stiprias bangas Florencijai auštant turįs sukelti ženklas, kad išvaduotų ją iš sąstingio.

Didžiulis sidabrinis kiras kaleno į langą ir ji pabudo. Duslus, dudenantis garsas. Išdauš langą, išsigando Florencija. Paukštis svirduliuodamas vaikštinėjo palei langą, tarytum ketindamas skristi kėlė didžiulius sparnus, garsiai juokdamasis kažką porino. Kai Florencija atsikėlė, kiras nuskrido.

Reikia ieškotis darbo, pamanė Florencija.

Ji nusiprausė veidą, apsivilko suknelę, apsiavė batus. Batai buvo suplyšę, bet geresnių nebuvo. Nulipusi laiptais išėjo

į gatvę. Niekas nebebus taip kaip anksčiau, pasakė sau Florencija. Lyg patvirtindamas jos žodžius po kojomis šmurkštelėjo juodas katinas.

Tfu, bjaurybė. Bet nieko nebepadarysi.

Vėjas plaikstė suknelę it naktinius marškinius. Štai ką reiškia eiti per gatvę. Jau buvo spėjusi pamiršti. Saulė, vėjas, smėlio sūkuriai ant šaligatvio. Kiek valandų? Kanale vienas į kitą daužėsi kateriai ir motorinės valtys, bet niekas ten neskubėjo. Čia toks užkampis, kur niekas neskuba, nemąsto, nesijaudina.

Prie naudotų daiktų parduotuvės nuo jos batelio atšoko puspadis. Taip. Ji pirks batus, buvo galima perskaityti šįrytinėje įvykių stenogramoje.

Vienoje rankoje laikydama suplyšusį batelį, o kitoje gniaužbeing paskutinius prakaito prisisunkusius pinigus Florencija patraukė į parduotuvę. Įėjo į vėsią patalpą, kurioje tvyrojo pelėsių ir seno prakaito tvaikas. Ji išsirinkusi dailius rudus batelius, kurie tiko it nulieti. Sumokėjo ir dar liko skolinga. Pinigų nebeužteko net laikraščiui su darbo skelbimais nusipirkti. Išėjo.

Pamatė Donį.

– Florencija, – pagarbiai tarė jis. – Palauk, aš tuoj.

Į maišelį pardavėja buvo sudėjusi senuosius jos batelius. Mieluosius batelius.

Apžiūrėjo. Be puspadžio. Daug regėję. Buvę ant jos kojų. Visais klaidžiais keliais. Dėkui, kad tarnavot. Tarnaukite ir toliau, kad tik kas jus surastų. Nieko nepasilikti. Natūrali daiktų priklausomybė nuo kelio ir kaitos. Vis dėlto liūdna. Likite sveiki.

Kone pabučiavusi ji staiga įmetė juos į šiukšliadėžę. Fu, koks dvokas – salsvas ir glitus. Žvilgtelėjo į artėjančią senę – ar ši nešiotų? Puspadis dar visai geras, tik atšokęs. Galima virvute pririšti. Stiprūs kiaulės odos batai.

Staigiai pasisuko ir atsitrenkė į mašiną. Suaimanavo signalizacija. Florencija išraudo, pasilenkusi trynė skaudamą kelį. Maudžiantis skausmas. Prakeikta signalizacija! Ko jie žiūri? Donis sugriebė ją už alkūnės. Kokios staigmenos šiandien jos dar laukia?

– Užsigavai?

– Ne.

– Kaip tau sekasi?

– Man sekasi gerai.

– Važiuoji į miestą?

– Nežinau.

– Sėskis.

Donis privežė ją prie laiptinės ir tarė.

– Persivilk suknelę. Ar kada pusryčiavai valtyje?

Ne, aišku, kad ne. O kodėl ne, kodėl ne, skaičiavo ji rūkdama laiptais ir tverdamasi už turėklų.

Santuoka jiems abiem apsimokėjo. Donis gerai uždirbo, nusipirko namą miesto pakrašty, nors visi žinojo, kad tie pinigai nešvarūs. Jis nebuvo šios valstybės pilietis, todėl visi sandoriai galėjo būti sudaryti tik Florencijos vardu ir jai tarpininkaujant. Ji turėjo šiek tiek pinigų ir vilties kada nors priartėti prie milžiniško laikrodžio, kurio tiksėjimas pastebimai tildavo. Florencija mokėsi aukštojoje, bet gyvenimas spraudė ją į kampą ir ji dirbdavo iki pusiaunakčio, nes didelė

dalis uždirbtų pinigų išeidavo slapta, bet atkakliai kuriamai *terra incognita*, kur negrėstų joks pavojus. Donis ją mylėjo, ir ji tai pakentė. Storos drėgną dermatiną primenančios plaštakos!

O jis, jei ir žinojo, tik vylingai šypsojosi.

Jie abu augo geležinkelio tilto šešėlyje.

Florencija dirbo, mokėsi ir daug galvojo. Galvodavo, kol apimdavo šleikštulys. Kartą vieną vėsų vakarą grįždama ji išgirdo, kaip pavartėje mokesčių mokėtojai aptaria savo naująsias kilpas. Jie sėdėjo apsupti kitų pensininkų ant suolelio ir garsiai diskutavo. Florencijos galvoje šmėstelėjo sąskaitos blankas su priskaičiuotais mokesčiais už paslaugas.

– Už kokias paslaugas jūs dar norit mokėti? – griežtai paklausė. – Ar bent kas mato, koks gražus vakaras?

– ...

Pasėta baimė įsiplieskė prietemoje virš jų galvų tarytum plika elektros lemputė. Vienos moterėlės akyse Florencija išvydo savo pačios atspindį ir nuleido galvą.

Virpėdama ji įėjo į namą ir nenusirengusi išsitiesė lovoje. Neapykantos pinigams spinduliai išdžiovino ir išdegino jos kūną. Dar kiek, ir ji pritrūksianti jėgų.

Šitie namai – lyg laivas, plaukiantis ant pelių. Visur – senuose grindų plyšiuose, slenksčių slanksteliuose ir lentų šonkauliuose – juntama gyvybė. Kažkur po žeme knibžda, spygauja, kaunasi, purpteli lyg žvirbliai į šiltą lietų švelniomis pilkomis pelių pėdutėmis. Ten kažkur giliai ir kartu visai čia pat, reikia labai pasistengti, kad turėtum kur koją padėti.

Taip. Jau visą savaitę Marėjus nepastatė pelėkautų, nusprendžia Florencija ir išgirsta kieme pokšinčias malkas. Malkų senis atėjo. Nudžiugusi Florencija eina atsikratyti vienatvės.

Baigusi mokslus, Florencija laimėjo stipendiją studijuoti Londono ekonomikos aukštojoje mokykloje. Jos ir Donio bendras gyvenimas braškėjo ir iro per visas siūles. Jis burbėjo, tačiau Florencija žaidė suplanuotą žaidimą, ir žaidė jį vis įnirtingiau. Ji buvo tikra dėl savo pinigų, todėl galėjo elgtis kaip tinkama.

Ji vaizdavo, kad geria, kol iš tiesų ėmė gerti. Ji vaizdavo, kad pavydi, kol padegė jo mašiną. Girta išėjo į kiemą, braukė degtukus ir degino, bet mašina nedegė. Kokias nesąmones rodo filmuose, kur jos liepsnoja kaip laužai! Iš virtuvės ji atsitempė šūsnį laikraščių ir sukišo už sėdynių užvalkalų. Va čia tai buvo laužas! Subėgo kaimynai, trys ugniagesių mašinos... Auštant grįžo Donis ir ją prilupo. Tampė už plaukų ir verkė.

Sulaužei man šonkaulius, pailsusi šaukti tarė Florencija. Po raktikauliu gėlė ir braškėjo sulaužytas šonkaulis. Donis ją aptvarstė. Auštant jie vėl mylėjosi.

Argi čia meilė, paklausė ji Donio. Tu manęs geidei, mane paėmei, bet ar tu mane myli?

Taip, sakė jis. Aš tave myliu. Su tavim supratau, kas esu. Su tavimi yra prasmė.

Jis kalbėjo, kad Florencijoje atrado savęs vertą priešininką. Tai buvo pagyrimas, bet ar tai buvo meilė?

Tik viena duobutė, švelni ir minkšta duobutė palei Donio burną versdavo ją suvirpėti. Matydama ją Florencija mylėjo.

Vyrui važiuojant automobiliu ar snaudžiant ji žiūrėdavo į jį slapta vis ieškodama tos žymės. Tačiau tai buvo tamsos duobutė, dienos šviesoje ji pranykdavo.

Įniršęs Donis surišdavo Florenciją, įgrūsdavo į bagažinę ir pavažiavęs gerą kelio gabalą išmesdavo ant kelio. Kartais praeidavo kelios dienos, kol Florencija pavargusi ir įpykusi sugrįždavo.

Kodėl su vienais žmonėmis aš jaučiuosi geresnė ir tyresnė, o su Doniu esu tikra šiukšlė. Kaip jam pavyksta manyje pažadinti pačius žemiausius instinktus?

Greičiausiai jie būtų užmušę vienas kitą, bet Donis nusileido. Sakė – pavargau, gali išeiti. Tai nutiko taip staiga, kad Florencija iš pradžių net nesuprato, kaip reaguoti, bet, laimei, gavo užsienio stipendiją. Grįšiu kitoks žmogus, pasižadėjo sau.

Į Latviją ji sugrįžusi rudenį. Savo bute išgėrė arbatos, žiūrėjo, kaip vakarėja. Keista vakarų ramuma gimtinėje.

Suskambo telefonas, Florencija pakėlė ragelį. Donis. Susitarė susitikti prie stoties laikrodžio. Florencija apsivilko paprastus drabužius, apsiavė žemakulnius batelius ir išėjo iš namų. Šįvakar ji norėjo jausti.

Cigaretės. Vitrinos. Purvinos šuns letenos. Ir ji – pasaulio esmės ir mažmožių viduryje.

Florencija klaidžiojo ir klaidžiojo po peronus, stotį, autobusų stotį ir tunelius, tokia be galo vieniša, tokia viena, neturinti nieko bendra su šalia praslenkančiais šešėliais ir žmonėmis, kuriuos vieną po kito fiksavo jos akys.

Ji nusipirko cigarečių ir bandė užsirūkyti, nors jau seniai nerūkė. Dievaži, tai nelengva, kai pirštai sušalę į raudonus ir

skausmingus pagaliukus.˙Staiga Florencija primerkia akis – tą akimirką ji gyveno visai kitoje erdvėje, todėl stengėsi būti budri, kad pašaukta nejučiomis neužmintų ant Dievo ribų.

Ji stebėjo tuščias gatves ir praeivius, kurie persisukę nuo žvarbaus vėjo skubiai išnykdavo tamsoje. Ji labai mėgo tą nemielą orą, kai žmonės tūno namie lyg žiurkės urvuose. Įniršį jai kėlė tik jausmas, kuris radosi raudoname mėsos gabalėlyje, vadinamame širdimi. Jausmas, kuris apima po pirmosios cigaretės – jausmas iš šalies. Abejingumas. Kad viskas taip blogai, kaip begali būti. Paskutinės žemutinės ribos jausmas.

Net ir artėdamas link jos lyg lietus per pažliugusią pievą, jausmas nesuteikė jokios galimybės jį kaip nors pavadinti. Todėl Florencija ir nesistengė perprasti jo esmės, tik nusprendė, kad dabar galėtų persipjauti venas.

Iš plonos kišenės ištraukė savo baltą sušalusią it negyvėlio ranką ir lėtai atsuko slapčiausią rankos esmę. Elektros lempučių šviesoje pro odą persišvietė giliai, bet ne itin gerai paslėptos gyslos. Žiūrėjo ilgai, kol prie cigaretės šleikštulio prisidėjo aštrus, nežinia ko sukeltas skausmas. Tarytum ji žirklėmis ar skutimosi peiliuku jau būtų pasiekusi tuos mėlynus upeliukus, tarytum drėkstų juos, pjaustytų ir drėkstų ir vis tiek nepajėgtų jų galutinai nutraukti.

Florencija prisimerkė ir greitai įsikišo ranką į kišenę.

Ji įėjo į laukiamąją salę ir prisėdo ant paties raudono plastmasinio suolo krašto. Aukštas baltas skliautas dūzgė it bičių avilys. Tylus ir prislopintas senių murmuliavimas maišėsi su trūkinėjančiu čigonių burkavimu ir neaiškiais šaižiais vaikų šūksniais. Visa garsų raizgalynė it įvairiaspalvis kamuolys

atsimušdavo čia į lubas, čia į pilkšvas lango dėmes, čia ji staiga bumbtelėdavo jai į veidą lyg nedoras laukinis, suduždama į tūkstančius šipulių, su garsais ji netikėtai pajuto tokią pat galybę kvapų – sulytų drabužių ir sušutusių kūnų tvaiką, kvepalus – tvilkančius lyg dilgėlė – už ryškiai raudonų lakuotų praeinančios blondinės batų, žudantį beliašų ir čeburekų dvoką, žvarbų vėją, pučiantį į nugarą pro durų vyrius.

Be jokios išraiškos veide Florencija žvelgė į išpampusį girtuoklį ir jo tamsiai rudą pudelį. Kartkartėmis senis pasilenkia ir nusišnypščia nosį šalia suolo. Tada pudelis pakyla ir porą kartų nervingai apsuka pasaitėlį. Tada vėl gulasi, drebantį kūnelį glausdamas prie šalto betono. Vyras veltui dirsčioja į Florenciją, net stodamasi ši negali pradžiuginti standžiomis krūtimis, gali tik dar labiau suglausti savo ir taip įtrauktus pečius, tai ji ir padaro abejingai traukdama durų link. Rūsti rudens naktis lyg šikšnosparnis apgaubusi miesto veidą, o šis sutrikęs į blausų juodą dangų mėto rausvai, žaliai, geltonai neoninius akių žvilgsnius.

Už sienos baras. Prieblanda ir žybsinčios šviesos. Prieblanda rodosi šilta. Florencija įėjo į barą, nusipirko stiklinę kolos ir sumuštinį su permatomu kumpio griežinėliu, baugščiai jį pauostė. Ji buvo alkana. Pagyvenusi dama už bufeto atsišliejo į lentynas ir pagarsino muziką.

Florencija žiūrėjo į stambų rudaplaukį vyrą kitame baro gale. Dar prieš šimtąsias amžinybės sekundės dalis jis buvo vaikas. Kažkokia moteris jį bučiavo, maitino krūtimi, sūpavo prieš miegą. Tarytum nuspėdamas Florencijos mintis rudaplaukis tyrinėja Florenciją. Gerai įsižiūrėjus šiame vyre dar ir dabar gali pamatyti vaiką.

Sumuštinio su kumpiu lemtis nulemta. Dar liko kolos stiklinė, kurią ji kilstelėjo rudaplaukiui. Šis tolydžio stebėjo ją ir pamojo priešais. Stambioji bufetininkė persuko kitą radijo stotį ir, kad nesušaltų, įtraukė galvą į pečius. Tiesiai priešais Florenciją. Jai ką tik buvo pasidarę iš tikrųjų šilta.

Slogus alsavimas į pakaušį. Florencija pasuko galvą ir susidūrė su tamsiomis akimis. Rudaplaukis persikraustė prie jos.

– Viena tokį vėlų vakarą – nesunku? – paklausė jis.

Florencija sutriko. Galėtų būti vieniša, liūdna, baugu. Bet sunku?

– Kiek pamenu, visada buvo sunku. Nepasakyčiau, kad dabar kas pasikeitė.

– Nenorėtum patraukti? – nuoširdžiai pasiūlo nešvarią suktinę.

– Nenoriu.

Ji atsistojo ir kiek tolėliau pastūmė stiklinę. Rudis ją apkabino ir pabučiavo į skruostą. Abiem nesmagu. Bufetininkė stebėjo viską mieguistomis akimis.

Florencija grįžo į laukiamąją salę, žvelgė į raudonų suolų eiles, kol šios virto vienodų kareivėlių armija. Viskas aplinkui ėmė suktis ir Florencija nuskendo stebėtinai saldaus miego jūroje. Akimirką prieš užmigdama ji pasijuto, tarsi ją kažkas neštų. Ne, ji kabo ant ilgos virvės, krintančios iš milžiniško medžio lapijos. Virvė siūbuoja į abi puses, ji įsikibusi į ją ir lengvas vėjelis švilpia ausyse plaikstydamas plaukus. Švytuoklė pamažu stoja, ji jau centre. Pačiame pusiausvyros centre. *To* neaprašysi.

Gal tai tas pats, kaip laikytis Dievo rankos.

Florencija sušalusi prabudo. Priešais ją sėdėjo vyriškis, ant kelių pasidėjęs apdriskusį skėtį. Savo akis jis buvo įbedęs Florencijai į veidą. Burna praverta, iš jos per nešvarią barzdą tįsta seilė. Ji pasilenkė prie kojų ir suprato, ką jis tampo ir krato iš po prasegtų kelnių. Veidą išmušė karštis. Išgama tu, kol aš miegojau!

Nakties vėjas atgaivino veidą. Aš jau čia, paskambinusi Doniui, pranešė. Kuo greičiau atvažiuok!

Jo automobilis stabtelėjo taksi eilės gale. Florencija krestelėjo ant sėdynės lyg nuvejotas nusikaltėlis.

– Ką čia veiki? – paklausė Donis.

– Ką veikiu? Susipažįstu su tėvyne.

Jie sėdėjo ir tylėjo. Florencija norėjo kivirčytis.

– Negadinsiu tau nuotaikos, – galiausiai pasakė ir bandė atidaryti duris. Donio ranka žaidė su užvedimo rakteliu, o Florencijai niekaip nepavyko rasti to, ko ieškojo, pirštai lyg užkerėti bejėgiškai grabaliojo po durų apmušalus.

– Važiuosim namo! – jis užvedė automobilį.

– Niekur mes nevažiuosim, viskas seniai baigta, niekas nepasikeitė, nemyliu tavęs, niekada nemylėjau – o tu ar mylėjai? Aišku, irgi ne, jei meilė apskritai galėtų būti argumentas, nesuprantu, kodėl aš išvis norėjau susitikti, ko tu iš manęs nori ir kodėl aš taip padariau, Dieve Dieve, pasaulyje nėra jokios prasmės, kur dabar mane veši, juk nėra jokio tikslo...

– Žinau, – visai ramiai tarė Donis. Jis pasilenkė per Florenciją, patikrino, ar durys gerai uždarytos. Ji užuodė stiprius ir svaiginančius kvepalus. Jai atrodė, kad Donis taip ir važiuoja – stipriai ir svaiginamai.

Visą kelią Florencija tylėjo.

– Lipk! – pagaliau liepė Donis. Florencija žvelgė į seną klevą ir lemputes kieme. Jų namai.

Florencija prisiminė, kaip jie čia kraustėsi. Tada ji jautė tokią bejėgišką ir slegiančią tuštumą, neturėjo darbo. Laisvė nieko neveikti ją žudė. Ji galėjo slankioti po kiemą, laukti Donio namie, kiloti daiktus iš vietos į vietą, atidaryti langą ir stovėti prie jo, kol širdis prišąla prie šonkaulių ir liaujasi plakti, – niekas nesikeitė. Panašiai kaip miške, kai varovai išvaro žvėrį ant medžioklės ruožo – tuomet telieka laukti kulkos.

Galiausiai Florencija prisimena – ji krovėsi daiktus, o Donis žiūrėjo paklaikusiomis akimis. Tai buvo jau po visko. Jie buvo per daug abejingi, kad pultų vienas kitą.

Ar Florencija nujautė, kad išeiti nėra sunku, bet pareiti prireikia laiko?

Donis įsiveda Florenciją į virtuvę ir užrakina duris. Patikrina, ar gerai uždarytos langinės, ir įjungia šviesą. Tik dabar matyti, kokie nedrąsūs jo judesiai.

– Nekas man, žmonele! – atsisėda ant kėdės ir nuleidžia rankas per kelius lyg dvi mazgotes.

– Įklimpau.

– Pats sakei – anksčiau ar vėliau.

– Tau negaila? – atsistoja ir artinasi prie Florencijos, ši pereina į kitą stalo pusę. Virtuvėje nelikę jokių daiktų, stovi tik tuščias stalas.

– Negaila tau, žinau, bet lik su manimi. Pavogsiu tave, aš esu Donis, vagies sūnus.

Jis paguldė Florenciją ant sofos, pats atsisėdo kitame kambario kampe. Pro langinių plyšius smelkėsi balsva gatvės šviesa.

– Taip, – paprastai atsakė ji.

– Kad aš kada būčiau pamanęs, jog tau bus manęs gaila?.. Kaip?.. Dabar tu didelė ir protinga, mokaisi Londone ir valkiojies po Paryžių, manęs tau nebereikia, bet kaip tu galėjai, kaip galėjai su manimi gyventi – tokia didelė ir protinga? Net negalėjai įsivaizduoti, kaip nevykusiai tau seksis su manim! Aš esu šuo, žiūrėk, šnairuoju iš savo būdos ir laukiu, kol Florencija pasišauks – ciū, ciū...

Jeigu tądien nebūtum atvažiavęs prie batų krautuvėlės, manęs jau nebebūtų, mąsto Florencija. Jei nebūčiau pametus bato puspadžio, būčiau nuvažiavus į centrą, o mes nebūtume susitikę. Jeigu mes nebūtume susitikę, manęs jau nebebūtų, ir ši naktis praeitų pro šalį.

Donio balsas vis labiau slopo – kaip liepsnelė užsukant dujų degiklį. Gulėdama Florencija žvelgė į tamsų Donio siluetą. Tu man brangus. Išganingas ir aiškus jutimas – tu man brangus.

Ji išslinko į koridorių ir apčiuopė raktų ryšelį spynoje. Jau gerokai po vidurnakčio. Reikia paskambinti Eglei.

Florencija patraukė telefoną nuo į vidų krintančio šviesos pluošto ir bandė skambinti draugei. Užimta.

Kambaryje užsidegė šviesa, apžilpinusi Florenciją. Ragelis nukrito ant stalo.

– Kam skambini?

– Ne, ne, ne, ne, – sukliko ji ir metėsi prie durų.

Jie susiėmė. Jai pavyko pasukti raktą ir išbėgti į lauką. Mėnesienos užlietame kieme balta liepsna žiburiavo klevo šakos. Prie kampo kažkas ją nutvėrė ir pargriovė ant žemės.

Iškart po to Donį suėmė. Naktį ji praleido prastai apšviestame policijos narve ir visiems iš eilės tvirtino, kad nieko nežino apie vyro darbelius, nes beveik visus praėjusius metus praleidusi Londone.

– Ir jūs tikrai nežinojot, kad jūsų vyro ieško policija? – kažkelintą kartą klausė tardytojas, o ji visuomet atsakydavusi „ne“, galvodama, ar Donis tuo tiki.

Donis nerašė, o Florencija neatsakinėjo. Po pusmečio iš kalėjimo viršininko ji gavusi keistą laišką.

Gerbiama ponia,

Jūsų vyras atlieka bausmę mūsų kalėjime. Š. m. balandžio mėnesį jis buvo perkeltas į vidurinę bausmės atlikimo pakopą. Perkėlimas į vidurinę bausmės atlikimo pakopą buvo atliktas vėliau atsižvelgiant į tai, kad Centriniame kalėjime jis buvo baustas drausminėmis nuobaudomis. Patekęs į mūsų kalėjimą jis aktyviai dalyvavo savo skyriaus įrengimo darbuose, dėl to buvo skatinamas – panaikinta drausminė nuobauda.

Remiantis galiojančiais įstatymais, klausimas dėl paleidimo anksčiau laiko gali būti svarstomas tuo atveju, jeigu nuteistojo bausmės atlikimo pakopa yra aukščiausia. Į aukščiausią bausmės atlikimo pakopą jūsų vyras galės būti perkeltas tik 2020 m. spalio mėnesį. Dėl to klausimas dėl paleidimo anksčiau laiko galės būti svarstomas 2020 m. lapkričio mėnesį.

Viršininkas I. Olinas

Bolinas

Keistąjį laišką Florencija palaikė likimo priekaištu dėl nuošalėje likusio asmeninio gyvenimo. Ji susirado pažįstamą advokatą, ir santuoka buvo skubiai nutraukta.

KALNO ŠVENTĖ

Florencija manė, kad motinos mirtis yra sunkiausias jai skirtas smūgis. Bet studijos, praktika įvairiose užsienio įmonėse ir kitokie darbai pamažu jos dėmesį nukreipė į savo pačios džiaugsmus ir rūpesčius. Ji sužinojo, kad atsisakymas kartu su kolegomis važiuoti į pirtį, jeigu kvietęs pats banko viceprezidentas, laikomas pačiu šiurkščiausiu nusižengimu darbo tvarkai, o alkoholio vartojimas nedideliais kiekiais gali apsaugoti nuo bėgančios kasdienybės streso, kad nematomi banko žmogeliukai šnairuoja klerkams per petį su laikrodžiu rankoje, – minutė, praleista sustingusiu žvilgsniu vėpsant į rašomąjį stalą ir nieko neveikiant, anot žmogeliukų, atnešdavo didelių nuostolių įmonei. Pinigų, kuriuos gaudavo Florencija, greitai nebelikdavę. Juk jai reikėjo suknelių ir apatinio trikotažo, batų ir kvepalų, taip pat padorių pietų ir vakarienės ir, aišku, cigarečių. Jei nerūkytų, ji tikrai išeitų iš proto, sakiusi Florencijos kolegė Eglė.

– Įsivaizduok, – sakydavo Eglė, – devynioliktto amžiaus kapitalizmą – siaubas, ar ne? Dirbi kaip arklys ir dar pinigų negauni. Mūsų laikais viskas eina į gerąją pusę. Dirbam kaip robotai ir dar per daug gaunam. Tik dėl ko tas žmogus gimsta ir miršta?

– Nezyzk. Jei nori, gyvenk, jei nori, dvėsk, bet nesimaišyk po kojomis tiems, kurie nori gyventi. Jeigu tu nenori, atsiras šimtas norinčiųjų į tavo vietą, – atsakė Florencija.

Jos puikiai plaukė pasroviui – dievaži, gyvenimas toks įdomus, – įspūdingi, kad ir trumpi savaitgaliai ir atostogų savaitė. Jachtos, motociklai, žirgai, vandens motociklai, Italija. Florencija Florencijoje. Daugelis norėjo sužinoti, kaip ji gavusi tokį vardą. Florencija meluodavo, kad mamulė Milė buvusi menotyrininkė. *Firenze! Firenze!* – kaip įstabiai tai skambėjo itališkai.

Iš tiesų senelė mamulei Milei buvo patarusi, kad besilaukdama šioji vis užmestų žvilgsnį į gražių žmonių paveikslus. Milė turėjusi išblukusią paveikslo reprodukciją – auksaplaukis žydraakis, it paršelis rausvas angelas tamsaus ir grėsmingo miesto fone. Kamputyje po angelu buvo gerai išskaitomas parašas FIRENZE MAREUS FECIT – o kitoje pusėje rašalu užrašyta – *padarė Florencijos Marėjus.* Mamulė Milė džiaugėsi galėjusi pasinaudoti paveikslėliu nešiodama abu savo vaikus. Tiesa, iš pradžių ji, rodos, per daug aistringai žvilgčiojusi į niūrų miesto foną – mergytė gimė tamsi lyg indėnė ir tvirto būdo, bet vardą gavo šviesų – Florencija. Antrą kartą pasisekė labiau – Marėjus buvo lyg angelas ir savo išvaizda, ir būdu.

Marėjus pyko dėl motinos fantazijų. Marėjus, murmėjo jis, – kas čia per vardas? Kad ir kiek kartų ateičiau į vakarėlį, tiek jie susimaišo, į klausimą – kas ten? – paskambinus prie durų pakanka atsakyti – Marėjus, ir amžinai išgirstu – koks Maris? Jokio Mario nepažįstam... Tada atidaro duris ir juokias – Marėjau, ak, Marėjau!.. Tu visada pokštauji!

Marėjus Florencijos gyvenime buvo virtęs greta stovinčiu šešėliu, kurio žvilgsnis laike ir erdvėje vis labiau blanko. Gyvenimas buvo toks pagavus – veikiausiai seniau Florenciją lankę košmarai. Ji buvo jauna, nedaili, todėl geležinės valios, talentinga ir skvarbaus, aiškaus proto. Pasaulio valdovė, turinti didelių projektų. Pasaulio valdovė braukė kruviną prakaitą, kad gautų krauju uždirbtus pinigus ir paguodą – jachtas, vakarėlius, vynus, Italiją ir *keliautoją* Maksą van Slaiką. Jis laikėsi *gyvenimo ant lagaminų* principo ir nelaikė savęs vartotoju. Koks jis vartotojas, jei buitis jam visiškai neegzistavo?

Maksas sakė, kad kalbėti reikia ne apie pinigus, o apie savigarbą.

– O kas ta savigarba? – juokėsi Florencija.

Tada jie važinėjosi siaurais keliukais netoli Neapolio. Maksas staiga stabdė, kad nesuvažinėtų per kelią bindzenančio šuns. Šuo dėbtelėjo per petį į mašinos langą ir oriai dūlino toliau.

– Matai? Čia savigarba, – paaiškino Maksas.

Ir vis dėlto vakarais po darbo ji sėdėdavo parke ant suolelio lyg senas, per visą savo gyvenimą tarp pirštų zulintas ir prie tvoros numestas skatikas.

Ar tu mane myli? Ne.

O aš tave? Aišku, ne.

Tuomet tokius neaiškius jausmus laikykime sveikatai naudinga fizine veikla.

Kadaise taip Florencija kalbėjo Doniui. Dabar taip kalbėjo Maksas, kol Florencija žiūrėdavo į šalį ir galvodavo tik viena – noriu būt su tavimi, noriu būt su tavimi, NORIU BŪT SU KUO NORS!.. Atleisk.

Ir tada ji susapnavusi pirmą SAPNĄ, suteikusį jai pasitikėjimo. Ji susapnavo, kad pagimdė kūdikį, ir busdama, po kelis kartus atmerkdama ir užmerkdama akis juto riedančias ir per veidą ant pagalvės kapsinčias karštas ašaras. Sunkus ir kankinantis perėjimas į sąmoningą tikrovę truko porą minučių, galiausiai ji visiškai nubudo ir vylėsi, kad sapnas pranašauja ateitį. Nors būsimas gyvenimas vis dar dvelkė šalčiu, bet šviesa jau buvo matyti.

Florencija paslapčia ėmė lauktis. Ji ir toliau mokėsi ir dirbo, nešiojo maskuojančius perujietiškus apdarus ir priaugo svorio, kad jos kūno perteklius paslėptų kalbamo vaisiaus kietą pilnumą. Jai tai buvo visai nesunku – buvo lengva ir gera, jos visai nepykino. Sugalvojo vaikui vardą. Ne veltui Šventajame rašte rašoma – iš pradžių buvo Žodis*. Ir tas Žodis buvo Valteris van Slaikas. Tik dabar Florencija suvokė, kaip svarbu pajusti, nujausti, atspėti Žodį.

Iškilmingai pasiryžusi ji ruošėsi savajai *Bergfest* – savajai Kalno šventei.

Praėjo dar kelios savaitės, kai Florenciją staiga aplankė antras SAPNAS. Tame sapne ji regėjo save maitinančią kūdikį, kūdikis gulėjo lovelėje pražiojęs burnytę, o Florencija spaudė savo kietas didžiules krūtis, neišsenkančios čiurkšlės tryško į vaiko burną. Jis buvo laimingas. Sučirškė telefonas. Florencija ištiesė ranką ragelio link, iš naujo nusivildama savo laime.

Skambino kažkokia moteris ir klausė, ar Florencija nenorinti pamatyti savo vaiko? Juk jos taip susitarė, ji tenorinti elgtis garbingai, šaltai kalbėjo ji.

* Latviškai vārds „žodis, vardas" (*vert. past.*).

Florencija žvilgtelėjo į lovą – tuščia!

Kur dingo jos vaikas, kurį ką tik maitinusi?

– Pavogė! Pagrobė! – klykė į ragelį Florencija.

– Ne, – atsakė moteris, – turėjote pasirinkti – darbas ar vaikas, – todėl pardavėte man savo sūnų, – visą savo amžių taip troškau mažo vaikelio!.. Vieną kartą jį galite aplankyti, mes taip susitarėme, – kalbėjo moteris ir darkart pridūrė, – tenoriu elgtis garbingai!

Florencija atsitokėjusi vonioje, tarp veidrodžių permatomais rėmais delnais gniauždama tuščias krūtis. Ji pardavė sūnų!

Florencija, ar pajėgi tai suvokti?

Iš krūties spenelio ištryško mažytis rausvas lašelis. Nėra jokios neišsenkančios čiurkšlės.

Berniukas buvo gražus. Švelniais ilgais sodrios vario spalvos plaukais, kurių atspalvis priminė Makso van Slaiko šilkinius marškinius, nedidelio tamsaus veiduko, didelių akių. Jis tuojau pat paspruko nuo jos klastingai įbesdamas šelmiškai besišypsantį veidą į pagalvę. Florencija jam šypsojosi ir pliaukšėjo liežuviu.

Tuomet ji dar kartą patikslino sūnaus gimimo dieną, išsitiesė aukštielninka ant sofos ir pravirko – tyliai ir nepertraukiamai. Tai šiek tiek priminė patį gimdymą – stipri karštos upės srovė, plaunanti maudžiantį ilgesį iš sielos gelmių, priminė kūdikį, paliekantį motinos įsčias.

– O kaip... kaip aš *tai* padariau? – paklausė Florencija, jausdama, kaip dega skruostai. Moteris papasakojo.

Paskutines iki gimdymo likusias dienas ši aukšta moteris kaltai prikandusi lūpą nepastebimai sekiojusi paskui ją, tarytum drovėdamasi to nenuslepiamo troškimo, su kuriuo žvelgė į Florencijos pilvą.

Florencija pagimdžiusi kaimo ligoninėje žvarbią žiemos naktį, kai jos abi priėmimo skyriuje turėjusios virsti didžiulėmis vėjo suneštomis pusnimis it susivijusios vabalų lėliukės. Mažyčiai šviesūs lempučių vamzdeliai prie aptrupėjusių lubų, Florencija karštai išplūdusi Maksą van Slaiką ir visus kitus, kuriems neegzistuojanti buitis, ir auštant rytui, kai lemputės buvo išjungtos, viskas *prasidėjo*. Jos išsiskyrusios – viena tuščiomis rankomis ir sunykusiu kūnu, antroji – prie krūtinės prispaudusi nešulį.

Patalpoje kartkartėmis nervingai pasirodydavęs ir vėl dingdavęs moters vyras, Florencijos vaiko *tėtė*, jis ruošėsi naktį likti ligoninėje. Išblyškęs kaip ir žmona, gyslotas ir tiesus, aukso spalvos lūpomis, jis segiojosi baltą chalatą ir žiūrėjo, kaip jo *sūnus* sėdi ant lovos ir žaidžia buteliuku, kaip jo žmona glostanti purius lovoje sukniubusios, visas akis išverkusios Florencijos plaukus.

– Pažinojau vieną mokytą vyrą, kuris pardavė savo sūnų, kad nusipirktų tris persiškas kates, – pradėjo jis ir staiga nutilo.

Florencijai buvo tas pats. Ji gerbė tą moterį, kuri nepratarė nė žodžio, tik kutinėjo jai galvą.

– Verkiu, nes nežinau, ar spėsiu parvažiuoti naktį į Rygą, – melavo ji.

– Dėl to nesijaudinkite. Tikrai spėsite į autobusą.

Minkštais žingsneliais prisispaudęs prie žemės į kambarį įsliūkino baltas ir švarus kačiukas, įsliuogė į lovą šalia Flo-

rencijos sūnaus ir ėmė laižyti jam ausį. Katino akys buvo tokios šviesios, kad rodės, jog vietoj akių esančios dvi kiaurymės. Baltasis gyvūnas stebeilijo į Florenciją ir šiurkščiu liežuviu nepaliaujamai brūkščiojo per vaiko ausį... ir skruostą... ir kaklą... Šviesi vaiko odelė paraudo, ištryško kraujas.

– Įkąs! – sušuko Florencija ir pastebėjo, kad moteris nežinia kur dingusi. Ji puolė prie kačiuko, sugriebė už sprando ir nemokšiškai bandė nugalabyti – spaudė, mušė, smaugė. Katinas slydo pro pirštus it baltas molis, ji negalėjusi jo priveikti. Florencija žvilgtelėjo į lovą ir klykdama sviedė jį ten! Jos vaikas, žavusis jos sūnelis Valteris van Slaikas buvo virtęs rusva gyvate! Dabar jie abu su katinu metėsi prie Florencijos.

Ji pajuto slogų lyg karšto smėlio tvaikas alsavimą į veidą ir nubudo.

– Jei jauna moteris sapnuoja, kad laiko rankose baltą katiną, tai reiškia, kad ji įtraukta į kokį nors nešvarų žaidimą ar susitarimą, jei ji to katino nenužudo – jos laukia nelaimė!.. Florencija, tu užmušei tą katiną?

– Taip, – dusliai atsakė Florencija, rymodama milžiniškos Eglės svetainės supamajame krėsle, kur iš visų kampų vaidenosi aristokratiškų draugės protėvių – lenkų ir lietuvių – dvasios, o pro langą galėjai matyti senamiesčio bažnyčių bokštus. Čia gyvenančiuosius sergėjo kiekviena girgždanti parketo lentelė.

– O apie gyvatę ten nieko nėra? – nedrąsiai paklausė Florencija.

– Ir gyvatę matei? Nieko sau sapnas!.. Klausykis – matyti sapne katiną ir gyvatę, kurie vienas kito atžvilgiu nusiteikę draugiškai...

– Nebeskaityk!

– Kas tau?

– Nenoriu žinot, ką tai reiškia. Jokios gyvatės nemačiau.

Iš seno skrudintuvo su triukšmu šoktelėjo auksaspalvė duonos riekė. Florencija atsistojo, ėmė ant duonos tepti lydytą sūrį su pievagrybiais. Eglė užvertė Gustavo Hindmano Miulerio *Sapnininką* ir tiriamai nužvelgė draugę.

– Su kiekviena diena tu dyli kaip mėnuo. Ir kaip tau pavyksta?

Florencija liūdnai papurtė galvą ir nieko neatsakė. Ji buvo pritūpusi ant vieno kelio šalia skrudintuvo didelės tuščios salės kampe tarp koklių krosnies ir slėpiningų violetinių užuolaidų. Danguje vėjas varinėjo miglas. Negailestingai akinanti saulė į langą trankė ūmius antausius.

– Kartais aš net pamanau, kad esi nėščia. Nėščia nuo Makso.

Susinervinusi Florencija išmetė peilį ir sūriu išterliojo parketą. Ji galvojo apie išmestus vaiko drabužėlius, apie savo sapnus, apie klaidas ir spėriai lyg upeliukas dykumoje džiūstantį kūną. Ji galvojo apie vienatvę ir apie beviltiškas pastangas surasti žmogų, kuris žiūrėtų ta pačia kryptimi kaip ir Florencija. Pokyliai, priėmimai, subtilūs prasiblaškymai ir prasčiokiškos gyvuliškos išgertuvės. Viskas jau kažkur matyta ir girdėta. Viskas pabodę. Kitas žmogus yra stebuklas, kurį atsiunčiąs Dievas, sakydavusi mamulė Milė. Kiek dar laukti to stebuklo?

Namuose po pagalve ji vis dar laikė jūros mėlynumo voką su laiškais sūnui. Iš pradžių pildyti tą voką atrodė juokinga užgaida, vėliau – pareiga ir galų gale – priklausomybė. Ati-

duosiu jį sūnui aštuonioliktojo gimtadienio proga, planavo Florencija, kai vis dar buvo įsitikinusi jo buvimu. Aštuonioliktąją Valterio gimimo dieną aš būsiu kažkam reikalinga, stengėsi tikėti ji, regėdama sūnų tarsi miražą.

Florencija ir toliau dirbo su dvigubu užsidegimu. Virtuali iš darbo pažįstama tikrovė buvo įsigėrusi į kraują ir todėl viskas tapo skubu, blizgu, ryšku. Su laiku elgėsi savo nuožiūra, nepastebimai nugvelbdama mėnesius ir metus – paėmusi Florencijos metus, sulankstė juos it rytietišką vėduoklę; ji net šūktelti nespėjusi, ne – lyg apdujusi sėdėjo tarp krištolinių veidrodžių ir žaidė kvapą gniaužiantį žaidimą, jo rezultatai buvo matyti vaizduoklyje, bet žaidimo taisyklės ten nebuvo pateiktos.

Visa tai reikėjo suvokti.

Suprasti.

Vienintelis, pajėgiantis tam pasipriešinti, buvo žmogaus kūnas. Kartais, kai pajusdavo, kad protas aptemęs ir yra kažkieno valdomas, o nuvokimo trūksta, kūnas išspręsdavo viską savaip. Taip sustojusi vieno vyriškio širdis, jo vardo niekas negalėjo prisiminti, – taip tyliai jis sėdėdavęs prie savo rašomojo stalo; išsigandę kolegos čiauškėjo it varnėnų pulkelis – persitempė, šnibždėjosi jie. Kūnas neleisdavo važiuoti liftais, visuomeniniu transportu, veržsaid iš visų uždarų patalpų, trukdydavo ant stalo laikyti aštrius daiktus, žvelgti žemyn nuo kažkelinto aukšto, ir taip toliau, ir taip toliau...

Kūnas siuntė Florencijai sapnus, nebyliai klausdamas – kam tau toks gyvenimas, kuriame niekas neišsipildo? Kūnas neleisdavo jai užmigti, bet už gera geru neatlyginama – Florencija ir toliau nekreipė į jį jokio dėmesio.

ŽVĖRIS

Florencija jautėsi vis prasčiau. Ji negalėjo paaiškinti, kas ir kodėl vyksta, tik juto, kad kažkas nėra gerai. Pristojo slogutis. Iš pradžių Florencija jį juto žmonių perpildytose gatvėse – nepajėgė nueiti į atvirą aikštę, pereiti gatvės. Nepaaiškinama baimė spaudė sprandą, ją apsivijo nematomas pataisas, kuris pražysta priešais tūkstančius akių. Vos tik ji susidorojo su ja ir paliko gatvės vidury, iškart po to prasidėjo kita mutacija – Florencija nebeįstengė įeiti į namą, kuris dangų užgoždavo savo akmeninėmis sienomis. Visi pastatai priminė tvankius labirintus, neturinčius išėjimo; didžiulius grybus gličiu vidumi. Trūkdavo oro, kakta išrasodavusi nuo prakaito, neritmingai besidaužanti širdis versdavo sprukti į kiemą ir susirasti saulę ten, kur joks stogas, jokia užuodanga netrukdydavo pajusti prisiliečiančio dangaus.

Tokia kova neturėjo jokios prasmės, nes kovoti teko pačiai su savimi. Aišku, savo baimes Florencija aiškino kūno aikštingumu. Juk jos protas buvo visiškai šviesus, Florencija nejuto jokių pamišimo požymių. Vis dėlto baimės priepuolių metu kažkas kitas gyveno joje, užvaldydavo smegenis,

mintis ir jausmus, kažkas kitas troško elgtis prieš Florencijos valią. Pakako parduotuvėje pagalvoti – važiuosiu tuo eskalatoriumi! – ir žvėris akimirksniu kando į sprandą, priversdamas Florenciją inkšti iš skausmo ir pusiaukelėj mestis žemyn, žmonės sutrikdavo jai ėmus veržtis priešinga judėjimui kryptimi. Kai pažeminta apačioje šnirkštėsi nosį ir šluostėsi akis, žvėris švelniai paklausė – ar buvai pasirengusi? Ne, sakė Florencija, dabar pasiruošiu. Ji buvo ištižusi, silpna, bevalė. Apsimetė, kad paklusо, pasiruošė ir su kitais pirkėjais priėjo prie eskalatoriaus ir kilo aukštyn, nerimastingai klausydamasi, kaip joje spardosi įnirtęs žvėris, bet jau ne tiek, kad siaubas vėl priverstų pulti žemyn. Parazitas negali gyventi be šeimininko kūno, o žvėris buvo nekvailas!

Jeigu kokiu nors reikalu Florencija paklausydavo savęs, o ne žvėries, iš pradžių viskas, rodės, eidavosi puikiai. Ji didžiuodavosi, švytėdavo, jausdavo savo valios tvirtybę ir džiaugsmą dėl nugalėtos baimės. Tačiau susidvejinimas niekur nedingdavo, jis susigūždavo širdies kamputyje ir laukdavo. Tuomet, kai Florencija užsimiršdavo, įvykdavo sprogimas. Žvėris suruošdavo iliuminaciją. Žvėris – pataisas – baimės fejerverkas.

Pirmąjį spalio sekmadienį Florencija nusprendė važiuoti į turgų apsipirkti ir surengti puikią vienatvės šventę. Visada egzistavo galimybė sulaukti Marėjaus. Florencija tikėjo, kad brolis pasirodys, jeigu tik jos nepamiršo.

Rytas praėjo stebint lietų ir palei langą skraidančias kuosas. Ją purtė įprastas nerimas. Tada Florencija sumanė pagudrauti – tarsi sau, bet pakankamai garsiai, kad girdėtų ir tas kitas, tarė:

– Išsikepsiu blynų ir važiuosiu į turgų!

Ramiai, labai ramiai, kad ir nelabasis išgirstų, kokia ji rami.

Kepant blynus jai šovė mintis, kad gal *vis dėlto* nereikėtų važiuoti į turgų, bet tučtuojau suprato, kad taip nusileistų žvėriui. Ne, to jau nebus, net jei Florencija vidury kelio gautų galą!

Ji iškepė blynus, bet nuo minties, kad tuojau teks palikti namus, kūnas pagaugais ėjo. Bet ji valgė, rengėsi ir dažėsi, tik ruošdamasi pastebėjo, kad stebi save iš šalies. Įveikti baimę bejausmiu stebėjimu?.. Galima išeitis. Gatvėje stebėti savo baimę ir nieko nejusti?

Tikra beprotybė, atsitokėjo Florencija. Ji išsitepė skruostą blakstienų tušu ir įsidrąsino. Ne, jokia beprotybė, negali būti beprotybė, kas pasakė, kad tai beprotybė?

Kas tada beprotybė?

Ak, geriau apie tai negalvoti.

Negalvoti, negalvoti, kaip – negalvoti? Ji įlipo į troleibusą ir atsisėdo prie lango, buvo gerai apsiginklavusi. Ant ausų grotuvas, akiniai nuo saulės, ant kelių – atversta knyga. Tik savo ginkluotės ji net nepastebėjusi – visą laiką klausėsi, kaip krūtinėje pluša žvėris.

Lietus pro suskilusį langą raibuliavo ant jos knygos, net pavadinimo, ir to šiuo metu negalėjai nuspėti. Pavadinimo baimė. Raidžių baimė. Nežiūrėti į knygą – kas ta knyga? Kas tie žmonės, kurie stumdosi aplink? Kur ji? Koks čia pasaulis? Drėgno asfalto atspindžiai ir šaltos rudeninės saulės dėmės ant sustingusio it medinė kaukė Florencijos veido.

Žvėris buvo pabudęs – jis pasirąžė – suvirpėjo kiekvienas raumenėlis – ir įsikibo dantimis į širdį. Nereikėjo, nereikėjo

man su juo kovoti, dar spėjo pagalvoti ji ir nieko daugiau nebesuprato. Žmonių kūnai, alsavimas, švokštimas, besipinantys liežuviai, saulės šviesa ir šaltis, pusiausvyra nyksta, baimė stiprėja, o bejausmis troleibusas lekia į bedugnę. Ji svirduliuodama atsistojo ir pasuko durų link.

Žmonės žiūrėjo, kaip Florencija išlipa ir atsiremia į vieno namo sieną. Narkomanė, be abejo, pamanė jie. Stengdamasi neišgąsdinti savęs kokiu per daug staigiu judesiu, Florencija apatiškai nusiėmė grotuvą ir akinius. Ji norėjo juos kartu su knyga nusviesti į šiukšliadėžę, tačiau sumetė, kad bijo, jog tai, kur liko jos prisilietimo ženklų, liks čia, vienišoje svetimos gatvės šiukšliadėžėje. Reikėjo elgtis apdairiai. Tokiu metu, kad nesupykdytum žvėries, derėjo numatyti penkis žingsnius į priekį.

Buvo naktis, kai Florencija žingsnis po žingsnio, laikydamasi už namų sienų, parsirado namo. Ji nebepajėgė verkti, buvo sustirusi ir apmirusi. Mirusieji nepajėgia pajusti nieko daugiau nei paaštrėjusį budrumą. Reikia būti budriai dėl žvėries, nepabudinti jo, kol nesusiras patikimo prieglobsčio.

Pagaliau durys, ji įėjo į virtuvę ir įjungė šviesą. Ant mielo ir pažįstamo stalo gulėjo trys mieli nesuvalgyti blynai. Ji nebeprisiminė, kas ir kada kepė tuos blynus. Tai, kas įvyko, lyg juodas plyšys, šimtų tūkstančių metų senumo, padalijo jos gyvenimą pusiau.

Žvėris buvo ir čia. Tvinksėjo pavidaluose ir vietose. Florencija nenusirengusi išsitiesė lovoje ir virpėjo. Virpulių anatomija. Prasideda nuo galūnių ir vibruoja centro link. Kai pasieks centrą, nužudys mane.

Ji išsikvietė greitąją pagalbą ir paliko praviras duris, dėl visa ko, jei gydytojui atvykus jos jau nebebūtų. Po tuščias gatves laisvi klydinėjo nakties garsai, dūzgė reklamos ir geltonai blykčiojo sankryžos.

Greitosios pagalbos gydytoja išniro iš prietemos tarsi ledkalnis. Nakties tamsoje susiieškojo Florenciją ir įjungė stalinę lempą.

– Kur skauda? – paklausė.

– Čia, – rodė į krūtinę Florencija.

Gydytoja šaltai ir profesionaliai apklijavo Florenciją kardiografiniais siurbtukais, kiek vėliau tarė:

– Jums nieko nėra. Papasakokit, kas atsitiko.

Nuoga, gulinti ir prikimusi dėl sąžinės graužaties, kad trukdė gydytoją dėl tokių niekų, papasakojo apie vaiką, apie žvėrį, apie kelionę į turgų. Gydytoja tylėdama žvelgė jai į veidą.

– Manau, kad pati su šia liga nesusidorosit.

Ji paliko ant stalo raštelį su telefono numeriu ir padavė vaistus.

– Pabūkit su manim. Prašau, labai prašau... Juk neišeisit?

Kaip vaikas, kaip beprotė.

Gydytoja papurtė galvą ir susirinko instrumentus.

– Aš dirbu. Bet jūs paskambinkit, daktaras geras. Aš tikrai netikiu, kad savo jėgom išsikapstysit. Tai reikėjo padaryti anksčiau.

Gydytojos balsas tarytum vyniojo Florenciją į baltą vatą. Seniai išgyventa ramybė. Dėkinga iš po antklodės atkišo penkis latus. Gydytoja norėjo atsisakyti. Florencija tik purtė

galvą ir šypsojosi. Imkite, gerasis žmogau, jūs net nenutuokiat, kokia esat gera. Atiduočiau jums viską. Kas tie pinigai, palyginti su ramybe? Dulkės.

– Vaistai tuoj pradės veikti, – pasakė gydytoja ir išėjo. Kambaryje nebeliko nei žodžių, nei tylos, nei rūpesčių, nei džiaugsmo, nei pasaulio, nei dausų. Tą akimirką, kai nieko nebeliko, ji dar nusistebėjo – kur aš? – ir užmigo ištuštėjusį kambarį primenančiu miegu.

Rytas. Pilkšva šviesa. Stalas. Sienos oranžiniais raštais. Geltono šilko užuolaidos. Ranka su melsvomis venomis.

Ranka. Pirštai. Galva. Mintys.

Florencija kilstelėjo galvą. Ne, žvėris vis dar čia. Miega. Galėjo girdėti lygų jo alsavimą.

Ji ištiesė ranką ir paėmė baltą raštelį. Ten buvo parašyta – gydytojas Valdis, privati psichiatrijos praktika ir telefono numeris.

Taip. Toli nueita. Išėjau iš proto.

Ji skubiai atsikėlė, bet vėl turėjo prigulti, nes širdis ėmė daužytis it pašėlusi. Florencija liovėsi juoktis ir prisitraukė arčiau telefono aparatą.

– Taip, bet kuriuo metu. Tik atvažiuokit, – griežtai kalbėjo nepažįstamas psichiatras. Reikėjo važiuoti į kitą miesto galą. Ji padėjo ragelį ir darkart nusijuokė apsiblaususiu juoku. Lygiai taip pat jis galėjo pakviesti ją vykti į Singapūrą.

KŪNŲ PARADAS

Florencija paskambino į savo senojo buto duris. Keista matyti tuos pačius įtrūkimus ir atsilaupiusius dažus, kuriuos tareisi mačius akimirką prieš sukuriant pasaulį.

Moters balsas baugščiai pasiteiravo apie vizito tikslą. Florencija paaiškinusi, kad čia praleidusi vaikystę ir dalį jaunystės, tada jos susižvalgiusios pro pilkšvą durų plyšį, dvelkiantį mamulės Milės sieniniu apklotu. Ji buvo paprasta ir nuoširdi rusė moteris, pakvietė išgerti arbatos.

Kol virė vanduo ir ant baltos lėkštės buvo beriami sausainiai, Florencija apžiūrėjo pereinamąjį kambarį. Šioje užuolaidų pusėje viešpatavo ramybė. Tačiau, kur tik Florencija žengdavo, stiprus prisiminimų srautas vertė ją iš kojų. To srauto negalėjai matyti, jis prasidėdavo viduje ir pro Florenciją tarsi pro kaminą šaudavo į dangų. Jai rodėsi, kad mato ant savo lovos sėdintį ir savo kelius glostantį tėtuką. O ten, ant palangės, šalia didžiulės žaliuojančios Kristaus kančios kiurkso Marėjus, žiūrėdamas, kaip lietus išdaužo žemėje žvilgančias duobutes ir čiulpia raudoną Kristaus kančios žiedelį, kurio vidury lyg gintaro krislelis švyti salsvas nektaras.

Florencija įėjo į savo kambarį. Čia vis dar stovėjo jų mėlynoji sofa. Ant senojo televizoriaus užklota senelės dovanota geltona staltiesėlė su korio motyvu. Florencijai atrodė, kad ji mato televizoriaus jungiklius spaudžiančią motinos ranką. Ji visuomet iš pradžių įjungdavusi televizorių, o tik paskui nuimdavusi dangalą.

Florencija išgirdo nesuprantamą garsą – ne išgirdo, o greičiau pajuto savo kūnu – ir atsisuko. Ji pastebėjo, kad sofa nėra gerai uždaryta. Be abejo, čia buvo jau nebe jos daiktas, tačiau užsigalvojusi Florencija priėjo prie mėlynojo baldo ir kiek pakėlė jį, kad patikrintų, kodėl sofa blogai užsidariusi.

– Ui, – apstulbusi atsiduso Florencija. Ji čia laikanti kūnus, dar dingtelėjo jai ir tučtuojau suprato, kad žiūrinti sau pačiai į akis.

Sofos dėžėje buvo sutalpinta keturių kūnų kolekcija. Pirmoji buvo ji pati – Florencija tik pradėjusi lankyti vidurinę mokyklą. Ant kaktos nukirpti plaukai, tvirtas, tamsus kūnas, išblukę smėlio spalvos marškinėliai – kiek prisiminimų jie saugo! Kairioji siūlė kiek atirusi, į arklio uodegą surišti plaukai išsidraikę ant nugaros. Mergaitė vos pastebimai šypsojosi, kojas slėpė sofos dėžės šešėlis, o viršutinė kūno dalis buvo kiek galima daugiau išlenkta – deivė laivo pirmagaly, sulenktų rankų alkūnės lyg smailūs trikampiai iš abiejų galvos pusių. Toks keistas išlinkimas ir buvo priežastis, kliudanti uždaryti sofą – viršutinė jos dalis rėmėsi į mergaitės galvą ir lengvai sūpavo, tarytum iš tiesų būtų laivo pirmagalis, kurį blaškė stiprios ir nematomos požeminės srovės.

Laivo pirmagalyje spindėjo mergaitės akys, pačios gražiausios akys, kurias kada nors galėjo turėti tokia nedaili,

kaulėta mergaitė, – nejaugi mano akys tokios buvo iš tikrųjų? – nejučiomis pagalvojo Florencija. Jos žėrėjo lyg du brangakmeniai, lyg tamsūs ir bedugniai vyzdžiai ant pilko šilko. Lyg Medūzos juodųjų agatų inkrustacija laivo pirmagalyje, vienos iš trijų gorgonų, gyvataplaukių mergelių, kurių žvilgsnis versdavo žmones akmenimis, – šyptelėjo Florencija ir pastebėjo, kad viena akis kiek apsiblaususi, vyzdys mažesnis. Ak, taip, prisiminė ji, čia Marėjus man šliūkštelėjo klijų, kai jie grūmėsi apie didįjį virtuvės stalą. Rodos, net daktarą kvietė, akį smarkiai perštėjo.

Florencija paėjo į šoną. Kūnas sekė ją akimis. Florencija įsižiūrėjo į kitą gulintįjį išoriniame sofos dėžės krašte, kuris, faneros prispaustas, nuolat krutėjo. Florencija atšlijo – tai buvo mamulė Milė, pageltusiu, palamdytu veidu ir atkarusiais vokais – tokia, kokia buvo pora dienų prieš mirtį. Tada ji atkakliai trynė galvą į pagalvę, baltoji skarelė kartu su žilomis sruogomis susipynė į vieną kaltūną, bet dukrai atėjus su eiliniu spirito daviniu neleido nurišti skarelės. Sunykęs ir be lašo kraujo kūnas juodu chalatu ir išpurtęs, drėgmės prisisunkęs pilvas, išsprogęs iš po drabužių lyg kamuolys.

Taip, mąstė Florencija, taip, taip, tikra tiesa, bet kokia kraupi, kokia beprasmė tiesa užkonservuota sustojusiame laike čia po sofa! Ji nebepajėgė peržiūrėti kūnų parado iki galo. Sofos dėžėje, aišku, turėjo būti ir tėtukas su Marėjumi, gal ir milžinišką blyškų moliuską primenantis senelės kūnas ir senelis? Kokius juos išsaugojo palovyje įstrigęs laikas?.. Tačiau Florencija staiga užtrenkė sofą, ši atsitrenkė – taip, į ką? – į jos pačios galvą ir vis tiek neužsidarė. Ji skubėdama grįžo į virtuvę, bet pakeliui lyg žybčiojantis žaibas ją per-

skrosdavusi mintis – kaip aš galiu būti aš, jei ten, tamsioje dėžėje, esu dar viena aš, sustojusi viename iš laikų? Ar gali būti dvejos aš? Ir, jei gali būti dvi aš, įmanoma ir didžiulė daugybė aš, nes galima užkonservuoti daugybės akimirkų pavyzdžius. Kuri iš jų tada esu aš *pati*?

Virtuvėje moteris baigė berti sausainius į lėkštę. Florencija atsisėdo į pažįstamą vietą tarp sieninės spintos ir stalo. Ar tikrai ji prie sofos buvusi tik tol, kol pora dešimčių sausainių biro į lėkštę? O gal ji niekur nebuvo išėjusi? Visa tai, kas nutiko, atrodė lyg didžiulė kišenė, kur ji netikėtai įkritusi ir iš kurios didelėmis pastangomis išsikepurnėjo atgal.

Buto šeimininkė mokėjo plikyti gerą arbatą. Ją užkando sausainiais, moteris norėjo išgirsti apie Florencijos vaikystę, bet Florencija kalbėjo mažai ir išsisukinėdama, o dažniausiai tylėjo. Jei ne šis nedidelis potyris, galbūt ji išsilietų ilgomis laimingomis istorijomis, kuriose savo patirtį sutapatintų su pačia savimi, o puikioji klausytoja pradėtų guosti, gal net reta ašara nuriedėtų per jos tuklų veidą.

Bet Florencija kabojo ant plonos *čia ir dabar* plėvės, lyg katinas nagais įsikibęs į paskutinę priebėgą, kai įtūžusi praeitis graibosi apie kinkas.

– Ir atleiskite, kad aš vis dar naudojuosi jūsų baldais, – supraskite mane teisingai, butą pirkau su sąlyga, kad pati iškraustysiu buvusio šeimininko daiktus, bet baldais aš buvau patenkinta, retai kada pasitaiko rasti taip rūpestingai išlaikytų baldų... be to – kiek pinigų sutaupiau!

Florencija šyptelėjo – mamulė Milė... Jei ji ką darė su tikra aistra, tai buvo baldų priežiūra.

– Ačiū už arbatą, – padėkojo Florencija, – aš jau eisiu.

Ji atsistojo ir sumikčiojo. Moteris paklausė, gal viešnia norinti nueiti į kambarius ir ką nors apžiūrėti? Gal su savimi paims kokį daiktą, kokį brangų niekutį?

– Gyvenu čia kaip muziejuje. Nieko neišmečiau, nebent visai nereikalingus dalykus ir popierius, – kalbėjo moteris.

Ar ji nori nueiti į kambarius ir juos apžiūrėti?

Taip.

Florencija drąsiai linktelėjo. Jai iš tikro reikėjo pamatyti mažąjį kambarį.

Žinoma. Mėlynoji sofa uždaryta, net užtiesalo kampelis nesuglamžytas. Paliesti jo Florencija neišdrįso. Pirma, šeimininkei tai pasirodytų keista, antra – jei ir...

Karstas. Kūnų paradas. Medūza ir agatai jos akiduobėse. Baltoji skarelė ir žilų plaukų kaltūnai, beprasmis galvos trankymas į lentą.

Ne, sudrebėjo ji. Jokio karsto. Tik sofa. Tik diena, tik nepaliaujamai nueinantis laikas, nepaliekantis nieko. Nieko. Reikėtų gerti mažiau vaistų, priminė sau Florencija.

– Paimsiu šituos.

Ant lentynos ji buvo pastebėjusi Marėjaus vandeninius dažus baltoje dėžutėje.

Šeimininkė ją palydėjo ir skubėjo prie lango žiūrėti, kaip atvykėlė išeis. Gyvas žmogus iš kūno ir kraujo perskrodė nebylią jos buto prieblandą, įnešė kvėpsnį, žvilgsnį, neramias mintis; ir vėl išėjo. Ji nebuvo naivi, matė klaidžiojantį atvykėlės žvilgsnį, lengvai virpančius pirštus. Ne man vienai sunkiai ėjosi šiam pasauly, pamanė šeimininkė. Reikės turguje nusipirkti šuniuką.

Išėjusi į kiemą Florencija pasimėgaudama įkvėpė gaivaus oro po nušniokštusio lietaus. Kitąsyk ji būtų čia išnaudojusi kiekvieną akimirką, kad prisikauptų brangių prisiminimų. Bet dabar – ne, ne, jokio kūno parado!

Kiemo viduryje pamatė *Lattelekom* būdelę. Prie jos saulės atokaitoje visuomet šildydavosi pora baikščių kačių. Florencija pro balas išlaviravo iki būdelės ir įėjo į vidų. Ji nežinojo, ką čia veiks, bet išvydusi planšetę su reklama iškart suprato, kodėl čia atėjusi. Apsauginė stiklo plokštė laikėsi tik už dviejų smarkiai sulankstytų varžtų. Ak, niekas nepasikeitė, šyptelėjo Florencija, – Caro namuose vis dar gyvena pavojingi berniūkščiai, kurie šiurkščiai kalba ir koja atspiria duris. Ji ištraukė varžtus ir apsuko reklaminį lapelį baltąja puse į viršų. Lauke Florencija pastebėjo sudaužyto butelio dugną, kuriame lyg dangaus akis teliūskavo lašelis vandens. Lenkdamasi prie stiklo ji pabaidė kates, šios pabėgėjo atokiau ir ilgai rąžėsi.

Kai eidama asfaltuotu keliu miesto link Florencija kilo į kalną, ji dar kartą pažvelgė į namą prie kanalo. Nebeturėjo ko pridurti, ką pasakyti, ko pasilikti. Ir tai buvo nuostabu. Taip lengva. Tik geležinkelio tiltą ji būtų užsivertusi ant pečių ir vilkusi visą kelią palei Caro namus ir dar toliau, į platųjį pasaulį. Nes jis buvo toks gražus. Kupinas atšiauraus grožio ir žaižaruojantis lyg nupjauta van Gogo ausis.

Taip, tik to ji negalėjo padaryti.

Todėl Florencija išėjo viena kaip ir buvo atėjusi. Telefono būdelėje už plastmasinio apsauginio stiklo liko paveikslas.

Fone Sesers profilis.

Ji žiūri į geležinkelio tiltą.

Kairiojo krašto apačioje žiūrovui tiesiai į akis žvelgia Brolis.

Aš atėjau čia ir dulkėtoje sofos dėžėje pažvelgiau *sau* į akis, tu ateisi ir telefono būdelėje išvysi *save*, – tokią žinią ji paliko vienam žmogui pasaulyje – broliui Marėjui.

Prie lango lyg varnėnų pulkelis sėdėjo mergaitės, sulipusios ant suniokotų žaidimų vamzdžių, kurie lyg milžiniški metaliniai sliekai rangėsi virš betono.

– Kas paskutinis nulips, bus pederastas, – plonyčiu balseliu išrėktas šūksnis suspaudė Florencijai širdį.

Tada ji dingo už kampo.

Vėliau kažką panašaus Florencija patyrė Briuselio oro uoste. Ji laukė lėktuvo ir tarp žmonių sutiko moterį, kvepiančią jos motina. Mamule Mile. Kone nesąmoningai Florencija pasisuko į praeivės pusę, kvapas atvėrė joje langą, ir kūnas susijaudino, pažino, prisiminė. Širdis ėmė stipriau plakti.

Kartą ji susapnavo savo motiną. Matė, kaip tiesia plaštaką motinos link – ji prisiminė tą prisilietimą. Per pirštų galus sugrįžo praeitis, tikresnė ir vertesnė už dabartį. Florencija pabudo.

Ir tada išaušo toks rytas, kai jutimai dar miegojo, o Florencija tingiai šildėsi lovoje. Keli atsitiktiniai žodžiai, galėję šį rytą ateiti jai į galvą, plaukiojo apie šviestuvą lyg didžiulės rainos žuvys. Florencija tyrinėjo savo mintis, savo žodžius ir vardus – kaip keistai jie pulsuoja ir kursuoja pilkšvoje patalpoje už užtrauktų užuolaidų.

Smulkutis melsvas vardas priplaukė arčiau ir užstojo visą vaizdą. Florencija vaikė jį – kodėl mane persekioji? Tas vardas buvo Milė. Florencija pradėjo tą žodį nagrinėti, vartinėjo ir tyrinėjo, ir staiga šaukdama atsisėdo!

Motina. Mano motina Milė. Kitados tikra, kitados čia, o dabar? Kas ji dabar? Vizija. Iliuzija. Kelios fotografijos. Viena vaizdajuostė. Praėjo tik keletas metų, o – šiandien man jos vardas jau buvo svetimas. Akimirką buvau ją pamiršusi, su siaubu pagalvojo.

Kas ji bus po penkių šimtų metų?

Kas aš būsiu po penkių šimtų metų?

Abi – vizijos. Abi – iliuzijos.

Florencija atsiduso.

Šis atradimas buvo liūdnas ir kartu raminantis – kūnai yra vizijos, o jausmai, kuriuos išgyvena tie kūnai, tikri. Skausmas dėl motinos mirties, meilė ir pagarba jos rankoms... Jutimai dar ir dabar tikresni už protą – kvapas oro uoste ir prisilietimas sapne akimirksniu sugebėjo atgaivinti seniai mirusį pasaulį, visą jo pilnatvę, o vardas Milė ilgai šmėsčiojo sąmonėje, kol pagaliau į galvą atėjo tai, kas jame telpa.

PATS SENIAUSIAS VĖJAS

Tvirtinti, kad lėkti beprotišku greičiu lydimam eskorto žemės keliais – neįdomu, gali tik tas, kas to džiaugsmo nėra patyręs. Nors su žemės keliais čia mažai kas bendra, juokės bendrakeleivė Eglė, sėdėdama tamsiai mėlyname žvilgančiame automobilyje *Daimler Benz*, kai jie 120 km/h greičiu dūmė per Juglos tiltą, kuris ir tiesiogine, ir perkeltine prasme jungia sostinę su laisvaisiais medžioklės plotais. Automobilių virtinė tarsi gyvatė rangėsi pro baltus žibančius sniego laukus, kartkartėmis apsauga garsiai perspėdavo nenuovokų vairuotoją. Su žemės keliais čia nedaug kas bendra, tarė Eglė, mačiusi nemažai tokių kelionių, mes rodom vyriausybės kelius ir vyriausybės laukus. Nerodom medvilnės laukų, nerodom ir atominio karo pasekmių. Visi juokėsi, net vairuotojas iš mandagumo šyptelėjo. Kai Florencija žvilgtelėjo į laikrodį, rodyklės buvo netoli dvylikos.

Kelionės priežastis lėkė priešais juos ir taip pat šypsojosi. Ta *priežastis* buvo aukštas švedų valdininkas, malonaus ir nuoširdaus veido vyras minkštais švelniais plaukais. Beta, jo palydovė, sudžiūvusi ir susirūpinusi moteris, dažnai žvelg-

davo į jį su slaptu nerimu, nusišypsodavo pavargusia šypsena ir pasikrapštydavo aussagą – net ir tada, kai jis niūniuodamas paprašė – įjunkit pagaliau kokios nors muzikos! Jeigu galima.

Galima. Šiandien viskas galima. Ryte šiam vyrui išėjus iš viešbučio ir koją įkėlus į kiemą, kuriame saulė kartu su vėju apkramtinėjo naktį sušalusius varveklius, o akinančiame sniege lyg kanapių sėkliukės raibavo mažyčiai žvirbliukai, jis pakėlė akis į šviesos užlietą langą geltonomis užuolaidomis. Langas buvo praviras priešais saulę, už jo kažkas nemokšiškai grojo Debiusi *Atspindžius vandenyje*. Garsai krito ir dužo į tamsius žvirblių sparnelius.

Žmogus, stovintis kieme, visu savo dideliu kūnu juto svaigulį. Jam atrodė, kad lauke viešpatauja labai senas vėjas; toks jau kartą pešiojo aštrius jo kostiumo kantus. Jis pats galėjo matyti save einantį tame vėjyje čia pat pro senamiesčio vartus dar jaunu patikliu veidu.

Kaip tik todėl po pusryčių jis truputį išgėrė, slapčia nuo Elžbietos, slapčia nuo visų. Koks tų supratingų ir svetimų žmonių, kurie saugo ir gano kiekvieną jo žingsnelį lyg jis būtų mažas vaikas, reikalas, ar jie bent skiemenį suprastų, jei jis netikėtai pasakytų – žinot, viešbučio kieme šįryt sutikau save tokį, koks buvau prieš daug daug metų, čia prieš mirtį gal; šį rytą šiame mieste pučia senas vėjas, ar suprantat? Elžbieta verstų, tie kiti linksėtų galvomis, o stropiausiai iš jų Elžbieta, taip stropiai, kad skambėtų ir žvangėtų visi jos sidabriniai papuošalai... Ir kokia to žvangėjimo prasmė, vien galvos skausmas ir spengimas ausyse, todėl jis truputį ir išgėrė slapta nuo visų, nors tai buvo ne taip lengva pada-

ryti, blogiausia tame darbe yra tai, kad nebepriklausai pats sau; bet viskas pakenčiama, jei talentas ir domėjimasis tuo, ką veiki, nusveria prarastą laisvę. Ir pagaliau – kiek yra tokių, kurie priklauso patys sau? Jis ne koks ištižėlis – prieš septynerius metus laimėjo kovą su alkoholiu, įrodė savo dvasios tvirtybę ir nuo to laiko neragavo nė lašelio, jei neskaičiuosime pyragaičių su romu ar likeriu; taip, jis pats tai geriausiai žinojo, bet žmogus niekada negali būti tikras, viena akimirka gali užklupti jį kaip leopardas, staiga užpulti ir priveikti – todėl telieka elgtis taip, kaip liepia širdis, ir apskritai – jis niekada itin neliūdėjo dėl pralaimėjimų; teisybė tiesiog yra, o tas, kas griūva, tegu griūva, koks skirtumas – anksčiau ar vėliau...

Savo tamsiai mėlyname automobilyje Florencija nesiklauso muzikos. Ji jau išgėrė savo dienos normą, apsivilkusi patraukliu tamsiai mėlynu kostiumėliu ir apsiavusi minkštais bateliais, o šalia dantis rodo linksmieji bendrakeleiviai. Ji stengiasi negalvoti apie *tą*, kuris nemačiomis prigulęs ant odinių sėdynių.

Jie jau ilgai važiuoja, važiuoja per kaimą, kurio gatvės baigiasi ties upe, o jį patį perpjauna bėgiai; ten už bėgių senelio ir senelės kapas, o ant kalno – senelės namas. Florencijai topteli į galvą mintis, kad gal kaip tik ten dabar Marėjus kūrena krosnį, ir pasuka galvą į šilo pusę. Keliautojai taip greitai nurūksta per tiltą, kad mintis tik švysteli ir iškart prapuola – toks netikras tas vaizdinys.

Vaikystėje jiedu su Marėjumi čia paleido vėžį. Vaikai porą dienų svečiavosi pas senelę, ir senelis prigaudė daugybę vė-

žių. Florencija skynė krapus su svogūnų laiškais ir dalyvavo visame procese nuo pradžios iki galo. Užmigo abu su Marėjumi burnose dar jausdami tą skonį. O kitą rytą kažkoks krebždesys po lova padėjo jiems nustebusiomis akimis pradėti naują dieną. Dulkėtas, voratinkliais aplipęs ir labai apgailėtinai atrodantis vėžiukas klydinėjo palei slenkstį. Kol Marėjus valė nuo vėžio voratinklius, Florencija nusėlino į virtuvę ir išpylusi cukrų į senelės kepurę grįžo su tuščiu pakeliu. Įdėjo ten ūsuotąjį ir patraukė Vakarupės tilto link. Pakeliui jie sutiko Malkų senį, kuris paglostė jiems galvas ir davė dvidešimt kapeikų. Aišku, apie vėžį jam buvo neprasitarta nė žodeliu, tokios suvienijančios ir gražios vaikystės paslaptys. Tačiau čia pat abu jį ir užmiršo – stovėjo ant tilto ir ginčijosi. Florencija norėjo limonado, Marėjus – ledų.

Jie sėdėjo ant uolėto Dauguvos kranto ir valgė ledus, kol rankinėje iš cukraus pakelio kažkas sukrebždėjo. Viešpatie, suriko Marėjus, vėžys! Mes jį nukankinom... Bet vėžys buvo gyvas ir pliumptelėjo į Dauguvą. Florencija aiškino, kad tai tikra pražūtis, nes Vakarupėje vėžiai gyvenantys, o Dauguvoje – ne. Marėjus spyrėsi, kad atbuleivai Dauguvoje bus daugiau vietos.

Laikrodis jau rodė keturias, ir viskas jau buvo įvykę. Tamsa virš karklynų lyg rašalas gėrėsi į sniego laukus. Oficialus pasienio posto patikrinimas, neoficialiai padengtas stalas, įkaitęs švedo veidas, palydovų sumišimas ir Betos pastangos viską pakreipti gerąja linkme. Švedas nusiavė batus, nusimovė kojines ir basomis kojomis išėjo per apledėjusį sniegą lyg Jėzus per vandenį. Padoriu atstumu nuo jo keliu

sekė mašinų kavalkada ir Elžbieta, rankoje laikydama didelio dydžio batus, išgyvendama visą jausmų spektrą – nuo giluminio sumišimo iki beprotiško džiaugsmo, kad tie pora nugeibusių žurnalistpalaikių, kiurksojusių prie sienos, spėjo sušalti ir dingti nuo žemės paviršiaus.

Na va, tarė Eglė, priėjusi prie Florencijos. Latgalos oras gali viską! Tas ponas septynerius metus negėrė nieko stipresnio už vandenį, bet čia jis yra nugalėtas. Dabar trokšta važinėtis siaurais keliukais, susitikti su vietiniais ir spausti jiems rankas, šildytis prie krosnies – argi nebuvau teisi: vyriausybės keliai, iš kurių šaipeisi, kartais vis dėlto nuveda prie žemės kelių...

Florencija mechaniškai linkčiojo galvą ir suposi į paltą. Taip pavargusi, kad tuoj apsivems. Diena buvo tokia ilga ir dozės nepakanka; skaudančia galva ji įniršusi žiūrėjo į viską, kas dedasi, lyg žiūrėtų į bėginėjančias skruzdėles, kai kažkas į skruzdėlyną įmeta šakelę.

Gal aš galiu važiuoti, prašė ji. Kas čia žino, kur jie dabar klaidžios, ar mums čia būtina dalyvauti...

Tau bloga?

Eglė paniurusi tyrinėjo jos neramų veidą.

Dar ne, Florencija papurtė galvą. Ji prisiminė, kad rankinėje turi ampulę ir švirkštą.

Galvotrūkčiais nuskuodė į tualetą, kur apšviestas ryškios šviesos tviskėjo baltas ir vienišas klozetas, nulaužė ampulę ir į švirkštą įtraukė gelsvos palaimos. Ji mėgino atsitraukti sijono užtrauktuką, bet kliudė paltas ir vis užsikabindavo sagos. Velniai griebtų! Šlykštus sijonas!

Florencija atsisėdo ant klozeto, pasitraukė aukščiau siaurus apdarus ir smeigė adatą į šlaunį.

Šildanti ramybė.

Kažkas atidarė duris. Buvo neužrakinta?

Eglė. Ji nepriekaištavo, tik atsiduso ir leido išvažiuoti. Po gero pusvalandžio Florencija ir vairuotojas leidosi atgalios. Prožektorių šviesoje dar sušmėžavo raudonveidis vyras, brendantis keliu prieš vėją ir giedantis Švediją šlovinančias giesmes, Beta piktai besiplaikstančiu plonu paltuku. Tada pradėjo smarkiai snigti, ir Florencijai nieko nebeliko, kaip aklinai užsitverti tamsiame, žybčiojančiame urve ir kristi, kristi ir niekaip nenukristi.

Ji užsnūdo, nuslydo į šoną ir pabudo. Pro šalį švystelėjo Vakarūpės tilto turėklai. Paskendusi mintyse ji liepė vairuotojui kilti šoniniu keliu į kalną. Tas nustebęs staigiai stabdė, mašina įvažiavo į kelio galą sūpuodamasi lyg įsilingavusi barža. Vairuotojas, sudžiūvęs ūsuotas žmogelis, įsikibo į vairą. Ledas, atsiprašydamas tarė, slystam lyg ant rutulinių guolių.

Ant kalno vėjas švilpė su dvigubai didesniu įniršiu.

Pažiūrėsiu, ką veikia mano brolis, paaiškino Florencija ir nuraudo šaltyje. Koks brolis? Melas, grynas melas.

Namas išniro iš tamsos staiga ir grėsmingai. Raktų ryšulėlyje Florencija susiieškojo dantytą raktą – nenaudojo šitiek metų! Perlipo per slenkstį. Ją pasitiko ne apleistumas, o rusenančių anglių švelnumas.

Florencija nepatikliai atidarė krosnies dureles ir akimirką žvelgė į žaižaruojančią krosnį. Ar tikrai čia gyveno Marė-

jus – valgė, gėrė ir kūreno krosnį? Ar jis čia miegojo, rūkė prie židinio, skaitė laikraščius? Ar kvietė draugus pasisvečiuoti ir ilgėjosi sesers, kuri iškeptų jam pyragą?

Mintys klaidina. Florencija įjungė šviesą ir suprato, kad Marėjaus čia nebūta. Daiktai ir baldai aptraukti dulkių oda, nekaltas taurelių švytėjimas už senovinio bufeto stiklų, visiškame apleistume, kuris klostėmis nusėdo visą kambarį, ji įžvelgė nesuprantamą dalyką, egzistavimą pačiam dėl pačios egzistencijos, kurį ilgo laiko praraja atskyrė nuo poreikio tikti ir priklausyti. Marėjus negalėjo būti net netoliese, nes ten, kur buvo jis, viešpatavo chaosas ir kvapai. Florencija pasijuto be proto vieniša, tarytum akimirką tetrukusį džiaugsmą kažkas apliejo kaušu šalto vandens. Kai ji pirštų galiukais prisilietė prie aplink krosnį sukabintų virtuvės rakandų, pajuodusių medinių šaukštų ir samčių, kambaryje tarytum votis pratrūko žvėris ir ėmė zyzti: noriu pasilikti čia.

Bet tai neįmanoma, neįmanoma, neįmanoma!

Įmanoma. Išeik į lauką ir pasakyk vairuotojui, kad pasilieki čia.

Galvoje šmėstelėjo vaizdas: du pakeliai klonazepamo, du pakeliai sedukseno, vienas pakelis relaniumo, vienas pakelis fenezepamo, vienas lapelis amitriptilino, vienas lapelis bromazepamo 3 mg, pusė lapelio tazepamo ir devynios nuostabios ampulės šviesiai gelsvo diazepamo – viskas bute Rygoje, aukštutinėje koridoriaus lentynoje, ir dar visas ritinėlis nepanaudotų švirkštų! Žvėrie, išprotėjai?! Viską galima iškęsti, bet šįkart tu nuėjai per toli. Negaliu čia pasilikti, privalau *grįžti*!

Išeisiu pro tas duris, ramiai ramiai jas užrakinsiu ir važiuosiu į Rygą, spyrėsi Florencija, bet kūnas už tokį nepa-

klusnumą sukėlė tokią nerimo bangą, kad jai pradėjo džiūti burna. Ne, ne, palūžusi ji taisė savo klaidą, eisiu ir pasakysiu, kaip tu nori.

Ji vargais negalais pasirodė ant slenksčio ir stovėjo žvarbiame vėjyje. Pavirsti vėju.

Liksiu čia, galite važiuoti namo, tarė apstulbusiam vairuotojui nebyliai rėkdama – padėk man! *Kažkas* stovėjo jai už nugaros, įrėmęs nematomą vamzdį – šalta, juoda kiauryme – į pakaušį.

Liksiu čia, kartodama vis tą patį atsakinėjo į vairuotojo klausimus. Lyg to būtų maža. Be žado kristi į sniegą. Bet ir tai neįmanoma.

Vairuotojas padavė jai rankinę, apsisuko po didžiuoju uosiu ir nuvažiavo. Florencija jautėsi kaip pagreitintame filme – dar rėkti, šauktis pagalbos, kaip, ką... Ji stovėjo lyg stabo ištikta rankose laikydama rankinę, o jos viduje kunkuliavo ugninga lava, sukosi debesys ir žvaigždynai, stumbrai ir vanagai, kol galiausiai viskas nurimo. Vos tik kelio posūkyje dingo mažytės švieselės ir ją apgaubė tamsa, žvėris atsileido. Virš laukų degė vėjo apdaužytos geltonos žvaigždės, dirbtinai žibančios lyg veidrodžio šukės.

Belaisvė apsigręžė ir paklusniai nukulniavo į namą. Zvimbė elektros lemputė, iš visų kampų dvelkė šalčiu. Florencija pasidėjo rankinę ant stalo, stipriau susisupo į paltą, prisėdo ant kaladės prie krosnies. Jai norėjosi verkti, bet viskas rodėsi taip nesvarbu. Ant anglių uždėta sakinga pliauska ėmė spragsėti. Ją apgaubė liepsnos vainikas ir pražydo oranžinis žiedas. Tas žiedas kvepia karščiu, ir tą kvapą gali kvėpti kakta, skruostais, akimis. Florencija valandėlę žiūrėjo į ugnį, tada pradėjo klykti.

Išsiklykusią, užsiverkusią, užkimusią ją surado Malkų senis, atėjęs uždaryti krosnies sklendės. Jis pasirodydavo čia metų metais, kūreno ir rūpinosi, kad daiktų nesuardytų drėgmė, kad vagys visko neišnešiotų. Jo kantrybė atnešė vaisių. Nustėrusi iš baimės Florencija sėdėjo ant plačios sofos virtuvės kampe ir nieko nesugebėjo paaiškinti. Malkų senis užsagstė jai paltą ir primetė pilną krosnį pliauskų. Tada nuskubėjo į savo namus vaistų. Patraukė ne nuvalytu keliu, o leidosi tiesiai į slėnį, per miestą, per upelius ir pievas, kur sniego būta iki juosmens. Jam sugrįžus kišenės buvo pilnos sniego, o užantyje – degtinė. Florencija buvo prisnūdusi, jis garsiai daužė į slenkstį apledėjusius batus. Malkų senis ištrynė jos rankas ir kojas degtine.

Kur, miela dukrele, pasigavai tokią temperatūrą, kartkartėmis subardavo jis. Florencija gulėjo išraudusi ir degte deganti, visuose kampuose jai šmėkščiojo Marėjus, o apie krosnį šliaužiojo šimtagalvis žvėris. Malkų senis trečią kartą primetė į krosnį malkų ir tiriamu žvilgsniu nužvelgė įkaitusį mūrą – išlaikys, nesutrupės?.. Jis užvirino su savimi paimtą pieną, perkošė jį per marlę su trupučiu šviežio karvių mėšlo. Krosnis eižėjo lyg pirtyje, o pirtininkas girdė periamąją karštu, gelsvu pienu.

Taip išaušo rytas, ir Florencija, išblyškusi lyg drobė, susivokė gulinti karvėmis ir terpentinu atsiduodančioje lovoje. Stebėtis nebebuvo prasmės, nes už lango švito pilkai murzina diena, kurios šviesoje, kaip žinoma, viskas atrodo labai tikra.

Susirūpinęs Malkų senis vaikštinėjo po virtuvę, pilkasis pelių tėtušis. Langai buvo ligi galo atverti, pro juos lyg

srauni upė į vidų plūdo stingdantis šaltis. Labas rytas, kiek susidrovėjusi tarė ji, – retas jos pasakojimo nebūtų palaikęs beprotės svaičiojimais.

– Labas rytas, – atsakė žmogelis, – ar tik jūs ne ta panelė, kurios toks keistas vardas?

– Ta pati.

– Jekabas visuomet jumis didžiavosi, čia mano dukrelė, kalbėdavo. Didelė užaugot. Matai, kaip laikas bėga... Aš kaimynas, Emaras, galit vadinti ir paprastai – Emu, prižiūrėjau Jekabo namą, maniau – vis tiek kas nors atvažiuos pasižiūrėti.

Jekabas, suko galvą Florencija. Senelis? Aš jo visai neprisimenu.

– Kambaryje pilna smalkių, – tarė senukas, rodydamas į pravirus langus. Nerimavau, ar atsigaivaliosit. Ta krosnis tinka šildyti, o ne gyventi. Šiandien pat pradėsiu permūryti.

Florencija atsisėdo lovoje, jos veidas įgavo žalsvą atspalvį. Ji vėl atsigulė ir bejėgiškai žvelgė į senuką.

– Na va, galvelė apsvaigo. Žinok – ugnis nepabudins.

Florencija nenoromis šyptelėjo.

– Ugnis nepabudins, – pakartojo ji, – o kaip ta *ugnis* gali nepabudinti.

Senukas uždarė langus ir ruošėsi apie kibirą su moliu, ketindamas užtepti bent didžiausius plyšius.

– Ugnis pasiima pas save, tokia jau ji. Viena ji nepasirodo, jos priešakyje slenka smalkės. Žinau, jau šimtas metų, kaip su ugnim galynėjuosi. Malkų priskaldau, krosnis pamūriju. Miegantis žmogus labiausiai tinka ugniai, iš patirties žinau. Žmogus pabunda – ugnis jau aplink, – išsigąsta, ir baigta su juo.

– O jei neišsigąsta, tai dar ne baigta?

– Kaip jau ne. Kitąkart, jei ir neišsigąsta, vis tiek baigta.

– Tai koks tada skirtumas?

– Arba išsigąsta, arba neišsigąsta, va, koks skirtumas.

– Ak, taip, – netikėtai linksmai nusijuokė Florencija. – Didelis skirtumas.

Senukas priekaištingai pažvelgė į ją.

– Tik per daug neprisijuokit, panelyte. Išgerkit pieno. Ir paporinkit, kaip čia atsiradot vidury nakties?

Florencija iškart nutilo ir paėmė pieno puodelį.

– Fu, greimas, – burbtelėjo ji svarstydama, – na, ir ką dabar pasakyti?

UGNIS BUDINS

Florencija išeina į sodą, ant obels kamieno išrėžia kryžių ir nulupa žievės gabalą. Ji pajunta, kaip obelis jai siunčia prakeiksmą lyg žalsvą pašvaistę viršum galvos.

Kodėl aš taip elgiuosi, mąsto Florencija. Gal todėl, kad vienatvė man kenkia, nemoku ir niekada nemokėjau taip gyventi.

Tarp obelų eilių prie savo būdos tupi juodas šuo. Miglos mutulai pradeda leistis į sodą. Ne migla, o dūmai. Saulė po šios akimirkos daugiau nebepasirodys. Florencija pakelia obuolį ir sėdasi šalia šuns. Vasaromis po šiltų popiečių kaupiasi lietus. Dabar kaupėsi migla, kurios įkvėpę žmonės gali geriausiai užplėšti dainą. Po obelimis daugybė mažų kupstelių. Ant kiekvieno kupstelio po katpėdėlę. Paskui lis.

Florencija išvynioja iš kišenės ištrauktas dvi lašinių odeles ir pavaišina šunį. Tas ilgai jas ėda, lašišos spalvos liežuviu laižydamas smėliu aplipusius niekučius, tupi ir žvelgia gintarinėmis akimis giliai paskendęs savo mintyse.

Vinguriuodama palei sodo apačioje iškastą kapinyną, kur archeologai tylomis pluša su rastais papuošalais ir puodų šukėmis, Florencija traukia į kiemą pas Malkų senį.

Suiręs audeklas vėl grįš į ankstesnį savo būvį, mąsto ji, jei jį vėlei užkas.

Pirmoji žiema. Kvėpsnis ant aprasojusio lango. Į įkaitusią keptuvę krintančių pjaustytų bulvių garsas.

Tačiau kitu požiūriu čia buvo rojus. Florencija žengė į jį su pagarba, baimindamasi savo šešėliu pastumti ar užkliudyti kokį nors daiktą, kurį buvo apgaubusi švytinti tyla. Po spintomis slypėjo nesurasti pelėkautai, dubenyje veidui prausti melancholiškai atsispindėjo juodos sijos. Laiškus Florencija galėjo rašyti ant obuolių žalumo laiškų popieriaus, kuris apatiniame spintos stalčiuje dulkėjo mažiausiai šimtą metų.

Nors Malkų senis rūpinosi Florencija vedamas kuo nuoširdžiausių ketinimų, ji ilgai buvo įsitikinusi, kad mirs. Kad jau yra mirusi ir kažkokiu būdu palaidota gyva. Jei žmogus susilaužo koją ar porą šonkaulių, kitam tai atrodo visai suprantama, bet ką pasakyti dabar? Papasakoti apie persitempimą? Ji jau bandė ir paprastai sulaukdavo slepiamos pašnekovo šypsenos ir pastabų – jei jau *jis* imtų pasakoti apie savo krūvius, kalbos būtų šimtą kartų daugiau. Sulauktų ir pamokymų – alavijas su medumi, sėlenos su kefyru, seksas tris kartus per savaitę ir keturiasdešimt keturi ritmingi judesiai, vitaminai – ir tie... Gal tiesiog reikėtų pasakyti, kad tapai savo kūno belaisve, uždelsto veikimo bomba, kurios mechanizmas sureguliuotas ne sprogimui, o švelniai ir naikinančiai prapulčiai?

Tavo kūne dabar tūno svetimas ir žvelgia tavomis akimis?

Kas galėtų tai suprasti?

Nervų gydytojai, išrašantys galvą kvaitinančias vaistų kombinacijas, psichoterapeutai, leidžiantys pačiam išsikalbėti ir ieškoti atsakymų į neatsakomus klausimus, draugai, gyvenantys savo gyvenimą, dvasininkai, kalbantys savo pamokslus, vargetos, giedantys savuosius?

Jei nori, gyvenk, jei nori, dvėsk, bet nesimaišyk po kojomis tiems, kurie nori gyventi...

Pas Malkų senį galėjai ieškoti užuovėjos jau vien todėl, kad jis neklausinėjo. Atvežė į kiemą sausų pušinių malkų, padėjo ant stalo du trilitrinius su žvėriena, marinuota kiaulės taukuose ir su trintais muskato riešutais. Florencija pamažėle pradėjo nuo Vecupės tinktūrų ir pačios sudėtos, niekur neužrašytos Odės Valerijonui.

Aš esu karčiuotasis vilkas. Sunerimęs blaškausi po narvą. Iš mano valios beliko kelios silpnos ir atsitiktinės jos apraiškos, kai puolu žiūrovus ar sprunku nuo ryškios šviesos...

Florencija matė karčiuotuosius vilkus zoologijos sode. Dabar ji pati karčiuotasis vilkas.

Ei, Emu, paskambink į Rygą! Pakviesk Eglę. Pasakyk, kad iš mano buto prieškambario atvežtų dėžutę, tą, kur virš veidrodžio.

Grįžęs Malkų senis skėsteli rankomis. Eglė negalinti atvažiuoti!

Puikūs draugai! Jau pamiršo mane. Aišku, džiaugėsi, kai nulipau nuo bėgimo takelio...

Kokių tau vaistų reikia, domisi Malkų senis. Duosiu tau tinktūros. Pasėdėk prieš saulytę.

Tinktūros!

Florenciją sukausto siaubas. Kaip ji ištvers dar vieną naktį be vaistų!

Tinktūros! Viešpatie, koks naivumas!

Visai ne, purto galvą Malkų senis. Štai, išgerk. Dar nebandei mano žmonelės tinktūros.

Nepadės.

Vakar nepadėjo – šiandien padės.

Ė, ką tu išsigalvoji?

Tu jau nebe ta, kokia buvai vakar. Pasėdėk čia, prieš saulytę, ir negalvok nei apie vakarą, nei apie rytą. Galvok apie šią dieną, kitaip visas gyvenimas praeis pro šalį.

O mano kūnas?

Tavo kūnas esi tu pati. Čia nėra jokio skirtumo.

Ji pradėjo išeidinėti į kiemą ir pasisėdėti žiemiškai giedrame, saulėtame ore, kurį galėjai godžiai kvėpti šnervėmis, o pasauliui grąžinti šiltą, garuojantį, baltą kvėpsnį. Oras buvo toks gaivus, kad galėjai stebėti jį lyg filmą. Lyg viziją. Florencija padėdavo sukrauti malkas, leisdavosi į vis ilgesnius pasivaikščiojimus ir nesutiko nė vieno žmogaus. Atėjo metas, kai ji pasijuto turinti pakankamai jėgų nusileisti nuo kalno į gyvenvietę. Ten ji susitiko Heleną Jasinską.

TREČIASIS FLORENCIJOS SAPNAS

Jasinskiai gyveno dar toliau už namo ant kalno miško glūdumoje. Žiemomis kelią pas juos visuomet apklodavo sniegas, kaip senas žaizdas aptraukia šašas. Kiekvieną rytą Helena pabalnodavo dvi riebias kumeles, kurių mėgstamiausias užsiėmimas buvo prisiėdus snausti garde, ir kartu su sūnumi traukdavo į mokyklą. Energingai pakštelėjusi į jaunojo Jasinskio įraudusį skruostą, ji vėl ropšdavosi į balną, paimdavo už pavadžio Mašką – judinkis, tingine! – ir, arkliams iš lėto švytruojant uodegomis, trio keliaudavo namo.

Namuose ji nubalnodavo gyvulius, o vėliau virtuvėje prie langelio gerdavo kavą su grietinėle.

Jei kaime Heleną vadindavo vyru su sijonu, tai tuose žodžiuose buvo daug netiesos, nes, pirma, sijonų ji niekada nesegėjo, o svarbiausia, gamta nemėgsta tuščios vietos, bet jų namuose plika akimi buvo matyti, kad vyriškumo trūksta. Pats *Ponas Jasinskis* – aukštas, laibas ir visuomet susilenkęs kaip pataisas, didelę galvą visada pakreipęs į dešinę pusę, – šis pagyvenęs ūsočius troško atramos lyg žirnis karties. Bet akmuo ant kelio greičiau sudyla nei žmonių liežu-

viai, todėl dėl kalbų Helena nesuko sau galvos. Jos vyrukas išsilavinimą buvo gavęs Liepojoj, piniginė visuomet pilna pinigų, o dar eigulio vardas – ko žmonai betrūksta, plakė ilgi liežuviai.

– Ak, jei būtum pasirinkus meilę, o ne vedybas, dabar ir tikra motina nepažintų.

Kartais Helena rūgščiai šypsodavosi ir piktai šnairuodavo į senąją Jadvygą Jasinską. Svarbių priežasčių tam atgrasumui negalėjo būti, nes visur kitur ji, rodės, buvo patenkinta savo pasirinkimu.

– A, ar tik nebūsi iš namų ant kalno? – paklausė ji Florencijos prie staliuko pašte, kur pastaroji buvo atpėdinusi rašyti pasiaiškinimo darbovietei dėl savo staigaus dingimo. Tai ji ruošėsi padaryti jau antrą mėnesį, bet neįstengė parašyti daugiau nei vieno sakinio. Dabar sužvarbusi ji sėdėjo prie mažo stalelio ir bato galu daužė ištirpusio sniego balutę. Suknistas reikalas! Mobilusis, batai, kailiniai, draugai, butas, gyvenimas – viskas Rygoje, – tik pinigus dar klusniai išduoda vietiniame banko filiale. Bet kokia čia iš pinigų nauda? Juk galėjo atsitikti taip, kad kūnas vėl susigundys gyvenimu didmiestyje vien trokšdamas permainų, kaip ir bet kuri gyva būtybė.

– Būsiu, – smarkiai sudirgusi atsakė tai šiurkščiai moteriai, kuri pasilenkusi stebeilijo jai tiesiai į akis. Užkalbinusioji buvo smulkiaveidė didele ir grėsminga burna.

– Nebijok manęs, aš nesikandžioju, – tarė ji ir numetė šlapias vadeles ant kėdės šalia Florencijos. Kampe kūrenosi

apskrita krosnelė, ir vadelės nuo šilumos iškart ėmė garuoti. Paštininkė dėbtelėjo pro akinių viršų ir toliau skaičiavo vokus už stiklinės pertvaros.

– Nuvažiuokit su arkliu iki mūsų ir pasakykit senei, kad iškinkytų. Galėsit virtuvėj išgerti kavos ir tada eiti namo. Jūs tokia perbalusi ir nusilpusi, pasivaikščiojimas po mišką išeis jums į gera.

Nustėrusi Florencija spoksojo į pašnekovę išpūtusi akis. Po ilgesnio laiko tarpsnio ji pirmą kartą pamiršo banką, laišką ir savo ligą. Įraudęs nepažįstamosios veidas darėsi vis nekantresnis.

– O kodėl? – galop išspaudė Florencija.

– Viešpatie. Todėl, kad taip reikia.

Ji papasakojo, kad vyras dar negrįžo iš Rygos, o ji pati turinti važiuoti į kitą pusę kitu traukiniu. Kur jai dėti arklį?

– Arklys žino, kur gyvena, dėl to nesijaudinkit... Už Ilgųjų Stalų, jūs ką, iš mėnulio iškritot. Agnieška pasakojo, kad jūs Mildos anūkė.

Florencija linktelėjo galvą ketindama paaiškinti, kad bijo arklių, bet linktelėjimas iš karto buvo palaikytas sutikimo ženklu, į rankas įgrūstos vadelės sunkiomis sagtimis, moteris stūmė Florenciją durų link.

– Einam, einam, traukinys nelaukia... Mylimasis palauks, o traukinys – ne.

Kai jos išėjo į melsvą vakarėjantį pašto–traukinių stoties–autobusų stoties kiemą, kur veltinius į ledą daužydamos keleivių laukė pora turgaus prekeivių pasišiaušusiais kailiniais su džiovintais obuoliais, megztomis kojinėmis ir skudurinėmis lėlėmis, Florencija išvydo prie stotelės stulpo pririštą

į nuožulnias rogutes pakinkytą milžinišką gyvulį. Jis koja kapstė sniegą ir gręžiojosi atgal. Viena jo akis buvo tamsi, o kita – šviesiai melsva lyg žuvies. Helena priėjo prie arklio ir pliaukštelėjo per kryžkaulį; arklys sukarpė ausimis, nežmoniškai pradžiugindamas šeimininkę.

– Mėgsta kandžiotis. Pikta. Stipri. Na, bet jūs jai į dantis ir nelįsit... Prilaikyti. Paleisti. Vėl prilaikyti. Jei visą laiką tempsit žandikaulį – neatleis. Švelniai, kiek galima lėčiau... Jos vardas *Florence's Third Dream*. O jūsų?

– Florencija, – atsakė Florencija ir nuraudo kaip vyšnia. Nežinia, ką būtų atidavusi, kad tą akimirką būtų galėjusi vadintis Liene, Milda ar Katia.

Nepažįstamoji nusijuokė griausmingu juoku. Ji užvertė į dangų savo kumpą nosį, sausi, lygiai apkirpti plaukai gulė ant apykaklės lyg smulki pernykštė žolė.

– Tada jūs irgi neblogo kraujo. Helena Jasinska, nepykit, – vis dar juokdamasi ištiesė Florencijai ranką.

Helena įsodino Florenciją į roges, prisegė vadeles ir įdavė jų galą, apkamšė sėdinčiąją tamsia vilnone gūnia, atrišo arklį ir nuskuodė į stotį, vienoje rankoje mosuodama rankine, kitoje – bilietu. Visą horizontą užstojo tvirtos kumelės kojos, uodega ir strėnos. Florencija nedrįso net pajudėti. Užtat jos bendravardė iškentė tik porą sekundžių. Permetė ilgus karčių kuokštus per gogą ir kiek valiodama pasuko galvą, kad pamatytų, kas sėdi rogėse. Išvydusi šiurpią šviesiai melsvą akį Florencija nusisuko. Tuomet iš staigaus trūktelėjimo suprato – kelionė prasidėjo.

Kaip pavadinti į veidą drimbantį sniegą, žvyrą ir ledo atplaišėles? Tai vadinama posūkiu, Florencija.

Kaip pavadinti odinius dirželius, cypiančius it šunyčiai, eižėjančias ienas, drebantį ir smarkiai iš po kojų slystantį gyvenimo pamatą ir rankas, bergždžiai begraibstančias atramos ore? Taip vadinama skubi skubi risčia per stoties kiemą. Tai vadinama Florencijos sapnu Nr. 3, Florencija.

Kas ten šaukė? Kas ten pargriuvo, bandydamas išsisukti nuo paklaikusios važnyčiotojos ir ištėkšdamas sniege apie save rudas pažliugusio sniego čiurkšles?

Koks skirtumas, aplink jau nieko nebėra. Ledas ant veido pradeda tirpti.

Šuoliai! Šuoliai!

Mestelėjimas į viršų!

Apie geležinkelio užkardą išvinguriuoja lyg gyvatė. Iešmininkė iškelia lazdelę. Švilpdamas pravažiuoja raudonas traukinys, jis nuveš Jasinskų Heleną ir Agniešką į Dinaburgą; dabar jos abi stovi perone ir bando įžiūrėti Florenciją.

Kiškiadūšė, sako Agnesė.

Helena klausosi tolstančių šūksnių ir šypsosi. Geras arklys, mąsto ji. Energingas.

Mestelėjimas į viršų!

Lankas apie antrąją geležinkelio užkardą. Florencija vos neiškrinta iš rogių. Nieko, ramina save, nors iš tiesų nežino, ko griebtis.

Kelias nuo pervažos iš pradžių nepastebimai, vėliau vis staigiau kilo į statų kalną. Gyvulys buvo didžiulis, bet ir jo jėgos seko. Florencija, kojomis susiradusi priekinį skersinį, iš visų jėgų spiriasi į jį rievėtais savo dailių batelių puspadžiais ir įsikimba į vadeles.

Bėroji Florencija išlenkia kaklą, prispaudžia savo smakrą prie krūtinės. Jos lūpos įplyšta, žandikaulį nudiegia aštrus skausmas. Šuoliai darosi vis trumpesni, bėgdama ji sukasi šonu lyg sarginis šuo.

Va! Va taip aš tave pamokysiu, bendravarde!

Tada jos įvažiuoja į nedidelėmis eglutėmis apaugusią daubą. Florencija, ieškodama pagalbos, gailiai nužvelgia savąjį kelią namo ir balta sniego kepure pasipuošusį uosį. Nuo kumelės strėnų griovelių laša smulkūs balto prakaito lašeliai. Uodega viksi lyg katės. Jos žingsniai tokie suvaržyti, tokie maži, kad nors į žemę lįsk.

Staiga arklys sukaupia jėgas, panaudodamas drūtą kaklą ir didžiulę galvą išplėšia vadeles Florencijai iš rankų, šios užsikabina už tekinto laikiklio kairiojoje pusėje prie pat ienos.

Va taip aš tave pamokysiu, bendravarde!

Florencija, trūktelėjimo nublokšta į rogučių priekį, sukniumba prie skersinio. Žirgas lygiais šuoliais šuoliuoja per siaurą žiemos keliuką – pakraščiuose sniego pusnys ir eglės. Važnyčiotoją veža lyg laumžirgį riešuto kevale. Porą kartų ties staigesniais posūkiais rogės atsitrenkia į kelmą, ir Florencija suklinka. Čia pat kiemas ilgomis geltonomis tvoromis ir iš akmenų sumūrytas eigulio tvartas. Kumelė sustoja prie galinių durų, kiek pajėgdama iškelia galvą ir sužvengia prikimusiu balsu. Jai iš arklidės atsišaukia likimo draugai, šunys ir žvangančios jų grandinės. Miške kažkas įjungia elektrinį pjūklą.

Florencija dar porą kartų sunkiai suaimanuoja, tada supranta, kad stojo ramybė.

Namų durys praviros, ant slenksčio stovi pajuodusi išdžiūvusi senė ir laužo rankas, už jos šmėkščioja dar pora veidų.

Florencija pasitaiso savo skrybėlę ir kiek galėdama oriau išlipa iš rogių. Bėroji jos bendravardė stovėdama dreba, garsiai dūsuoja lyg suplėšytas akordeonas ir ilgais geltonais dantimis glemžia sniegą nuo tako. Važnyčiotoja kaltai nusišypso žiūrovams ir tuojau pat suakmenėja, išvydusi įniršusius jų veidus, ima graibytis rankinės.

Aimanuodami ir keikdamiesi jie iškinko Trečiąjį Florencijos Sapną, apkloja raudona gūnia, skambina veterinarui, trina ir šluosto. Florencijai gelia rankas ir raibsta akyse, ji žingteli žingsnelį atgal ir kone atsisėda į tuščią didžiojo šuns alavinį dubenį. Šuo taikosi kąsti, bet sutikęs jos žvilgsnį, neapsakomai liūdną žvilgsnį, sutrikęs suvizgina uodega ir leidžia jai praeiti. Florencija nebyliai padėkoja, tvirčiau po pažastimi suspaudžia rankinę ir įžengia į baltas sniego platybes. Ji pradingsta tarp raudonų pušų, ją dar pasiveja senosios Jadvygos Jasinskos grasinimai – jei susargdinai arklį, sumokėsi šimteriopai!

Jūs tokia perbalusi ir nusilpusi, pasivaikščiojimas po mišką išeis jums į gera, sakiusi Helena, taip...

Helena mėgsta taip keistai įsistebeilyti į akis ir paklausti:

– Ar kada nors buvai kentauras? Ne? Gaila. O aš buvau... Aš visą laiką esu kentauras. Tokia mano pareiga. Mane įšventino į kentaurus. Kas? Likimas... Ne, aš juokauju... netikiu likimu. Kaip tau viską paaiškinti?.. Nemoku paaiškinti. Na, pavyzdžiui, – tu stovi čia ir staiga užsimanai nu-

šuoliuoti ten, į pakalnę, iki tų eglių – ir netikėtai supranti, kad gali tai padaryti, ką? Šuoliuoti taip, kad žemė dundėtų, skristi kaip paukštis... Tau nebūtų keista?

– Patinka man ta Helena! – juokiasi Marėjus, delnais daužydamas per kelius. – Va čia tai fantazija.

Jei kalbėtumėm apie senąją Jadvygą, tai reikėtų paminėti, kad ji vis kartodavusi, jog iš tiesų laiminga ji būsianti tik pačioje pabaigoje, kai nieko nebegalėsianti pakeisti. Per savo ilgą, beveik šimtą metų trunkantį gyvenimą jai teko išgyventi daugybę permainų – iš Pirmojo pasaulinio karo jos tėvas grįžo nesveikais plaučiais ir greitai pasimirė. Dvidešimtaisiais metais jos motina Ieva nuėjo į valsčiaus valdybą reikalauti žemės, kuri buvo pažadėta visiems gimtosios žemės gynėjams, bet ten iš jos tik pasišaipė – ką tu, Ievute, su žeme veiksi, turi gi šešis vaikus! – pavaišino ledinukais ir nusiuntė į elgetyną, o vaikai išėjo tarnauti. Pačios Jasinskos vyrą nušovė kaip banditą prie juodosios Jasinskų pirties, palaidojo jį naktį slapčia po beržu, iš trijų sūnų beliko tik jauniausias, kiti du žuvo Antrajame kare. Kai vienintelį likusį norėjo paimti į tolimą užkampį likviduoti atominės elektrinės avarijos pasekmių, senoji Jasinska kone iš proto kraustėsi, klaidžiojo aimanuodama po valdiškus namus ir alėjas, prieš kiekvieną puldama ant kelių ir kakta daužydama žemę ir šaukdama – šitiek meilės! Šitiek meilės, bet kur ją, niekam nereikalingą, dėti! Galiausiai ji pasiekė, kad vienintelis vaikas liktų namie, tas nepatenkintas burbėjo, kad norėtųsi ir pasaulio pamatyti, o dabar turi laikytis motinos sijono... Paskui buvo laimingas, kad negavo pasaulio pamatyti.

Jadvyga kartais kalbėdavo: jei man kas pasakytų, kad mirsiu apgailėtiname pensionate dideliame mieste, nepatikėčiau ir jam akis išbadyčiau! Bet čia nieko negali žinoti, tai nusiraminsiu tik tada, kai viskas jau bus įvykę ir ničniekas nebegalės pasikeisti... Patirti to senutei greičiausiai jau nebebus lemta, nes josios sūnus įsigeidė *Helenos*, ir nuo to laiko namie jau niekas nebebuvo taip, kaip anksčiau.

KOKIA ČIA VIETA?

Eiti mišku ir verkti – palaima. Diena geso šypsodamasi rausva šypsena, kai Florencija po savo kelionės žingsniavo namo. Negalima teigti, kad ji traukė neatgaudama kvapo, klimpo į sniego pusnis ligi juosmens, į šakas susibraižė veidą ir susiplėšė drabužius. Nieko panašaus, nes tai netinka Florencijai. Ji ėjo labai atsargiai, saugojosi, kad į batus nepribirtų sniego, kad šakos neišdurtų akių, tiesa, pasukdama žvėrių taku susiplėšė pėdkelnes. Verksmas buvo labiau vidinis, jis neprasiveržė į išorę. Florencijos apskaičiavimais, žvėrių takas turėjo atsiremti į jos obelų sodą. Bent taip kalbėjo Malkų senis.

Takas staiga baigėsi ties pusiau sugriuvusia mūrine siena, lyg ilga juosta juosiančia baltas apvalainas kalvas, ant kurių lyg šešėliai sniege tamsavo nuo eglių nubyrėję šapeliai, o skersai išilgai šuoliavo rudosios voverės. Žvėrys ją juk peršoka, sumetė Florencija ir persiropštė per sieną. Obelys, maumedžiai. Išlikęs namo galas rausvėjančiame horizonte atrodo lyg tvirtas trikampis su sniego kepure ant viršūnės, ne – atidžiau įsižiūrėjo Florencija, – ten apsnigtas gandro lizdo tekinis.

Ji leidosi žemyn.

Miškas.

Vėl kalnelis, vėl obelys ir senų medžių alėja palei brūzgynais apaugusį kelią. Ir gluosniai svyruokliai. Miškas. Alėja. Griuvėsiai. Kadaise čia buvo kaimas, pamanė ji.

Takas nuvedė iki baltos lygios plokštumos – berods tvenkinys. Florencija pakapstė bato galu – taip, balkšvas ledas. Čiurlenantis upeliukas pranyko kitoje baltoje plokštumoje. Dar vienas – žemiausias tvenkinys – platus, tamsiai raudonas, prisisunkęs vakaro raudonio ir miško šešėlių. Per jį vedė melsvas takelis. Pakrantės medžiai – lyg dangaus giedroje išgraviruoti tamsūs, rūstūs, šaltyje sustingę rėžiai. Vėjas liovėsi, temo, oras buvo kupinas tylos. Kartu su vėsa Florencija juto sėlinant baimę. Čia reikėjo tylėti. Ji sustojo ir valandėlę klausėsi žvelgdama tik į medžius.

Kokia čia vieta? Sustingęs, niekieno nekurtas grožis.

Prie žemiausioje vietoje esančio tvenkinio ji pastebėjo mažą namelį, tarytum apie virtuvę būtų pastatytos sienos, o viršuje prilipdytas kaminas. Vėliau paaiškėjo, kad taip tas namas ir pastatytas – iš didelio namo liekanų.

Florencija nusprendė pasiklausti kelio. O jei takas nuves ją į miško tankmę?

Namelis sniego lauko viduryje pasitiko viešnią be jokių gyvybės ženklų it sušalęs paukštis. Virš galvos kabėjo tamsus, virpantis debesis, po kojomis žliugsėjo tokios pat tamsios balos, plačiai pražiojusios nasrus, kuriuose tirpo sniegas.

Šniokščiančios eglių viršūnės nešė tamsą, geliančią nušalusią nosį kapojo vėjo rykštės.

Ar ten kas yra?

Jos klausimas nuskambėjo neįtikimoje tyloje, o vienintelis judesys aplink buvo gaudžiantis miškas. Plona šakele Florencija pabeldė į duris ir beviltiškai nusiminė. Taip norėjosi sisioti. Kur nors užuovėjoje. Ji drebėjo lyg sustingusi želė po žalsvu dangaus šaukštu. Ir staiga – lange pasirodė žmogus!

Senučiukė balta skarele, jos veidas priminė beždžionėlę, sustingusi it gėlių vazonas, sausų gėlių kompozicija. Florencija ėmė rodyti ženklus ir neaiškiai, greitai kalbėti – apie Heleną Jasinską, nuvarytą Trečiąjį Florencijos Sapną, apie Marėjų, pasaulio klajūną, apie nesusiklosčiusį gyvenimą su Doniu, apie savo kūdikį, kuris, ačiū Dievui, gyvena šiltai ir aprūpintas kažkokiame tolimame miestelyje, apie tai, kad reikėtų atidaryti duris, ir dar, ir dar. Taip jau tos moterys elgiasi tomis akimirkomis, kai joms beprotiškai šąla šlapios kojos.

Senė sėdėjo prie lango lyg katinas ir spoksojo išpūtusi akis, be menkiausios nuovokos, tik tamsios akių lėliukės godžiai ir guviai sekė nervingus ateivės judesius. Tada ji atsistojo ir išnyko lango prieblandoje.

Tik praėjus nemažai laiko Florencija suprato, kad senė nesiruošė atidaryti durų. Ji buvo nutipenusi dar tvirčiau jų užrakinti.

– Tegu velnias nujoja tokias raganas, – riktelėjo Florencija ir patraukė toliau.

Ji bėgo, kol dingo miško tankmėje. Takas dar protarpiais vingiavo palei mūrinę sieną, kol šioji baigėsi, sutrupinta gyvybingų medžių šaknų. Kažkur čiurleno nematoma upė.

Miškas aplink atrodė toks vienodas ir tankus, kad Florencija, panorusi išklysti iš tako, sunkiai prasibrautų pro medžių kamienus. Kamienas prie kamieno, keistosios eglės, kurios iki žmogaus ūgio aukščio nuogos, o virš galvos susivijusios šakomis į neišpainiojamus spyglių verpetus. Pamėkliški veidai, kurie vėliau pasirodydavo esą susipynusios šakos, kur ne kur vis žvilgteldavo iš sustingusio pasaulio, nematomas vėjas pūtė pro juos baltas sniego žiedadulkes; nukrito kankorėžis. Takas vedė Florenciją. Čia buvo tamsu ir niūru lyg urve. Pro medžius matyti raudona šviesa. Kokia čia vieta?

Florencija lengviau atsikvepia patekusi į savo mišką. Greitai veidu ji pajunta ledinę obelų sodo vėsą. Kelionė jau pasimiršo, rankos ir kojos sustirusios. Greičiau namo.

– Ten prasideda Vakarupė – nuo trijų tvenkinių, kurie vienas už kitą aukštesni, – atnešęs pieną aiškino Malkų senis. – Ten buvo ir pora namų. Vadina juos Ilgaisiais Stalais. Kažkada ten gyveno išėjūnai.

– Išėjūnai?

– Visi gyveno. Tuomet buvo rūstūs laikai, kai išėjūnai iškeliavo ieškoti Pasaulio medžio. O likusieji nusileido žemyn prie upės. Dabar ten kaimas. Seniau jo aukščiau būta. Aukščiau buvo ir platus kelias į Rygą ir Maskvą. Dabar žemiau. Va taip.

– O kada tai buvo?

– Iš kur man žinot? Aš ne čia gimiau. Žmonės taip kalba. Gal paskalos, o gal teisybė, griuvėsiai juk yra.

– Kodėl ten niekas negyvena?

– Todėl, kad ten negera vieta. Pavojinga.

– Kodėl pavojinga?

– Iš kur gali žinot kodėl. Žmonės jaučia, ir viskas. Va, Jasinskiai daug toliau įsikūrė, atėję jie iš svetimo krašto, ir niekas jiems gyvenime gerai nesiklostė, tik Helena dar laikosi. Jei išeitų Helena, išeitų ir senė su sūnumi. Heleną sulaiko arkliai, kitaip jau seniai čia jos nebūtų.

– O iš kur ta senė raganos namelyje?

– A, ten Ramutė. Jos sūnus Pauliukas buvo vedęs tą Agnesę. Pasikorė praeitą rudenį. Dabar Ramutė padeda Agnesei su vaikais susitvarkyti. Rytą su šuniuku nusileidžia, vakare užlipa į viršų. Po Pauliuko mirties jai nebe visi namie, visai nebekalba.

– Na, ir gyvenimas... – atsidūsėjo Florencija. – Jei įdėtum į kokį scenarijų, niekas nepatikėtų, sakytų – išgalvota.

– Gal ir taip, bet ir scenarijai yra rašomi, nes gyvenimas toks, o ne atvirkščiai.

– Ten gražu, – valandėlę pamąsčiusi prataria Florencija.

Malkų senis gūžteli pečiais. Jo motina irgi kilusi nuo Ilgųjų Stalų, pasakojo, kad anksčiau ten gražu buvę, o dabar... Malkų senis gūžteli pečiais.

– Dabar ten baugu. Visada persižegnoju, kai einu į tą pusę.

– Florencija! – kažkas kvietė kieme. Prie malkinės durų Florencija išvydo Heleną Jasinską ir smulkią moterėlę trumpais garbanotais plaukais. Jos šaukdamos kartojo Florencijos vardą ir kartkartėmis nusijuokdavo prunkšdamos lyg arkliai.

Atvažiavo atsiprašyti, pamanė Florencija, sėdėdama ant medinės kaladės ir nejudėdama, rankose laikė didelį pjūklą. Nieko tokio. Maudė rankų ir kojų raumenis. Tik tegul išeina.

Auksaspalvis vėjas švilpavo pro malkinėje sukrautų lentų plyšius, šiureno beržo tošis ir smulkias pabiras sukrautoje malkų rietuvėje.

Abi atvykėlės įsistebeilijo į malkinę.

Helenoje slypėjo tai, kas galėdavo kitą paversti sąjungininku. Moteris ar vyras, net šunys dažnai primerkdavo akį Helenai, esą ne bėda, mes tave pridengsim. Dabar ji stovėjo prie malkinės durų ir griežtai žvelgė į Florenciją. Skersvėjyje pleveno išdžiūvę plaukai ir lengvas žalias šalis. Anksčiau Marėjus visuomet baigdamas savo monologus pabrėždavo, kad moteris turinti būti liekna. Brangusis Dieve, Helenos lieknumo užtektų dviem.

Ji vis dar stovėjo netardama nė žodžio, žvilgtelėjo į pušies gabalą, gulintį ant pjovimo stalo. Perkopė per slenkstį ir nutvėrė pjūklą už kito galo.

Gerai, pjausim. Abi priėjo prie pjovimo stalo ir įsirėmė rankomis. Agnesė liko stovėti prie slenksčio.

Florencija godžiai gaudė nuo Helenos ir jos plaukų sklindančius smarkių vėjo gūsių atneštus kvapus. Juodi antakiai grėsmingai suraukti, išblukusios žalios akys blizgėjo saulėje. Šešėlyje jos atrodydavo gilesnės, o saulėje žvilgsnis blėsdavo.

Jos valandėlę kamavosi, bet pjauti nesisekė. Helena susikišo rankas į kišenes.

– Taip, – pratarė Florencija ir laukė, kad ji pratęstų pokalbį.

– Na matai... tu vėl viską bandai daryti jėga. Pjūklas turi eiti laisvai, supranti? Tu kovoji su medžiu. Kam?

Ji kalbėjo familiariai lyg su jaunesniąja sesute, be abejo, manydama, kad vakarykštė pažintis leidžianti jai taip elgtis.

– Stoty tau sakiau – jei pradėsi tempti jai žandikaulį, ji neapsikęs. Negalėjai švelniau?

Kas man darbo tas tavo arklys ir jo žandikaulis, kaip galėjau švelniau, jei jis iš karto pasileido šuoliais, juk pati matei, kodėl turiu žaisti tuos žaidimus, jei nemoku taisyklių, – norėjo išrėkti Florencija numetusi pjūklą, bet Helena ją aplenkė uždėdama ranką jai ant galvos.

Atleisk man, vaikeli, mano nuodėmes, nes prieš tai buvusieji niekuomet nežino, ką darys ateinantieji.

– Aš rimtai – nepyk, gerai? Grūmeisi su žvėrim kaip reikiant, visi žabtai suplėšyti, – pridūrė ji, kai Florencija piktai nupurtė jos plaštaką sau nuo galvos.

– Ko tu nori?

– Ateik šiandien pas Jasinskius. Mes surengsim nedidelį vakarėlį tavo asmeniui pagerbti.

– Kas tie mes?

– Na – kaimas.

Nieko neatsakiusi Florencija toliau triūsė apie malkas. Ji nežinojo, kaip pasielgti. Pykti būtų kvaila, o džiaugtis nėra kuo.

– Ateisi? Aš tavęs pasiųsiu gražų vyriškį...

Florencija pagaliau nusijuokė.

– Tada ateisiu, – tarė.

– Gerai. Einam, Agnieška.

Stovėjusioji prie slenksčio paėjėjo į vidų ir tiesdama ranką tarė su keistu maloniu akcentu:

– Aš Agnesė. Bet jūs apie mane dar išgirs.

Florencija liko malkinėje. Pro plyšį lentose ji slapčia stebėjo kiemą. Prie tvoros buvo pririštas žemas trumpakojis arkliokas, įkinkytas į sportines roges, kiek primenančias kaltinius geležinius siuvimo mašinos *Singer* papuošimus. Opcaca! rogėse sušuko Helena, kai sukdamasis arklys išmetė Agnesę iš rogių.

Visas kaimas skambėjo nuo sidabrinio jų juoko.

•

Agnesė dažnai užeidavo pas Florenciją, nes mėgo naujas vietas ir žmones. Žmonės pasakojo, kad ji atsigrūdusi iš niūraus pasienio valsčiaus ir prilipusi prie Dvielių Pauliuko lyg vantos lapas prie užpakalio. Iš pradžių darbavosi laukuose ir namie, o vėliau – šaltame jo senbernio guolyje. Kad ir ne žmonių tai reikalas, gyvenime viskas yra taip, kaip yra, – taip sakoma dainoj. Liežuviai plakė apie jos girtuokliavimą, laisvą ir nutrūktgalvišką elgesį, kuris nesiliovė ir gimus jų dukrai Jazminai. Kitame Dauguvos krante gyveno kažkoks jos kraštietis, ir Agnesė pradėjo naktimis nebegrįžti namo. Pauliukas sielvartavo, senoji Ramutė vaikštinėjo niūri lyg žemę pardavusi, o Agnesė tik juokėsi ir ėmė apvalėti. Maždaug apie tą laiką Pauliukas pasikorė.

Į jo laidotuves suvažiavę giminės išvijo Agnesę su Jazmina iš namų. Kai Paulio karstą leido į duobę, Agnesę pastebėjo ant kalno prie kapinių. Kaip nuvaikytas žvėris iš po krūmų slapčiomis sekė, kaip laidoja jos vyrą.

Vėliau paaiškėjo, kad Dvielius su visa manta Paulis užrašęs Agnesei. Įniršę giminaičiai išsivažinėjo po namus. Paleistuvė ir girtuoklė. Apsuko senberniui galvą, kalbėjo ir Dievo pirštelis Gafharija.

Kraštietis pagyveno su Agnese, kol jai gimė antroji duktė. Jis buvo aukštas pakumpęs lietuvis rausvai rudais ūsais ir juodais plaukais. Abu kėlė skandalus ir mušėsi. Tas ir išėjęs keikdamas Agnesę.

Agnesė ateidavo ir prašydavo Florencijos kavos. Kavos gėrimas užsitęsdavo keletą valandų. Agnesė buvo lyg augalas, lyg oro sąlygos. Viską ištvėrusi ir iškentusi ji be perstojo šypsodavosi ir klausdavo – nori varyti mane namo?

Kartais Florencija atsakydavusi – taip, kartais prašydavusi pasilikti. Jai patiko klausytis, kaip Agnesė pasakoja įvairius nutikimus savo tartimi, ištardama platų platų „e". O šiai patiko matuotis Florencijos drabužius, naudoti Florencijos kosmetiką ir pasakoti.

Agnesė: Tomasas kalbėdavo – princesė!.. Na, tas Tomasas, nuo kurio mano dukra Marija... Kokia aš princesė? Aš tokia rėksnė. Kai buvau maža, kakojau į kelnes. Mamai labai nepatiko. Pamenu – motina katile virė bulvių lupenas, visada su jom tąsydavos, aš – po stalu. Kelnėse kaka. Bulvių kvapas salsvokas, bet motina vis tiek suuodė. Ji išsiima iš burnos papirosą, lėtai eina prie manęs ir – kaip čiups už kojos. Aš žviegiu kaip beprotė. Nuo to laiko aš tokia rėksnė. Jei reikia – visus iškeikiu. Tik rašyt man neišeina, rusiškai mažumėlę moku, skaityt – moku. Mano pase įrašyta – rusas. Koks aš rusas? Bet, kai pašaukė į tą namą, klausė – kas tu

toks? Sakiau – rusas, ką aš ten, mergička, supratau. Taip ir parašė – rusas, o trys mano seserys – latvės. Tada dar buvo rusų valdžia, tai dama, kur prie langelio sėdi, sakė man – dar geriau, kad rusas, cha, cha!

Florencija: O tėvas?

Agnesė: O, mano tėvas karalius. Gražus vyras. Atvažiavo pas mane, kai man buvo septyniolika. Padovanojo man suknelę ir čiulpinukų. Aukštas, tamsių plaukų, tamsių akių – karalius. Kai anksčiau atvažiuodavo, nesidžiaugdavau. Gerdavo, su motina riedavos, su patėviu. Bet tąkart buvo kitoks, lyg atjaunėjęs. Motina klausė – kas tau, Viktoriuk, gal žmoną jauną susiradai, ar ką? O jis – nebegeriu, Marta. Visai. Pašnibždėjo man, kad apsivilkčiau suknelę ir laukčiau jo kelio gale. Motina su patėviu vakare išėję prie karvių, aš susišukavusi plaukus nuėjau prie kelio galo. Ir jis atvažiavo. Moskvičius jo – superliuksas... Oi, Florencija, kad žinotum, kaip mes gyvenom tą naktį! Į miestą, į restoraną! Į visus restoranus. Kokias cigaretes jis man pirko, kokį šampaną! Buteliais. Šokau su juo, su jo draugais. Tie tik vedė jį prie Moskvičiaus superliukso ir kalbėjo – Viktorai, tavo gyvenimas kyla į viršų! Kaip aš kvatojau, Florencija, visą naktį kvatojau.

Na, ryte jis toks nuvargęs buvo. Jis tai negėrė, ne, o aš gėriau, ant kojų pastovėt negalėjau. Jis sako – va šito, dukrele, aš niekuomet nepamiršiu. Taip ir pasakė. Įkišo man trisdešimt latų, numerį davė. Kalbėjo – skambink. Nesivaržyk. Aš sakiau – sudie, Viktorai. Kodėl sudie? – jis klausė. Skambink.

Motina mane namie prikūlė. Kai įėjau vidun, pabudo. Per naktį buvo tris pakelius cigarečių surūkiusi. Mano suknelę perplėšė pusiau. Aš jai – pinigus. Ji staugė – už mano sušiktą gyvenimą trisdešimt latų!!! Nepyk, Florencija. Ir patėvis tarp durų stovi kaip įbestas. Prabėgdama išspjoviau jam į akis. Visada mane nužiūrėdavo, gyvulys.

Florencija: O kas buvo toliau?

Agnesė: O kas ten galėjo būt? Pasiėmė tuos trisdešimt latų, greit pragėrė. Tą suknelę sukūrenau krosnyje. Ėjau pas vienus kaimynus dirbti, pas kitus. Aš gerai dirbu, netinginiauju.

Florencija: O tėvas?

Agnesė: Ar aš jį dar bemačiau? Skambinau tuo numeriu du kartus – tokio numerio nėra, sakė kažkokia ponia.

O dabar, kai klausia manęs tie ponai – ar tau, Agnese, negėda, – sakau – mano gėda pirty perias. Patėvis visada prisilakęs dainuodavo: *plaukai juodi kaip varno plunksnos, lūpos raudonos nuo raudono tušo, mano širdis perplyšo per pusę!* O tada prisidaužo, o tada šūkaliodami išdykauja su motina ant lovos be jokios nuovokos. Aš seseris susirenku, kad nelįstų į tą kambarį. Klausiau kartą jo – ar tau negėda? Jis man atsakė – mano gėda pirty perias. Eik, nugarą nutrink.

Tada aš pagalvojau – na, ir šlykštynė. Bet tada pati pradėjau dirbti vienoj pirty, kur atvažiuodavo dideli ponai su rūpestingai nudildytais nagais, o siautėdavo kaip ir patėvis. Privemdavo židinius, priteršdavo tualetus, plaikstydavos nuogi po pirtį. O man viską valyti. Aš nusispjoviau, pagalvojau – patėvis bent į bažnyčią eidavo. Šitie niekur neina. Toks jau jis.

Židinyje pradeda gesti ugnis. Florencija sėdi prie stalo įsižiūrėjusi į arbatos puodelį, kur rusvame vandenyje nejudėdami plūduriuoja du išsivynioję arbatos lapeliai. Kai Agnesė atidaro krosnies dureles ir pamaišo nuodėgulius, puodelio ąselė įgauna rausvą žarijų atspalvį.

Agnesė susimąsčiusi. Mintyse ji išsilaisvina nuo kalbos naštos, kuri visuomet sudarko ir pačius gražiausius dalykus, apie kuriuos galėtų papasakoti. Vaikystės prisiminimai jai visuomet siejasi su didžiuliu, usnimis ir kiečiais apaugusiu lauku, per kurį vasaros kaitroje motina nešasi ją į parduotuvę. Patupdyta ant motinos dubens kaulo, stipriau įsikibusi į prakaituotą ir minkštą jos šoną, Agnesė savo skruostu jaučia jos krūtį, mažutę ir suglebusią tarsi vata kimšto žaislinio kiškio koja. Visur aplink kaupiasi tamsūs debesys, netoli girdėti griaustinis, net paukščiai pritilę, o motina skuba ir vis klupinėja, nes laukas kažkada apartas, o jos kojos bejėgiškai ieško kietesnių molių grumstų. Vešlios, sultingos pribrendusios usnys ir smilgos braižo mažajai veidelį ir plikas rankutes, Agnesė raukosi ir glaudžiasi arčiau motinos, ji klausosi motinos širdies lyg gęstančio variklio, prie ausies dunksinčio – dun, dun, dun...

Florencija taukšteli šaukšteliu į puodelio kraštą, ir Agnesė atsikvošėja. Jau eisiu, sako. Florencija neprieštarauja.

IR TU MĖSOS VILKAS

Helena žadėjo Florencijai pasiųsti jos gražų vyriškį, bet pažadą tesėjo tik iš dalies. Prieš šeštą valandą vakaro į kiemą įvažiavo tarnautojas Albertas Brontė, vyras pačiame jėgų žydėjime, ir išlipo iš galutinai sulankstyto *Opel* markės automobilio. Jis buvo apsivilkęs mėlynus marškinius, mūvėjo tamsias kelnes ir buvo angeliškos kantrybės. Labiau už viską gyvenime jis troško užsimiršti, pabūti vienišiumi, bet jam niekaip nepavykdavo ir ilgainiui tai net tapo pavojinga, nes Brontė buvo moterų numylėtinis, mielas draugas, visų namuose laukiamas svečias ir negalėjo sau leisti tapti vienišiumi.

Gafharija pasakojo, kad Brontė kartą užklupęs savo žmoną su meilužiu ir nuo tos akimirkos prie jos net neprisilietęs. Nebeprisilietęs nė prie vienos moters. Kai ja netikėjo ir šaipėsi, Gafka pravirkdavusi – argi patys nematot: Brontė šventasis... šventasis ant žemės paviršiaus. Naivuolei Gafharijai valdininkėlis patiko kaip ir visoms kitoms.

Ne šventasis, o keistuolis, patikslino Helena. Brontė su žmona nugyvenę ilgus metus nuoširdžiai mylėdami vienas

kitą, kol vieną vasarą Brontės žmona, paprasčiausio smalsumo vedama, užmezgė romaną su kažkokiu išstypėliu menininku, kuris jų name nuomojosi kambarį, o vakarais nuogas savo pastogės šabakštyne tapydavo raudonus paveikslus. Brontė užtikęs abu dar neapsipratusius įsimylėjėlius, kai šie po ilgos nerimastingos ir paslaptingų šypsnių savaitės patys savo nustebimui droviai bučiavosi dailininko lovoje. Brontė buvo principingas, žmona – išdidi. Dabar ji su dukterimis gyveno kitur, bet kartais atvažiuodavo į svečius pas Heleną ar pas kokį kitą kaimo gyventoją ir pakvaišusiomis akimis, nors iš šono lyg ir santūriai, klausydavosi paprastų istorijų apie nesuskaičiuojamus Brontės nuotykius. Lyg balta atšiaurių miško ežerų gulbė ji nusiminusi suko ratus aukštai virš Brontės gyvenimo su degančia neišmylėtos meilės žyme kaktoje.

Pirmą vakarą Brontė Florencijos sąvokų pasaulyje tapo žodžio *pilkas* sinonimu. Tikriausiai tamsa jai sutrukdė pamatyti mėlynus atvykėlio marškinius. Gražuolis! – mintyse nusišaipė ji. Helenos prasimanymai.

Vyro veidas buvo rusvai pilkas, kartkartėmis jame žybteldavo akys. Siauros, juodomis blakstienomis įrėmintos akys, apatiniai ir viršutiniai vokai taip arti vienas kito, kad atrodė, jog tik žiovaujant ir dar gal didžiai nustebus, pasauliui lyg nubudęs atsiveria ryškus mėlis. Kokios buvo Brontės lūpos? Irgi pilkos? Dažnai bemiegėmis naktimis ji manydavo, kad ir lūpos pilkos, nes jos niekaip neišsiskyrė iš bendro vaizdo. Ir tik išorinis pavidalas, vaikiški jų linkiai ir tai, kaip Brontė jas sučiaupdavo, galėjo išmušti žmogų iš dvasinės pusiausvyros.

– Man patikėta nuvežti tave į mišką! – juokavo jis, kol Florencija prieangyje uždegė šviesą.

Išgirdusi jo balsą ji pajuto, kaip gyslomis plūsta karštis, ir prisiminė, kas yra bučiniai.

Pirmą kartą jis pabučiavo Florenciją po aukštos įtampos laidais.

– Dievulėliau, – tarė Brontė, – Florencija, žiūrėk!

Ir ji pažiūrėjo. Pažiūrėjo ten, kur savo akis buvo nukreipęs Brontė. Po vasaros lietaus visa plati aukštos įtampos proskyna garavo saulėje. Drėgmė kilo į viršų – vijo, augo, skleidėsi, šakojosi ir išnykdavo žydrynėje. Saulės rūkas.

– Kaip šuo prie karštos krosnies. Žinai, toks šuo, apsnigusiu kailiu.

Brontė šypsojosi.

– Tau sniegas galvoj. Vasaros pradžia.

– Sniegą visada reikia turėti galvoj, – atsakė Florencija ir papurtė lazdyną. Ant jų pabiro stiklo karoliukų rasa. Florencija žvelgė į šalį. Dabar jis mane pabučiuos, pamanė ji. Iš pasaulio daug išmokau, ir tai galiu nuspėti.

Akimirka praėjo, bet Florencijos niekas nebučiavo. Užsilaukus ji žvilgtelėjo į Brontę. Šis pešiojo lazdyno lapą ir nuleidęs akis ironiškai šypsojosi.

– Kokio velnio, – išraudusi ji kandžiai paklausė, nes reikėjo kažką pasakyti. Tada sutramdė savo nusivylimą ir tęsė: – Ko mes čia lakstome, braunamės po mišką, šaknis, rasą, purvą – kad pasigėrėtumėm rūku?

– Taigi, – ramiai atsakė Brontė. – Ar girdėjai apie tokią Akimirkų Amžinybės teoriją?

– Ne.

– Aišku, ne, – šyptelėjo Brontė, – pats ją sugalvojau. Kartais nežinai kodėl, bet trenkiesi su kitu žmogum į tam tikrą vietą tam tikru metu, ir abu ten privalo būti. Klausimas kodėl? Šiuo atveju atsakymo nėra. Aklas potraukis, neaiški nuojauta, instinktas ar nuovoka – nežinau, kuris iš jų svarbiausias. Žinau tik tiek, kad svarbi yra Akimirka – nutikusi čia, kokiame kitame gretutiniame pasaulyje ji pelno amžinybę ir tęsiasi be galo. Tokia mano Akimirkų Amžinybės teorija.

Kol Brontė kalbėjo, stebėdamas gelsvą rytą, Florencija juto, kaip jos rankas ir kojas apima keistas malonus nuovargis. Tai buvo Brontės balsas, kuris ant kiekvieno jos odos lopinėlio užmetė lengvą, niežulį sukeliantį tinklą, nugara lakstė skruzdėlės. Ji papurtė galvą, bet kerai nedingo – Florencija bejėgiškai šypsojosi Brontei taip, kaip fakyrui šypsosi nelaiminga moteris, kurią jis tuojau pat pakels ore ir paguldys horizontaliai arba įdės į skrynią ir perpjaus pusiau.

Kalbėdamas Brontė mažuoju piršteliu pasikasė sau antakį. Florencijos skruostu perbėgo tokia palaiminga akimirka, kad ji visa net nutirpo. Rodėsi, kad jos oda buvo padengta sidabro žvyneliais, kurie vyro balso paveikti sutrūko ir byra žemėn, sukeldami lėtą subtilų pasitenkinimą.

– O tu visai nesiklausai, – pastebėjo kalbėtojas.

– Aš nekalta. Ta aukšta įtampa mane kažkaip keistai veikia, – nuvargusiu balsu nusijuokė Florencija. Ji troško, kad Brontė kalbėtų toliau, ir prisimerkė, norėdama dar valandėlę atitolinti tą sparčiai besisklaidantį jausmą.

– Tada tu laukei, kad aš tave pabučiuočiau, – prašneko Brontė.

– Ne, ne, – gynėsi Florencija. Apie tai ji iš tiesų dabar nebegalvojo.

Netikėtai lūpas nudegino karštas ir skvarbus alsavimas. Ji pabandė atsimerkti, bet nepajėgė, nes jų veidai buvo taip arti, kad Brontės blakstienos kuteno Florencijos vokus.

Paskui jie, žinoma, kurį laiką laikėsi atokiau vienas nuo kito. Kol apsiprato su artumu.

Brontė grakščiai įsuko į eigulio kiemą. Buvo matyti balti ūkiniai pastatai ir namo prieangis, taip netikėtai pasitikęs Florenciją po jos kelionės iš stoties. Ar tik arklidėje nežvengia jos Trečiasis Sapnas?

Ilgas eigulio namas atrodė apleistas, nors languose degė geltona šviesa. Mediniame prieangyje tupėjo raibas gaidys ir juoda višta. Aplink namą vilnijo kalnai, kalvos ir slėniai, apaugę senais medžiais ir tamsiais rožių krūmų kupstais. Surišti su eglių šakomis, kad nenušaltų, jie kyšojo iš sniego lyg rugių gubos. Malkų senis buvo pasakojęs, kad Jasinskų Helena turinti mėlynų rožių, palšų karvių ir nirčių žirgų. Dėl pastarųjų Florencija įsitikino savo kailiu.

Tako viduryje – skiedromis nubarstytas plotelis ir suolelis malkoms.

Prietemoje atsitrenkusi į jį Florencija šūktelėjusi. Iškart pajuto Brontės rankas.

– Ne, nieko. Čia tik pjovimo stalas, – nuramino ji, ir lydimi besidraskančių šunų abu šmurkštelėjo į namą. Pro lau-

kujes duris svečiai iš karto pateko į Jasinskų miegamąjį, kur tebuvo tik lova ir spinta. Ant spintos stovėjo gipsinis angelas, nuteptas bronziniais dažais. Ant angelo sparno kabojo apynasris chromuotais žąslais.

Florencija žvilgtelėjo atgal. Brontė nusišypsojo, ir jiedu ėjo toliau.

Didžiajame kambaryje buvo susirinkusi marga draugija ir – jau neblogai įšilusi. Helena pasisveikino su Florencija, kritiškai nužvelgė Brontę ir pranešė, kad šventė Florencijos garbei nukeliama vėlesniam laikui. Šįkart vakarėlis būsiąs skirtas Venecijai pradžiuginti. Florencija patraukė pečiais. Nors ir Bolonijai, pratarė ji.

– Vienas mano vaikystės draugas ieškos turto valdytojo, – griežtai žvelgdama į Heleną kalbą pradėjo pagyvenusi moteris, kurią visi vadino mokytoja Zabere. – Aš leidau sau maloniai pasiūlyti tave.

– O kodėl mane? – nuobodžiaudama pasiteiravo Helena.

– Gerai tave pažįstu, dukrele. Čia tau nėra gyvenimo, nėra ko prarasti. Turi šeimininkės ranką, o čia prapulsi. Ir vyras pražus.

– Vyras negeria, – automatiškai atsakė Helena, mąstydama apie ką kita. Valandėlę stojo tyla, ir galėjai girdėti, kaip tirpstantis sniegas dideliais gabalais krinta nuo stogo.

– Va, va, – šyptelėjo mokytoja žiūrėdama į kavos puodelį.

Ar jos kalbėjo, kad Jasinskis geria? Indai ant stalo metė geometriškai tikslius šešėlius. Florencija išgėrė taurę bažnytinio *Kagoro*, pasidairė į šalis. Prie didelės duonkepės krosnies žaidė Jasinskis jaunesnysis ir Agnesės duktė Jazmina. Berniukas stovėjo prie krosnies ir

akimis sekė vorą, neskubriai ropojantį nuo vienos plytos ant kitos. Kai voras sustodavo, berniukas stumtelėdavo jį pirštu. Galiausiai jam pabodo padrikas padarėlio ropinėjimas, ir jis, sučiupęs gyvį lyg vėžį už pakarpos, pakėlė jį. Voras bejėgiškai mataravo kojytėmis. Ant krosnies krintantis jų šešėlis priminė pabaisos pirštus.

– Ei, tuojau pat paleisk vorą, – riktelėjo Helena.

Jazmina irgi barėsi: paleisk, voriukui patinka pačiam eiti.

– Tai, kad jis neina, – širdo berniukas, numetė vorą ant žemės ir stipriai treptelėjo koja. Pasipiktinusi Jazmina ėmė klykti. Helena staiga atsistojo ir akimis susirado kampe pastatytą botagą.

Florencija nė nesumojo, kad buvo stryktelėjusi ir pastojusi Helenai kelią. Berniukas pritūpęs užsidengė galvą.

– Kokia gėda, – pro sukąstus dantis iškošė Helena. – Tuo geriau, tuo geriau.

Florencija atsigręžė ir išvydo, kaip pro šonines duris visa, kas vyksta, seka Jasinskių senė. Anūkas iškart nurūko pas ją ir šmurkštelėjo už nugaros. Tada prasivėrė laukujės durys ir įėjo smulki moterėlė. Ji tvirtu žingsniu perėjo per miegamąjį, nusiėmė kepurę ir ranka perbraukė per tamsius, ežiuku kirptus plaukus. Už atvykėlės tarp durų išdygo Jasinskio figūra.

– Sutikite, – suvebleno Jasinskis, – tiesiai iš stoties!

– O, kas atvažiavo, – sušuko Brontė, abiem rankom čiupdamas viešnios paltą.

– Frančeska, – pristatė Helena.

Florenciją apėmė jausmas, kad svečių skaičius padvigubėjo, – jau tikra spūstis. Visi norėjo pasisveikinti su Frančeska. Ir Florenciją Brontė nusivedė prie stalo, kur prie pilnos

vyno taurės buvo pasodinta viešnia. Prie taurės ji visą vakarą taip ir neprisilietė – kaip ir prie lėkštės su mėsa ir svogūnų padažu. Čia *Frančeska*, suburkavo jis.

– Eilinė laimės ieškotoja? – paklausė Frančeska, sveikindamasi su Florencija ir mirktelėdama jai akimi.

– Ne, ne iš tų, – paniurusi paaiškino Helena. Bet viešnia nepaleido Florencijos rankos.

– Gyventi kaimo tyloje, gimdyti ramius ir vieną į kitą panašius vaikus, kepti juos it duonos kepalus didelėm širdim ir plačiom pėdom, kurios nemoka vaikščioti po smėlį, tik per molį?

– Visai ne, gerbiamoji, – ištraukė ranką Florencija.

– Kalno Mildos anūkė. Vieną naktį nukrito lyg iš dangaus.

– Atvarė su limuzinu. – Tik dabar Florencija pastebėjo tarp svečių sėdinčią Agnesę.

Frančeska nusišypsojo, stebėdama sutrikusią Florenciją ir tarnautoją Brontę. Jie stovėjo šalimais, pakreipę galvas į skirtingas puses. Buvo taip gražu.

– Ji važiavo tramvajumi... jis – mašinoje... pro langus jų žvilgsniai susitiko. Jis parodė jai kažkokius ženklus... ji išlipo kitoje stotelėje... Atsiprašau. Čia, aišku, visai kita istorija. Bet panaši. Žinote, – ji atsigręžė į visus stovinčius netoliese, – šiandien man nutiko be galo keistas nuotykis. Į vagoną kartu su manimi įlipa toks žmogus, nenusakomo amžiaus vyras su kostiumu, tvarkingas visais požiūriais ir taip toliau, atsisėda ant savo sėdynės ir sėdi. Tada staiga, be jokio perspėjimo puola ant žemės, atsigula ir žiūri į visų sėdinčiųjų batus... O ką daro keleiviai? Jie be galo susijaudina, o labiausiai dėl to, kad negali susikalbėti su tuo žmogumi, ne-

gali patekti į jo sąmonę... Tada žmogus atsikelia, nubraukia nuo kostiumo dulkes ir atsisėda, sėdi niūrus ir susimąstęs. Po trijų valandų varginančios kelionės incidentas jau buvo nuklotas užmiršties dulkėmis. Argi ne puiki istorija, kaip jums atrodo?

– Žinau dar geresnę, – staiga prašneko Jasinskis, niekieno nepastebėtas taip ir stovėjęs prie slenksčio, – prieš kiek laiko buvau mieste. Jaunas tarnautojas, dalykiškas ir rimtas, vienu žodžiu, su dideliu odiniu aplanku po pažastimi, žingsniuoja po šaligatvį. Ką tik nulyta, vienu žodžiu, jis sustoja, grįžta atgal, rūpestingai pakelia nuo asfalto slieką, numeta jį į žolę ir eina toliau. O vėliau, klausykit, vėliau tas žmogus apkulia vieną vaiką už tai, kad tas mesdamas kamuolį netyčia apvertė jo kavos puodelį!

Jis kokią valandėlę žiūrėjo į Heleną, tada staiga nuėjo į galinį kambarį, kur buvo pražuvę jo motina ir sūnus.

– Ai, ai, – prajuko Helena. Vien mintis, kad jis šįvakar, ne, tarkim, – rytoj, galėtų būti laimingas šio pasaulio supratimu, kelia jam siaubą ir nerimą! Jis lyg išdegęs miškas, – tyliau pridūrė ji.

Iš virtuvės įėjo Gafharija ir užsiropštė ant duonkepės krosnies.

– Dabar dainuosim šitą:

Ant kalnelio kapeliai,
Pažiūrėk pakalnėn.
Piemenukas ant upės kranto
Linksmai raliuoja.
O ant kalno gūdžiai zvanija,

Griaudžiai rauda mirusio.
Verksmai, raudos ščiūva,
Vaikelis klausos pakalnėj.
Piemenėli, piemenėli,
Ir tau giedos kalnely.

Kol ji gražbyliavo, svečiai puolė valgyti, matyt, buvo gerokai išalkę, nes žvangant taurėms ir stalo įrankiams buvo veik neįmanoma girdėti Helenos balso:

– Kas ją vėl įleido į kambarį!

Gafharijai padavė lėkštę ir nuvedė į virtuvę. Eidama pro šalį ji pasilenkė prie Florencijos ir šnipštelėjo lyg į ausį, lyg valgiui:

– Sutaupyk laiko, ateik valgyti sriubos.

– Prašau? – nesuprasdama perklausė Florencija. Dievo avinėlis žvelgė tiesiai jai į akis.

– Turi eiti vilkui už mergą. Tu mėsos vilkas.

Iš paskos ėjęs Brontė vikriai atėmė iš Florencijos lėkštę:

– Negali žinoti, kas čia per žodžiai... – ir vienas po kito dingo virtuvėje.

Florencija nesuprasdama, kas dedasi, paspoksojo į tuščią vietą priešais save ant stalo ir servetėle nusišluostė lūpas. Ji atsistojo ir neturėdama ką veikti ėmė apžiūrinėti ant rąstų sienos iškabinėtas Jasinskių giminės protėvių nuotraukas. Nusistebėjo, kokia Helena panaši į Jasinską jaunystėje. Eidama pro Agnesę ir kažkokį senuką išgirdo, kaip Agnesė klausia:

– Buvo vakar žuvų vyras ar nebuvo?

– Buvo.

– Ką pasakei?

– Pasakiau – ponia bažnyčios bokšte sėdi. Su visais pinigais.

– A. O jis ką tada?

– Tai tegul sėdi, pasakė ir nuvažiavo.

Agnesė vakar vietoj Malkų senio budėjusi bažnyčioje, sumojo Florencija ir šyptelėjo. Ji įėjo pro šonines kamaros duris, kur senoji Jadvyga šnekučiavosi su berniuku.

– Senele, ar tu plokščiapadė?

– Ne.

– Atrodo, kad tu plokščiapadė.

– Ir ką? Ar aš pati jas susiplojau? Iš kur man žinot, kodėl aš plokščiapadė?

Florencija paspoksojo pro durų plyšį. Kamaros viduryje stovėjo juodas dubuo su vandeniu. Jadvyga kaip tik dabar kėlė iš jo koją, nuo kulno atgal į dubenį lašėjo ribantys lašai. Ant jų veidų šmėkščiojo šviesos atšvaitai. Berniukas padavė jai rankšluostį.

– Tau reikia naujos lovos, senele, – pradėjo jis.

– Mano lova jau aiški.

– Kodėl tu visada tokia liūdna?

– Visai ne. Anokia čia naujiena. Man reikėtų melsti Dievą, kad greičiau mane pasiimtų.

– Dievas pasiims tave, kai bus laikas; nei anksčiau, nei vėliau, – rimtu balsu atsakė berniukas.

Florencija nuėjo į virtuvę. Ten tvyrojo pusiau suvalgytų pietų jovalas. Kampelyje prie viryklės sėdėjo Jazmina ir sterblėje laikė du iš pintinės ištrauktus viščiukus. Vienas cyptelėjęs stryktelėjo jai nuo kelių.

Tas viščiukas turėtų nugaišti, šaltai pagalvojo Florencija stebėdama, kaip mergaitė stengiasi sučiupti mažytį pūkų kamuoliuką, tikrą mirties skolininką – gležną ir silpną. Visiems tai nutinka bemaž vienodai. Pirmasis mirštantis paukštis ar žmogus, pirmasis kapų kauburėlis – ir pirma instinktyvi malda Dievui, kad globotų. Kai taip nenutinka – ašaros ir keiksmai. Vienu metu – Jo nuojauta ir Jo išsižadėjimas.

Gafharija pirštais laižė lėkštes ir niūniavo:

Tu išblyškusi ir nuvargusi,
Ko vis dar žiūri veidrodin?
Pusė gyvenimo praėjo,
Ar tikiesi laimės dar?

Kažkas bičiuliškai ant peties uždėjo ranką. Florencija atsisuko ir iš labai arti išvydo Frančeskos akis. Kaip ji taip tyliai priėjo?

– Kaip apgailėtinai reikia jaustis vidutinio amžiaus žmogui, – pratarė Frančeska. – Staiga jis liaujasi buvęs staigmena, atradimas, įvykis. Tuomet reikia ką nors sugalvoti.

– Kaip tai? – perklausė Gafka.

Pašniukštinėti po personažų galeriją, susirasti personažą, aprengti jį, parinkti tinkamą *make up*, aksesuarus ir požiūrį į gyvenimą. Tada prieina antras toks personažas ir trokšta meilės. Ir už ką jį mylėti – už baimę iškišti nosį iš savo kiauto? Galima ir už tai, – staiga nusijuokia ji, – jei tik tai taip neprimintų tavo paties kančių!.. Beje – ar jūs tikite likimu?

Iš kur man žinoti, tylėjo Florencija. Tiesiog jaučiu, kurion pusėn traukti, rausiuosi ten lyg kurmis, genama jaus-

mų. Didžiausius nusivylimus visuomet patirdavau tuomet, kai nepaklusdavau potraukiui, slypinčiame švelnioje, šiltoje tamsoje. O – jeigu aš prievarta ją nušviesčiau – tikriausiai mirti turėčiau.

Ji prisiminė du kačiukus, kuriuos senasis Emu atitempė iš namų, kad Florencijai neprailgtų laikas. Abu jie buvo vienos motinos vaikai ir atsiradę tuo pačiu metu, bet labai skirtingi. Juodis – stambesnis ir piktesnis, rainis – menkesnis ir švelnesnis. Juodis ėdė mėsą, rainis lakė pieną. Juodis stvėrė rainį už ausų, voliojo ant žemės, bet Florencija juos išskyrė. Ji pakėlė miauksintį mažylį, pirštais jausdama, kaip tankiai ir nerimastingai daužosi kačiuko širdis. Stipresnis laimi, paaiškino Florencija kačiukui ir sau, ne veltui to moko mokykloje ir rašo storose knygose. Natūrali atranka. Ir nieko čia nepakeisi.

Kai danguje užtekėjo jaunas mėnulis, Malkų senis papjovė savo kiaulę ir atnešė nemažą jos gabalą Florencijai. Ji atpjovė gabaliuką raudonos mėsos ir pamėtėjo jį rainiui. Šis pauostė ir santūriai pritūpė šalia kąsnelio lyg prabangi vazelė. Tuo metu iš po bufeto šnypšdamas ir niaugzdamas išlindo juodis, griebė mėsą ir jau nešėsi pro duris į lauką. Florencija nepastebėjo prie slenksčio Malkų senio šuns. Tas norėjo mėsą atimti, bet juodis nebūtų juodis, jei taip lengvai pasiduotų. Vienas taukštelėjimas ilgomis ir pageltusiomis iltimis, ir perkąstas katinėlis leidosi bėgti.

Florencija ieškojo pražuvėlio iki gūdžios nakties. Penktą ryto ji pabudo kamuojama troškulio ir nuėjo į virtuvę atsigerti. Juodis gulėjo vidury aslos, priekinę letenėlę nenatūraliai palenkęs po savimi, kartkartėmis jį nukrėsdavo

drebulys. Jam nugaišus, iš snukučio ištekėjo tamsių seilių balutė. Florencija sudirgusi vaikštinėjo po virtuvę, kol galiausiai susitvardė ir apdengė kūnelį savo skarele. Ant stalo tupėjo rainis ir sekė Florenciją šviesiomis įkypomis akimis.

– Matai, kokia buvau kvailė, – liūdnai kalbėjo jam Florencija. – Patikėjau natūralia atranka.

– Tyla – labai išmintingas atsakymas, – po valandėlės pridūrė Frančeska. – Pirmiausia ir svarbiausia – tai taip žemina!!!.. Žemina, – pakartojo ji, kai Florencija nepatikliai pažvelgė į dideles jos akis. – Gyvenimas žemina. Va, kur jo esmė. *Labai* žemina.

Ji papureno savo trumpus plaukus ir nusviedusi taurę ant palangės įpykusi atsisėdo ant kėdės.

– Mylėti ką nors ir prarasti! Ir dar susitaikyti su tuo, o ne persipjauti venas! O jūs ką manot?

Prie sienos stovėjo lentyna, kurioje, be maisto gaminimo knygų, buvo ir kitokių. Ji atsivertė vieną, atsainiai pervertė ir vėl užvertė.

– Mėlinkite savo skalbinius tik ekonomišku skalbinių mėliu SOKOL, ir jie visuomet bus balti kaip sniegas! Vis dar tylit? Gal jau tai patyrėt? Nuo *aš esu pasaulio dalis, atsakinga už viską* iki – *kuo daugiau grožio pastebiu aplink save, tuo labiau suprantu, kad pasaulio keisti nereikia, nes tokie bandymai gali viską tik sugadinti*... na? Kurioje skalės vietoje jūs esat?

Ji staiga ėmė juoktis ir atsistojo.

– Helena mėgsta įkrėsti ir abiem seniams. Bet ji tai daro ne iš piktos valios, patikėkit. Kuo jūs vardu – Florencija? Retas vardas. Nepasakyčiau, kad gražus, greičiau stiprus...

O Helena tvirta moteris. Kadaise buvusi gera sportininkė, puiki jojikė. Kartą man sakė – jei aš niekaip negaliu pasikeisti, tai tik todėl, kad nenoriu nutolti nuo žirgų, suprantat? Nebegaliu būti geresnė nei tuomet, kai buvau su jais, sako ji. Visa, kas po to, yra tuščia ir netikra. Tai buvo aukštuma, tai buvo viršūnė.

Žinau, mintyse pritaria Florencija. Niekuomet nebebūsiu geresnė nei tuomet, kai nešiojau savyje vaiką.

– Visa kita viską tik sugadino... – atsidūsėjo Frančeska. – Ei, mergyt, jei paklausysi, tai prisimink – apskritai čia įmanomi tik trys dalykai – mylėti, mylėti ir mylėti.

Jazmina tirštai nuraudo prie savosios pintinės su viščiukais ir išbėgo.

– Gal ir mes iš paskos? – prisimerkusi maloniai pasiūlė Frančeska. Jei manęs paklausytumėt, atsakyčiau – svarbiausia jautriai išgyventi pasaulį, iš tiesų...

Jos sugrįžo atgal į didįjį kambarį. Susirietusi ant kėdės miegojo Gafharija, Frančeskai užgesinus šviesą, tamsa ją apklojo tarytum antklodė.

– Frančeska – buvusi Alberto Brontės žmona, – vėliau paaiškino Helena. – Niekada nesuprantu, apie ką ji kalba!

ŽMOGUS NE KREGŽDUTĖ

Florencija išsikapstė iš ligos ir persikraustė į kaimą visam laikui. Ji parašė storą knygą – ekonomikos ir rinkodaros pagrindus pradinėms mokykloms. Eksperimento tvarka Florencijai leido ją išbandyti kaimo mokyklėlėje.

Persikrausčius net nereikėjo rūpintis muilu veidui prausti. Viskuo jau buvo pasirūpinę senelis ir senelė, sukrovę krūvas rankšluosčių ir antklodžių, muilo, daugybę didžiulių malkų kaladžių, puodelių, paveikslėlių, servizų su gervėmis ir servizų su papūgėlėmis, kibirų ir jaukumo. Kuklaus ir pasiturimo gyvenimo. Į obelų sodą Malkų senis atnešė būdą ir atvedė keistą šunį, nemokantį loti ir gyventi be grandinės, tik staugti.

Garaže stovėjo raudonas senelio vabaliukas ZAZ 965. Nuvažiuoti į mokyklą mašinytei benzino nereikėjo. Trumpą kelią iki plento jos abi įveikė petys į petį – Florencija stūmė, o raudonoji ją kiek sutramdydavo. Paskui jų laukdavo svaiginanti kelionė vingiuotu saulėje ar nuo ledo raibuliuojančiu plentu. Vėliau, kai atsirado Marėjus, kiek abejingai išdykėlišku judesiu vairą laikydavo jis, o Florencija sėdėda-

vo šalia įsikibusi į saugos diržą, pravėrusi burną ir išpūtusi akis, godžiai ir grakščiai kvėpdama tolių kvapus, jai reikėjo tik pasistengti, kad vėjas nenuplėštų plačiabrylės skrybėlės.

Vabaliukas buvo apsinešęs ir aprūdijęs, todėl Marėjus kuo nuoširdžiausiai ėmėsi darbo ir vieną vakarą pavertė jį į spalvas mainantį dalykėlį. Dabar pavėsyje mašina atrodydavo vyšninė, saulėje – violetinė, bet atspėti visas su spalvomis susijusias jos užgaidas buvo neįmanoma. Florencija ir mašina dažnai išdykaudavo, persimesdamos trumpais žvilgsniais, ir mašina niekada nelikdavo Florencijai skolinga. Ji mainė baltą, mėlyną, žalią, juodą spalvas, įgydavo čia šiltų, čia šaltų atspalvių, – Florencija klausė – kaip tai atsitinka, Marėjau? Marėjus atsakė, kad labai paprastai.

Malkų senis skaldo malkas ir visur lyg pumpotaukšlis dūmus skleidžia apie save senovę, siaučiasi ja nuo plaukų galiukų iki rudų aulinių batų nosių. Jis – pražilusi laivo nuolauža, sunykęs, sudžiūvęs, sukriošęs, bet du dalykai jame kalba apie visai ką kita. Visų pirma – rankos – kietos, stiprios, primenančios gaterio kablius, tarytum metalas žvilgančiomis gyslomis. Antra – Malkų senio šypsena.

– Labas, – pasisveikina Florencija, prisėsdama ant ąžuolinės kaladės ir leisdama per ranką ropoti boružėlei.

– Labas, – atsako Malkų senis.

Čia nieko neįprasta, taip jie sveikinasi kiekvieną dieną. Malkų senis šypsosi ir jo šypsena nušviečia jo veidą. Nebelieka vietos šešėliui.

Storas uosines pliauskas jis kirviu dalija lyg sluoksniuoto torto gabalėlius. Šakotą karklą Malkų senio kirvis išsviedžia

į orą tvirtai įsikandęs ašmenimis į jo tvirtą kūną, skrisdamas karklas išsišiepia ir subyra į šipulius. Jis mėgsta pušis – prakerta kamieną keliose vietose, tada tiksliai įspraudžia tuščiavidurį kuolą ir kamienas skyla – keturios malkos vienu kirčiu. Sakai lyg pelenai išrūksta šiltame ore, viena šakelė klykteli atsiplėšusi nuo ją aprūpinusio kamieno gabalo. Malkų senis kerta iš vieno galo ir, jei užkliūna už šakos, iš kito, ir viskas jam kuo puikiausiai pavyksta, nes tokį darbą dirba jau seniai. Bet jam vis dar prisieina susiremti su riešutmedžiu ir ieva, nes tiedu mieliau matytų Malkų senį, be kvapo suklupusį ant malkų kaladės.

– Viską padarau gerai, – kalba Malkų senis, čiulpdamas papirosą, – o kodėl medis? Dėl to, kad aš nieko kita nemoku. Medis man prie širdies.

Florencija bandė prie malkų siųsti Marėjų, bet nieko gera iš to neišėjo. Marėjus nirtaus būdo, jis sukapoja malkas, tada sukapoja Malkų senio atidėtas šakotas trinkeles, iš kurių laisvu metu galėtum dirbti gaidžius, žvakes ar drožti nuogas moteris ir panašias grožybes, o galop Marėjus sukapoja ir kalades, ant kurių kapoja malkas, kibirkščiuodamas pykčio ir jėgos pertekliaus žiežirbomis. Iš jo daugiau žalos negu naudos, todėl Marėjui ji nebeliepianti kapoti malkų, kad jam, kas čia žino, nešautų į galvą sukapoti malkinės slenksčio ar į daržinę įvežtos karietos trimis vario ratais.

Florencijai šiandien taip sunku ant širdies, kur viskas taip apniukę lyg apleistame obelų sode, todėl ji neprataria nė žodžio ir leidžia Malkų seniui pačiam pasirinkti papirosinę istoriją, kai šis, susidorojęs su obelim, susivijusia lyg kamščiatraukis, šluostosi kaktą ir rengiasi rūkyti.

– Ar žinai, Florencija, kad žmonių pilvai seniau atviri buvę? – klausia Malkų senis ir šypsosi pilkomis lyg pelės akutėmis. Florencija papurto galvą.

– Nu taip buvo. I motriškos, i vyrai seniau vaikščiojo atvirais pilvais. Dievs i saka motriškai – eik krautuvėn i nusipirk bantą, kad užsiūt galėtum. Nu ta i nuvėjo. Bet motriška paliek motriška, paveizėj duoną ir kolei krautuvininks kirpa bantą, čiupo i neša du duonos bakanėlius vaikam. O kad pinigų neužteko, tai bantas trumpesnis gavos. Dievs piktai grūmoj – kur mana pinigus mėtai! Kad tau tie duonos bakanėliai tau čia priaugtų! – Malkų senis meiliai žvilgtelėjo į Florencijos krūtinę.

– Nu i daba – du bakanėliai prie krūtinės, ale banta pritrūka ir apačioj liko kiaura... Nu i daba ten kiaura ir motriškom! – nukreipia žvilgsnį žemyn, ir Florencija nejučiomis nurausta.

– Nu bet daba eis vyrs – tas ir nėr toks galvotas ir dar daugiau ta banta nusiperk, nekaip Dievs liepė. Grįžta pas Dievą – Dievs susiūna ir dar galas palieka! Dievs suriša tokį spurgą, nu i daba tiem vyram ir spurgs po pilvu.

Florencija nusijuokia. Malkų senis pats kaip koks dievukas kiloja kirvį. Pasaulis surištas nematomais šiltais spinduliais: dūmai iš kamino ir iš Malkų senio papiroso nekyla į viršų, o kaip muilo burbulai plaukioja pažeme ir neišsisklaido net atsitrenkę į žmonių veidus.

– Jau kurį laiką nebuvai mokykloj, – netikėtai senukas rimtai įsispitrija Florencijai į veidą. Ši vos nepradeda drebėti. Florencija nelauktai pasijunta taip, tarsi Malkų senis ligi šiol jai visąlaik melavo. Arba – kad ją vedžiojo už nosies.

Tas jausmas jau kankino ją kurį laiką, nuo tada, kai ji ten pradėjusi dirbti. Žmonės slėnyje buvo tokie tikri, tokie šiurkščiai švelnūs ir švelniai tiesūs, kad jai, kuri visuomet norėjo *žinoti schemą*, nė akimirką neatėjo į galvą, kad per visus tuos metus neprisiartins nė prie vieno kaimo žmogaus arčiau nei per sprindį, o rankoje žibantis auksas visuomet pasirodys besantis pilkas pelkės smėlis. Prie pervažos, parduotuvėje, stoties laukiamajame, kapinėse, vestuvėse ir laidotuvėse Florencija galėjo mėginti ką nors sužinoti tik nepastebėta įsimaišiusi į kleganti moterų pulkelį. Aišku, ne raudona suknele. Jei ją pastebėdavo ir užkalbindavo, viskas pasikeisdavo. Nedidelis žvilgsnio niuansas, pokalbiui pasirinkti kiti žodžiai ar tiesiog švytinti, gyvenimo džiaugsmo kupina ir visiškai nieko nereiškianti šypsena – ir kaimiečių ratas aklinai užsidarydavo.

Svečių iš pradžių netrūko. Bet ilgainiui jų beliko trys – tie, kam Florencija rūpėjo ir todėl nepaliko jos vienatvėje. Pastorius Hamerikas, valstybinės įstaigos geležinkelio valdybos tarnautojas Brontė ir Malkų senis.

Pastorius Hamerikas, kaip ir Florencija, kaime buvo atėjūnas, tačiau čia jis turėjo tolimą, bet žymų giminaitį – amžinatilsį astronomą Andrejų Hameriką. Todėl iš pradžių Hamerikas leido sau kalbėti su Florencija kaip atėjūnui su atėjūne, rūpestingai tirdamas Florencijos *svorio* kategoriją, bet vėliau jis virto smėliu, byrančiu pro pirštus, ir *schemos tyrėjai* Florencijai teko su tuo susitaikyti.

– Pastoriau, sakykit, ar jūs nesijaučiat vedžiojamas už nosies, kai pasikalbate su jais? – klausė Florencija, pirštais ore piešdama į kaimo pusę lekiančią strėlę.

– Iš pradžių toks jausmas gali rastis, – savo muzikaliu balsu atsakė pastorius. – Patikėk, padėti čia tegalįs laikas.

– Taip, žinoma, bet laiko nepakanka, – griežtai paprieštaravo Florencija, jos akyse lyg nikeliuota lydeka atsispindėjo tobulo ir pažangaus pasaulio atspindys.

– ... laiko visuomet pakaks, tik mūsų pačių gali nepakakti, – pertraukė Hamerikas ir atsisveikino. Jam reikėjo eiti ir persukti laikrodžius į žiemos laiką.

Žiemą Florencija buvo dažna viešnia pastoriaus namuose.

– Apie Ameriką žinom, kad ten baltieji vyko bandydami iš indėnų kaulų išspausti aukso ir pralobti. Tai kas čia keista, kad apsukrūs prekybininkai dar ir dabar ten gyvena įmitę ir patenkinti, o kvaišos svajotojai sėdi ant tilto pliku užpakaliu? – klausė pastorius griebtuku semdamas putas nuo puodo su grikiais.

– Būna... Būna. Taip... – sunkiai atsidusęs tarnautojas Brontė kliuktelėjo iš geltono butelio į matinį stiklelį. Stiklelis viliojo ir Florencijos akį. Šis tviskėjo savo skaidrumu, buvo sklidinas ir tame krosnies įkaitintame ore užvaldydavo mintis. Brontė baiminosi prie jo prisiliesti, iš pradžių tik atsisagstė marškinių apykaklę.

– Apie Indiją žinom, kad baltieji ten traukia nenorom ir trumpam, kad iš vėžių jų galutinai neišmuštų tenykštė nesuvokiamybė.

– Na, na – drąsindamasis garsiai riktelėjo Brontė lyg vanagas žvelgdamas į stiklelį. Pastorius šūktelėjimą palaikė nepagarba savo žodžiams.

– Taip, taip. Žuvis ore, tai pirma. Žuvis ore negyvena. O paukštis negyvena vandeny, jei tau reikia antro.

Pasakytas teiginys turėjo lyg dalgiu nupjauti visus suvešėjusius prieštaravimus, jei Brontė dar pabandytų abejoti pastoriumi. Atsisukęs Hamerikas išvydo ramybe dvelkiantį vaizdą – Brontė griežinėliais pjaustė agurkus, kuriuos Florencija išgriebdavo iš rėčkos.

– Dauguži, tik nesupjaustyk klijuotės, – perspėjo pastorius vėl grįžęs prie katilo ir grėbtuko, – nauja ir kainavo du latus.

– Indija – ten viskas vyksta lyg per miglą, – paskubomis priminė Brontė, kaip tik tuo metu brūkštelėjęs per klijuotę.

– Ir kas čia stebėtina, kad vargšai ten randa ramybę, o galingieji nusivilia? Ką apie tai manai, Florencija?

Pastorius palaukė atsakymo, tada stenėdamas suėmė katilą ir perkėlė ant krosnies krašto, uždengė, kad grikiai išbrinktų ir būtų purūs. Florencija žiūrėjo į lašelį, pakibusi ant mažyčio kieto agurkėlio koto. Ji patylėjo, tada paskubomis jį nulaižė.

– O ko klausėte?

– Apie vaizdinių ryšius ir tikrovę.

– Ūūūh, – riktelėjo Brontė ir susipylė bjaurastį į gerklę.

– Man nekyla jokių abejonių dėl vaizdinių ryšių ir tikrovės... Sninga ir sninga. Kaip aš namo grįšiu? – pridūrė ji, kai visi trys valandėlę tyliai stebėjo, kaip pro virtuvės langą švelniai leidžiasi snaigės. Blausi šviesa ketino juos palikti ir jau ankstyvą popietę nutraukti tamsos raiščius. Kieme stovėjo Florencijos mašinytė, grakščiai laikydama ant stogo sniego kepurę.

– Tik va, aš turiu kitokių klausimų, – vėl pridūrė Florencija. Geltonas butelis elegantiškai pakilo ties jos stikleliu.

– Klausimai – visada gerai! – pasidžiaugė Brontė. – Išgerkim už klausimus.

– Noriu sužinoti, ką aš veikiu šitam prakeiktam kaime, kur, dievaži, visiškai nieko nėra?

Pastorius neteikdamas reikšmės pykčio gaidelei jos balse patyrinėjo supjaustytą staltiesę, atsikrenkštė, atsisakė savo stiklelio, prisėdo virtuvės kampe ant medinės kaladės ir ėmė perrinkinėti vilną.

– Kaip ir nieko, – kategorišku balsu patvirtino Brontė.

– Apie šitą kaimą žinom, – jame nieko nėra, – pradėjo pastorius. – Nieko ir nė vieno, išskyrus tave. O jei tavęs iš tiesų nėra, tuomet labai nemalonu. Yra vietų, kur tai *būtina*, bet ne čia.

– Labai įdomu, – širdo Florencija. – Klausyk, pastoriau, vasarą aš sėdėjau autobusų stotelėj, o man virš galvos, ant elektros laidų, tupėjo kregždžių pulkelis.

– Cha, cha, ir jos tave apdergė! Ir jos tave ap...

– Bronte, patylėk, – sudraudė pastorius.

– Atskrido vanagas, pagriebė vieną kregždutę ir nuskrido – likusios tik galvas pasukiojo. Viena daugiau ar mažiau – ar taip, pastoriau?

Pastorius pešiojo vilną ir rodėsi giliai paskendęs mintyse. Visokie šapeliai ir lakišiai dulkėdami biro pro jo pirštus ant apkloto, o išvalytos juodos, švelnios lyg samanos vilnų gniutulus jis kišo į didelį maišą.

Brontė staiga panoro padainuoti apie laivo mergą. Kiek vėliau Florencija ėmė jam pritarti. Reikės važiuoti namo, pagalvojo ji įkaitusia nuo geltonojo nuodo kakta. Kai tik viskas įkaista, reikia išeiti.

Toji turėjo dvi žymes
Plaukuose ir po suknia.

Tarnautojas Brontė šypsojosi, nuoširdžiai ištempęs lūpas ir prispaudęs dešiniąją ranką prie krūtinės, kol entuziastingai melsvoje kambario prietemoje mosikavo kairiąja. Florencija vinguriavo aukštyn žemyn: žymes, žymes, žymes!

Buvo tai trumpi plaukai
Ir rausvas šilko kūšys.

– Gerai, – pareiškė Florencija, kai dainą kartu su žiežirbomis įtraukė krosnis. Ji sagstėsi paltą ir avėsi batus, Brontė gailiai žiūrėjo į ją.

– Žmonės negali būti kregždutės, – stovėdama ant slenksčio išgirdo ji.

– O kas tada jie? – prie vilnų krūvos burbtelėjo pastorius.

TOLIMAS RAUDONAS LAUKAS

O trečiasis buvo Malkų senis. Jis vis dar buvo jos draugas, kai tuo metu tarnautojas Brontė maukė degtinę, kol pastorius Hamerikas tyliai jos neapkentė, o visas kaimas norėjo ją matyti greičiau mirusią nei savo mokykloje.

Kaimiečiai buvo šiurkštūs ir tinginiai. Vyrai, grįžę namo, neapkabindavo savo vaikų, neglausdavo prie savęs ir nepakilodavo į viršų, o erzindavo juos lyg šunyčius dulkančiuose kiemuose. Slėnio gyventojų šunys nelabai skyrėsi nuo jų vaikų. Perdžiūvę lyg skiedros jie drybsodavo palei namus, markstydami nuo saulės savo išblukusias akis. Naktimis jie bastydavosi po sodus, įnirtingai ir kartu baikščiai skalydavo ant jiems vieniems tematomų nedraugų. Prisivalkiojus po mišką ir po dvėselienos duobes jų snukiai būdavę kruvini, o šonai išsipūtę lyg būgnai. Bastytis iš šunų išmokdavę ir vaikai, jie skandindavo kates, paslapčiomis padegdavo šiaudų kauges arba kiauras dienas ir naktis džiūdavo apleistos senosios geležinkelio stoties šešėlyje. Slėnio gyventojai mėgo plakti liežuviais, iš pradžių moterys kartkartėmis ateidavo pas Florenciją ir norėdavo, kad

ji pabūtų su jų žindukliais, kol pačios klaidžios po mišką su uogų pintinėmis ar grybų kibirais. Florencija atsisakydavo. Ji neturėjo nieko bendra su tais žmonėmis ir jų atžalomis, kurie pirmiausia išmokdavo tvirtai sugriebti motinos krūtį ir nepaleisti jos net ir pienui išsekus. Kai iš jų atimdavo krūtį, susierzinę jie kimiai inkšdavo, o moterys tūždavo, kai Florencija nenorėjo joms pagelbėti.

– O vyrai ir vaikinai vaikų negali pažiūrėt? – klausdavo Florencija. – Juk nedirba.

– O ar kalė prisileidžia šunį prie šuniukų? – atšaudavo paklaustoji.

Prieš daugiau nei šimtą metų dalis kaimo gyventojų patraukė klajoti, o likusieji namie pavadino juos išėjūnais. Florencija iš pradžių maniusi, kad kalbama apie kokią nors visuomeninę tremtinių organizaciją, paskui susiprato klydusi. Išėjūnai buvo išėję ieškoti pasaulio medžio.

– Pasaulio medžio? – Florencija negalėjo patikėti savo ausimis. – Dabar tikrai galima pamanyti, kad jums ne visi namie.

Ir tikrai tiesiogine šio žodžio reikšme visi ir nebuvo namie. Išėjūnų šešėliai vis dar gyveno visavertį kaimo gyvenimą, jie ir čionykščiai buvo vienuma, tarytum dvi padalyto obuolio puselės. Tik ilgainiui ji suprato, kad išėjūnų dėka slėnio gyventojai yra tokie lengvabūdžiai lyg jūros gelmė, kuri išlieka rami net ir tada, kai viršuje bangas kelia audra. Kažkas aiškino, kad Pasaulio medis yra kažkoks žymus aukojimo kalnas, dar kažkas pasakojo, kad tai sostas, ant kurio sėdėjęs Dievo sūnus, o keli tvirtino, kad tai būsianti išminčiaus lazda. Malkų senis, kuris iš tikrųjų turėjo tai

žinoti, nieko neaiškino. Kaimo gyventojai vis dar gaudavo aptrintų, neaiškiai prikeverzotų išėjūnų laiškų, kuriuos, atrodo, rašiusi ne žmogaus ranka, o jie patys – pačios dangaus tamsos per prievartą atimti ženklai. Ir kaip jie pasiekdavo kaimą? Šnekų buvo visokių. Kalbėdavo, kad laiškus atveža tolimųjų reisų vairuotojai, sustodavę ant pilko vieškelio prie Vakarupės tilto. Kitus, įvyniotus į maišelius, išmetantys greitaeigių traukinių palydovai. Arba koks žmogus iš slėnio Dauguvoje atranda tvirtai užkimštą butelį su žinia nuo šventųjų keliautojų.

Tiesa, atėjo laikas, kai laiškų srautas išseko. Paskutinį gavo Florencija – argi tai nesimboliška?

– Tu nebeateini į pamokas, – prataria senukas Florencijai.

– Prieš savaitę į mano klasę per visą dieną atėjo tik vienas mokinys, – atsako Florencija.

Akimirkai jie nutyla lyg tikrindami vienas kito jėgas.

– O aš manau, kad čia kaltas Marėjus, – po kiek laiko pareiškia Malkų senis.

– Kalta Agnesė.

Jis pasilenkia prie pliauskos. Florencija sėdi ir mąsto. Jai atrodė, kad kaladė tarytum skleidžianti visų likusių pamatų, kurių nebėra, kvapą. Florencija sukryžiuoja rankas – todėl ir lengva, kad ji paprasčiausiai negali įsivaizduoti, jog vėl galėtų kas dingti ir kas – atsitikti.

Malkų senis liaujasi skaldyti ir užsikiša ranką už ančio.

– Būčiau pamiršęs, – sako jis. – Laiškai nebeateina. O dabar vienas tau.

– Man? – stebisi Florencija.

– Mildutei, bet Mildutės nebėra, tai tada tau.

Florencija baugščiai paima jį, patyrinėja keistą pašto ženklą. Išėjūnų laiškas. Rašytas dar žiemą. Ima rankoje lankstyti jo kampelį.

– Papasakok, kodėl juos palikai? – prašo Florencija. Jis daug kartų pasakojo, kad jaunystėje atsiskyręs nuo išėjūnų ir parsiradęs namo, bet niekada neminėjo priežasčių.

– Gerai, papasakosiu, – sutinka Malkų senis ir susiruošia rūkyti.

– Tada keliavom per Kuraisko, dar kitaip vadinamą Bado, stepę. Buvom nusikalę kaip šunys – neturėjom nei tikro maisto, nei vandens. Iki tol niekur panašaus nebuvom patyrę – nuo Baksano iki Tereko ir nuo Piatigoro kalnų viršūnių, visur mūsų medžiokliai medžiojo ir greituosius taurus, ir didžiulius irbius, ir kraujo ištroškusias lūšis. Žinojo visas lokių olas, vietas, kur būriuodavosi vilkai, erelių lizdus. Tokie tad buvo mūsų medžiokliai – bailių kiškučių ir vienų paliktų ožkų apsimesdavo nematą... O tada atslinko badas ir troškulys, to niekada negali numatyti. Žiūrim – upelis, visi klupo ir gėrė, tik pagalvok, visą upelį išgėrė ligi dugno. Upelio dugne – vėžių olos. Prigaudė vėžių. Patiesė guolius, sumetė ten mus, vaikus, ant apklotų, kad pailsėtume. Moterys išėjo uogų parinktų, druskos paieškotų, vyrai – prakurų. Čia pat maišosi arkliai ir šunys, vieni žolės paėda, kiti – pele užkanda. Mane paliko vėžių saugotų, šaknele ugnelę pamaišytų, – sako, vandenį užvirk. Ir sėdžiu ten netrumpai, sėdžiu ilgai. Bado stepė nuščiuvusi, tik arkliai retsykiais sušnarpščia. Ir girdžiu – kažkas po dilgėlėm garsiai krebžda. Pakeliu dilgėles – vaje! – kaip anksčiau nepastebėjau – kibire toks didelis vėžys, vienas pats pusę kibiro užėmęs.

Paimu vargšelį už pakarpos, pakeliu į viršų. Ūsočius tik išskečia žnyples – nemeluosiu – sparnai kaip erelio! Uodega kaip kūjis, kad pradėjo plakti kakleliu – klokt! klokt! klokt! – man širdis į kulnus, vos ant žemės neišmečiau.

Plaka jis savo kakleliu, muistosi, tada nurimsta. Staiga kad prašneks – paleisk mane, sūneli, kas tau iš to, kad mano žnyples iščiulpsi, badas juk nepasitrauks... Gražus vėžys, išmintingas – akys juodos ir spindi lyg rožinis. Aš jam sakau – negaliu, vėželi, mes taip nesitarėme, turiu tave saugoti ir nepaleisti. O jis, nelabasis, gundo – paleisk, sako, tavo didžiausią norą įvykdysiu.

Malkų senis nutyla. Florencija nekantriai įsmeigia į jį akis.

– Paleidai vėžį? – klausia ji.

– Aišku kaip dieną, kad paleidau. Rado, nelabasis, kurį gundyti. Likusieji nuėjo toliau, žinia, – išėjūnai.

– O noras?

– Na, toks jau tada buvo mano noras – iš mažų dienų norėjos namo grįžti, nors aš tų namų matęs nebuvau, kelyje gimiau, kelyje užaugau. Tik širdis mano visada tokia keista buvusi, esą, ar gerai, jei nuo jų atsiskirsiu. O tada kaip tik vėžys su savo kalbom kelyje pasitaikęs. Vis lengviau apsispręsti, kai rodos, jog likimas su savo botagu per pakinklius kerta, nei pačiam savo laisva valia.

– O kodėl tu iš pradžių sakei, kad kaltas Marėjus? – staiga klausia Florencija.

– Aš nesakiau, kad jis kaltas. Sakiau, kad man atrodo, jog jis padarė kažką tokio, kad tu nebesidžiaugi nei gyvenimu, nei darbu, ir pati, miela Florencija, pažiūrėk į save! Kaip tu atrodai? Ir tik dėl vieno vyruko...

Aš irgi buvau vienas iš jų, pasakojo Malkų senis. Jo motina slapčiomis jam rodžiusi fotografijas ir truputį užsiminusi apie gyvenimą namuose. Ji baiminosi pakenkti savo vaikams ir kankinančias, širdį spaudžiančias istorijas apie namus per prievartą pavertė skendinčiomis rūke, bet mažajam tai kėlė vis didesnį susidomėjimą, nes už virpuliuojančio ir neapčiuopiamo rūko ryškėjo kažkas didingiau nei amžinas kelias, kažkokios mintys, kurios stiprino nuojautą, kad esminė tiesa yra nematomoje ledkalnio dalyje.

Tada pakeliui pasitaikė stebuklingas didysis vėžys, ir Malkų senis, tuomet dar jaunas vaikinas, parsirado namo.

Bet...

Jis užaugo kelyje. Kelias jį sukūrė, maitino, išmokė, pastatė ant kojų ir visuomet kėlė norą naikinti. Kaip tame pasakojime apie nelaimę prie Džodžos, kur plikoje stepėje dvi ugnies jūros susiliejo į vieną kaip tik toje vietoje, kur išėjūnai buvo įsirengę stovyklą. Malkų senio motina visą gyvenimą apeidavusi didelį lankstą apie namus, kuriuose buvo svilinamos kiaulės. Kaitrioje nakties tamsos ugnyje du šimtai žmonių suspragsėjo lyg šaltosios ugnelės. Gerai, kad tuo metu juos aptikęs pastoriaus Hameriko giminaitis Andrejus Hamerikas – tegu jam dangaus karalystę! – tuometinis kapitonas, antrojo Mandžiūrijos korpuso topografijos skyriaus astronomas. Jis buvo ne tik vyras kaip ąžuolas, nugairintu veidu ir švelniais sidabriniais plaukais, kartu jis buvo švelnus ir jautrus lyg moteris, ir dvejopa jo būdo prigimtis ne kartą gelbėjo tūlą žmogų ir jį patį nuo neišvengiamos praeities. Sparčiai besiartinančią ugnį jis pajuto išplėstomis šnervėmis tarsi arabų žirgas, dar nega-

lėdamas užuosti nė menkiausio dūmelio, dar negirdėdamas lemtingo švilpesio ir ugnies ryjamų medžių dejonių, tačiau nelaimės nuojauta lyg akimirkos haliucinacijos jau savaitę apšvietė jo stebimą horizontą. Be to, dar ir žvaigždės nurodė pasisaugoti. Papulkininkis buvo ne tik puikus astronomas, bet ir pastabus astrologas.

Pasikliaujantys savimi pasiliko, o sunerimusieji Hamerikui pakvietus palikti nelaimės vietą nusekė paskui jį. Hameriko žirgas purtė ir dantimis graužė gelžgalius per sprindį nuo žmonių veidų, – Malkų senis prisiminė, kad motina pasakojusi, jog patraukusi vaikus, kad tie nepakliūtų tam žvėriui po kanopom. Supliaukšėjo botagai; girgždantys ratai, žvengimas ir šimtų kanopų kaukšėjimas šuoliais lėkė nuo tų, kurie pasiliko kur buvę ir šaipėsi iš jų baimės. O vėliau vėjas atnešė per stepę svilintos kiaulienos svilėsių dvoką.

Vėliau pasklido gandai, kad Pasaulio medžio visai nesą. Moterys išsisuodinusiais drabužiais ieškojo tarp nuodėgulių savo vyrų, kurie nuo pasaulio pradžios buvo labiausiai įsitikinę savo teisumu ir tokie pat nepajudinami išrūko kartu su dūmais į visatos gelmes, po savęs palikdami ašaras ir aimanas ir, aidint nenumaldomoms raudoms, į akmenis sumuštas kaktas.

Taip tąkart buvę prie Džodžos, kai žmonės pradėję kalbėti, kad tokio Pasaulio medžio visai nesą. Šventojoje kelionėje du šimtai žmonių išrūkę kartu su dūmais – ar tai nebuvo pats aiškiausias įrodymas, kad atsitiktinumas yra visagalis?

Bet...

Juos užaugino kelias. Ir greitai vienas iš jų suprato, kad tikėjimas, svarstymai ar logiškos išvados neturi jokios prasmės, sustoti reiškė mirti, ir būtent tas vienas buvo tas, kuris pirmasis pakilo ir paragino – einam! Keliauninkai dar kiek pagedėjo, atsigavo, nusiprausė veidą, nusimazgojo rankas ir vėl patraukė į kelionę. O juk paprastus, namuose gyvenančius žmones toks įvykis būtų sugniuždęs ir graužęs ilgai ilgai.

Malkų senis kalbėjo, kad ir jis jaučiąs tą skausmą. Visada. Vakarais. Labiausiai tuomet, kai užsirūko. Vakarais ir tuomet, kai užsirūko... Tas jausmas šalia ir net medis negali padėti, niekas nepadeda, atrodo, jį kas supančiojo geležinėmis grandinėmis. Kelias jame pasėjęs tą skausmą, motina gimdydama perdavusi. Tėvas išmokęs. Dieną skausmas apslopsta. Rudenimis ir vakarais, kai užsirūko cigaretę, būna visai nekas.

Florencija prašė papasakoti, kas tai per skausmas.

Malkų senis negalėjo. Jam trūksta žodžių, aiškino jis. Tačiau jis mokėjo papasakoti, kaip reikia suklaidinti skausmą. Reikėjo turėti daug vaikų. Gimsta dvylika, šešis pasiima kelias ir paguldo po savimi, šeši lieka. Nuraminti. Ligomis. Džiova, karštine ir užkrėstu krauju apgaudavo kelią. O kelias mielai priimdavo tokias aukas. Įsiūlydavo keliui ir šunis, arklius, jaučius. Kuris labiau paliegęs, bent lapę už pakarpos sugriebia; gražuolis eržilas nusviedžia nuo nugaros ir šėlsta ar vežimą tempdamas atkakliai stoja piestu ir griūva ant ienų – ir kiekvienam tokiam nesusipratėliui dar iš tėvo gauta kulka kišenėje nuo seno guli.

Ir ar dar bereikia sakyti, kad meilės, meilės nebuvo. Malkų senis niekuomet apie tai nešnekėjo, bet jo skausmas kal-

bėjo už jį. Nė vieno gyvo ar negyvo padaro arčiau širdies neprisileisti, nes rytoj gal jau reikės skirtis. Beliko tik mažesni džiaugsmai – vynas, išdavystės, melas, grožis, pavydas ir minkštas guolis. Ne, meilė vis dėlto buvo! Keista, iki iškrypimo kraupiai kilni, o akimirkos duburiuose net švelni meilė, bet dažniausiai atšiauri ir išgryninanti. Toji, kuri geriausiąjį iškelia į padanges, o luošį perveria lyg peiliu. Kelias mokė rinktis. Žmogaus ranka, kuri pakelia ginklą, kad atneštų mirtį, galiausiai visuomet pasirodo suklaidinta buvusi. Kelias taip mokė. Žudyti reikia mokėti. Mokėti mušti ir žudyti reiškia nieko nemušti ir nežudyti. Nemokšiškai tai darydamas kiekvienas kelias pavirs dykyne.

Florencija dar klausė – kodėl sekdamas istorijas Malkų senis kalbas vis kita tarme?

– Dukrele tu mano, – nusistebėjo Malkų senis, – aš senas, pasaulį skersai išilgai išmaišęs, ar negaliu pakalbėt, kad ir pačiam būtų įdomu?

Šalia Malkų senio jau nebebuvo ir jo žmonelės – Vakarupės Marijos, mylėjusios jį šios žemės įprasta, o ne neapykantą primenančia keliauninkų meile. Grįžęs namo jis nusižiūrėjo ją čia pat, kaime, dar prieš didžiuosius karus. Florencijai dar teko pamatyti tą mažą senučiukę, tokią sulinkusią lyg būtų pusiau perlinkusi. Ji buvo akla, jos veidas subjaurotas ir žmonės vengė į jį žiūrėti. Ėjo kalbos, kad pats Malkų senis taip Vakarupę – taip ją visi vadino – suluošinęs. Malkų senio trobelė stovėjusi ant paties sraunios upės kranto, o prie rentinio kampo buvo prikaltas pajuodęs medinis raižinys VAKARUPĖS. Iki tos nelemtos dienos senoji Vakarupė buvusi nepaprasta ir labai graži moteris. Bet

ir vėliau Dievas nuo jos nenusisuko – nors buvusi akla ir bauginanti, netikėtai ji įgavo galią užkalbėti net kaulų rožę, o menkesnių negalavimų nė minėti neverta. Ji plušdavo iki ją apleisdavusios jėgos – eidavo pas ligonį į trobą ir išeidavo, žegnodavo, pildavo vandenį, dėliojo mėlynus popieriukus. O rožė nebesiplėsdavo ir nepratrūkdavo, žmonės dėkojo ir žinojo. Florencija buvo sutikusi ją miške, ji sėmė kibiru skruzdėlyną ir pylė skruzdėles į aprūdijusį bidoną. Florencijai buvo nejauku, ji stovėjo sulaikiusi kvapą, bet Vakarupė pasisuko į takelio pusę ir skardžiu aiškiu balsu pasisveikino.

Kai Vakarupė pasimirė, Malkų senis atėjo pas Florenciją pasiskolinti pinigų. Jie stovėjo kieme, o vyras visą laiką verkė, Florencija stebėjosi – kaip galima gyventi verkiant. Didelės ašaros nesustodamos kaupėsi raukšlėse po akimis lyg beržų sula pavasarį.

Laidotuvės ilgai netruko. Pūtė rytys, žmonės tyliai lyg viršuje slenkantys debesų šešėliai stovėjo kieme. Dangus buvo debesuotas – debesys plaukė iškėlę bures ligi stiebo galų. Vakarupė gulėjo kiemo kampe prie senos klėties aptrupėjusiomis sienomis, prie kurios buvo matyti perlų miglos užkloti laukų toliai. Ant jos galvos buvo maža juoda kepuraitė su tinkleliu, kuris dengė randus. Vyrai ruošėsi ją nešti iki kelio galo, jie trynėsi susispietę į pulkelį tarsi gandrai po šviežiai suartą lauką – tamsiais kostiumais, pilkais kaklaryšiais, kiek nerūpestingai išlygintais marškiniais, jų plaukai lyg pernykštė žolė sušlapinti ir delnais sušukuoti į šonus.

– O kas neš? – klausinėjo viena kitą moterys.

– Tai negi neaišku, kas neš!.. Neš Emaras, Ivaras, Edgaras, Aivaras, Ainaras ir Ilgvaras...

Slėnio gyventojai buvo likę be savosios užkalbėtojos.

Pastorius aukštu balsu giedojo *Į dangaus karalystę Kelias erškėčiais klotas*, taip pat gražiąją *Jau saulelė vakarop, vėjai rimsta, vėjai ščiūva; Ir širdis jau nuilsusi, Liūdesys joj glūdi.* Jis kalbėjo paguodą teikiančius žodžius ir grojo savo sintezatoriumi. Ėmė lyti ir pastorius skubinosi įdėti plastmasinius vargonėlius į bagažinę, bet nepavykus sulankstyti išlankstytų kojų pastorius buvo priverstas tą juodą daiktą slėpti Malkų senio kambaryje, kur blausi šviesa vos vos smelkėsi pro išsiuvinėtas užuolaidas ir buvo juntamas kamparo ir naftalino kvapas. Vėliau jis atvažiavo jų pasiimti, stebuklingasis instrumentas stovėjo pastatytas kampe, – pastoriaus Hameriko *alter ego.*

Kapinėse lynojo. Vėsi ranka apkrapnojo smėlį žibančiais lietaus perlais. Ore buvo justi gaiva ir vienatvė. Kai Malkų senis pakvietė išmesti burnelę kitą, pastorius Hamerikas mandagiai, bet skubiai atsisveikino. Florencija dar kurį laiką jį stebėjo klaidžiojantį po miškingas kapines, juodas jo apdaras plaikstėsi vėjyje, liepsnojo saulėje ir tamsėdavo šešėliuose, kol apdaro savininkas savo erelio akimi tikrino mirusiųjų pasaulio tvarką, po pažastim laikydamas segtuvą su šio ir ano pasaulio dokumentacija.

Malkų senis pats pradėjo pasakoti Florencijai apie paskutines žmonos dienas.

– Ji mirė miegodama, – tarė jis. – Žinau, ką tie ilgi liežuviai vėlei tauškė, kai Agnesė išėjo ant slenksčio ir subarė – gėdos neturit! Agnesė yra geras žmogus, nuostabus žmogus. Nieko su kitais neapkalba, gal todėl geras... Bet mano žmonelė mirė miegodama. Prieš tai ji man pasakojusi apie vieną sapną, prieš vasarą ar dvi. Ji mačiusi save jauną, dar

abiem akelėm, dailiu veideliu, buvo apsisegus šviesų sijoną. Jai atvedę žirgą, tas muistėsi už pavadžio laikomas. Balnakilpės gaudė lyg varpai ir kvietė jos kojas, balnas gurgždėjo ant besiranganėios lyg gyvatė nugaros ir kvietė jos kūną, ir viskas rodėsi taip pažįstama, lyg ji visą gyvenimą šiam ant nugaros būtų prasėdėjusi. Kai tik ji užsiropštusi ant balno, žirgas iškart pasileido lengvais šuoliais. Vėjas košęs ją kiaurai, šviesa ėjusi per ją kiaurai, o ji jutusi nuovargį, tarytum kūnas ir širdis šuoliuotų kartu su arkliu. Ratais, lankais po žalią pievą. Iš pradžių ji juokėsi, vėliau pajuto baimę, bet šaukti nebebuvo prasmės. Ji griežtai daužo kojomis iš abiejų šonų, o juodis šuoliuoja, kriokdamas ir dundėdamas skelia žemės grumstus į viršų. Jau matyti platus kelias ir žirgas pasirengęs lėkti zovada užrietęs uodegą. Bet tada kažkas nutikę. Kažkieno kito valia žirgas nurimęs, ima sukti mažesnius ratus lyg – aure! – žuvėdra, kai ši metasi žemyn, tada sustoja, putos drimba iš prusnų. Ji virpančiom kojom nulipusi, paglosčiusi permirkusią odą, padėkojusi ir pabudusi.

Ji pabudo tokia nuvargusi, kad dvi dienas kojos iš lovos nekėlusi. Atvažiavusi felčerė nusigando – ką jūs, močiut, veikėt, kad širdies negali išgirsti? Plaka silpnai ir iš reto, lyg venos būtų kažkur giliai. Vėliau Marija man taip sakiusi – žinau, seneli, kaip paliksiu šitą pasaulį. – Ir kaip tu, senele, paliksi? – klausiu. Taip ir paliksiu. Kitą kartą tas žirgas nesustos, nuneš lyg pelų maišą į tą tolimą lauką, kuris ten sapne raudonas kelio gale. O tas laukas be galo, be krašto. Ten mano širdis sustos, – atsakiusi.

– Taip ir buvo, – pasakojo Malkų senis. – Radau pirmadienį savo senutę labai nuvargusią. Tokią nuilsusią iš pa-

čio ryto – be gyvybės. Greičiausiai bus tas žirgas ją į dangų nunešęs. Ir ką jos ten tauškia – užkalbėtoja negali numirti, kol kitai savo žodžių neperdavusi ir mirdama mirt negali, – gryni niekai. Dar sekmadienį, šventą vakarą, pyniau savo senutei kasas, gyvesnė buvo už gyvą – o pirmadienio rytą nebėr! Esą tris dienas kamavosi, – tfu, velnio bobos, kad jų liežuviai karpom apeitų...

Lengva guosti – neverk, mirtis švelni ir gili kaip miegas, nes sapnas yra mirties brolis, mąsto Florencija. O kai įsižiūri gyvybei į veidą – veidą ir akis, supranti, kad gyvybė yra tokia gyvybinga ir ramybė jai esanti tikra kančia.

Vėliau Malkų senis papasakojo Florencijai ir tai, ko niekam nebuvo pasakojęs, – širdies atvėrimas kitam nėra toks jau savaime suprantamas dalykas. Jis kalbėjo, kad jaunystėje sutikęs čigonę, būrėją, apie kurią kalbėjo, kad viskas, ką ji sakanti, visada išsipildo. Malkų senis dėl drąsos išmetęs burnelę ir nuėjęs pas velnio bobą. Šioji žvanginusi savo papuošalais, tamsiais pirštų galais glosčiusi baltus nėrinius ir pripasakojusi daugybę visokių dalykų, bet vienas iš jų užpykdęs Malkų senį – esą jo žmona mirsianti nuo jo rankos.

– Ir, Florencija, pagalvok, – kai vedžiau, galvojau apie tai dieną naktį. Ir kaip čia taip gali būti, mergelė kaip uogelė, ir aš ją turėsiu nugalabyti? Aš nė musės negaliu nuskriausti, nė vienam žemės vikšreliui net kojų nesu nutraukęs... Ėjo metai, vaikelių neturėjom, vienas kitu džiaugėmės, niekur vienas be kito nėjom – ir pasimiršo man ta kvaiša burtininkė. Galvojau – jau kas kas, bet tas prakeiksmas mane aplenks. Nes tikrai ta pranašyste čigonė lyg mane prakeikusi buvo. Ir tada prieš Jonines kapojau malkas Žievaldui – žmonelė iš-

nešusi pieno baltam puodely, pyragų iškepusi – kapoju malkas, ji sėdi šalia, kalbam apie šį bei tą. Šalia puodelis stovi... Tada aš su riešutmedžiu kamavaus, labai gerai prisimenu – kirtau ir iš vieno, ir iš kito galo, bet prakeiktasis neskilo nors tu ką. Ir staiga kirvis nuo koto nusmukęs – niekada taip nebūdavo! – ir aš tik girdžiu krkt! Ir klyksmas, iš pradžių bijojau ir galvą pakelt – dar tikėjaus – gal į tą žalią puodelį pataikė? Žmonelė tik šaukia, visas veidas krauju pasruvęs, aš stoviu ir nė artyn neinu, galvoju apie čigonę, galvoju – tikrai!.. tikrai!.. Ir labiausiai tai velnio bobai negaliu atleist, kad aš dar stovėjau lyg žaibo trenktas ir galvojau apie jos pranašystę, o mano žmonelė kankinos sopuliuos ir tamsoj! Norėjau net pabėgti – piktoji dvasia buvo apsėdus. Netikėjau, kad liks gyva, tikėjau monais. Pagaliau ranką pakėliau, burtai pasitraukė, paėmiau Mariją ant rankų ir lėkiau į miestą... Todėl man buvo bjauru, kai ji vėliau prasidėjo su tais užkalbėjimais, – žmogus viską pats gali, ir reikia tikėti, tikėti tuo iki pat paskutiniosios, o ne kitų klausyti.

AŠ MYLIU MARĖJUS

– Ir tik dėl vieno vyruko, – priekaištaudamas kalba Malkų senis. Jis toks gyslotas, kad išdžiūvusi ranka, kuri ramindama Florenciją guli jai ant peties, atrodo lyg supinta iš vytelių. Malkų senis pasakoja visiems pramanytą istoriją, kad kartą į jo varganą lūšnelę įlindęs vagis ir viskas, ką gera radęs tarp senų daiktų ir šlamšto, buvo Malkų senio įkapių drabužiai.

– Jų tai neimk, – perspėjo šeimininkas, – jei sunešiosi mano pagrabinius, turėsiu kaip Amžinas žydas po pasaulį klajoti.

Vis dėlto vagis juos išsinešė, o Malkų senis vis dar kapojo malkas.

– Jis ne vyrukas, – prieštaraudama Florencija ištraukia petį iš po senio rankos, – jis mano brolis, daug vargo šiame pasauly patyręs.

Antis.

Antis. Antis.

Antis ant tvenkinio liepto. Baltomis ir rusvomis plunksnomis, o pažaliavęs vanduo vis žybteli tamsiais atšvaitais.

Debesys lyg žili pakvaišę kompozitoriai atlošę galvas ir sustingę horizonte kūrybos ekstazėje. Lyg atviruke, kurį kadaise Marėjus gavęs iš kažkokios Evijos.

Antis.

Girdėti tik musių zyzimas.

Florencija raudonos suknelės kišenėje pačiupinėja laišką ir palieka Malkų senį su jo kirviu ir malkomis.

Karvės drybso ant kalno šlaito ir atrodo apaugusios rūdimis lyg numestas fermos katilas, kurio geležį sugraužė parudavę laiko dantys. Galvijų odos spalva viršum stuburo slankstelių primena juodą šokoladą, spalvos mirguliuoja saulėje – ties šonkauliais oda pilkai šėma, o ties sulenktais kojų kaulais tamsiai žala it riebus molis. Čia Agnesės karvės, jų balti ragai tamsiais galais primena turkės krūtis. Karvės atrajodamos žvelgia žemyn į pasaulio bedugnę, kur slėnio gilumoje, skendinčios gryname ore galvotrūkčiais vilnija pievos, o maištaujantis vėjas glosto jas prieš ir palei plauką.

Nors Florencija griežtai nepritarė Agnesės ir Marėjaus santykiams, jai vis tiek kasryt prisieidavo pravažiuoti pro Agnesės namus. Akį traukianti mašinytė riedėdavo keliu, o Agnesė stovėdavo tai prie malkinės, tai prie daržinės ar rūsio, prie klėties, apgriuvusių sienų, ganykloje prie karvių, arklidėje prie arklio, prie kaimo kirpyklos, kur dirbo, – visur savo šviesiomis akimis sekė važiuojančią Florenciją lyg vanagas po daržą besikapstančias vištas. Greitai ir Florencija perprato žaidimo taisykles – Agnesė taip pat turėjo tvirtą požiūrį į žmones ir gyvenimą. Apie taikymąsi negalvojo nei viena, nei kita.

Mano brolis per geras Agnesei, galvojo Florencija.

Išdavikė, mintyse atitarė Agnesė.

Danguje plaukė juodi lietaus pritvinkę debesys, kai Agnesė atlėkė į kiemą ir susijaudinusi teišbeldė:

– Marėjus – šienas!

Uždusę jie dūmė nuo kalno žemyn – Agnesė pirma, iš paskos Marėjus ir paskutinė Florencija, už rankos laikydama mažąją Jazminą.

Danguje virš jų slinko vienas iš tų juodulių, kurie neturi vardo, neturi veido, neatneša lietaus, tik nuožmų priešinį vėją lyg atvarą prieš laivo sraigtą. Per vieną akimirką vėjas prilenkė prie žemės medžius, taip atversdamas kitą lapų pridengtą melsvai gyslotą jų pusę, karvės ištraukė kuolus ir šuoliuodamos su grandinėmis lyg gimnastės šilkiniais kaspinais sulėkė į tvartą, o sukrautos šieno kaugės kilstelėjo sijonus ir nuskriejo į vienišą pakalnėj stovinčią pašiūrę, kur taip ir liko pakibusios ant keturių plikų baslių.

– Žiūrėk tu man, – nusistebėjo Agnesė, kai kitą akimirką vėl visur buvo tylu. – Čia tik vėjo gūsis. Dabar pradės lyti.

Ir jie visi ėmė tvarkyti vėjo išdraikytas gubas ir išnešiotą šieną.

Praėjo nemaža laiko, permirkusi nuo prakaito Agnesė klestelėjo šalia Marėjaus ant vežimo krašto. Kitoje pusėje sėdėjo Florencija ir žiūrėjo, kaip Jazmina kartu su šunimis rausia duobę prie pelių lizdo. Netrukus ji jau nešė peliukus, o už jos varvindami seilę bindzeno abu šunys.

– O jeigu tavo mamytė kada nors pavirs pelyte, ir tu pati to nežinodama užmuši mamytę? – tarstelėjo Agnesė.

Jazmina kilstelėjo aukštyn savo smulkutį smakriuką ir numetė peles abiem besočiams. Tie rijo jas vienu kąsniu net nekramtę.

– Man gaila visų vabaliukų, – pareiškė Jazmina, – tik sliekų negaila.

– O kodėl tau sliekų negaila? – klausė Florencija.

– Višta sulesa slieką, iškakoja, sliekas pavirsta į žemę, o žemėje – vėl slieku. Sliekų niekaip nenumarinsi.

Pastatę ausis šunys sunkiai šokinėjo buvusios šieno kaugės vietoje, kol ėmė rausti žemę. Vizgindami uodegomis jie darbavosi atkišę pasturgalius. Kartkarčiais tai vienas, tai kitas nusičiaudėdavo. Nusenusi kalė dideliais gabalais kando velėną ir spjaudė tarp dantų įstrigusias šaknis. Jazmina viską stebėjo degdama didžiuliu noru prisidėti, bet vis žvilgtelėdavo į motiną ir nekantriai pešiojo smilgą. Buvo matyti, kad jai nerimą pasėjusi galimybė kada nors šunims sušerti savo mamytę.

– Einam, dar liko, – ragino Agnesė. – Pietums kvietinių kruopų košė su padažu.

– Su raganų seilių padažu, – grėsmingai į Jazminos pusę dėbtelėjo Marėjus. Mergaitė sukliko ir nuskuodė medžioti pelių.

Florencija grėbė šieną ir stebėjo, kaip brolio rankose iššoksta gyslos, kai jis prispaudžia šieną ir vežimas, Agnesės pastumtas, krypuoja žemyn į pašiūrę, dėl provėžų ir kupstų supdamasis lyg laivas per plačius slenksčius. Po kiemą sunerimusi puldinėjo Ramutė su vaikišku vežimėliu.

Visai čia pat, pusiau apgriuvusiame aptvare, iš neturėjimo ką veikti nirto žvilgantis ir nupenėtas lyg ruonis arklys. Agnesė mat neturėjo pakinktų.

Veidrodžių karalystė, kažkelintą kartą pagalvojo Florencija. Iš Agnesės nėra ir nebus geros šeimininkės.

O temstančiame horizonte, kur mišką be garso perskrosdavo balti žaibai, virš be paliovos vizgančių uodegų stovėjo Jazmina ir savo mėlyna suknele, ilgomis įrudusiomis kojomis ir laibomis rankytėmis priminė abstraktų piešinį olose.

Netikėta mintis privertė Florenciją nusišypsoti, ji atlyžo. Ten, kur lipdomi tamsūs ir sunkūs moliniai puodai, japoniškas paauksuoto porceliano indas atrodo neprofesionaliai padirbtas. Tačiau tarp profesionalumo ir pasitenkinimo, kurį suteikia paprastas grožio stebėjimas, nėra nieko bendra.

Kai parsirado Marėjus, jis greitai atrado Agnesę, o gal Agnesė atrado jį, ir tai buvo tarsi gamtos dėsnis – argi galėjo būti kitaip? Juos abu viduje uždegdavo degtinė, lengvabūdžiai žmonės ir karo žaidimai. O gyvenimas rūko lyg palikta plati žioruojančių pelenų vėžė, kurią palieka žmogus, deginantis ir sprogdinantis tiltus. Niekas netroško tokio gyvenimo, o širdies gilumoje net ir jie, kontūzyti karo invalidai. Agnesė pakęsdavo Marėjų labai trumpai, tada išvarydavo lauk, arba atvirkščiai – Marėjus vijo šalin Agnesę, ir tame chaose retkarčiais pasigirsdavo Agnesės balsas su jos savotišku latgaliečių – lietuvių–lenkų – akcentu, ji maldaujamai tardavo – aš myliu Marėjus!.. ir išdidžiai žvelgdavo į Florenciją. Tarp žmonių, kurie juos sutikdavo maloniai ir su džiaugsmu, jie buvo pranašai, kurie viskam, išskyrus save, buvo šalti ir abejingi.

Marėjus atsirado apie Jonines.

Florencija nuvargusi išlipo iš mašinos ir užtrenkė dureles. Visą dieną ji pagelbėjo Jasinskių Helenai šildyti rūgpienį ir spausti sūrį. Kaimynė nepasižymėjo šykštumu, todėl Florencija dabar po abejomis pažastimis spaudė po sunkų sūrio ritinį, gelsvą ir apvalų lyg pilnatis.

Ji užtrenkė dureles. Tai nelengva, kai abiejose rankose laikai po sūrį. Tačiau šįkart Florencija apie tai net nesusimąstė, nes savo oda pajuto kažką keista sklindant iš namų pusės ir tarytum šaukiant – kažkas ne taip kaip visada! Kažkuo šis vakaras skyrėsi nuo kitų vakarų.

Muzika.

Vidiniame kieme skambėjo muzika. Nustėrusi ir negalėdama patikėti savo ausimis Florencija perėjo per namą ir užuodė kvapą. Ir kvapas, pasakė ji sau. Tolių kvapas. Jis plevėno tarp daiktų ir tarytum keitė juos. Ji sustojo verandos prieangyje tvirtai prispaudusi sūrio ritinius.

Po didžiuoju uosiu šoko du žmonės. Viena jų buvo Agnesė, ją pažino iš mėlyno švarkelio. O tas kitas...

Tas kitas buvo jos brolis Marėjus.

Muzika ir kvapai, jau anksčiau liudiję apie jo buvimą, neleido Florencijai klysti, nors ji tegalėjo įžiūrėti prakaulų vyriškio siluetą, kuris rankose laikydamas Agnesę nenustygo pievutėje.

Florencija prisiartino prie šokėjų. Kurtinanti muzika plyšojo iš antrojo verandos aukšto, kur ant palangės lyg juoda žuvis gulėjo radijas.

Sustojo deramu atstumu ir sukeitė rankose sūrius. Bet šokėjai buvo taip susižavėję vienas kitu, kad vos neužkliuvo už ilgų raudonų Florencijos batų.

– O, Florencija, – ištarė brolis, galop ją pastebėjęs. Jis buvo veik neuždusęs. Uždususi buvo Agnesė, plaukai lipo jai prie šlapios kaktos. Ji buvo išraudusi ir nežinojo, ką sakyti.

– Grįžo tavo brolis, – kiek galėdama garsiau šūktelėjo ji, kad Florencija išgirstų. Agnesė, kuri niekada nemėgo taip kalbėti. Gal čia stovėjo visai kita moteris. Ankstesnioji būtų springdama išrėkusi – ir kas gi čia, Marėjus parsirado, arba – žiūrėk, žiūrėk, kokia naujiena!

Marėjus paprašė Florencijos iškepti jam bulvių, nes jis labai išalkęs, išalkęs ne tik maisto, – kalbėjo įžūliai varstydamas akimis Agnesę, o ši visą laiką garsiai kikeno; jis atsilaužė dar šilto sūrio gabalą ir godžiai valgė; Florencija, stebėdamasi viskuo, kas nutiko, nedrąsiai tempė savo ritinius namo. Vogčiom atsisuko ir pažvelgė pro spalvotus akinių stiklus. Mirgėdami šimtais atspalvių tarsi reti drugeliai ten šoko du šiandien pirmą kartą susitikę žmonės. Ir taip susidomėję vienas kitu, kad žalioje pievelėje niekam kitam nebeliko vietos.

Vėliau Agnesė pasakojusi, kad į namą ant kalno ėjusi savo megzto megztinio. Ir radusi laimę.

Nes – aš myliu Marėjus.

Sunku būtų to nepastebėti, galvojo Florencija žvelgdama į spindinčias jos akis. Tą vakarą, kai lauke skambėjo muzika, o po namus sklandė svetimi kvapai, sesuo lupo broliui bulves; sesuo pyko, kad turi tiek daug ko jo paklausti, bet negali.

ANČIŲ MEDŽIOKLĖ

Florencija pasikvietė Eglę į ančių medžioklę prie šliuzų, kur vienoje kelio pusėje netoli pastoriaus Hameriko namų tyvuliavo nedidelis ežeriukas, o kitoje savo vandenis tingiai plukdė Vakarupė, per šliuzus tarytum sukąstus dantis įtraukiama keletą kilometrų tolyn į pelkėtas užliejamas pievas. Ančių buvo daug, šūviai danguje pokšėjo lyg žirniai metaliniame dubenyje, medžioklė atrodė vykusi. Tada Florencija ant kelio išvydo kleganti ir kumščiais grūmojantį moterų pulkelį.

– Trys antelės tebuvo, ir tas nušovė! – šiurkščiai atšovė Agnesė Florencijai pasiteiravus, kas nutiko. Mažutė kaip vaikas, gležnais sąnariais ir trisdešimt šeštu batų dydžiu, šviesiais besiraitančiais, lyg pelėdos ant kaktos sušiauštais plaukais, o užpakalyje į ploną uodegėlę suimtais plaukais, – ji vadovavo visam būriui.

– Dar nušausit kokį vaiką, – ginčijosi toliau, kai Florencija įrodė, kad elgiasi teisėtai.

– Bu! Ba! Krakts! – kaip tik tuo metu sukaleno šūviai. Plasnodama sparnais tarp jų nukrito antis.

– Atvažiavo paniai... – nusišaipė Agnesė, kai nepatenkintos ir nusivylusios moterys ruošėsi grįžti it musę kandusios.

Visureigis, kuris patikėjus kaimo idile buvo paliktas nerakintas, vėliau aptiktas tuščias. Jokio kumpio, jokio sūrio, jokių krabų, jokių vynuogių, jokių gurmaniškų prancūziškų bandelių, jokio kramtomosios gumos pakelio.

– Čia kvepia straipsniu, – šaukė Eglė.

Tačiau jie niekam nesiskundė, nes to nenorėjo Florencija. Jai čia reikėjo dirbti.

– Florencija pakelta į naują dievų luomą. Mokyklai trūksta mokytojų, trūksta šiferio lapų stogui ir kabliukų langams, o ji turinti genialų projektą, krūvą pinigų projektui įgyvendinti ir jokio supratimo apie padėties rimtumą, – murmėjo po nosim direktorius, prašydamas jos mokymo pagalbos, pradedant gamtos pažinimu, biologija, anglų ir vokiečių kalbomis, o vyresniųjų klasėms – ir agronomija. Florencijos atsikalbinėjimai, kad jos išsilavinimas neturi nieko bendra su mokytojos darbu, tik alyvos įpylė į ugnį.

– Kas iš pradžių atrodo neįmanoma, ilgainiui įgyvendinama, – pabrėžė direktorius.

Vakare ant kelio Florencija sutiko būrelį žmonių, rankoje ji laikė porą žurnalų ir laiškų. Ant kelio kaimietės stūmė vežimėlius su mažais vaikučiais, didesnieji zujo aplink lyg skruzdėlės šokinėdami po apšviestas balas.

Laukines kumelaites vėjyje besiplaikstančiais karčiais primenančios jaunos moterys vežimėlius buvo papuošusios ryškiais kaspinėliais ir barškučių vėriniais. Tyliai tilindžiavo varpeliai. Berniūkščiai pirmieji apstojo Florenciją. Paskui ji pamatė ir smulkų Agnesės veidelį, nugirdo kandžius juokelius.

Vežimėlį stabdant barškučiai šaižiai barkštelėdavo tarytum tuščias puodas, moterys sveikinosi ir norėjo pasikal-

bėti, šiepė baltus dantis ir buvo matyti jų tamsiai raudonos godžios dantenos. Apie ančių medžioklę jos jau buvo pamiršusios.

Florencija sumišusi padėkojo už šermukšnio šakelę, kurią kažkieno ranka įgrūdusi jai į kišenę. Agnesė ištraukė jai iš rankų laikraštį, padavė kitoms ir išdidžiai atlošė galvą – kaip tik tuo metu iš vežimėlio iškeltas mažylis graibėsi jos mažytės krūties. – Ir ką gi jie ten amžinai rašo!

Šalia stovinti šviesiaplaukė ėmė skaityti tekstą po milžiniškos žiurkės nuotrauka.

– Ateina laikas, kai patys galėsime programuoti naująją kartą. Atliekant dirbtinį apvaisinimą už moters kūno ribų galima nustatyti, kokia bus gimsiančio vaiko lytis, ir implantuoti pageidaujamos lyties gemalą, tam tikra prasme tai jau klonavimas – tad kodėl negalima pasirinkti akių spalvos, sukurti sportininko? – sulig paskutiniais žodžiais moterų lūpos ėmė trūkčioti, kol jų veidus nušvietė plati šypsena.

– O kodėl ne? Tik man labiau patinka įprastinis būdas, – prašneko Agnesė. Ji sagstėsi palaidinę. Vaikas kaišiojo švelniai rausvą liežuvėlį, ant kurio dar teliūskavo pilkšvas motinos pieno lašelis.

Ji vėl įbruko Florencijai laikraštį.

– O kodėl ne? – toliau kalbėjo Agnesė. – Sportininkus darys, žiūrėsi tu man, – šaunuoliai!

– Kuilys yra šaunuolis – turi daug, ir net deglų! – pridūrė kita.

– Tu, Agnese, pirma skaityti išmok, – prašneko Florencija, abi stovėjo viena priešais kitą įsmeigusios viena į kitą paraudusias akis.

Tą vakarą Florencija negalėjo nusiraminti. Ji išstūmė mašinytę ant vieškelio ir žaižaruodama lyg kibirkštis leidosi žemyn į kaimą keistomis gatvėmis, kurios vis atsiremdavo į Dauguvą, ką jau kalbėti apie didžiąją vingiuotą gatvę, kuri abu savo galus įmerkusi į vandenį atrodė lyg vaivorykštė, gerianti upę. Geležinkelio pervaža visuomet būdavusi uždaryta, o kai pro šalį lėtai ir oriai dundėdami nuriedėjo apdulkėję vagonai, ant kurių buvo parašyta ULAN UDĖ, MAGADAČIAI ar USŪRIJSKAS, Florencija pajuto nepaaiškinamą baimę, pažįstamą dar nuo geležinkelio tilto laikų, čirpdama lyg cikada pakilo užkarda ir Florencija sumojo, kad jau trečią dieną pamiršta nupirkti mašinai degalų. Ji paliko vabaliuką dūgzti pabėgių kvapo prisodrintame vėjyje, o pati įlipo į autobusą. Florencija buvo apsiavusi elegantiškais bateliais ir užsimaukšlinusi plačiabrylę skrybėlę – tai vertė susimąstyti, bet galva troško atvėsti, o kojos – tolimo kelio.

Kai iškleręs autobusas artėjo prie pastoriaus namų stotelės, o Florencija atsistojusi ėjo per autobusą priekinių durų link, autobusas vis dar važiavo per paskutinius retus pakelės pušų šešėlius, o pavakario saulė lyg apsvaigusi šokinėjo per keleivių siluetus, jai dingtelėjo, kad pasaulis, kuriame yra toks dvejopas, trejopas, šimteriopas – o juk kažkur dar važiavo traukiniai! – judėjimas, toks tankus ir sunkus lyg kryžmai austa žirgo gūnia.

– Čik! – drebėdamos sušnypštė durys. Tada atsidarė.

Vairuotojas nusišypsojo, kai Florencija tyliai šnipštelėjo – ačiū! Jis atrodė kažkur matytas. Visi žmonės rodės kažkur matyti ir panašūs į tą nepažįstamą jaunuolį, kuris kiauras dienas ir vakarus sėdėdavo ant suolelio prie kaimo

kirpyklos tarp išmestų šuns būdų ir nusmurgusių vynuogių krūmelių. Kai tik Florencija praeidavo pro šalį, jis šypsodavosi, jo balti dantys blykčiojo ir didelėse primerktose akyse atsispindėdavo nepastovūs saulės spindulių pluoštai. Toks jis sėdėdavo – be galo ramus ir nieko neveikdamas.

– Atrodo, kad vaikystėje ūkio darbus dirbo tik latvių literatūros herojai, – kiek vėliau šiurkštokai vietoj pasisveikinimo pareiškė Florencija pastoriui Hamerikui, šis sėdėjo prie stalo ir skaitė laikraštį. Ji pasidėjo savo skrybėlę ant stalo krašto šalia rašomosios gandro plunksnos. – Jiems kad tik palakstyti.

Pastorius pro langą akimis pasekė kleganti vaikų pulkelį, kuris lyg dygus varnalėšos kibis per dulkėtus kiemus riedėjo į ežero pusę.

– Išgerk arbatos, jeigu sušalai, o ne kabinėkis prie vaikų, – pamokė jis. Viešpatie, kiek šalčio į Florencijos sielą atnešė šis laikas. Ji nebesijautė serganti, tik labai vieniša, o kartais tai yra vienas ir tas pats. Ji atsargiai tyrinėjo, ar pastorius nesiruošia ko nors pasakyti, ką būtų galima laikyti netiesioginiu gydymu, juk pagaliau pas pastorių ją visada vedė troškimas išgyti ir ieškoti pagalbos.

Bet Hamerikas tik vertė puslapį po puslapio. Florencija išvydo tą pačią žiurkės nuotrauką.

– Jie rašo, kad po kurio laiko įveiks mirtį, – susirūpinęs prašneko pastorius, – o juk mirtis – vienintelis dalykas, prieš kurį mes visi dar esam lygūs šiame pasaulyje. Jei jos nebebus, žmonių neapykanta nebeturės jokių ribų.

TURĖSI LIKTI KITAPUS LAIKO

Prie būdos tupi juodas šuo ir kartkarčiais melodingai sustaugia. Taip ramiai, kad tai išgirdusi diena subyra į mažyčius smėlio takelio plyšelius. Taip pratisai, kad ir širšės uosyje tupi tarsi natų penklinėje, net sparnų nekrusteli. Šuo apsilaižo ir pastebi Florenciją.

Sujaudinta ypatingo šuns meilumo, Florencija spūsteli grandinės liežuvėlį po stora pakakle, grandinė nukrinta ant smėlio. O šuo kaip visada arba nesupranta, arba nenori niekur eiti.

– Tavo teisybė, – sako Florencija vėl prie grandinės prisegusi šunį ir prisėdusi ant būdos krašto. – Nebėra kur eiti.

– Ji išsitraukia iš kišenės išėjūnų laišką, atplėšia jį ir permeta akimis papilkėjusius popieriaus lapus. Jie ištisai prirašyti, beveik nėra pastraipų.

Kai į namus ant kalno parsirado Marėjus, Florencija su džiaugsmu jį kamantinėjo. Marėjus – sesers apmąstymų auka, žmogus, kurio aistra ilgainiui pasirodė besanti miegas. Marėjus kadaise prisipažino Agnesei, kad mokyda-

masis mokykloje perskaitė penkias knygas, ją baigęs – irgi penkias, jis savyje pasisemdavo gausios medžiagos įvairioms keistoms istorijoms, kurių klausydama Florencija pavargdavo, jai įsiskaudėdavo galvą.

– ... Marėjau, girdi?

– Nesuprantu, ko turėčiau klausytis... – sumurmėjo Marėjus. Paskutiniu metu jis prekiavo gyvūnų kosmetikos priemonėmis ir dabar vartė seną katalogą, kur buvo reklamuojamos paukščių snapų ir nagų karpymo žnyplutės.

– Marėjau, aš vis galvoju ir niekaip negaliu sugalvoti – tai lyg ir galėtų būti tiesa, tik... matai, apie tą valios laisvę... Pažiūrėk pagaliau į mane, – kalbėjo sesuo ir užvertė katalogą. Marėjus paniuro.

– Matai, užverčiau žurnalą, ir iškart supykai... Nesigink, mačiau, palauk, leisk man baigti!.. Tai tikrovė ir ją išgyvent tegalim vieną kartą – tik vieną kartą tegalim įbristi į tą pačią upę... tada taip išeina, kad yra tik viena, tik originalas, supranti? Jei būtų kopijų, galėtume pasirinkti – pasirinktume geriausią kopiją. Bet nėra! Yra tik vienas vienintelis originalas, o kitas jo puslapis mums nežinomas. Mums nesuteikta jokia laisvo pasirinkimo galimybė, o laikas mus pagauna ir įklampina akimirkos gintare lyg muses.

– Palik ramybėj mano katalogą, nelankstyk lapų. Tu persimokei ir sergi. Pirmiausia pasakyk – kas yra akimirka? Tik ištariu jos vardą, ir jos nebėra... O kas yra tikrovė?.. Pavyzdžiui, Malkų senis yra skendęs, jis pasakojo, kad tai visai nebaisu, sunkiausi pirmieji du kvėptelėjimai, kol vanduo plūsta į plaučius... O po jų – pasaulis, gražesnis nei mūsų, angelai gieda, gėlės žydi, saulė šviečia, ir leidies atmerktom

akim tiesiai į dugną, viską matai, tik galva veikia kitaip. Tai kuri tikrovė tikresnė? Ar ta, kur žmogus turi lekuoti kaip šuo, ar ana, kur nieko nereikia daryti? Na, netikėk, netikėk, bet jis pats man pasakojo...

– Aš apie ką kita kalbėjau. Sakykim, kad laikas ir erdvė yra ne tik žmogaus patirties forma, kurią jis įrodė, – Florencija pamosikavo rankoje laikoma knyga, – o pačios savaime daiktų ir pasaulio ypatybės, tada viskas verčiasi aukštyn kojom lyg veidrodyje...

– Bet įrodė...

– Kas nors būtinai įrodys priešingai. Ir tada išeina, kad nėra jokios laisvės.

– Tai nori man pasakyti, kad parduotuvėje negaliu išsirinkti batų?

– Matai – jei mūsų valios laisvė būtų laisvė šia paskutine reikšme (psichologine ir lyginamąja, o ne transcendentine, t. y. – absoliučia), tai iš jos nebūtų didesnės naudos nei iš kepsnių sukimo įrangos laisvės, kuri taip pat, kartą įjungta, sukasi pati iš savęs...

– Cha, cha, – prajuko Marėjus. – Kepsnių sukimo įrangos laisvė! Gerai sakė tavo senis! Ir kaip ta įranga atrodo? Gal įdomesnė už paukščių nagų karpymo žnyplutes?

– Marėjau!

– O tu negalėtum bent dieną pagyventi už visokių įstatymų ribų?

– Marėjau!

– Dabar aš kepsiu bulves arba miegosiu, ir tai, ką pasirinksiu, ir bus mano tikrovė, supranti? Paskaityk kokių naujesnių knygų.

Kartą ant aukšto Florencija rado Dostojevskio *Idioto* tomelį. Ji nulipo žemyn, šluostė knygą, ketino skaityti. Tuo metu namo grįžo Marėjus. Įraudęs jo veidas ir svajingos toli klaidžiojančios akys rodė, kad veido savininkas buvo užsukęs pas Agnesę. Marėjus įėjo į mažąjį kambarį ir taip pliumptelėjo į lovą, kad net spyruoklės sudejavo. Bet netrukus jis grįžo, atsisėdo ant kaladės prie krosnies ir užsirūkė.

– Negali užmigti? – išsiblaškiusiu balsu pasidomėjo Florencija, šluostydama indus.

– Negaliu, – sutiko Marėjus. – Atrodo, kilpa kaklą spaudžia, nors imk ir čia pat pasikark.

Jie patylėjo, tada Marėjus staigiu judesiu linktelėjo į priekį ir nukratė pelenus.

– Nepaprastas veidas! – sušuko jis. – Veidas spindi džiaugsmu, bet juk ji siaubingai kentėjusi, ar ne? Ir aš nežinau, ar ji gera. Galėčiau ją vesti, galėčiau ją vesti kad ir rytoj, bet po savaitės jau būčiau ją nudūręs.

Florencija nustėro lyg pabaidytas paukštelis. Tada pradėjo juoktis. Kalno apačioje per miestą dundėdamas lėkė traukinys – mažų gelsvų švieselių virtinė nakties tamsoje. Tamsūs medžiai, beržinėliai, lipikai – šimtai mažyčių viršūnėlių virpėdamos užtvėrė kelią garso bangoms ir plaukė virš kalno. Mažas namelis buvo tarsi paplūdimys, kur atsimušdavo sidabru ošiančios bangos, paskutiniai jų purslai nuplaudavo langus.

– Ko juokies, kvaiša? – piktai paklausė Marėjus.

– Juk tu skaitei daugiau negu penkias knygas mokykloje, – visai rimtai tarė Florencija, vartydama *Idiotą*, – tik nerandu puslapio...

– Kas čia?

Florencija parodė viršelį.

– Gyvenime tokio nemačiau, – paniekinamai numojo Marėjus, ir gretimame kambaryje spyruoklės vėl suaimanavo.

Marėjus nemelavo, ir Florencija tai puikiai žinojo, bet kaip jis galėjo žodis į žodį kalbėdamas apie Agnesę atkartoti tai, kas buvo kalbėta apie Nastasją Filipovną? Ar *tai* reiškė jo minėtą gyvenimą kitapus įstatymo ir dėsningumo? O gal Marėjus tik kvailino seserį?

Kurį laiką jis dirbo miške. Dingdavo savaitėms, tada atsirasdavo pavargęs ir apskretęs, bet visuomet užantyje parnešdavo kokią staigmeną Agnesei, gaudavo ir Florencija. Kartais.

Jis sėdėjo prie įkaitusios krosnies ir susimąstęs trynė nuospaudas. Tada atsistojo ir ėmė raustis savo darbinių drabužių, kurie pakabinti garavo virš plytos, kišenėse. Pagaliau ištraukė suvyniotą nešvarią nosinę.

– Va, sese, žiūrėk.

Florencija žiūrėjo, bet, be pilkšvų medžio lūženų, nieko neįžiūrėjo. Jis pasakė, kad nosinėje atnešęs švytinčių pelkės trūnėsių.

Bet trūnėsiai nešvytėjo, nors iš tikrųjų labiau nei kas kitas priminė trūnėsius.

– Bet praeitą naktį jie skleidė žalsvą šviesą, – teisinosi jis. – Ko, rupūs miltai, jiems dabar trūksta – mėnesienos ar pelkės, saulės ar puvėsių...

– Didelis, bet protelio maža, – šluostydama stalą juokėsi Florencija.

Jis iš karto įsižeidė ir su kavos puodeliu nuslinko kiurksoti prie televizoriaus. Ant stalo liko nosinė su niekam nereikalingais medžio gabaliukais.

Marėjus pasakojo ir apie kitas miško keistenybes – apie bebrų spąstus tyruose vandenyse, apie riešo storumo gyvates ir gegutes, kurios taip skardžiai kukuojančios, kad užgula ausis.

– Visai ne kaip čia, namie, – kalbėjo jis.

– Šįmet man gegutė nekukavo, – mąsliu balsu prisipažino Florencija.

– Turėsi pasilikti kitapus metų, – juokėsi Marėjus, – turėsi likti kitapus laiko.

Viskas būtų visai neblogai, jei savo darbu Marėjus pelnytų bent santimą. Vieną kartą buvo kalti auksadančiai čigonai, jis jiems vilko medžius iš miško, jie jam žadėjo aukso kalnus, o numetė trupinius. Dėl antro karto kaltas buvo pats Marėjus, paskandinęs pelkėje traktorių su visu rąstų kroviniu. Ten liko ir mažasis kairiosios Marėjaus rankos pirštelis, įspraustas tarp medžio ir geležies.

Florencija atsargiai užsiminė, kad nereikėtų dirbti ten, kur nemoka pinigų ir kur paliekami pirštai, ir kaip iš viso žmonės tokį darbą dirba?

Tada Marėjus garsiai ir piktai nusijuokė, kvatojo, kol užėmė kvapą.

– Žmonės dar ir ačiū pasako, – šūktelėjo Marėjus, – va, Vienaakis, jo namuose devyni vaikai ir žmona ragana. Visi jo plaukai beveik išpešioti, kai tik parsiranda namo, žmona nupeša plaukus ir pristato prie darbo. Vienaakis džiaugiasi, kad turi kur prisiglausti, turi ką rūkyti ir valgyti.

– Tegu velniai tą Vienaakį, – niršo Florencija, – tu dar jaunas ir neturi devynių vaikų. Turi išsimokslinti ir pradėti naują gyvenimą. Jei nemoka, tai neik.

Marėjus, atrėžęs, kad Florencijai tikriausiai norėtųsi, jog jis ir vėl namie kirmytų ir leistų jai savo nervus ėsti, spruko pas Agnesę. Ta tai visuomet laiminga ir niekuomet nepriekaištauja, pavyduliaudavo Florencija, vienatvėje leisdama savo dienas.

Viešpatie, galvojo ji, ir vėl aš baruosi dėl principo. Na, koks mano reikalas, uždirba ar neuždirba, galėčiau paprasčiausiai džiaugtis broliu kaip kad Agnesė. Tik, deja, ji taip nemokėjo – gyventi chaose. Turinti būti bent dalelė tvarkos, bent tariamo dėsningumo. Rytai buvo neblogi. O vakarais ateidavo demonai. Rytai buvo šviesūs. Vakarais pakvaišę sutvėrimai zujo pirmyn atgal – jei bandydavai juos sugriebti, jie virsdavo šikšnosparniais ir įsiveldavo Florencijai į plaukus.

Agnesė geria lyg dykumos gyvūnas, vėsios ir kiek graužiančios sultys teka jos liežuviu ir gomuriu. Keli lašai nubėga per smakrą. Jai gaila tų menkų lašelių. Marėjui be galo smagu, kad jai taip skanu. Jis pasilenkia ir atidžiai žvelgia jai į akis.

– Dar niekas taip nesimėgavo pakeliu apelsinų sulčių, garbės žodis.

– Niekas, išskyrus Agnesę, – sutinka ji ir virš Dauguvos pastebi paukštį, kuris medžiodamas žuvį sustingsta ore ir krinta žemėn kaip akmuo.

– Gerai, – tvirtu balsu nutaria Agnesė, – einam namo. Ramutė jau tikrai pyksta.

– Šiandien vakare ateit? – nori žinoti Marėjus. Agnesė trauko pečiais.

– Florencija tave nušaus.

– Florencija, – su panieka švilpteli jis. – Reikėtų mums kitaip gyventi. Varysim į miestą. Susirasiu darbą.

Agnesė stojasi nuo skardaus kranto. Jis taip pat ištiesia savo ilgą nugarą ir stebi, kaip ji žvilgsniu aprėpia tą turtą, kuriame lyg medis įleido savo šaknis. Dauguva, miškai, kaimas, riogsantis šalia kalno tarsi kregždžių lizdų kolonija. Ir palaidūnas vėjas, švelniomis ir gosliomis rankomis besigraibantis po sijonu, čia jį išpūsdamas, čia vėl įžūliai prispausdamas prie šlaunų. Tai jos turtas, nekainuojantis nė pusės skatiko ir kurio taip paprastai nesurinksi į saują ir nenumesi alkanam elgetautojui po kojomis. Nėra jokio turto, ir ji pati alkana elgetautoja. Jai visi meta ir meta nė nepaklausdami, ar ji to norinti, o ji neprieštarauja, nes neturi balso, laukia, kol jis jos gerklėje išsiskleis kaip žiedas, bet – balso nėra.

– Marėjau... pabusk. Koks miestas?

Dauguva pasišiaušusi, pilkšva, garbanota, tarsi vėjas kedentų ją iš apačios. Jau kitą akimirką viskas gali pasikeisti – vėjas, tas išdaigininkas, pakyla iki debesų ir krūtine trenkiasi į vandens platybes, vanduo tampa lygus lyg vaiko skruostas.

Jie eina aidinčios pervažos link. Jazmina, tempdama maišelį su pirkiniais, skuba iš paskos.

ISTORIJA BE PABAIGOS

Auštant Florenciją pažadina žingsniai. Dar neišsibudinusi ji svarsto, ar čia sapnas, ar tikrovė, gal Marėjus iš baro grįžta? Tuo metu atsidaro durys ir tarp jų išblyškusi ir išsigandusi stovi Agnesė. Ji žvilgteli į Florenciją, nori kažką sakyti, tada užsidengia veidą delnais ir prapliumpa nesulaikoma rauda.

– Kas nutiko? – teiraujasi Florencija.

– Marėjus... aš daugiau nebegaliu. Jis išdaužė langą. Tegu eina iš mano namų. Aš skambinsiu į policiją! – šniurkščioja Agnesė ir graibosi telefono.

Tarp durų vienais apatiniais pasirodo Marėjus. Viena jo ranka supjaustyta, ant žemės laša kraujas.

– Ponaitį mat susiradusi! Žebenkštis!

– Marėjus! Marėjau – aš tave myliu! Žmones neklausyk! – ginasi Agnesė prie krūtinės prispaudusi telefoną. Ji sviedžia jį į Florencijos lovą ir bėga pro duris.

– Uhh, – gargaliuoja įniršęs Marėjus, iškelia nuo vyrių duris ir išmintingai atremia jas į sieną. – Žebenkštis!

Jų žingsniai nušlepsi per kiemą.

Florencija žiūri į kruvinas duris, telefoną. Čia vizija ar tikrovė?

Kitą vakarą Marėjus skausmo perkreiptu veidu sutvarstyta ranka mazgoja duris ir taiso vyrius.

– Ne tavo reikalas, nesikišk, – pradeda aiškinti seseriai, kol toji dar nespėjo prasižioti. Bet Florencija netyli.

– Ko keli triukšmą?

– Klausk Agnesės. Ta pamišus dėl pinigų.

– Laukei jos po langu.

– Aš?

– Tu. Darbininkų gyvenvietėje. Jie pavalgę pusryčius, jis jai penkiukę, kad lauktų namie su vakariene. Tik jis į darbą, ji iškart žemyn pas tave, sušalusį prie tvoros, išbadėjusį. Vedasi tave į kavinę, vaišina valgiais, gėrimais. Kai tik jūs sočiai pavalgėt, ir tas jau čia, kimba jai į plaukus, klausia: aš tau penkiukę, o tu savo... draugelius... šeri?

Marėjus nurausta.

– Kas tau taip sakė?

– Gafharija, kas gi kitas.

– Na, aš jai... – Marėjus sugniaužia aptvarstytus pirštus. – Bet Agnesė, kad ta Agnesė suprastų! Tvirtina, kad mane myli, ir aiškiai jaučiu, kad myli, bet kodėl prie to kito lenda?

Florencija pliaukšteli delnais.

– Todėl, kad turtingas. Viešpatie, tai *nelengva* suprasti.

Marėjus paskendęs mintyse prisėda prie plytos užsirūkyti, žiūri į už lango siaučiantį vėją. Jis vėl ir vėl mąsto apie tą seną istoriją, neturinčią nei pradžios, nei pabaigos –

– žiema buvo rūsti ir kupina netikrumo, taip prasideda ši istorija.

Saulė nespėja ištirpdyti varveklių, o nakties šaltis vėl suspaudžia juos savo raukšlėtais kumščiais.

Ji sėdėjo lovoje ir žiūrėjo, kaip vėlyvas vakaras per dangų braukia tamsiai mėlynus potėpius. Raudona šviesa neįspįsdavo į kambarį, sniegas ir juoda medžių ramuma atmiešė ją savo melsvumu, subraukė, perkirto ir lyg pačią tyliausią tylą užtiesė ant gelsvo pušinio stalo.

Paskendęs prieblandoje miegojo vaikas, išsitiesęs ant didžiulės pagalvės pilku vilnoniu užvalkalu, su kuria kartu nuvargęs ir zirziantis buvo iškritęs iš savo lovelės. Motina žvelgė į aukštą nušviestą vaiko kaktą ir blakstienas, kurios vakaro atšvaituose priminė laumžirgio sparnus. Ji nenorėjo žadinti vaiko ir guldyti į lovą, nes jautėsi pavargusi.

Visą dieną ji bandė susiimti, šypsotis, žaisti, dainuoti, bet viską gadino laikrodis. Didelis mechaninis daiktas tiksėjo keistus žodžius.

Nieko gero nebebus.

Viskas pakibę ant tylos plauko.

Todėl tylėk ir nemeluok.

Bent vaikui nemeluok.

Taip tiksėjo laikrodis. Pirmyn ir atgal. Ji jautėsi tokia nusikamavusi. Dabar pagaliau tyla. Vaikas gulėjo ant pagalvės, o laikrodį ji išnešė į virtuvę ir padėjo ant šeimininko stalo kartu su mažu rašteliu – kuo nuoširdžiausiai dėkojame, kad leidote pasinaudoti, dabar nusipirkome naują ir t. t. Ji stengėsi negalvoti apie skersvėjį.

Už lango pasigirdo žingsniai. Į kambarį tyliai įėjo vyras ir iškart atkišo savo šaltas lyg ledas lūpas. Vis dar sėdėdama ji gosliai prispaudė delną jam prie skruosto, šis irgi buvęs vėsus

kaip ir lūpos, apšalęs ir geliantis. Žmoną nuvargino ilga ir beprasmė diena, vyrą gaubiantis gaivus šalčio debesis tarytum ją pažadino, kaip vėjo šuoras sušiaušia stovintį vandenį.

Vyrui parėjus namo namus apgaubė naktis.

Jie užsidegė šviesą ir tyliai kalbėjosi. Žmona papasakojo apie laikrodį. Vyras nusistebėjęs, kaip vaikas užmigęs prieblandoje. Žmona tuojau vėl atsisėdo ant sofos ir pasakojo apie visą dieną išgyventą vienatvę.

Jausmas, lyg mes su mažuoju būtume gyvi palaidoti. Gali būti, pridūrusi ji, kad mažyliui pakilusi temperatūra.

Prieškambaryje oriai girgždėjo laiptai. Abu senieji šeimininkai ėjo į virtuvę vakarieniauti. Vyras kaip tik plovė tamsias muilo putas nuo rankų, kai jie susitiko siauroje perėjoje tarp krosnies, krūvelės malkų ir kibiro su nešvariu vandeniu. Šeimininkė paklausinėjusi apie vaiką, kodėl visą naktį taip gailiai virkavęs. Šeimininkas pasakė, kad reikėtų nuo tako nukasti sniegą. Juk pagaliau garažas jiems tekęs beveik dykai. Vyras burbtelėjo kažką panašaus į sutikimą, jo rankos gniaužė muilo gabaliuką, kol šis tapo plonas kaip popierius.

Ir šiukšlių kibirą patiems reikėtų išnešti.

Vyras žvilgtelėjo į masyvią tamsiu drabužiu apsirengusią šeimininkę, ji kuitėsi po šaldytuvą. Šaldytuvo viduje degė lemputė.

Aš visada išnešu.

Šeimininkas putlia ranka tik stumtelėjo akinius virš nosies.

Žmona jau buvo padengusi stalą vakarienei. Koldūnai pasirodė esą su varške, bet vyras neparodė savo nusivylimo.

Stiklainyje, kuriame gulėjo metalinė spiralė, aplipusi judriais burbuliukais tarytum žuvis žvynais, užvirė vanduo.

Vaikas jau buvo pabudęs ir dabar niurzgė įsikibęs į užuolaidas ir stebėdamas įsitempusį tėvo veidą, kai šis valgydamas ir retkarčiais srėbdamas karšto gėralo žiūrėjo į melsvai švytintį televizoriaus ekraną.

Ar gali pagaliau tą vaiką nuramint?

O kaip? Ką aš galiu padaryti, jeigu jis serga? Matai, kokie jo žandai raudoni, temperatūra vis kyla ir kyla. Aš jam jau daviau aspirino. Žmonos žodžiai galiausiai perėjo į trumpus šniurkščiojimus. Ji pakėlė berniuką ant rankų, atsisėdo į išgulėtą sofą ir bučiavo, nors jis verkė ir stūmė motiną nuo savęs. Vyras metė tiriamą žvilgsnį – ar tikrai raudoni. Tarytum tas prakeiktas raudonas dangus virš miškų būtų ką tik įsibrovęs į mažąjį kambarėlį ir stipriai ištrynęs mažyliui skruostus.

Padainuok jam, pagaliau ištarė vyras, toliau žiūrėdamas televizorių.

Tai dainom temperatūrą numuši?

Tada daryk ką nors! Visos motinos žino, ką daryti su sergančiais vaikais, padainuok ar dar ką nors, viena čia tu tokia... keistuolė... Kiek atlaidžiau kalbą baigė vyras.

O ji jau verkė. Kartu su mažuoju. Vyras pakilo ir išėjo kasti sniego.

Žvaigždėta dangaus bedugnė atsiveria apie pusiaunaktį. Nuo šalčio gurgždėjo sniegas ir pokšėjo vartelių vyriai. Šen bei ten sulodavo šuo ar kokia mašina nušliuoždavo per ledą į centro pusę. Užuolaidų kraštais pusnių link per stiklą lėkė aštrios – lyg nupieštos – geltonos strėlės.

Vaikas vis dar nemiegojo. Jis buvo sausas ir įkaitęs lyg kupstas vasaros kaitroje. Motina tempėsi ant kojų batus ir sagstėsi tamsų medžiaginį paltą. Ji dar mestelėjo žvilgsnį į lovoje išsitiesusį vyrą, į vaiką ir televizoriaus ekraną, kur lakstė pilkos žmonių figūrėlės.

Neverk, mažutėli, tėvelis pamyluos tave. Mamytė eis paskambinti daktarui.

Ji išsmuko į kiemą stengdamasi nesugirgždinti durų. Koridoriaus prieblandoje pamėkliškai bolavo laiptai į antrą aukštą.

Moteris su pasimėgavimu kvėpė vėsų ir švelnų lyg aksomas orą ir žiūrėjo į milijardus žvaigždžių viršum galvos. Plaukus tuojau pat ėmė stingdyti ledinis šaltis. Valandėlę ji dar dvejojo, kur eiti, paskui nusprendė, – pas kaimynus iš dešinės degė šviesa, ten žmonės dar nemiega. Ji patraukė palei gražiai sumūrytą akmeninę tvorą, ant kurios stulpų žibėjo po minkštą sniego kepurę.

Į durų skambutį pirmiausia atsiliepė šuo. Porą kartų dusliai amtelėjęs jis nutilo, mieguistą snukį tuojau pat iškišdamas pro durų plyšį.

Telefono? Taip, aišku, užeikit, tarė vyriškis marškiniais atraitytomis rankovėmis. Prieškambaryje buvo šilta, niekuo nekvepėjo ir nesmirdėjo. Moteris nejučiomis žvilgtelėjo pro kambario duris. Jie turėjo židinį. Mėlyna staltiesė su keliomis taurėmis.

Ji kišo sušalusius pirštus į telefono diską ir beveik automatiškai vardijo adresą, vaiko vardą, pavardę ir amžių.

Treji metai, dar kartą lyg patvirtindama pakartojo ji. Netikėtai ji pati ėmė abejoti tuo, ką kalbėjo į ragelį. Ji turinti vaiką? Čia jos pavardė? Čia jos gyvenimas?

Pro virtuvės duris jos pažiūrėti atėjo tamsiaplaukė moteris. Plačius ir plokščius klubus ji buvo apsitempusi juodais džinsais, dėvėjo aukso spalvos megztinį, basas kojas buvo įsispyrusi į pūkuotas ryškiai rožines šlepetes. Rankose ji laikė nešluostytą taurę ir pašluostę, valandėlę pastoviniavo lyg drugelis šviesos ir šilumos rate, tada nuleido akis ir grįžo į virtuvę, kur buvo girdėti keli įsilinksminę balsai.

Moteris ir šuo žilstančiu snukiu persimetė žvilgsniais. Ji pamojo jam ir gręžėsi durų link. Melsvai juodoje tamsoje vos nesuklupo. Vyriškis atidarė duris, ją pasitiko kiemo sniegas.

Viskas bus gerai, pasakė jis. Pamatysit.

Ji nebyliai padėkojo ir uždariusi už savęs kaltus vartelius išėjo į gatvę. Tai, kas nutiko, keistai paveikė moterį, tarsi ji būtų pakirdusi iš sapno. Čia buvo tie patys krūmai, tos pačios tvoros ir prabangūs namai, žvilgantys automobiliai ir elektros lemputės, ežeras! Prieš metus jiems teko laimė susirasti kambarį šiame turtingame ir ramiame rajone. Nėra ko skųstis, sakė vyras, autobusas veža iki centro, o gyvenimas čia beveik kaip kaime (jo žmona buvo iš kaimo), pažiūrėk, kokie didingi ir gražūs namai! Ji pagriebė mažylį ir apsuko apie save, Doviuk, Doviuk, čia tu gyvensi, mano meiluti, nieko tau netrūks, tėtukas susiras darbą, o mes abu – prie ežero! Jos sandalai buvo sušlapę rudens balose ir aplipę raudonais lapais. Juokdamasi ji kalbėjo vyrui – čia ir karvę galėčiau laikyti! Aišku, juokauju, mielasis, juokauju...

O dabar – lapai po sniegu, pabodęs kambarys ir keturios jo sienos, ausį rėžiantis laikrodis. Vaikas amžinai serga, niūrus vyras rūko prie krosnies, malkos šlapios, švykščia... Kambarys šiaurinėje pusėje, keli saulės spinduliai įspįsta tik

vakare – lyg brangenybė, lyg blėstanti laimė. Vyras su rykštele išvaikščiojo kambarį ir atrado, kad po grindimis skersai išilgai vagoja vandens gyslos. Gal todėl jai atrodė, kad oras čia visada drėgnas ir šaltas, o šviesa melsva ir vandeninga lyg nugriebtas pienas.

Žingsniuodama per siaurą kiemo takelį žmona prisimena, kaip kažkada jau ėjo per jį. Kaip jie pavasarį vogčiomis sėlino į kaimyno kiemą pasiklausyti muzikos. Oras buvo pritvinkęs žydinčių ievų aromato, suokė lakštingalos, kažkur tolumoje juokėsi žmonės. Jie stengėsi užmigti, truputį mylavosi, o vėliau tik vartėsi lovoje žvelgdami pro neužtrauktą langą, už kurio naktis, ir ta nenorėjo temti, klausėsi garsių decibelų. Galiausiai vyras paėmė ją už rankos – einam! Tylomis lyg vagys jie išsmuko į kiemą, kur dvelkė kartoku pavasario nerimu, ir ėjo ten, kur švietė laužų pašvaistės, skambėjo muzika. Kodėl jie slėpėsi krūmų šešėlyje, kodėl jie jautėsi tarytum vagys, kai stebėjo už tvoros besilinksminančius žmones, kurių ilgi juodi šešėliai krito ant surimtėjusio vyro veido?

Gal todėl, kad mes čia neturime draugų? – vėliau svarstė vyras. Mes neturime pas ką nueiti, nieko neturime, nieko sava.

Karvės ir tos neturime, bandė juokauti ji, bet vyro veidas tik virptelėjo.

Mūsų kambarys nejaukus. Tu nemoki juokauti. Visą laiką tyli. Net su vaiku nekalbi.

Priekaištai buvo tokie netikėti, kad jai užėmė kvapą.

O tu pats, tyliai tepratarė ji.

Aš dirbu po dvylika valandų kiekvieną dieną, kiekvieną savaitę. Į darbą važiuoju dviračiu, kad neeikvočiau benzino. Kartais parvažiuoju kiaurai permirkęs. Visada pavargęs.

Kodėl tu taupai benzinui, netikėtai riktelėjo ji. O kur tie prakeikti pinigai? Kur?

Jis ėjo į lovą jos nuraminti, bet ji jį atstūmė. Man nereikia tavo šlykščių pinigų. Man nereikia pinigų!

Paskui ji pradėjo valgyti. Valgė lyg išprotėjusi. Iš žmonos tėvų jie atsivežė stiklainių su uogiene, vakarais vyras žiūrėdavo televizorių, rūkydavo, vaikas tyliai šnirpštė savo kampe, o ji sėdėjo ant lovos krašto, nugara į atsilaupiusius apmušalus, tepė baltos duonos riekes ir valgė, sustingusį žvilgsnį įsmeigusi į ekraną. Uogienės buvo daug. Kai ta išsibaigė, šeimininkai davė dar, kur buvo atlikę nuo pernai, užpernai ar dar seniau. Vyras atsiguldavo į lovą ir norėdavo mylėtis, bet ji nustumdavo šiurkščią jo ranką ir šalta kaip ledas nusisukdavo į sieną. Ją pykino nuo susicukravusios uogienės, nuo savo baltų storų šlaunų, nuo visos tos nedalios. Norėjosi pajusti, kaip gali būti bloga, kaip apskritai begalima blogai ir šlykščiai jaustis, ir tada rytoj iš ryto, išaušus naujai dienai, viską vėl pradėti iš naujo. Bet rytą jau iš pat pradžių kas nors sugadindavo – vaiko verkšlenimas, pagiringas ir nepraustas vyro veidas ar tiesiog sustingusi pilkšva šviesa, kurioje niūriai judėjo tik negyvi rodyklių prisiminimai – ir vėl užimdavo kvapą.

Prieš savaitę ji pirmą kartą rimtai susiginčijusi su vyru.

Buvo atlydys. Iš pradžių ant aukštos kopos prie ežero ėmusios ošti pušys. Tada vaikštant po sniegą sniegas ėmė lipti prie batų padų.

Žmona buvo išskalbusi skalbinius ir džiovė baltas paklodes ant aukštai pakabintos virvės prie malkinės. Dovis prie laiptų žaidė su riebuiliu šeimininkų šunimi. Šuo gulėjo prieangyje išsitiesęs ant eglės spyglių ir šildėsi atokaitoje. Kai berniukas užmesdavo sniego ant šuns, šis vos pastebimai suurgzdavo šiepdamas pageltusius dantis.

Nuo atodrėkio vėjo motinos rankos sužvarbo ir buvo raudonos kaip vėžiai.

Palik ramybėj šunį.

Palik ramybėj šunį, Dovi!

Gerai. O dabar eisim pasivaikščioti.

Susikibę pirštiniuotomis rankomis motina ir sūnus išėjo į gatvę. Jie iš lėto kulniavo per kalną autobusų stotelės link. Mažajam viskas kėlė nuostabą, jis tampė motinos ranką į visas puses ir gręžiojo galvą.

Atlydys apgaulingas, mąstė ji. Negalima pasiduoti pagundai.

Atvažiavo ir lyg besilaukiantis žvėris šnopavo geltonas autobusas. Žmona atsiduso, jie apsigręžė eiti namo.

Visą dieną ji buvusi nepaaiškinamai linksma, šmaikščiai atšovusi į šeimininkų priekaištus ir dejones, susitvarkė su vaiko zirzimu ir paguldė jį priešpiečio miego, išskalbė skalbinius, pasidažė ir išvirė vyrui skanaus sultinio. Bet vakare jis grįžo svirduliuodamas namo ir vos pravėręs duris pareikalavo valgyti.

Nieko tu negausi, netikėtai užsiliepsnojo ji, nes graži ir šviesi diena buvo tarytum suminta į purvą. Eik ėst ten, kur geri!

Ne, jis nesudavė, nors norėjo. Mažasis klykė lyg skerdžiamas, išsigandusi su vaiku ant rankų ji užbėgo į antrą aukštą

pas šeimininkę. Šeimininkė numetė Bibliją į gelsvą šviesos ratą, šviečiantį virš lovos, ir užsidėjo akinius. Šeimininko nebuvo namie. Šeimininkė ramiai atsistojo, paguldė vaiką į tą šiltą ir saugią lovą ir dusdama sunkiai krypavo laiptais žemyn. Ilgais flaneliniais naktiniais marškiniais, prie kaklo tankiai apsiūtais šilkiniais kaspinėliais, ji priminė milžinišką baltą lėliukę.

Jis irgi muša?

Anksčiau niekada nemušė.

Moteriai iš gėdos smarkiai plakė širdis, iš baimės virpėjo rankos. Ką jis ten daužė, ką trankė ten už durų? Šeimininkė persižegnojo ir plačiai atvėrė duris. Žmonos akys iškart susitiko su apkvaitusiomis ir krauju pasruvusiomis vyro akimis.

Va taip!

Suriko jis, nulaužė paskutinę kėdės koją ir nusviedė ją šalin. Čia pat šalia krosnies jau pūpsojo nemaža krūva sulaužytų baldų. Numindžiotas vilnonis kilimas gulėjo kampe suverstas į krūvą.

Atsikvošėk gi, prisėsk, pailsėk, raminamu tonu tarė šeimininkė, jos įspūdinga figūra stovėjo tarp durų, o aplink ją tvyrojo melsvas, prirūkytas oras. Ji kalbėjo su nedideliu akcentu ir ištarė – prysėsk. Šeimininkė bemaž nesijaudino, nes savo gyvenime buvo mačiusi dar ne tokių dalykų.

Jis išvertė iš spintos visą krūvą vyriškų marškinių ir ėmė plėšti nuo jų rankoves, grūsdamas jas į atdarą krosnies angą.

Tegu dega, gniaužiama gerkle košė jis. Nieko man iš *tos* nereikia! Viską pats turėsiu! Turėsiu...

Vyro žodžius nutraukė rauda, o kai šeimininkė priėjo arčiau ir ranka palietė nulenktą jo galvą, jis atplėšė langą ir dingo tamsoje.

Ji dar kartą įkvėpė žiemos oro, bet taip giliai, kad nusmelkė plaučius, ir atidarė duris. Koridorius. Ant geležinių vinių kabo šeimininkų paltai.

Taikymaisi kaskart vis šaltesni. Senų laikų švelnumas po susitaikymų jau pamirštas.

Kambaryje vis dar blankiai švietė televizorius. Vyras girdė vaiką iš juodo puodelio. Kambaryje laikrodžio nebebuvo, bet įprotis žvilgtelėti į tą pusę išliko. Moteris nusirengė ir paklojo lovą, mažasis prisiglaudė prie jos. Jie ėmė laukti gydytojo.

Vyras žiūrėjo televizorių.

– O kas vėliau nutiko tai moteriai? – paklausė Florencija.

Marėjus nustebęs atsisuka į ją.

– Kokiai moteriai?

– Tu prieš tai šypsojaisi. Aišku, kad apie moterį galvojai.

Marėjus numoja ranka. Jis atsistoja ir graibosi degtukų. Galėtų išeiti, bet sesers kamantinėjimas jam kone malonus. Galėtų atsisėsti, papasakoti apie tai, ko niekam nėra pasakojęs.

– Nesigink, Marėjau! Ir pase mačiau – turi sūnų. Dovį.

Marėjus sviedžia degtukus į kampą, piktai dėbteli į Florenciją ir išeina. Nuo laiptų girdėti, kaip jis šaukia.

– Landžioji po mano kišenes! Šnipė. Nėra jokios moters. Kare aš buvau, supranti – *kare*...

KELIAS YRA

Malkų senio pokšėjimas valandėlei nutilo. Jis pasirodė tarp obelų, stumdamas karutį, prikrautą gintarinių pernokusių sultingų obuolių. Paskui jį zujo bjaurybės auksinės vapsvos, apsvaigusios nuo obuolių sulčių jos vangiai mojavo sparnais ir tarytum kiaurai perverdavo savo tamsiais vyzdžiais lyg pavojingiausios pasaulio kekšės. Kartais viena kita vapsva nudribdavo į samanas ir voliodavosi negalėdama pakilti, tada sukaupdavo jėgas ir papildydavo dūzgiančią aurą virš Malkų senio galvos. Jis nusišypsojo Florencijai ir dingo tarp obelų šakų. Šuo urgzdamas nusliūkino į būdą. Vapsvos jam nebuvo prie širdies.

Florencija pradėjo skaityti. Pieštuku prirašyti lapai liejosi akyse tarsi mirguliuojantys žalsvi žvynai ant žuvies nugaros.

Vakarėjant jau būsim ten. Dar prieš saulės laidą. Šešėliai jau ištįso, o gera žolė – sultinga. Žemė juoda. Seniai bemačiau tokią gerą žemę. Galiu rašyti, nes vaikaičių sūnūs nešamą kėdę pasuko taip, kad man patogiau būtų ten sėdėti. Seniau mano sėdimoji vos ne vos ten įsisprausdavo; dabartės saulė mane iš-

džiovinusi, galiu miegoti susirietusi kaip tabokos lapas ir dar rašyti. Vaikaitė parūpino man popieriaus ir pieštuką. Labai nerimauju, todėl rašau. Kai iškeliavom, buvau dar maža mergaitė, tik pramokusi rašyti. Dabar jau raidžių beveik nepažįstu, rankos tirpsta ir nebejaučiu pirštų. Tolumoje jau matyti aukojimo kalnas, vienas jo šonas raudonas ir primena kraują. Tebūnie pašlovinta ta vieta, bet...

... bet nebežinau, ar šlovinti tą vietą. Jau penkis tokius kalnus buvau priėjusi per savo ilgą gyvenimą ir – tegul man liežuvis nudžiūsta – jie nebuvo pašlovinti. Radom visokių šventenybių, tas teisybė, bet jų pilni visi kampai. Tai kokia plaukų sruoga skrynelėje ant stulpo kryžkelėje, tai kokio vaikelio įkapėlės po kokios bažnyčios slenksčiu. Aš tik misliju – tegu man liežuvis nudžiūsta, – ar mano vaikai, kurie mane po pasaulį tampo, kaip aš juos seniau tampiau, ar jie tik ir nėra mano šventenybės? Ir toliau man nuodėmingos mintys į galvą lenda (tos nedorėlės gundo mane, užvaldė visą mano protą), kad šis sustojimas man būsiąs paskutinis. Žinau, kad rytoj aš taip ir liksiu nusvirusi per kėdės kraštą lyg vikšras, kai visi toliau išeis ieškoti kito kalno. Ir vėl toliau tos nedoros mintys, rašau tau, nukvakusi senė, – misliju – ten nieko nėra! Visas gyvenimas kelyje. Tarsi aš, mano vaikai ir mes visi būtume sutverti kaip ratų tekiniai, kurie nuveža vežimą iki kelio galo. O kur tas kelio galas – nejaugi tai tas niūrus nugriuvęs raudonas kalnas – kas jis, prakeiktasis, prieš mano gyvenimą, prieš vieną mano gyvenimo dieną?.. Vis dėlto jo ieškodama aš klaidžioju visą savo gyvenimą ir niekas nenumalšina to nerimo, kad kada nors tikrai prieisime tai, kas atsvers bent vieną mūsų gyvenimo valandą... Ir aš misliju – ne koks yra vežimas, kurį reikia vežti,

ne kokia bus ta kelio pabaiga, – bet kodėl aš ir mano vaikai yra ratų tekiniai? Ką aš iš tiesų turiu vežti, sesule? Ką ir kur reikia vežti maniesiems vaikeliams, kuriuos pagimdžiau kaip ratų tekinius ir dardėjau dardėjau? Nežino, kas yra namai, auga vagiliaudami ir pešdamiesi, o jei nevagia – muša mane – tokie mano sūnūs. Mylis kelyje, gimdo kelyje – tokios mano dukros. Niekada neapsivilko suknelės ir neužsidėjo skrybėlės plačiais bryliais. Pameni, kiek daug skrybėlių turėjusi mūsų mamytė? Vieną tokią ir aš buvau iš namų pasiėmusi, bet išmainiau į duoną ar į ugnį – nebeprisimenu. O gal į taboką. Ir dabar aš dėl to kalno į dvi puses pasidalijusi, ir viena pusė stebis antrąja. Viena sako – čia tavo tikslas, tavo tikėjimas, tavo kelias, tavo žmonės, o kita – kodėl tai tavo kelias? Gal kas tavuoju gyvenimu lyg rašalu pasaulyje įrašo – KELIAS YRA. Bet kodėl tavuoju gyvenimu? Kodėl aukojimo kalnas yra ne paskutinis, o tik dar vienas eilinis, ak, nuodėmingas mano liežuvis. Lengvai nemirsiu, bet ir nesikankinsiu kaip kokia užkalbėtoja, kurios nepaleidžianti jos pačios galia. Aš išdžiūvau toje didžiulėje jaujoje, po kurią vaikščiojau, ir mano oda be gyvybės rytoj nusvirs per kėdės kraštą, tegu Dievas būna maloningas vaikelių dūšelėms! Jie užkas mane kryžkelėje ir eis toliau, vienas kalnas yra kito kelio į kitą kalną pradžia. Mūsų skrybėlės neapraišiotos įvairiaspalviais kaspinais, mes keliauninkai, – ir kai tą sakom, gyslose išdidžiai verda kraujas, bet kodėl nenešiojam ir kodėl keliauninkai... Tikriausiai jau pamiršau ir, kai maži vaikeliai klausia, tyliu; todėl jie mano, kad mano galvelė jau visai tuščia kaip ir mano bedantė burnojanti burna, ir jie teisūs. Aš žinau tik viena – kelias yra šaltas, gražus ir beprasmis, toks kaip ir mano gyvenimas, bet kitiems nevalia to žinoti, tik tau, kuri

namie gyvena ir kuriai jos vaikeliai yra jos šventenybės, bet kelio atgal nebėr, aišku kaip dieną, kaip ir tai, kad vakarą prieš jai išauštant iš manęs beliks tik gyvatės išnara, nukarusi per kėdės kraštą, o pati gyvatė šliauš toliau...

Florencija sulanksto prirašytus lapus, pasikaišo suknelę ir pasileidžia bėgti. Kaip rudaplaukė lapė ji skuodžia sodo takeliais, o jos kojos bėgdamos sukelia nedidelius lapų, sutrikusių nuo tokios skubos, sūkurius. Juodasis šuo išsirango iš būdos ir jau pasiruošęs pasiduoti šeimininkės nerimui, bet jį sulaiko grandinė, jis pakimba ore tarsi lydeka ant meškerės galo, griūna ant žolės ir nusipurto.

Kalnas buvo milžiniška ausis. Garsų šulinys. Mėlynas debesis, išsišakojęs juodame danguje. O vakarai visuomet čia buvo tokie nebylūs, visi garsai toje nebyloje tapdavo erdvės garsais ir gyveno savo įprastą gyvenimą visatoje virš jų galvų. Vandens teškėjimas, metalinių kibirų riksmas atsitrenkus į akmeninius rentinius, nutrūkstantis galvijų baubimas.

– Ką tu darai? – čia, be abejo, Agnesė, o vaikas jai:

– Mamyte, jos tokios gražios.

– Nuskynei visas medetkas, neklaužada!

O šunų čia – begalė; kaip žvaigždės danguje, taip šunys šiame slėnyje, kurį Florencija gyvendama ten, kalno viršūnėje, tyliai vadino pasaulio slėniu. Ir naktis, ir tamsa, ir rūkai, ir sniegas, ir pūgos, ai, dar naujas pavasaris ir vagys, bandantys pavogti juodojo šuns grandinę, – viskas viskas iš pasaulio slėnio pirmiausia yra garsai, vėliau įgaunantys materialią išraišką. Florencija, gerai pramokusi atskirti garsus, patraukdavo į sodą; begalę vakarų ji kiurksodavusi lyg varlė

drėgnoje žolėje ir klausydavosi. Prie būdos klausydavosi ir šuo. Jų abiejų akys neliko abejingos apvalainam mėnuliui.

Tamsoje už laukų laukelių, miškų miškelių girdėti gaudžiantis mašinos variklis, čia užspringstantis, čia vėl prasiveržiantis jo triukšmas lyg šikšnosparnis plakasi į rožėmis apaugusį namo kampą. Tolumoje lojantys šunys, valčių girgždėjimas ir irklų pliaukšėjimas nutilusiose dulose, slopinamas juokas, akordeonas, nenuslopinamas žiogų čirškimas – viršum visko įsižiebia pirmosios žvaigždės, o ten toli Marėjus rieda namo.

Mažiau nei po valandos jis bus namie, paprastai nustatydavo Florencija, nusiraminusi ji grįždavo į kambarį, taip ir nutikdavę.

Marėjus kiauras dienas miegodavo, atsikeldavo tik vakare, remontavo mašinytę, kuri greitai gavo naujas spyruokles, įžūlokai kilstelėjo aukštyn savo sėdynę ir lyg chameleonas mainė visas įmanomas spalvas ir atspalvius. Naktį jie – Marėjus ir mašina – retai nakvodavę namie.

Laikas buvo kai ką pamiršęs – greičiau ne laikas, o patys Marėjus ir Florencija. Iki šiol viskas Florencijos gyvenime buvo sudėta tarsi pabėgiai po bėgiais – geležinkelio tiltas, Demido ir Donis, dėdulė Vasia, tėvo ir Marėjaus išėjimas, senelės laidotuvės ir mamulės Milės liga ir mirtis, mokykla, neviltis, Donis, neviltis, studijos, liga, ramybė. Tačiau dabar ji nebesusigaudė, kur ir kaip kas vyko. Kas valandėlę koks nors laiko tarpas pranykdavo iš atminties, nes įvykių buvo per daug, jie buvo pernelyg nereikšmingi, kad atmintyje būtų pakankamai svarbūs ir visiems pakaktų vietos. Todėl

abu – brolis ir sesuo – dažnai jusdavo, kad ant bėgių nusileidžianti migla, bėgiai iškrypdavo, nebeišlaikydavo tiesumo ir imdavo suktis į kilpas. Lyg savo gyvenimą kartą jau būtum gyvenęs. Tarytum jau būtum iki šleikštulio gėręs šią naktį, saulei tekant išsiblaivęs, bet vis tiek negalėtum suprasti – ar tai jau iš tiesų buvo, ar tai tik laki mano vaizduotė?..

Marėjaus galva buvo pramušta įvairiausiomis istorijomis – apie nakvynes stotyse ir glamones sniego provėžose, apie merginas išsišovusiais žandikauliais ir įkypomis akimis, apie peštynes su šungaudžiais. Pragaro prieangiai ir kambariai bei tunelis atgal į pradžią, į nekaltybę. Jo keistu būdu jis niekada nebuvo išsižadėjęs.

Palaidūnas Marėjus nušvitusią Florenciją pavadino monstru, kai sužinojo, kad ji palikusi savo vaiką. Pati Florencija jam apie tai papasakojusi. Ji nenorėjusi, kad pastorius Hamerikas būtų tarpininkas intymiuose jos ir Dievo santykiuose, tiesa, tie santykiai nebuvo tokie jau ir intymūs, kad Florencija pultų ant kelių ir paplūdusi ašaromis žemintųsi išgyvendama nušvitimą.

Jie kalbėjosi žiemos pabaigoje, kai speigas dar nė neketino trauktis. Ji lygino Marėjui marškinius. Karšta, lauke gerokai įšalusi medžiaga po sunkiu lygintuvu skleidė salsvus erzinančius ir kartu malonaus kvapo garus, primenančius cinamoną, vanilę ir indiškus smilkalus. Medinė senelės lyginimo lenta braškėdavo, kai Florencija užgulдavo ją visu savo nuogo peties svoriu. Ant jos švelnios baltos odos prie pat žastikaulio buvo matyti melsvas, nagu įbrėžtas įbrėžimas po bemiegės nakties kartu su tarnautoju Bronte – ak,

Brontė! Jie buvo pametę galvas ir saiką, abu ieškojo sverties, kuri apverstų pasaulį, jie buvo tikri, kad tokia svertis yra – ir kad pasaulis apsivers, nors kartais dienos šviesoje išvydusi save naktyje negalėjo patikėti, kad čia ji pati – iš kur joje pabundanti tokia aistra, kuri užplūsta ir nuslūgsta po nakties antklode tam, kad kitą kartą netikėtai vėl užkluptų? Tą vakarą ji dažnai lūpomis palytėdavo Brontės įbrėžimą, kad dar kartą įsitikintų, jog Brontė nėra tik sapnas.

Marškiniai buvo subrūkšniuoti smulkiais melsvais dryželiais, pažiūrėsime – *Made in France*. Prancūzų vyrai – aistringi tamsiaplaukiai melagiai – Florencijos vaizduotėje jie buvo lyg tie dryželiai...

Nuo aksominės plaukus prilaikančios gumelės ištrūkdo plaukų sruoga ir nuslydo per ausį ant krūtinės. Ji susitvarkė plaukus. Tie išblukę buvo *Made in England*, o tie geltoni kvailais rudais taškeliais – *Made in Hong Kong*. Florencija įsivaizduoja smulkučius rytiečius įkypomis akimis ir tamsiais veidais, tikri priešingybės taikingiems misteriams ir serams, kurie savo ilgas kojas apsitempę jojiko batais ramiai šnekučiuojasi apie gyvenimą, mėgaudamiesi arbata iš baltų puodelių. Taip viskas atrodė jos vaizduotėje, o marškiniai buvo tikri ir įkaitę, nuo kaitrių jų klosčių vinguriuodamas į viršų kilo garas. Kaip atrodo moteris, kuri per dieną pasiuva, tarkim, kelis tuzinus žalių marškinių, ant kurių etikečių puikuojasi *Made in Britain St. Michael Dacron & Cotton?* Ar jai dažnai prisiėjo dirbti naktinėje pamainoje? Apie ką ji pliurpianti su savo bendradarbėmis, kol rankos automatiškai prisiuva etiketę ir nusviedžia marškinius ant riedančio konvejerio? Ar jai pasitaikė užsnūsti šaltame autobuse,

tramvajuje, metro? Gal ta moteris kaip ir motulė Milė kartais ankstyvą rytą tramvajuje susigriebdavo, kad atvirkščiai apsivilko suknelę, o fabrikas jau būdavo netoliese, bet trumpa nakties ramybe tesimėgavusios akys nenorėdavo prasimerkti ir pripažinti apsirikimo. Apkabinę kėdės atkaltę, sau ramiai vėju dvelkė baltieji *Made in USA*.

Florencija dubenyje sušlapino apsauginį lyginimo audinį ir eidama pro šalį žvilgsniu paglostė šiurkštaus audinio molio spalvos marškinius, prie kurio apykaklės dabar nematomas droviai gulėjo firmos ženklas su užrašu *Made in India Mafatlal*. Su tais marškiniais ji kovojusi mažiausiai penkias minutes – su įsiuvais, klostėmis ir sagutėmis. Čsssss – sušnypščia žvilgantis lygintuvo padas.

Maksas van Slaikas sakėsi po Italijos važiuosiąs į Indiją.

Taip – buvo taip malonu galvoti, kad kažkur gyvenąs jų abiejų sūnus, Florencijos vaikas. Savo sūnų ji įsivaizdavo su neslepiamu pasididžiavimu. Matė jį dvidešimtmetį ir pasidabinusį vienais iš tų dar šiltų išlygintų marškinių, kurie tvirtai priglunda prie jo elegantiškų rankų, liečia jo grakštų kaip tėvo įdegusį sprandą ir lanksčius pečius. Apie savo sūnų ji mąstė su slaptu moterišku džiaugsmu ir labai sutriko, pamačiusi ateinantį Marėjų su mėlynu voku rankose.

– Florencija, tu palikai savo vaiką?

Rankose laikydama marškinius ir lygintuvą sesuo bejėgiškai žvelgė į jį.

– Na, žinai, Florencija, tu esi šlykštynė. Tu monstras!

Pats tu monstras, staugte staugė Florencija nusisukusi į langą, pro kurį buvo matyti tamsi žiemos naktis; veidu ji juto ledinę žvaigždžių šviesos artybę. Ant lango priešais

lūpas liko alsavimo žymės. Ji sukando dantis, nusišluostė per skruostus riedančias ir riedėsiančias ašaras, tada giliai įkvėpė, bet vis tiek nieko negalėjo paaiškinti.

Nėra jokio vaiko, Marėjau, norėjo pratarti ji, bet lūpos neištarė nė žodžio.

Aš buvau kita, Marėjau, manyje gyveno kažkas kitas ir žiūrėjo mano akimis.

Aš... iš esmės tai nieko nepaaiškina.

Aš jį atgausiu, savo sūnų. Žinau.

– Tai negali turėti jokio pateisinimo. Nei tavo sapnams, nei tavo vizijoms. Žvėris yra tavyje, o ne tu žvėryje.

Kai Florencija liovėsi verkšlenti ir kūkčioti, Marėjus lyg tarp kita ko paklausė.

– Tada... dar senuose namuose. Kai Demido nuskendo. Eidamas nuo tilto pastebėjau raudonuojant tavo palaidinę. Kas nutiko?

Florencija nustėro ir baimės pilnomis akimis žvelgė į brolį.

– Nebijok, aš niekam nesakysiu. Net Doniui.

– Ėjau pas Demido. Mes... maudėmės. Buvo vėsus vakaras. Sėdėjom ant tilto. Jis buvo be marškinių. Norėjo eiti namo. Aš nenorėjau. Sakiau jam, kad eitų vienas. Vienas jis nėjo, sakė, kad eis tik su manimi. Juk prisimeni jį – jei jau užsispyrė... Aš irgi... Jis pririšo diržą prie ketaus strampo. Įkišo į kilpą koją. Sakė, jeigu neisiu – šoks. Aš nėjau. Jis šoko. Aišku, jis tikėjosi po vandeniu ištraukti koją. Aš nulėkiau žemyn. Nardžiau kokią valandą. Mačiau paskendusių valčių. Jo neradau. Tada parėjau namo.

– Florencija! – suriaumojo Marėjus. – Kodėl nepasakei?

– O kam?

– Ir visąlaik laikei viską savyje? Visada tu šitaip.

Florencija žvilgtelėjo į brolį, bet nieko nepasakė. Ji nuėjo į kambarį ir užsidarė duris. Staiga durys vėl atsidarė:

– O man kas ką davė? Kur tu valkiojais, kai man buvo bloga? Motinos kapo ir to, aišku, nesi matęs...

Ji čiupo ant stalo numestą voką, užsirakino kambaryje ir sėdėjo ten iki pusiaunakčio. Skaitė laiškus ir plėšė juos tarsi baltus žiedlapius. Nebėra nė žymės karčiuotojo vilko, Florencija buvo vėžlys, apverstas ant nugaros ir paliktas speigo spaudžiamame sniego lauke, o pro šalį lekiantys paukščiai bandė snapais tarsi ietimis iškrapštyti ją iš kiauto.

Vieno laiško ji vis nesiryžo suplėšyti. Skaitė ir skaitė.

Spalio 24-oji, antradienis

Sūneli, mielasis, – Valteri.

Jau bus ir antra žiema čia. Oras šiemet keistokas – tarytum šiltas ir drėgnas ruduo. Vakar su Emaru buvom kaime. Mane pirmą kartą apdovanojo Dauguva, jaučiuosi pagerbta. Ėjome su Emu gatve palei upę, ir netikėtai akimirkai ant žemės ėmė leistis rūkas. Kitame krante leidosi saulė, atrodė, kad Dauguvoje supasi tūkstančiai veidrodžių. Man įsiskaudėjo akis ir širdį, aš nusisukau – o kitoje gatvės pusėje prie baltos akmeninės sienos žydėjo pašėlusiai raudonos rožės, o už jų – giedrame giedrame danguje geltonavo bažnyčios bokštas.

Emu šypsodamasis žvelgė į mane. Jo akys prie to jau buvo pripratusios. Atsikvošėjau tik tada, kai spalvos aptemo, išbluko, rūkas apgaubė saulę ir ši virto dienos pilnatimi – pilku, pro rūkus slenkančiu disku.

Mes ėjom toliau. Čia mus dangus nufotografavo, galvojau aš.

Sūneli, mielasis, – Valteri.

Vakar aš mąsčiau apie saulę. Kai vaikštau po ja, mano šešėlis proporcingas kiekvieno gyvio šešėliui – kiekvienam žolės stiebeliui, vabalėlio ar akmens šešėliui. O kai naktį einu po žibintais, – šešėlis išsikraipo įvairiais kampais. Vienu metu žibintą laikiau saule. Ir vaikščiojau naktimis kraipydamasi, kabindamasi, vinguriuodama kartu su šešėliu – priešingai nei likęs pasaulis. Užtektų, kad kas sudaužytų lemputę ir kartu su ja sudužčiau aš. Laimei, taip nenutiko, ačiū saulei. Mano šešėlis su kiekviena diena turi vis daugiau paralelių su kitais šešėliais kaip vaikystėje.

Vėliau diena pasidarė pilkšva ir įprasta. Dauguvą apgaubė rūkas. Labai gražūs namai ir gatvės. Iš rūko ir malonios drėgmės iškyla bareljefai. Su Malkų seniu buvom parduotuvėj, stotyje ir pašte. Parašiau atviruką Eglei.

Šiandien po pusryčių sėdžiu virtuvėje ant sofos, laikrodis rodo be dešimties minučių dešimtą. Rytoj tokiu metu eisiu į mišką eglės šakų. Reikia aprišti jaunas obelaites, kad jų nepagraužtų kiškiai.

O čia saulės spindulių pluoštelis krinta pro langą, tiesiai per mane. Trumputė akimirka, amžinybė. Susimąsčiau, kokia brangi saulė. Išeis ji dabar iki pavasario.

Sūneli, mano Valteri.

Į savo vietą gręžiasi ne tik mano šešėlis, aš taip pat gręžiuosi į pasaulį ir paneriu į jį, kiek leidžia gylis. Troškulį numalšinu dviem gurkšniais vandens, nors seniau neatsigaivindavau ir litrais gerdama kokakolą. Vakare nuo vienos cigaretės man apsvaigsta galva lyg būčiau rūkiusi žolę, o seniau sutraukdavau

po du pakelius per dieną ir nė nepajusdavau. Pati aš nieko sau nedarau. Kažkas kitas nuo manęs nulupo luobą lyg svogūno lukštą. Net dantis ir tuos jaučiu kaip atvirus nervus. Man nedaug tereikia, gilinimuisi ribų nėra, ir, aišku, dėl to džiaugiuosi, bet kartais man baisu – kur man dėtis tokiai, be lukšto. Ar itin jautrus žmogus apskritai gali gyventi?

Sūneli.

Tavo motina buvusi apžavėta, bet su kiekviena diena ji vis labiau atsigauna. Tau viskas bus gerai, niekada gyvenime tuo neabejojau. Jei kas nors taip reikalingas kitam, jis negali dingti be pėdsakų.

Tik retkarčiais perskaityk, ką dabar parašysiu:

Žemė vienu metu sukasi į abi puses – nelogiška. Logika viską sugadina. Jei patikėsi, kad rutulys vienu metu sukasi į abi puses, išsilaisvinsi. Atsikratysi daiktų spaudimo. Išsižadėk ir eik toliau.

Dievas?

Analogiškai... tik dar labiau įsigilink.

P. S. Perskaityk kada nors šitą laišką. Ar pažadi?

Florencija stebėjosi. Ką ji čia parašiusi? Viskas buvę dar ne taip seniai, o dabar vėl skaitant atrodo, tarytum viskas iš galvos prapuolę. Jausmų nebėra, beliko žodžiai. Literatūra. Florencija galėjo perskaityti apie veidrodžius Dauguvoje, bet nebegalėjo pajusti to baimingo virpulio, kuris bėginėjo po visą kūną, kai ji stebėjusi įspūdingą spalvų šėlsmą. Ji skaitė apie eglių šakas, bet smulkūs randeliai ant pirštų jau buvo sugiję... Ir žemė, besisukanti į abi puses, – kažkokie kliedesiai. Nesuvokiami.

Viskas, kas anksčiau buvo įvykis, net gyvybės ir mirties klausimas, dabar tebuvo popieriuje surašyti žodžiai. Žodžiai, kurie nebėra įvykis, – literatūra, paniekinamai mąstė Florencija. Ir vėl naujas kūnų paradas? Lauke tviska nakties gaisai, ar dėl užrašytų žodžių ji turėtų juos praleisti? Cha!

Aš vėl užsiauginau lukštą, pasakė sau Florencija, plėšydama laišką į skutelius ir mesdama juos į nepakurtą krosnį. Ar tai blogai? Dėl to turėčiau jaustis kalta? Bet Valterio aš neatsisakysiu, girdi, Marėjau – juk jis buvo manoji Kalno šventė.

Skausmas. Visi skausmai kada nors praeina, tokia jau jų prigimtis. Florencija nusišnypštė nosį ir žvilgtelėjo į krosnį. Lediniį Valterio van Slaiko krematoriumą.

Lempos nušviestu takeliu namų durų link skubėjo Gafharija – Dievo pirštelis. Marėjus šūktelėjo Florencijai, ši skubiai įmaišė blynų tešlą.

Tai buvo senų laikų paprotys. Naivokus žmogelius vadino Dievo piršteliais ir vaišindavo blynais. Tai buvo jiems priklausiusi dalis.

Gafharija – nedidukė storulė – įvirto į kambarį, nusiavė aukštakulnius batelius, nuo vilnonių kojinių nukratė sniegą ir išsitraukė skardinę tirpios kavos, kurią visuomet nešiojosi su savimi. Ji išpasakojusi naujienas, tada reikšmingu žvilgsniu nužvelgusi Marėjų atsisėdo priešais jį ir cypiančiu balsu ėmė giedoti iš lapo:

Žolėmis apsivijęs vandenis,
Ir šlapią šliūžė už jo.

Jis bėga paknopstom bažnyčion,
O ten paveikslai apsigręžę.

Jo plaukai iš gryno aukso,
Per ašaras nemato kelio.

Ai, Agnyt, Agnyt, namuosna bėki,
Ten vaikeliai vieni knerkia!

Jei vieni, te taip ir lieka,
Atgalios negrįšiu niekad.

– Agnesė, va, vėl viena likusi, – baigusi giedoti tarė Gafharija.

– Žinom, Gafa, žinom, – dėdama ant stalo pirmąjį blyną reikšmingu žvilgsniu dirsteli į brolį.

– Ta moteris labai žiauri su vaikais, suvargsta vargšeliai pas ją, jei pasigauna kokį vaiką, tai tas kaip koks nelaimėlis ir auga puskvaišis. Ar vaikas prisidirbęs, ar ne, gauna lupti nežinia už ką, vabalėliai ir tie ją namie erzina, ir karvės, ir paukščiai...

Florencija visa drebėjo nuo nebylaus piktdžiugiško juoko jausdama, kaip išraudęs ir kenčiantis Marėjus į krosnį daužo batus. Tegu girdi, kad ir iš tos Gafharijos lūpų, taip dar geriau, – vadinasi, visuose namuose taip kalba, ir čia tegu būna bent mažytis atkirtis ciniškam ir visa apimančiam Agnesės atgrasumui. Ji galinti priešintis išorinio pasaulio užmautiems pavalkams, bet negali susitvarkyti nei su instinktais, nei su namais. Pragaro liepsnose degs ne tik piktoji Florencija.

– Valgysi blynų? – pasisuka į brolį Florencija.

Už Marėjaus nugaros trinkteli durys.

– Tokiam vyrui sunku gyventi. Nenustovi vietoj, siautėja, meluoja, rezga pinkles, apgaudinėja, niekada nesistengia nieko turėti, nori išsiversti nešvariais pinigais, neblogai jam sekasi ir karo žaidimai, jie jam lyg einamos pareigos, mėgsta išgerti, daug rūko, moterys tokius vadina tabako rijikais, nuo Dievo irgi atsimetęs...

Suirzusi Florencija paėmė iš Gafharijos blynus ir padėjo juos šiltai. Juk tie žodžiai jau buvo taikyti Marėjui.

ILGIEJI STALAI

Albertas Brontė nenorėjo pripažinti tikrovės.

– Kaip galiu sakyti, kad myliu *tave*, – pavyzdžiui, užsispyręs kartojo jis, – jeigu kažkada taip jau sakiau? Argi meilė gali praeiti? Florencija, juk pati sakei – kūnai yra vizijos, tikri tik jausmai ir mintys...

– Jokios ateities, tik tikri jausmai ir mintys, – niršo Florencija. Kartais jai dingtelėdavo, kad Brontė yra likimo siųstas kerštas už įskaudintą Donį. Kai susiviję jų kūnai gulėjo mėnesienos užlietame kambaryje, Florencija iš tiesų apčiuopė jausmus. Kažkas panašaus į srovę plūdo nuo jų krūtinės iki pirštų galų, ratu tekėjo per juos abu, ir ta nenutrūkstanti srovė buvo palaima. Retkarčiais jie vangiai krustelėdavo, kad dar labiau pajustų, kaip traukia vienas kitą ir visą visatą...

Atėjo naktis, o jie gulėjo tiesūs it laidymo lentos nė neprisiliesdami vienas prie kito.

– Tu manęs nebegeidi, kodėl nepasakai aiškiai!

– O tu nepagalvoji, kad gali būti ir kitų variantų.

Florencija piktai nusijuokė.

Liūdesys ir skausmas! Tik du variantai. Sklando ore.

– Keista, – vyptelėjo Brontė. – Viską galima priimti kaip savaime suprantamus dalykus, net ir liūdesį.

– Nemoku taip gyventi. Taip pasidarau nevykėlė, visiška nelaimėlė. Vienintelis kelias veda į priekį ir džiaugsmo link. Tai vienintelis tikslas.

– Tarnaudamas tikslui žmogus tampa tikslo vergu.

– Gudruolis! – šaipėsi Florencija. – Aišku, kažkur perskaitei?

– Perskaičiau, – prisipažino Brontė.

Laikas ir pasaulis, o gal tarnautojo Brontės pašaipa numarino Florencijos žvėrį, jos vidinį skilimą. Ji vėl troško visko. Juokinga – kuo žmogus silpnesnis, tuo jo poreikiai mažesni, bet kartu su atgaunamomis jėgomis auga ir norai, ir tuo sunkiau jie įvykdomi!

Florencija nemažai laiko praleido mieste ir sugrįžusi savo gyvenimą vėl tarytum įvėžino į naujas vėžes. Kartu su Egle jos planavo ant kalno statyti svečių namus ir klausinėjosi dėl žemės. Kaip tik tuomet jai paskambino Jasinskis ir pakvietė pas save *trumpai pasikalbėti.*

Įėjusi į eigulio namelį Florencija pasuko senosios Jadvygos kabineto link – kambario su didžiuliu langu, pro kurį buvo matyti laukų pievos, iš jo šviesos iškilo asimetriškas Jasinskio siluetas su į šoną palenkta galva. Nuo atvykėlės jį skyrė rašomasis stalas, tamsus ir neįveikiamas kaip ir šio žmogaus gyvenimas. Kabineto kampe itin droviai gulėjo pora krūvelių apdriskusių knygų.

Toliau vyko sveikinimosi ceremonija, bet Florencija tik retkarčiais įterpdavo kokį žodelį ar atsakydavo į tiesmuką klausimą. Išpūtusi akis ji žvalgėsi aplinkui ir pastebėdavo įvairių kvailų smulkmenų, pavyzdžiui, rusvus, trumpai kirptus Jasinskio plaukus ar tai, kad į kampą įremtą Jadvygos lazdą apgraužė žiurkės. Ją apėmė jausmas, kad lazda vis didėja ir sunkėja, kad jiedu su Jasinskiu – mažyčiai ir lengvučiai lyg pelenų plėnys, kad oras gali juos išjudinti, nustumti nuo lango, o jie ginasi nuo oro, nuo žodžių srovės, kol juos nuneša iki kambario slenksčio... ir staiga pakaušį užlieja lengva vėsa. Florencija atsisuko. Ar kas nors ten stovėjo prie durų?

– Taigi... – Jasinskis ištiesė rankas ir šoktelėjo ant kojų, – Florencija?

– Taip.

– Ar priimate mano pasiūlymą?

– Reikėtų kiek pamąstyti, – atsakė Florencija. – Reikėtų nemažai pamąstyti.

Juk ji turėjo teisę šiame kambaryje atrodyti paslaptinga. Kaip gelsvas kvapas, kuris tvyrojo apie knygas.

– O ką čia galvoti! Jums, paprastai tariant, reikia geros vietos. Aš jums siūlau Ilguosius Stalus, o jūs man – pinigus.

– Ten gyvena Ramutė.

– Ramutę, paprastai kalbant, į pensionatą. Jau seniai laikas. Pats to padaryti negaliu – mane užėstų negyvai, o jums atiduosiu rūpindamasis viso kaimo gerove. Tik niekam apie tai nepasakokit – pirkot varžytinėse, ir tiek! Pati suprantat, mūsų kaimas tamsus, neapsišvietęs, žmonės – kaip žvėrys, paprastai tariant, pavyduoliai... Tiki visokiais monais, o ten gi nieko nėra, bebrai greit užterš visus tvenkinius, liks pelkė.

– Bet juk bus problemų...

– Mano sūnus nepaprastas žmogus. Pasikliaukit juo ir neturėsit jokių problemų.

Ak, štai iš kur ta į pakaušį dvelkianti vėsa. Ten plevėsuodama savo tamsiais apdarais stovi senoji Jadvyga. Sparčiu žingsniu įeina Helena.

– Jie ką, bando tave čia sudoroti? Ką čia veikiat? Kalbėkit! Aha, tylit. Juo geriau, juo geriau.

Ji prieina prie Jasinskio ir garsiai pakšteli jam į skruostą.

– Ką mano brolis tau pažadėjo? Ilguosius Stalus su visa Ramute?

Brolis?

Florencijai darosi nejauku. Ji suka durų link. O kitos dvi moterys skuba prie lazdos kambario kampe. Helena išplėšia medžio gabalą iš perdžiūvusių Jadvygos pirštų.

Ramutė žino! Ramutė mane sugavo, kai mane gimdė penkių dešimčių metų moteriškė. Ramutė žino, kaip ta senė mane auklėjo. Nesistebėčiau, jeigu mano tėvas pasirodytų esąs kaimo šuva, – ko tik nepadarytum, kad sūneliui, *nepaprastam žmogui*, suteiktum džiaugsmo? Ar ne taip, mamyte?

Tą akimirką koridoriuje pasigirdo žingsniai. Su kuprine ant pečių įėjo Jasinskis jaunesnysis.

– Mama, kodėl nebalnoji arklių?..

Helena tučtuojau atidavė lazdą Jadvygai, kuri vos pastovėjo ant grindų ir purtydama galvą kažką prunkštė.

– Aš nieko tau nesakau, Florencija. Daryk, ką išmanai. Ir mano arklius dar pasiimk, – tarė Helena ir kartu su sūnumi išėjo į kiemą.

Jie įsėdo į balnus ir per kalną nujojo į kitą pusę. Daugiau niekas čia jų nebematė.

Žiemą Ramutė nugyveno pas Florenciją verandoje. Jos neperkalbėjo skirtis su šuniuku, jos neperkalbėjo apsigyventi kambaryje ar prisiglausti pas Agnesę. Lyg sielvartaujantis apuokas ji sėdėjo šaltoje patalpoje, iš toli pro langus buvo matyti jos balta vilnonė skarelė. Ji nešiojo milinę ir miegojo ant skarmalų krūvos kartu su šunimi. Gerdavo šaltą vandenį ir valgė kiaušinius. Kibiras su šlapimu stovėjo verandos vidury, o išmatų krūvelės mėtėsi pakraščiuose.

– Įsivaizduok, ji ėjo pro šalį, ir aš labai gerai mačiau – visos klostės pilnos blusų! Iš vienos vietos! – pakraupusi baisėjosi Eglė, savaitgalį atvažiavusi pas Florenciją su draugais iš banko.

– Čia bus puiki poilsio bazė! – po akimirkos džiaugėsi ji, – kad tu žinotum, kaip mes paslidinėjom! Tikri Tatrai.

O Ramutė, išėjusi iš Stalų, visą naktį neužmigusi ir klykavusi lyg paukštė. O kaip kitaip! Jos lūšnelė buvo nugriauta, buldozeriai su žeme sulygino griuvėsius ir sienas. Tankiuose eglynuose medkirčiai kirto koridorius, po drėgnas vietas važinėjo *Valmet* traktoriai, sūpuodami lyg fakyrai, burzgindami grandinėmis apkaltus ratus. Ilgieji Stalai rodėsi pagraužti kirminų – apkasai ant apkasų, ant kalvų išraižytos arabeskos. Ten dirbo ir Marėjus, jis džiūgavo suradęs Antrojo pasaulinio karo bunkerius, kuriuos anksčiau slėpė dabar lyg plikai nuskustas pakaušis iškirstas miškas.

– Kur tik kiši kastuvą, pabyra patronai, – džiaugėsi jis, – o čia, žiūrėk, – prieštankinės minos!

Buvo ne tik ginklų, apvalių surūdijusių dokumentų saugyklų, motociklų purvasaugių, peršautų šalmų ir kitokio nežinomo šlamšto – buvo ir kaulų bei kaukolių. Atsirado šaunuolių, kurie nudažė kaukoles, o į akiduobes įstatė lemputes.

Pas Florenciją ėmė eiti įvairios komisijos – iš rajono laikraščio įvertinti Ramutės gyvenimo sąlygų, paminklosaugininkai patikrinti, kiek kareivių palaikų rasta Ilguosiuose Staluose. Pirmoji komisija skubiai dardėdama keliu suvažinėjo Ramutės šuniuką, kuris nuo senatvės aklas ir kurčias puolė ant kelio tarytum peteliškė į liepsną tiesiai mašinai po ratais. Senoji iš susijaudinimo pridėjo į kelnes. Ji įsiropštė į lovą ir nuo jos aimanų stogas kilojosi.

– Matot, ką padarėt! – niršo Florencija tempdama į verandą dubenį su šiltu vandeniu.

– Bet vis tiek ačiū, – tyliai pridūrė suokalbiškai merkdama akį. – Gal dabar susitvarkysiu su blusomis?..

Antrajai komisijai Florencija paaiškino, kad niekas čia neaptiko jokių masinių kapų. Čia tik pilna visokių patronų ir gelžgalių per akis, pasakojo ji. Jei koks vaikigalis randa žmogaus kaulus, čia jau jo sąžinės reikalas, ką jis su jais veiks.

Vis dėlto komisija dar norėjo truputį pakasinėti.

Kaskit, kaskit, maloniai sutiko Florencija, jums prisieis visą kalną perkasti.

Po kurio laiko jai pranešė, kad po namų griuvėsiais rasti keli kultūriniai sluoksniai, vienas jų labai retas ir rodo, kad čia yra archeologų dar netirtas vėlyvojo bronzos amžiaus piliakalnis. Rasta šiam laikotarpiui būdingų ginklų ir papuošalų. Dar geriau, juokėsi Florencija, bus daugiau turistų.

Tylėdama ji su dėkingumu ir nuostaba žiūrėjo į kalną. Pasaulio kalnas, švelniai sušnibždėjo Florencija, kiek tavyje ginklų, kiek tavyje papuošalų... ir kiek dar bus.

Ji išėjo iš valsčiaus valdybos ir sėdc į mašiną. Pusiaukelėj sustojo prie mašinos šventoriaus.

– Velnio išpera, velnio išpera, – plonyčiais balseliais vaikai erzino Marėjų, kuris girtas šlitiniavo į Dauguvos pusę, po pažastimi tartum draugą apkabinęs baltą kaukolę.

– Kam velnio, o kam Dievo, – murmėjo Marėjus.

Florencija apsisuko ir pasislėpė už kampo, kol žingsnių čeženimas ištirpo snieguotoje gatvėje lyg cukrus grietinėje.

Kiauras naktis Ramutė keikė Florenciją, šėldavo, imdavo iš kambarių visokius daiktus ir išmėtydavo juos nuo kalno. Florencijai pabodo juos rankioti, ji prisiminė ampules su geltonu skysčiu ir po ilgos pertraukos vėl prisilietė prie vaistinėlės. Bet ji niekaip negalėjusi priveikti senosios ir sušvirkšti jai raminamųjų. Maža išdžiūvusi moterėlė, bet stipri kaip lokys!

Florencija įsipyko ir perkėlė nenaudėlę miegoti dar neįrengtame vonios kambaryje. Vonioje ir lova, ir tualetas buvo po ranka – ko senam žmogui tereikia? Ramutė ten rėkavo, dainavo ir šoko. Nedarė tik vieno – nežaidė su degtukais. Ugniai ji juto dievobaimingą pagarbą.

Florencija susitiko su Agnese, pasitarė, ką daryti. Jazmina prisiminė savo senelę ir jos ilgėjosi, bet apie gyvenimą su Agnese Ramutė nė girdėti nenorėjo. Ji vis dažniau stovėdavo prie slenksčio ir lyg volungėlė tyliai šaukė savo Pauliuką.

– Tai ką, Ramute? Į pensionatą? – klausė Florencija. – Nusibodo man su tavim tampytis.

Senoji taip išsigando, kad tik klyktelėjo ir smuko į vonią.

Dvi naktis ji negrįžusi namo, trečią rytą ją radę darbininkai prie tvenkinių mirtinai sušalusią.

Per laidotuves Florencija pajuto, kad kažkas iš esmės pasikeitė. Į šermenis namuose ant kalno iš kaimo niekas neatėjo – tik tarnautojas Brontė ir Agnesė su dukterimis. Bijodama, kad Agnesės mažylė neužpūstų laidotuvių žvakės, Florencija norėjo ją pastatyti ant spintelės, bet žvakė iškrito iš žvakidės ir, dagtimi atsitrenkusi į švarutėlę lininę staltiesę, užgeso. Florencijos rankos aptiško parafinu.

– Negeras ženklas, – sunerimusi pratarė Agnesė.

– Agnesė kiškialūpė, – juokėsi Brontė, bet jo juokas skambėjo kaip dirbtinis. Visi prisiminė Heleną, kuri visuomet taip šaukusi Agnesę.

Į laidotuves atėjo tik keturi žmonės. Likę stebėjo Florenciją iš tolo. Ji suprato, kad kaimiečių atmintyje ji išliks kaip prašalaitė, sunaikinusi Ilguosius Stalus.

KOSOVO MERGELĖ MARIJA

Florencija šuoliais lekia žemyn į pasaulio slėnį. Sudrėkusioje rankoje čežantis laiškas verčia ją žūtbūt ūkanotą pavakarę pasiekti pastoriaus namus. Mieliausiai šitą laišką ji būtų sugrūdusi į veidą kiekvienam sutiktam kaimiečiui, ne, lyg senais laikais būtų turgaus aikštėje pūtusi trimitą, mušusi litaurus, o kai visi sulėktų kaip į gaisrą, galiausiai aistringai pagal naują pramogų madą skaitytų laišką į mikrofoną ir taip garsiai, kad iš apkurtusių kaimietpalaikių ausų iššautų kamščiai.

Taip karšta, ir rodos, kad širdis nespėja – lyg prieš mirtį. Vis dėlto Florencija šauniai užšoka ant tiltelio per sūkuriuotą Vakarupę. Suribuliuoja ramus užutekio vanduo ir vandens čiuožikai sprunka nuo kaukšinčių Florencijos batelių. Gilus rudeninis alsavimas vietomis sukelia bangeles ir geltonus laukus, žalias pakalnes ir violetinę padangę apkloja pilkšva šviesa. Viskas nubalę, laukai laukdami spalio lietaus brandina savy grūdų raugą, kad vėliau išbrinktų, pakiltų kaip tešla per rėčkos kraštą. Florencija skuba, nebeturi laiko laukti, turi tai pasakyti tuojau pat. Nereikia autobuso, nereikia mažojo vabaliuko. Florencija lekia šuoliais užmiršusi net kalno viršūnėje mažame namelyje mažame kambarėlyje lyg užmuštą miegantį Marėjų.

Aprūdiję geležinių vartelių smaigaliai – nuo mūrinių stulpų atsilaupę plytų gabalai ir lietaus išdaužytas cementas. Florencijos žingsniai nušlepsi žvyruotais takeliais per alėją, per laiptus ir pagaliau ji uždususi sviedžia laišką ant stalo priešais pastorių Hameriką.

Pastorius, sulinkęs po storais akinių stiklais, bando įrėminti didelę fotografiją. Užuolaidos lyg nuraudusios vyšnių puselės susiglaudusios palei langus, baltą šviesą skleidžia lempelė – mažytė kaip jonvabalis. Saikingai įkaušęs tarnautojas Brontė sėdi prie kito stalo galo ir dėlioja kortas su Padego* pieštomis damomis. Jį Florencija pastebi tik tuomet, kai šis atsistoja ir pasiūlo jai atsisėsti.

– Ne, nenoriu sėdėti, – atsisako Florencija žingsniuodama pirmyn atgal per aptrintą kilimą nuo židinio iki stalo galo, kur sėdi pastorius Hamerikas. – Atbėgau čia ne pasėdėti.

Širdies dūžiai karštai ir nepaliaujamai atsiliepia kairiojoje ausyje.

– Skaitykit, pastoriau.

– Kodėl turėčiau skaityti?

– Skaitykit, čia kažkokios Karlinos laiškas, rašytas bala žino kada, bet gautas tik šiandien.

Prikišęs jį prie pat lempelės, pastorius skaito laišką.

– Ir ko taip susijaudinai, Florencija? Čia nieko tokio, dėl ko reikėjo šuoliais leistis nuo paties kalno.

– Čia nieko t o k i o! – pašaipiai rikteli Florencija. Čia nieko tokio! Viskas daugiau nei aišku. Klausykit, pastoriau,

* K. Padegas (1911–1940) – latvių dailininkas, grafikas (*vert. past.*).

jūs gerai žinot, kas čia dedasi, ir aš atlėkiau pasakyti, kad neslėptumėt galvos smėlyje kaip strutis, – nepadės. Praeitą savaitę į mano pamokas neatėjo nė vienas mokinys, išskyrus stoties viršininko sūnų. Draudžia savo vaikams su manimi kalbėti.

– Nėra jau taip blogai, – suraukęs kaktą paprieštaravo Brontė, nors niekas jo neklausė.

– Jiems tai gerai, o ką daro jaunimas? Sėdi prie kirpyklos, dantis iššiepę... Tie žmonės dar neatsivalgė civilizacijos, net mėgautis dar nepradėjo – iš kur toks jų priešiškumas viskam? – Florencija minutėlei nutilo ir nusibraukė nuo smilkinių mažyčius prakaito lašelius. – Bet viskas taip paprasta. Jie turi išėjūnus. Išėjūnus. Ir viskas tuo pasakyta. Tuo viską galima paaiškinti, išėjūnai yra jų kraujyje. O dabar aš noriu jūsų paklausti, pastoriau – kodėl jūs nesipriešinat tokiems kliedesiams? Kodėl esate kartu su jais vienoje barikadų pusėje? Kas jūs per pastorius, jei sekmadieniais meldžiatės už tuos, kurie išėjo ieškoti Pasaulio medžio?

– Todėl, kad tikiu, jog Dievas pirmiausia yra kiekvieno žmogaus sielos ramybė, – atsakė pastorius.

– Ne visi vienoje barikadų pusėje. Kad ir stoties viršininkas – matei, kokį namą pasistatė, ir vaikai jo – kad tik ką naujo išgirstų... – palengva žodžius dėliojo tarnautojas Brontė. – Visi juk nebus vienodi. Vakar priešais mane gatve eina mokytoja Zaberė juodu aksominiu fraku, pamato mane ir kad užries nosį iki dangaus. O visa krūtinė sausainiais aptrupėjus, nors visiems aiškina, kad valganti tik daigintus grūdus...

Pastorius pertraukia Brontę.

– Tikiu, kad Biblija labiausiai tinka sužadinti protus dvasiniams ieškojimams, bet nenoriu versti jų kentėti atsižadant savo mylimųjų, ir pagaliau tie žmonės ne vagys ir ne žudikai, jie tik keliauja...

– O laiškas? – sušuko Florencija. – Jūs gi perskaitėte laišką. Juk ji pati, ta senoji išėjūnė, mato savo gyvenimo paklydimą. Negi jūs nesuprantat?.. Užlies, tuojau pasaulio potvynis užlies ir šitą kaimą, viską nuplaudamas ir pakeisdamas, o kur jie dėsis su savo kvailystėmis, su savo išėjūnais – čia juk tas pats kaip nuogam atsigulti ant bėgių. Aš žinau... – įkaitusi įkvėpė Florencija. – Aš žinau, kaip išeina žmonės ir niekas jų daugiau nebemato...

Kodėl jie nelinki paties geriausio savo vaikams? Jie gerai jaučiasi miško ar lauko vidury, kur vienas kitam gali pasakoti savo pasakas. Atsisėdu prie seno karklo ir čia pat atbėga mažylis, jis perspėja mane, kad nesėdėčiau – tas medis ryjąs žmones. Žmogus guli viršuj ant medžio šakų ranką ištiesęs. Medis nukanda ranką ir pasipurto – sukrato šakas lyg kepurę su burtų popierėliais. Paskui šakas nusėjančios švytinčios raudonos dėmės...

– Jei visi žmonės būtų vienodi, pasaulio jau seniai nebebūtų! Tas pats ir su pasakomis, – įsiterpė pastorius.

– Taip, – pridūrė pagiringas tarnautojas Brontė, – kartą viena moteris kažkokioje stotyje palikusi rankinę prie tokio medžio. Įlipo į traukinį, įsitaisė ant gulto ir susivokė palikusi rankinę. Ir ką? Iššokusi lauk ir ėmusi ieškoti. Medis įtraukęs ir prarijęs. Didelės ilgos šakos lyg karklo atvašos...

– Nenusišnekėk, Albertai! – subarė Florencija, išraiškingai skėstelėdama rankomis. Na va! Suaugęs žmogus!.. Ir

ko čia gali griebtis, pastoriau? Pasiūliau pagerinti jų buitį, o Frančeska kalba – gerinti ir paskui vėl netekti? Tai taip nuobodu. Miško kiek akys užmato, bet jie jo nekerta, girdi – ten kadaise išėjūnai gyvenę, saugo kaip šunys, kad viskas užpelkėtų ir niekam nebetektų. Jūs gi žinot apie Ilguosius Stalus...

Pala, tyliau!.. Ar jūs girdit, pastoriau?

– Negirdžiu, – pastorius įsiklauso į už lango tvyrančią mirtiną tylą ir nueina į virtuvę stiklinės vandens. Atrodo, jis pastebėjęs, kad Florencija susijaudinusi labiau nei paprastai. Atnešta stiklinė atsiduria jos rankoje, Florencijai geriant girdėti, kaip jos dantys kalena į briaunotą jos kraštą. Jai ausyse ėmęs grėsmingai tiksėti didžiulis laikrodis – čop, čop, čop... Ištuštėjęs butas po mamulės Milės laidotuvių. Mokesčių rinkėjai, neleidžiantys gedėti mylimo žmogaus ilgiau nei dvi valandas.

Pastorius taip pat žiūri pro langą. Galbūt jis niekada negirdėjęs to pamėkliško laikrodžio – aplink jo namus yra parkas ir tylios tylios jo medžių viršūnės, kurios grakščiai remiasi į dangų.

– Tikintis žmogus niekada neišvengs tos jam lemtos taurės, gal vietoj vienos taurės turės ištuštinti net dvi, bet kas ta kančia ir skausmas, jie siela rami ir kantri? Patikėk, nėra tokių fizinių kančių, kurių žmogus negalėtų iškęsti, jei žino – už ką kenčia. Blogiausia baimė. Baimė ir abejonės. Dėl manęs tegu jie pasakoja, kad išėjūnai ieško Budos lazdos, ir kodėl turiu su jais ginčytis, jei kiekvieną dieną matau žmones, kurie savuoju gyvenimu komentuoja Budos gyvenimą? Žmones, kurie ilgus metus mėgavosi nesuvokiamu

hedonizmu ir staiga tampa visiškais asketais? Ar žmones, kurie nueina karaliaus Erodo kelią? Ar tuos, kurie eina Jėzaus keliu? Patys savaime tie seni žodžiai neturėtų jokios reikšmės, jokio svorio, jei nebūtų įvairių kelių simbolis, kuriuose niekada nesustojam ir kuriais nepaliaujamai einam. Nepaliaujamai. Ar gali sustoti ir pareikšti: štai čia to kelio pabaiga, perskaičiau išmintingiausią pasaulio knygą? Aišku, ne, turi savaip pakomentuoti visus dalykus. Be tavo komentaro jie neegzistuoja ir neturi jokios prasmės.

Pastorius pakelia nuotrauką, kurią norėjo įrėminti, ir pastumia per stalą Florencijos link. Iš nespalvotos fotografijos žvelgia besilaukianti tamsaus gymio moteris. Peteliškė. Didelės juodos akys ir sulysęs veidas ant plono kaklo. Baltai apsirengusi ji sėdi ant kėdės, prisiglaudusi prie jos rankos ją glosto mažytė mergaitė.

– Kosovo Mergelė Marija.

Florencija žiūri į fotografiją, tyli. Iš nespalvoto keturkampio sklindanti ramybė stingdo kambarį.

– Karas, Florencija. Vis dar vyksta karas. Jei manai, kad karas *buvo*, klysti... Ta moteris, prievartauta begalę kartų karui žengiant per jos žemę, jau nebesupranta, kas vyksta. Kažkoks kareivis jai pripasakojo, kad ji esanti grybas, besidauginantis sporomis, ir ta mintis jai suteikė tokią vidinę laisvę, kad neilgai trukus ji pasiskelbė esanti Mergelė Marija. Nors ji ir išprotėjusi, joje matyti kažkoks savotiškas vidinis grakštumas, juk taip?

Florencija nori paprieštarauti, bet pastorius neleidžia jai nė prasižioti.

– Pažiūrėsim, ką kalbi, kai išsikapstei iš ligos ir pasiruošei didelei kovai.

Pastorius nušlepsi prie knygų lentynos ir iš brošiūrų krūvos ištraukia Florencijos knygą.

– Kad ir čia – *Klausimai apie dalyko esmę*. Nugalėtojas atpažįstamas vos tik šiam įėjus pro duris, nesvarbu, kaip jis apsirengęs, – visi jį pažįsta kaip asmenybę, kuri skleidžia stiprias bangas, jam nieko negali prikišti. Nenumaldomas nugalėtojo noras – tapti turtingam, turtas užtikrina jo nepriklausomybę nuo pasaulio. Jis yra šviesos šaltinis ir neapsakomai didžiuojasi, kad priklauso parduodančiųjų luomui. Pardavėjas yra lošėjas, žaidžiantis jau seniai nušlifuotais metodais. Nugalėtojas turi parengęs kelias reagavimo sistemas ir jis visuomet nugalės, jei sugebės sužaisti viena *situacija* daugiau nei jo klientas. Kaip paslėpti judesius, kurie išduoda melą – nepasirodyti visu ūgiu... Na, Florencija, kaip paslėpti judesius, kurie išduoda melą? Tau nepavyko tinkamai paaiškinti, kuo skiriasi mikroekonomika nuo makroekonomikos. Ir taip toliau. Kodėl pabrėžei psichologiją?

Florencija sutrinka.

– Jums taip atrodo? Juk perskaitėte tik fragmentą.

– Ekonomika neturi jausmų, ji nei gera, nei bloga, ji tiesiog *yra*. Jos čia tik menkas atspindys, čia tik tavo skausmingas vidinis randas... Tavo projektas gimdo vergus.

– Kaip tik atvirkščiai!

– Florencija – ar tikrai nori visus klaidinti?

Pyktelėjęs pastorius užverčia knygą ir užkiša ją kuo giliau. Albertui Brontei bus pabodę klausytis ir jis išėjo parūkyti.

– Kokį kelią tu pasirinkai, atiduodama vaiką svetimiems? – tyliai, bet griežtai paklausė pastorius. Marėjus neišlaikė liežuvio už dantų.

– Atrodo, kas tas laiškas tave taip sujaudino, nes tu pati kaip išėjūnai. Tavo vaikas ir tavo artimieji tau tik ratų tekiniai, priemonė, nuvešianti vežimą iki aukojimo kalno. Koks yra tavo vežimas, Florencija?

Florencija jaučia, kaip senka paskutiniai jos jėgų likučiai. Prie pastoriaus namų plasnojo jėgos lyg juodi varnų pulkai, susiliedami į neišskiriamų plunksnų krūvas, tada į pilkšvus pulkus, o vėliau ir visai pranyko. Ji prieina prie stalo ir sunkiai sudrimba ant kėdės, pražergusi kojas lyg jūreivis.

– Nenoriu, kad Marėjus mane paliktų. Be jo nieko neturiu, – kalba ji nuleidusi galvą.

– Paleisk jį. Juk nežinai, kuriuo keliu jam reikia pasukti.

– Jis jau išvaikščiojo dešimtis kelių – ir kas iš to. Kokia nauda iš išprievartauto, sumaitoto žmogaus.

– Visur ieškai naudos?

– Kažin, ar jis besugrįš atgal.

– Tu vis dar neišmokai atsisakyti, Florencija. Todėl tavyje gyvena baimė. Sakyk – ko tu bijai?.. Ko?

Florencija sėdi ir nebeprataria nė žodžio. Pastorius savo blankios šviesos apskritime tvarko fotografiją. Prie jos kampučių tvirtina dvipusę lipnią juostelę.

Pareina tarnautojas Brontė. Jį vis labiau kankinančios pagirios, tai matyti iš jo sugūžtų pečių ir nervingų spragsėjimų nykščiu ir smiliumi.

– Keliausim namo, – sako Brontė ir susideda į kišenę ant stalo išsklaidytas kortas, – berods, savo mūšius jau baigėt.

– Su Marėjumi gyvenom po geležinkelio tiltu, bet aš žinojau, kad ateis mūsų Aukso amžius. Bet nieko panašaus,

tik vis sunkiau slegia geležinkelio tilto šešėlis, – liūdnai ir droviai prisipažįsta Florencija, kol tarnautojas Brontė spėriai sukiojasi aplink savo mažais žingsniukais.

Pastorius pratrūksta. Rodosi, jis laikosi atrėmęs į stalą savo pabalusius kumščius, o kojos mataruojasi kažkur erdvėje.

– Turėtume džiugiai žingsniuoti gatvėmis, apimti nekasdienių jausmų, savo jutimais mėgautis kiekviena diena nuo pat jos pradžios iki galo. O ką mes vietoj to veikiam? Baramės, nuobodžiaujam ar dirbam neįdomų darbą ir tą didžiulę ir įstabią progą vadiname pilka kasdienybe! Ir prigalvojam šimtus įvairiausių būdų, kaip jos išvengti, – štai, pavyzdžiui, kaip Brontė.

Albertas ramiai išklauso pamokslo. Jis norėtų kažką pasakyti, bet prie sienos, rodos, krusteli, rodos, krypteli laikrodis, į orą pakyla dulkių kamuolys, o po minutėlės ant rodyklės ima plyšauti prikimusi gegutė. Anot gegutės skaičiavimų, dabar yra devynios valandos.

– Linkėjimai nuo astronomo Hameriko, – šypteli Brontė.

Susirūpinęs pastorius žvelgia aukštyn į lubas plaštaka prisidengęs akis, kad į jas nepribirtų dulkių.

– Niekaip negaliu pasiekti, – paaiškina pastorius. – Tikėjausi, kad aptils, nelaboji.

– Jumis, pastoriau, dėtas, būčiau ją nuėmęs. Gegutės ne į gera, – pastebi Brontė. Jis pasikišа po pažastimi rudą albumą, paima Florenciją už rankos.

– Jau vėlu, – nepriеštarauja Florencija, bet prie durų atsisuka.

– Ar jūs visą savo gyvenimą pastoriaujat, pone Hamerikai?

– Esu dirbęs muzikos mokytoju, – atsako ponas Hamerikas, tvirtindamas prie sienos moters fotografiją.

– Prisimenu, – atitaria Brontė. – Per visas laidotuves ir vestuves tampė armoniką. Grūsdavo į kišenes pyragaičius ir slapčia ištuštindavo neišgertas taureles.

Brontė kikena.

– Jis trokšta būti šventas, bet vis tiek kas nors jam primena tuos pyragėlius!

Pastorius nusišypso ir uždaro duris. Parke tyli tamsūs ir išsišakoję didieji medžiai, tik epušė jiems einant pro šalį ima garsiai ir nerimastingai virpėti, tarytum kažkas naktyje nejučiomis kišenėse barškintų smulkias monetas.

DRAMBLIO KAULAS IR AUKSAS, IR DAR DANGAUS ŽYDRUMA

Pakeliui į namus Brontė net trijose kavinėse paima po septyniasdešimt penkis gramus *ant karštų žarijų*. Priėjus kirpyklą, kur dirba Agnesė, Brontė staiga užsimano pažiūrėti, kaip sekasi mažajai, įgriūva pro duris lyg žaltys į pieno rūsį. Florencija širsdama laukia.

Galiausiai grįžta Brontė su pilnu maišu mėlynųjų slyvų, kurių aprasojusi ir ūkanotai apsiblaususi odelė dengia tamsiai geltoną minkštimą, savo skoniu ir kvapu primenančiu medų, tarytum įkaitusiame vasaros katile jas kažkas būtų viręs tol, kol atšokę kauliukai. Florencijos sode taip pat prinokdavusios kelios slyvos ir lankydami šunį tarp šlamančių šakų jie abu vaišindavosi ir smaguriaudavo.

– Žiūrėk, ką man davė merginos. Eik, jos tau irgi duos, – kvietė Brontė.

Florencija dvejodama žiūri į jo šviesiai žydras akis.

– Nueik. Jeigu tau nereikia, man atiduosi. Išsivirsiu slyvienės, – ragina Brontė.

Florencija įeina į kirpyklą. Kirpykla – nedidelė lūšnelė, tingiai prieš tolimą kelią išsitiesusiu prieangiu ir apdulkėjusia reklamine iškaba, kuri atrodo taip, tarytum pilkam dangui rodytų iškištą liežuvį.

– Agnesės nėra.

Merginos juokiasi, iš akių matyti – viską supranta. Įspraudžia Florencijai į rankas popierinį maišelį ir juokiasi:

– Išvirk tarnautojui Brontei slyvienės! Vienas gyvendamas jis visai šunkeliais nuklys.

Kėdėse prie veidrodžių sėdi du ūkininkai, išteplioti skutimosi kremu, ir gręžioja galvas, kol merginos čiauška lyg papūgos, tarp pirštų sukiodamos blyksinčius skustuvus. Veidrodžiuose atsispindi dešimtys ūkininkų ir tuzinai skustuvų.

– Kaip jums sekasi, merginos?

– Gerai. O tau?

– Man irgi.

– Kodėl Marėjus nebeateina į kaimą?

– Marėjus... – atsidūsta Florencija.

Visą pasaulį nukloja plaukai ir barzdaplaukių dulkės. Tiesūs ir ilgi, trumpi ir susiraitę, žili, žvilgantys ir minkšti, garbanėlės, sruogelės, smulkios pabiros. Florencija prieina prie tuščios Agnesės darbo vietos ir lūpdažiu ant veidrodžio užrašo:

save our souls

– Ką čia parašei, – stebisi merginos.

– Agnesė supras. Ji protinga moteris, – atsako Florencija ir sustoja ant slenksčio. Nuo Dauguvos skverbiasi tolima vakarinė vėsa, pati plačiausia kaimo gatvė ištrypta ir provėžiuota lyg tuo keliu kas nuolat gintų karves. Žvilgsnis į kairę, žvilgsnis į dešinę. Smėlio platybės. Ir kur mes eisime?

– Einam pas mane, Florencija, virsim uogienę, – kviečia Brontė. Florencija žengia kartu.

– Kaip reikia sudėti lūpytes, kad galėtum švilpti? – klausia mažasis Marėjus, jas ištempęs.

Ledinis vėjas.

Saulė.

Ledu slidinėjanti mašina vos neįsirėžia į Caro namus. Iš jos išlipa įkaušęs tėtukas ir kovo aštuntosios proga dovanoja Florencijai sultingų tulpių stiebų puokštę raudonomis viršūnėmis.

Katinas rausiasi šiukšliadėžėje.

Senas zaporožietis lyg išblukusi žvėries kaukolė, iš vidaus ir išorės apibraižytas vaikų ir laiko.

Gvėra šuniukas.

Geležinkelio tiltas, bėgiai, saulės vėjas, gelmė po skliautais.

Žemai po tavimi ryškiai mėlynas kanalas. Raudona kanoja stipriais mostais lyg siaura žuvis iriasi į priekį. Įdegusio veido vyras irkluoja priklaupęs ant vieno kelio. Kad ką nors išgirstum, turi tyliai stovėti ir stebėti.

Nuo tilto toli matyti, broleli Marėjau. Išmok žiūrėti.

Sniegas + nendrės.

Dramblio kaulas ir auksas, ir dar dangaus žydruma.

Garso bangos, kylančios nuo irklo, atsimuša į ploną pakraščio ledą, kuris primena ribuliuojantį veidrodį. Lengvai sklindantis garsas. Valtis vietomis pralaužia ledą. Gvėra šuniukas suėda sausainį.

Marėjui grįžus iš *karo*, Florencija itin aiškiai pajuto jo vaikiškumą. Jis buvo giliai giliai paslėptas, bet nuolat išsiverždavo į paviršių. Rytais, kai Marėjus veždavo ją į darbą, Florencija kartais slapčia susižavėjusi švelniai tyrinėdavo jo

veidą, rankas ir stiprius pečius. Ir kaip išaugo mano mažasis brolis Marėjus! Koks jis pasidarė nemielas ir atšiaurus!.. Siaubinga neviltis, pritvinkusi pykčio, palydi jo tylėjimą... Įžeisti jį gali vienu žodžiu, sunaikinti dviem... Jis nepakenčia kompromisų ir sako visiems viską į akis. Jis neturi draugų, tik priešų ir tų, kurie juo stebisi. O idealai, kuriuos jam nejučiomis jau ankstyvoje vaikystėje įdiegusi sesuo, dabar jame suvešėję iki didžiulių galių, ir todėl jis nebegali gyventi kaip vilkas tarp vilkų, tik kaip vilkas tarp žmonių. Jis vis dar stebisi ir nesupranta, kas čia iš tikrųjų vyksta. Jo sesuo Florencija, nutirpusi iš laimės, sėdi greta, kiek sutepta lyg nunešiotas drabužis, kiek šnairuojanti dėl nepateisintų vilčių, kurias dėjusi į jį, ji pati išdavusi savo skelbtus idealus. Sese Florencija – tu verti mane jaustis nepatogiai, verti mane išpažinti nuodėmes; nors aš ir ne toks išsilavinęs, neturiu tokio meistriškumo, nesu toks eruditas, bet lyg koks vilkas jaučiu, kas galima ir kas ne, o visa kita yra tik ištvirkimas, kuris būdingas visoms civilizacijoms, kuris pirmiausia prasideda nuo vyno, meilės ir poezijos, paskui būna minkštakūniškumas, o vėliausiai toks kaltės pajautimas, kad nebegali egzistuoti... Sese Florencija, tu staugsi kaip šiurkšti kalinio sesuo, kai manęs jau nebebus čia, ir visiems pasakosi – koks didelis, kaip gražiai buvo išaugęs mano brolis Marėjus.

Broli, ar prisimeni vasarą?

Dulkėse guli ir nejuda sliekas, o jį siurbia dešimtys raudonų skruzdėlių...

Florencija gulėjo sode ant suolelio, išsitiesusi kaip vandens augalas srovės gelmėje, rankas lyg dumblius pasidėjusi

po galva. Aplink ir virš jos siautė vėjas, žaisdamas su saulės spinduliais slėpynių vešlioje uosio lajoje, saulė degino skruostą. Ji jautė, kad šiai dienai yra svetima; lyg skalbinių gumulas, iškritęs iš skalbėjos krepšio.

Ji geidė stipresnio vėjo, viesulo, chaoso, į kurį patekusi atsiplėštų nuo gyvenimo lyg žievės gabalėlis nuo medžio kamieno, lyg dulkelytė išblėstų kelio šapelių sūkuriuose. Juk taip sunku virsti plėnimis saulės spindulių ramybėje.

Išblėsti be pėdsakų – svarbiausia, ką turi mokėti žmogus ir dulkė, tik dulkei tai padaryti daug lengviau, graudenosi Florencija.

Niekas ir nežadėjo, kad bus lengva, į ausį šnipštelėjo vėjas, tu pati tai kažin kada ir kažin kur sugalvojai.

– Duok pinigų, važiuoju, – nuo kelio šūkavo Marėjus ir porą kartų šaižiai pasignalizavo. Florencija metė staigų žvilgsnį į kelio pusę. Dabar vabaliukas buvo kraujo raudonumo. Tik akimirką. Kai sesuo padavė broliui pirkinių sąrašą ir odinę piniginę su pinigais, apgaulingai ramus jis jau buvo žioruojančių pelenų spalvos.

Kas gi buvo tame sąraše? Keisti dalykai:

Šampūnas L'OREAL su kondicionieriumi normaliems plaukams

Dezikas BAC juodas – Mar.

5 tualetinio popieriaus apie 10 sant.

Milteliai BONUX paprasti

Kava BON

VALDO

2 plytelės + 3 balto

3 pakeliai kruopų
1 juoda plaukų gumelė
Moldaviško vyno ISABELLA arba likerio
2 cukraus
Pašte – 3 vokai su pašto ženklu po Latviją
1 vokas su ženklu – į Angliją – Mar.
sausainių pas Liją, tų skaniųjų už 40 sant.

– Geriau paimk likerio, – sušuko Florencija jau į mašiną sėdančiam Marėjui, kuris nuo kalno ruošiasi pasiekti tikrą – raketos vertą – greitį.

Florencija prisimena tą rytą, kai apsivilkęs palėpėje rasta nežinia iš kurių laikų išlikusia kavaleristo uniforma Marėjus išėjo į kiemą. Galifė kelnės tampriai aptempė blauzdas, ties klubais jos platėjo, ilgoms kojoms suteikdamos tvirtumo įspūdį. Gurgždėjo metų metus nevalyti, bet vis dar žvilgančiais aulais batai. Balti marškiniai aukšta apykakle, žalsvas frenčius. Marėjaus liemuo atrodė porą kartų stotingesnis, jis pats dvigubai lankstesnis, o jo veidas švytėjo lyg per šventadienį.

– Sese, balnok žirgą!

Iš Florencijos rankų tiesiai į kibirą – šlamšt – pliumptelėjo peilis ir nebaigtas valyti grybas. Delnais žliaugė vanduo. Tas pats Marėjus, kuris šlaistydavosi kieme plačiomis kelnėmis ir beformiu išsėdėtu užpakaliu! Staiga ji perpratusi visas šaulių dainas, pradedant *ateik į Mirties salą, tavęs ten lauksiu*, baigiant *niekados nepargrįšiu į sodžių*. Krūvos į duobes sugrūstų, nušautų ir nunuodytų, užkastų gražiai

aprengtų kūnų... Ji dar prašė, kad Marėjus dar kurį laiką nenusirengtų tos uniformos, bet Marėjus pareiškęs *finita la commedia*, nevaikščiosiąs po pasaulį lyg šmėkla, dar palaikys *bepročiu*... Florencija pastebėjo, kad mirguliuodamas savo begale sagų žalsvasis frenčius įžiebė broliui kažkokią liepsnelę. Mūsų rūbai labai glaudžiai su viskuo susiję, pamanė ji, kai išvydo Marėjų su savo senais nutąsytais skarmalais nulipantį nuo aukšto, o sau pagalvojo, – iš tiesų mes verti tokių drabužių, kokių esam verti.

Į jos pamokas nevaikščiojo mokiniai. Sustingusiu žvilgsniu į ją klasėje žiūrėjo tik jauniausias stoties viršininko sūnus. Florencija sukandusi dantis pasakiusi vaikui, kad pamokų nebus, ir išvažiavo namo. Kelio gale stovėjo pulkelis moterų ir į lauko akmenis galandosi liežuvius. Florencija stengėsi nežiūrėti, bet nejučia atsigręžė. Jos akys susitiko su Agnesės akimis.

Marėjui grįžus iš kaimo, kieme lyg niekur nieko pasirodė Agnesė. Sėdėjo ant suolelio ir krapštėsi koją.

Florencija nebeišlaikė, išlėkė iš kiemo ir sužviegė it kiaulė, kuriai ką tik į širdį suvarė peilį iki pat kriaunų.

RAMUTĖ MIRĖ

Tarnautojo Brontės namas primena menininko Brontės namą. Didžiulis medžiais užžėlęs sodas, sodo viduryje sumūrytas tuščias baseinas, ant jo pakraščio išsitiesusios dvi nuogos akmeninės moterys, apklotos pageltusiais lapais. Pats namas yra kreivų laužytų linijų visuma, tik rudi langų rėmai ir medinės kolonos prieangyje dar įeina į sąvoką *būstas*, kuris žmonių sąmonėje siejamas su stabilumo ir prieglobsčio jausmu.

Virtuvėje prie lango sėdi Albertina Brontė, jo motina, pusiau akla, pusiau kurčia ir visiška nebylė, senatvės išdžiovinta, nutamsinta, pasidabruota. Ji lupa obuolius, obuolys jos rankose atrodo tarsi baltas nugludintas akmenukas upės dugne.

– Virsim slyvienę, – rikteli Brontė jai ir paberia ant stalo slyvas. Senutė pakelia išblukusias akis. Į stalą atremta lazda, vietoj rankenos – medžio išauga. Florencija prisimena tūkstantmečių kaitą. Brontės mamulė, remdamasi lazdele, klaidžioja po sodą iki kulkšnių mindama į purų sniegą, kuriame atsispindi melsvi Senųjų metų vakaro kerai, kartkartėmis kilsteli signalinį pistoletą, ir į nebylų dangų trinkteli spalvoti žiedai.

Brontė įsiveda Florenciją į savo kambarį. Padeda ant stalo butelį ir iš trapaus bufeto ištraukia tokias pat trapias taureles. Florencija prisėda ant paties kėdės krašto ir pati pasijunta lyg trapaus stiklo taurė, kuri nuo pernelyg didelio karščio ar šalčio sutrūksta į gabalėlius.

– Tu pririšai Marėjų odiniais diržais ir laikai užrakintą rūsyje, – pildamas taurelę pradeda pasakoti Brontė. – Taip kalba Agnesė.

– A, Agnesė... Jei jau ji pasakoja, tai bus teisybė, – numykia Florencija. Ji atėjusi čia ne apie Agnesę kalbėti.

Brontė nustumia į šoną lentelę su prismeigtais drugeliais, taip padarydamas ant stalo daugiau vietos. Nuo sienos dusliai bumbteli atsiklijavęs apmušalas.

– Namus užpuolęs grybas, – liūdnai prataria Brontė. – Namo greitai nebebus. Jei nebus pinigų.

Florencija mąsto, kas yra pinigai. Kas tas tandemas – pinigai ir žmogus. Kodėl žmogus be pinigų – jau nebe žmogus, o pinigai be žmogaus – jau nebe pinigai.

– Nežinau, kas yra pinigai, – atsidūsta Florencija, – bet be jų neįmanoma.

– Aš tuojau tau parodysiu, kas yra pinigai.

Iš po pagalvės jis išsitraukia sunkų, kiek suteptą voką ir pamoja Florencijai.

– Tikra korupcija, – sako jis. – Pakilok. Na? Kiek ten viduje galėtų būti? Du tūkstančiai? Trys?

Florencija nenoromis paima voką. Jis tikrai sunkus. Padeda jį ant stalo. Brontė atsisėda, ir jie abu tyrinėja voką.

– Įkišo į mano portfelį, kiaulė. Tada įėjo kiti ir nebegalėjau atiduoti.

– Paimsi? – klausia Florencija.

– Ak, kad paimčiau! – susijaudinęs rikteli Brontė. Akimirką jis tampa skaidrus kaip stiklas, kaktą išmuša prakaitas. Blizgančiomis akimis jis žvelgia į šviesos apšviestą voką. Mintyse jis, be abejo, eina pas savo dukteris, glėbyje nešdamas joms pilną glėbį barbių, saldainių, kaspinų ir plaukų segtukų. Jis regi, kaip paramsto namus gelsvais ramsčiais. Svajoja, kaip kerta viščiuko šlaunelę, o mamulę veža operuotis ausų, akių ir gerklės.

Nuo sienos bumbteli dar vienas apmušalas. Plika rąstų siena. Iš šakos kiaurymės kyšteli smalsus snukutis žibančiomis lyg sagutės akytėmis ir pilkais ūseliais.

– O gal paimti? – kone virpėdamas klausia Brontė Florencijos.

– Paimsi. Į namus parsineši. Tas žmogus jau, aišku, trina iš džiaugsmo rankas ir kuria planus, kad paimsi. Juk jau paėmei.

– Ne, – kone nudžiugęs ir atsipalaidavęs Brontė paima smeigtukus. – Čia tu klysti ir visi klysta. Aš atiduosiu. Aišku, kad atiduosiu. Tada kitaip negalėjau.

Kiaurymėje žybteli geltonos žiurkės akys, ir ji prapuola. Brontė prie sienos pristumia kėdę ir prismeigia nukritusį apmušalą.

– Kiaulystė, – prataria jis ir dievobaiminga išraiška veide sėdasi prie ant stalo padėto albumo, kurį parsinešęs iš pastoriaus namų. Florencija žvelgia į kaimo donžuaną, vartantį pageltusius puslapius. Po akimis violetiniai maišeliai, veidas išvagotas raukšlių, žydrose akyse nematyti jokio švytėjimo. Ar taip greitai eina laikas? Pečiai apibyrėję pleiskanomis.

– Senasis Andrejus Hamerikas, – su pasididžiavimu pradeda Brontė ir lentynoje susigraibo akinius. Jis skaito.

– Dėl sunkių buities sąlygų namuose Andrejus Hamerikas nebaigė parapijos mokyklos ir tęsė mokslus Pleskavos matininkų mokykloje. Dėl sąžiningo požiūrio į mokslą A. Hamerikas buvo pakeltas į puskarininkius ir tapo portupėjos junkeriu.

A. Hameriko tarnyba prasidėjo 1895 metais – jam paskirtas podporučiko laipsnis, jis priimtas į Karo topografų korpusą ir priskirtas prie Suomijos gvardijos pulko. Kitais metais paskirtas į Suomijos ir Peterburgo gubernijos topografų matavimo dalinį, 1896 metais paaukštintas į poručikus ir tarnybos ‚cenzui įgyti priskirtas prie 114-ojo pėstininkų pulko. 1900 metais A. Hamerikas įstojo į Generalinio štabo akademiją ir mokėsi geodezijos topografijos skyriuje, 1903 metais jį paskyrė kapitonu į papildomus akademijos kursus prie Pagrindinės observatorijos Pulkove.

Per Rusijos ir Japonijos karą kapitoną Andrejų Hameriką priskyrė astronomu prie 2-ojo Mandžiūrijos korpuso topografijos skyriuje... Tu juk girdėjai apie tą įvykį prie Džodžos?

Brontės klausimas toks netikėtas, kad Florencija nejučiomis krūpteli.

– Taip.

Ji jau buvo giliai paskendusi savo mintyse.

– Po karo 1907 metais jį paskyrė į Turkestano karo topografų dalinį ir pakėlė į papulkininkius. Vėliau A. Hamerikas paskirtas: 1910 metais viršininko padėjėju Generalinio štabo valdybos Geodezijos skyriuje, 1911 metais Turkestano krašto

ir Taškento astronomijos ir fizikos observatorijos ypatingų užduočių štabo viršininku astronomijos darbų srityje, kartą jam paskyrė... Klausaisi?

– Ne, – atsakė Florencija ir atmerkė akis. Brontės balsas ją visada užliūliuodavęs.

– Va toks vyras buvęs. Toks vyras, – Brontė nurimsta, atsidūsta. – Jei mano mamulė galėtų kalbėti, ji tau dar daug pripasakotų! Andrejus Hamerikas ir mums sena giminė.

– Devintas vanduo nuo kisieliaus, – kiek paskubėdama pajuokauja Florencija. Tarnautojas Brontė iš karto užverčia albumą ir nurausta, prisipila sklidiną taurelę.

– Ne, – dar kartą pakartoja Florencija ir iš kišenės išsitraukia išėjūnės laišką. – Skaityk, Albertai.

Jis lėtai lėtai iš abiejų pusių apžiūri prirašytą lapą, o jo lūpose žaidžianti šypsena primena vyno degustuotoją, ragaujantį gerą vyną, arba Heleną Jasinską, stebinčią grynakraujį žirgą. Brontė neskaito. Patyrinėja priešais šviesą, lyg ieškodamas vandens ženklų, tada padeda ant stalo.

Tyla.

Ilga pauzė.

– Dabar pasižiūrėk šituos, – numeta prie laiško kelis švarius neprirašytus, nesuplyšusius lapus. Čia tas pats išėjūnų popierius – pelenų pilkumo, mažyčiais raudonais plaušeliais. Senas, bet gerai išsilaikęs popierius.

Brontė nusiima ir vėl užsideda akinius. Jis greitai ir gražiai girtėja tarytum vapsva sode.

– Kas čia?

– Jį pardavė vienas medkirtys. Rado Ramutės namuose prieš juos sugriaunant.

Jie susižvalgo. Brontė patyli, paskui įsakmiai lyg dirigentas piešia kažką ore.

– Moteris! Ieškokite moters... Che, che?

Svirduliuodamas jis atsistoja, atidaro sidabrines krosnies dureles, atveria juodas groteles, skiriančias kambarį nuo dangaus traukos, sugrūda ten laiškus ir tuščius lapus.

– Gražus popierius. Seniau mokėjo daryti prabangius dalykus. Dabar daugelis mėgsta šiurkščius nedailius daiktus, tikisi po jais pasislėpti.

Na va, taria Brontė.

– Ramutė mirė. Bet dar kurį laiką pasakos šią istoriją.

Kyla liepsnos liežuviai, apsilaižo ir užgęsta. Laimėta tiek nedaug. Brontė delnu paliečia kaktą – prakeiktas vokas guli stalo viduryje.

– Ir tą?

Vis dėlto voką jis pasikiša po pagalve.

– Tu geras žmogus, Albertai, – švelniai taria Florencija ir pakyla eiti. Staiga ji taip pasiilgusi brolio.

IR NIEKAS DAUGIAU JO NEBEMATĖ

Kartą ir Marėjus gavo atviruką. Kryptingai principinga Florencija, toleruojanti tiek savo privalumus, tiek trūkumus, patyrinėjo, kas ten parašyta. Vaizdingas atvirukas buvo atsiųstas iš Anglijos.

... tik čia aš suvokiu, kad pasaulis toks didelis, kad jame ima... trūkti vietos. Kam ta vieta? Dar vienam žmogui, knygai, netikėtai minčiai. Ir pasirodo – Latvija didžių galimybių šalis. Nejuokauju.
Evija

Vėliau pasitelkusi įvairiausias gudrybes Florencija bandė išsiaiškinti, kas čia per atvirukas, kuris, regis, rašytas jai pačiai. Marėjus niekam nerašė, bet pats gavo atviruką iš Anglijos!

Nekreipdamas dėmesio į gudraujančią seserį Marėjus nieko nepasakojo, todėl Florencijai teliko tik niurnėti panosėje.

Širdyje ji ėmė jausti keistą sopulį, kai grįždama iš tolimesnės kelionės pro traukinio langą išvysdavo tarp medžių išsimėčiusias pakrypusias trobeles, gyvenvietę, kurios žvy-

ruoti keliai prasidėdavo ir baigdavosi ties Dauguva, baltų tuopų apsuptą pastoriaus sodybą, dolomito karjerą, vagonėlius, bėgių raukšles ant žemės veido, didžiules milžiniškus žvilgančius vabalus primenančias mašinas karjeruose ir vaikus, po dulkėtus kiemus bevaikančius šunis... Taip, ir tą kalną. Tą kalną.

Ji niekur negalėjusi išeiti.

Giedra pavakarė. Florencija guli lovoje atrėmusi galvą į aukštą pagalvę. Po antklode sulenktos kojos priešais melsvą lango stiklą primena pūpsantį juodą kalną. Rankose ji laiko perlenktą laikraštį, saugantį Marėjaus ramybę nuo vienintelės įkyrokos rudeninės musės. Marėjus miega kitoje lovoje prie lango lyg užmuštas, plačiai į šonus atmetęs rankas. Žiū, kokie keisti vabalėliai tingiai kybo ore – vienas lyg klounas cirke – ant vienaračio dviračio, kitas – kaip pienių pūkelis su parašiutu...

...švysčiojantis žaibas! Smulkūs drėgni uogienojai. Liepsnos. Žalios samanos. Medžių viršūnes krečia šiurpas. Florencija žegnojasi! Florencija žegnojasi! – per sapnus Marėjus sujudina ranką.

Jų trobelė iš lauko pusės primena seną raukšlėtą veidą, o jos langai – tokie panašūs į storus akinių stiklus. Per tuos stiklus gali pamatyti mažutę Florenciją, sėdinčią lovoje ir kartkartėmis mostelinčią laikraščiu. Ir mažutį Marėjų, gulintį kitoje lovoje prie kitos mažytės kambarėlio sienos, atmetęs savo nuogas ir pašėlusias rankas jis pasuka galvą į Florencijos pusę.

... aš tavęs taip nekenčiu! Anksčiau ar vėliau tave pribaigsiu. Persekiosiu tave kad ir visą naktį, bet galiausiai vis tiek nugalabysiu. Mirsi baisiose kančiose, muse, už tai, kad budini mano brolį Marėjų! – mąsto Florencija, medžiotojo akimis sekdama palei langą besiblaškančią musę.

Nuo juodojo kalno, po kuriuo ilsisi nuvargę Florencijos keliai, pakyla vienišas pūkelis ir lyg atsisveikindamas nuplaukia į krosnies pusę. Mažytis šviesus niekutis. Tas mažas krislelis prikausto Florencijos žvilgsnį, kol jo nepatraukia musė. Dabar teks smarkiai pamosikuoti laikraščiu, išgąsdinta musė blaškosi po ant stalelio liaudiško stiliaus ąsotyje pamerktas plonytes smilgas ir šiaudelius, zvimbia ir daužosi tarytum prieš audrą, tada Marėjus pakelia galvą.

Tada Marėjus pakelia galvą.

Giedros tamsios akys.

Bundant laimės pojūtis sparčiai blėsta. Kambarys susiveja į žiūronų ritinėlį, o atlaisvinti niūrių nuojautų kilpą bando tik kvaišelis langas, kuris pats priešais negailestingą dienos šviesą yra tik permatomas niekniekis.

Dievas iš lauko pro storo stiklo lęšius mažutėlytėje virtuvėlėje stebi dvi skruzdėlytes su arbatos puodeliais rankose – Florenciją ir Marėjų.

Kiek laiko aš miegojau?

Tu miegojai tris dienas ir tris naktis, broli. Buvai netekęs jėgų.

Jų judesiai tokie lėti, kad jie patys primena keistus vabalėlius, romiai kybančius ore – vienas lyg cirko klounas ant vienaračio dviračio, kitas – lyg mažutė pienės sėklelė, besileidžianti parašiutu.

– Dabar jau vis tiek! Dabar, Florencija, važiuosim į slėnį.

Kodėl sakai, kad važiuosim į slėnį?.. Juk mums nieko nereikia, – mąsto Florencija.

Vis dėlto po valandėlės jie jau vinguriuoja nugeltusių, nuraudonavusių ir papilkėjusių medžių apjuostais keliais, o mažasis vabaliukas pats tai geltonuoja, tai raudonuoja, tai pilkėja. Pervaža uždaryta, stotyje gaudžia varpai, traukiniai važiuoja, traukiniai atvyksta, gali pajusti pabėgių kvapą. Tuomet išeina iešmininkė ir mosteli burtų lazdele. Ore stoja grėsminga tyla.

Marėjus pasuka užvedimo raktelį ir vabaliukas pradeda dūgzti, prieš tai smarkiai nusičiaudėjęs suodžiais. Marėjus vingiuoja per kaimą. Paštas, stotis, bažnyčia. Išdidžiai apsukęs nemažą ratą privažiuoja prie parduotuvės ir sustoja. Į geltoną pašto dėžutę įmeta Agnesei adresuotą laišką, kurio turinys Florencijai žinomas iki menkiausių smulkmenų, bet ji nesiryžta tarti nė žodžio, tik tylomis meldžia stebuklo. Brolis įeina į parduotuvę, prieš tai dar žvilgtelėjęs į Florenciją. Koks gražus, koks tvirtas išaugęs mažasis Marėjus, nejučiomis vėl pagalvoja Florencija ir, apimta nelaukto nušvitimo, ranka prilaiko kepurę. Ji nėra išėjūnė, tegu visi kalba, ką nori, Florencija supranta, kad bent vienas, bent Marėjus niekada nebuvęs jos ratų tekiniu, kuris padeda vežimui pasiekti aukojimo kalną!

– Ateik, sese, sėskis! – Marėjus ištraukia ją iš mašinos, pasodina ant suolelio autobusų stotelėje, priberia pilną sterblę saldainių ir išvažiuoja.

Ir niekas daugiau jo nebematė.

Ābele, Inga
Ab-35 Ugnis nepabudins : romanas / Inga Ābele ; iš latvių kalbos vertė Veronika Adamonytė. - Vilnius : Versus aureus, 2007. - 226 p.
ISBN 978-9955-699-67-5

Florencija, knygos herojė, klajoja po platųjį pasaulį, kur tvyro nuovargis, malonumai, leidžiantys užsimiršti. Kartu žengia ir vaikystės prisiminimai, geležinkelio tiltas, Caro namai, depresija, vidinis žvėris, tūnantis ir valdantis. Vis dėlto kitoks gyvenimo tarpsnis kitokioje aplinkoje, tarp svetimų žmonių prasideda ...

Žymios latvių rašytojos romanas skaitytoją nejučia įtraukia į įvykių sūkurį ir paleidžia užvertus paskutinį lapą.

UDK 888.3-3

Inga Ābele

UGNIS NEPABUDINS

Meninė redaktorė Kornelija Buožytė

Redatorė Zita Kutraitė

Išleido „Versus aureus“ leidykla
Rūdninkų g. 10, Vilnius LT-01135
versus@versus.lt | www.versus.lt
Spausdino „Standartų spaustuvė“
Dariaus ir Girėno g. 39, Vilnius LT-02189

Žymios latvių dramaturgės, poetės, novelių meistrės romane po neatskiriamai persipynusius praeities, dabarties, ateities pasaulius, pasiklydusi tarp sapnų ir tikrovės slėpinių, tarp žmonių, kurie ją palieka išnykdami praeities miglose, tarp industrializuoto pasaulio tempo ir uždaro gyvenimo gamtos ramybėje, kur klausomasi pasakojimų apie mistiškus Pasaulio medžio ieškojimus ir amžiną kelionę, amžių sandūros ir pakrikusių žmonių tarpusavio santykių beprotybėje blaškosi jauna moteris. Pagavus siužetas ir užburianti kalba paleidžia tik užvertus knygą.

ISBN 978-9955-699-67-5

www.versus.lt

VERSUS
AUREUS